

Izdevums
latviešu valodā

Informācija un paziņojumi

59. sējums

2016. gada 21. oktobris

Saturs

I Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi

REZOLŪCIJAS

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 518. plenārsesija 2016. gada 13. un 14. jūlijā

2016/C 389/01	Rezolūcija par tematu "Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ieguldījums Eiropas Komisijas 2017. gada darba programmā"	1
---------------	--	---

ATZINUMI

Eiropas ekonomikas un sociālo lietu komiteja

EESK 518. plenārsesija 2016. gada 13. un 14. jūlijā

2016/C 389/02	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Tirgus ekonomikas režīma iespējamās noteikšanas attiecībā uz Ķīnu (tirdzniecības aizsardzības instrumentu nolūkā) ietekme uz galvenajām rūpniecības nozarēm (kā arī nodarbinātību un izaugsmi)" (pašiniciatīvas atzinums)	13
2016/C 389/03	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Pilsoniskās sabiedrības un vietējo un reģionālo pašvaldību alianses izveide ar mērķi nodrošināt Parīzes nolīgumā paredzēto saistību izpildi" (pašiniciatīvas atzinums)	20
2016/C 389/04	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Izaugsmes digitālais pīlārs: e-seniori – potenciāls 25 % apmērā no ES iedzīvotāju kopskaita" (pašiniciatīvas atzinums)	28
2016/C 389/05	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Eiropas pilsoņu iniciatīva (pārskatīšana)" (pašiniciatīvas atzinums)	35

III *Sagatavošanā esoši tiesību akti*

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 518. plenārsesija 2016. gada 13. un 14. jūlijā

2016/C 389/06	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par rīcības plānu PVN jomā "Ceļā uz vienotu ES PVN zonu – laiks pieņemt lēmumu" (COM(2016) 148 final)	43
2016/C 389/07	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Rūpniecība 4.0 un digitālā revolūcija: nākotnes perspektīvas" (COM(2016) 180 final)	50
2016/C 389/08	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai "Tērauda rūpniecība: kā saglabāt ilgtspējīgu nodarbinātību un izaugsmi Eiropā" (COM(2016) 155 final)	60
2016/C 389/09	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zvejas resursu saglabāšanu un jūras ekosistēmu aizsardzību ar tehniskiem pasākumiem un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1967/2006, (EK) Nr. 1098/2007, (EK) Nr. 1224/2009 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1343/2011 un (ES) Nr. 1380/2013 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 894/97, (EK) Nr. 850/98, (EK) Nr. 2549/2000, (EK) Nr. 254/2002, (EK) Nr. 812/2004 un (EK) Nr. 2187/2005" (COM(2016) 134 final – 2016/0074 (COD))	67
2016/C 389/10	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "ES rīcības plāns savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai" (COM(2016) 87 final)	74
2016/C 389/11	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka noteikumus par to, kā CE marķētus mēslošanas līdzekļus darīt pieejamus tirgū, un groza Regulas (EK) Nr. 1069/2009 un (EK) Nr. 1107/2009" (COM(2016) 157 final – 2016/0084 (COD))	80
2016/C 389/12	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai "Aviācijas stratēģija Eiropai" (COM(2015) 598 final)	86
2016/C 389/13	Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu "Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par profesionālās kvalifikācijas atzīšanu kuģošanā iekšējos ūdeņos un Padomes Direktīvas 96/50/EK un Padomes Direktīvas 91/672/EEK atcelšanu" (COM(2016) 82 final – 2016/0050 (COD))	93

I

(Rezolūcijas, ieteikumi un atzinumi)

REZOLŪCIJAS

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 518. PLENĀRSESIJA 2016. GADA 13. UN 14. JŪLIJĀ

Rezolūcija par tematu “Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas ieguldījums Eiropas Komisijas 2017. gada darba programmā”

(2016/C 389/01)

2017. gads – laiks jaunam impulsam un lielākai Eiropas solidaritātei**Paziņojums par politiku**

EESK pauž nožēlu par Apvienotās Karalistes (AK) pilsoņu balsojuma rezultātu – izstāties no ES. Tā bija demokrātiska nobalsošana un leģitīms lēmums, taču tā sekas ietekmēs ne tikai sašķeltu Apvienoto Karalisti, bet arī visu ES. Tagad sāksies ilgs un sarežģīts sarunu process, kurā tiks definēti šīs izstāšanās nosacījumi. Mēs nezinām, kā un kad tiks iedarbināts Līguma 50. pants, taču EESK aicina bez kavēšanās sākt sarunas, lai mazinātu pašreizējo neskaidrību par ES nākotni un par tās institucionālo un politisko uzbūvi. Finanšu tirgu reakcija ir skaidrs signāls, ka ir iespējama jauna lejupslīde (un ne tikai Apvienotajā Karalistē), tāpēc ES ir jāreaģē nekavējoties.

EESK pieprasa, lai to pilnībā iesaistītu sarunās ar AK. Ir skaidrs, ka britu pilsoņu balsojums ir jauns un neatliekams trauksmes signāls Eiropas iestādēm; pilsoņi prasa, lai tos iesaista ES lēmumu pieņemšanas procesā, un *Brexit* sekas ir ārkārtīgi svarīgs jautājums, kura risināšanā vajadzīgs arī pārējo ES valstu pilsoņu pilnīgs atbalsts. EESK, būdama pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāve, ir gatava aktīvi piedalīties šajā procesā.

Visbeidzot, EESK uzskata, ka Eiropas Komisijai būtu jāpārskata 10 savas programmas prioritārās jomas, ņemot vērā to, ka steidzami ir jāpievēršas *Brexit* un visām tā institucionālajām, politiskajām, ekonomiskajām un sociālajām sekām.

1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja ir dziļi nobažījusies par Eiropas Savienības stāvokli. Pašreizējā politiskā un ekonomiskā aina – apstākļos, kad pieaug eiropiešu neuzticēšanās ES integrācijai – nozīmē, ka Eiropas Komisijai ir jāstrādā, lai atjaunotu solidaritātes un atbildības gaisotni, kā norādīts jau 2016. gada darba programmā. Arvien vairāk pazīmju rāda, ka dalībvalstīm trūkst gribas rast kopīgus un solidārus risinājumus. Tajā pašā laikā visas ES darbības pamatā vajadzētu būt iedzīvotāju pārliecināšanai par to, ka ES mērķi ir arī viņu mērķi.

2. Steidzamu humāno palīdzību prasa bēgļu krīze. Tomēr īpaša uzmanība ir jāvelti arī tam, cik grūti Eiropas valdībām ir nākt klajā ar risinājumiem, par ko vienojas visi Eiropas iedzīvotāji, kuri jūtas nedroši un apdraudēti. Ir jāatver droši legālie koridori, un Eiropas Savienībai ir nepārprotami jāvirzās uz kopēju patvēruma sistēmu, pabeidzot darbu ar politikas un tiesību aktu iniciatīvām, kas publicētas 2016. gada maijā un jūlijā. Eiropas Komisijai būtu aktīvāk jācenšas nostiprināt

tiesiskumu ES *acquis* īstenošanā migrācijas un patvēruma politikā un jānodrošina atbildīga Šengenas zonas pārvaldība, lai atjaunotu savstarpējo uzticēšanos un brīvas pārvietošanās telpas ilgtspēju. Šengenas nolīguma apdraudēšana būtu trieciens pašiem Eiropas projekta pamatiem un aizkavētu tā attīstību. Pamatotais aicinājums vairāk reglamentēt ārējo robežu kontroli un pārvaldību, stingri ievērojot tiesiskumu, sabiedrības leģitīmā vēlme pēc lielākas drošības un drošuma un prasība ciešāk sadarboties cīņā pret terorismu – tas viss nedrīkst nozīmēt šķēršļus ES iekšienē un personu brīvas pārvietošanās ierobežojumus.

3. Augošas bažas rada pret Eiropu vērstu noskaņu izplatīšanās un pieaugoša ksenofobisku un populistisku kustību politiskā pārstāvība valstu parlamentos un sabiedrībā kopumā, kas apdraud Eiropas demokrātiskās vērtības. Dažās dalībvalstīs šīm kustībām ir pa spēkam ietekmēt valdību. Šis naidīgums pret Eiropu kā tādu var novest pie bīstamām debatēm par izņēmuma režīmu piešķiršanu valdībām atbilstīgi to aktuālajām politiskajām vajadzībām, kā to parādīja *Brexit* debates. Eiropas Savienībai ir jāreaģē uz šo virzību uz protekcionismu un nacionālismu, to apkarojot arī kultūras līmenī.

4. Tomēr nedrīkst aizmirst vai apdraudēt ES līdzšinējos sasniegumus, un ekonomikas integrācija tagad ir jāpapildina ar ciešāku politisko un sociālo integrāciju. vienotais tirgus ir Eiropas integrācijas pamatelements, un ir jāpaglabā līdzvērtīgi konkurences apstākļi, lai ko tas maksātu. Šai procesā aktīvi jā piedalās iedzīvotājiem. Ir jā nostiprina un jāstrukturē vietējā, valsts un Eiropas līmeņa dialogs, šim nolūkam izmantojot pilsoniskās sabiedrības, tostarp sociālo partneru, palīdzību, jo tai ir būtiska nozīme jauna Eiropas virziena noteikšanā.

5. Šajās kultūras pārmaiņās prioritāte ir jaunieši, jo tieši viņus visvairāk ir skāris bezdarbs, tomēr viņiem ir arī vislielākās iespējas krīzi pārvarēt. Balstoties uz gūtajām atziņām, “*Erasmus* paaudze” apliecina atvērtību un gatavību runāt un augt kopā ar dažādām tautām un kultūrām. Tāpēc neatkarīgi no pieticīgajiem rezultātiem, kādus guvusi garantija jauniešiem, Komisijai ir jā piedāvā visiem jauniešiem iespēja izmantot Eiropas apmaiņas programmas neatkarīgi no viņu izglītības līmeņa un nodarbinātības statusa.

6. Joprojām neskaidrajā ekonomikas un sociālajā klimatā komiteja mudina Eiropas Komisiju izmantot visus pieejamos resursus, lai sekmētu izaugsmi, kvalitatīvu darbvietu radīšanu un sociālo progresu. Finanšu, ražošanas un sociālie ieguldījumi ir tālu no atgriešanās pirmskrīzes līmenī. Ir vajadzīgi izaugsmi veicinoši makroekonomikas apstākļi, ko rada ieguldījumiem labvēlīga vide labi funkcionējošā iekšējā tirgū. Ir jāpievēršas visiem starptautiskās konkurētspējas aspektiem, un atbalsts Eiropas uzņēmumiem globālajā tirgū var būt arī vietējā pieprasījuma pieaugums, kas, radot labvēlīgas attīstības loku, dos labumu visiem.

7. Ekonomikas pārvaldība jāvērs uz izaugsmi un sociālo progresu, īstenojot visas prioritātes, kas norādītas paziņojumā par pasākumiem ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanai un 2016. gada izaugsmes pētījumā. Lai stimulētu izaugsmi, konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos vajadzētu vairāk izmantot elastību, kas paredzēta esošajos Stabilitātes un izaugsmes pakta noteikumos. Līdzatbildība par Eiropas pusgadu ir jā palielina, iesaistot pilsonisko sabiedrību visā tās kopumā un atzīstot sociālo partneru īpašās iezīmes gan Eiropas, gan valstu līmenī.

8. Atjauninātā stratēģija “Eiropa 2020” būtu jāsaista ar ANO 2030. gada programmu, kurā iekļauti jaunie ilgtspējīgas attīstības mērķi (IAM), ekonomisko, sociālo un ekoloģisko aspektu traktējot kā nedalāmus un savstarpēji saistītus komponentus un atjaunojot centienus sasniegt tos sociālos mērķus, kuros ES atpaliek.

9. EESK aicina Komisiju izmantot savu vadošo lomu un gādāt, lai Eiropas Parlaments un Padome vienprātīgi un stingri apņemtos īstenot iekšējo un ārējo ES darba kārtību.

10. EESK tādēļ aicina Komisiju atzīt, ka iekšējā un ārējā dimensija, tāpat kā ekonomiskā, sociālā un politiskā dimensija, ir savstarpēji cieši saistīti elementi, un 2017. gada darba programmā orientēties uz trim turpmāk aplūkotām stratēģiskām jomām.

10.1. ES ekonomiskās un sociālās kohēzijas stiprināšana

- Lai izstrādātu tādu ieguldījumu plānu, kas veido vismaz 2 % no Savienības IKP, EESK iesaka īstenot fiskālās stimulēšanas pasākumus, kuri, cita starpā izmantojot publiskos ieguldījumus, būtu vērsti uz tādiem ieguldījumiem, kas sekmē inovāciju un izaugsmi, piešķirot prioritāti tādām nozarēm kā enerģētika, transports un platjoslas infrastruktūra, digitalizācija, mazoglekļa aprites ekonomika, sociālā ekonomika, uzņēmējdarbības prasmes un kvalitatīvas darbvietas. Eiropas fondi būtu jāizmanto atbilstīgi šiem mērķiem. Līdz ar mērķtiecīga MVU plāna izstrādi ir jāveicina uzņēmumu un rūpniecības izaugsmes ilgtspēja.
- Saistībā ar Eiropas pusgada procesu EESK aicina Komisiju precīzi ievērot un izpildīt visus uzdevumus gan ekonomikas, gan sociālajā ziņā, kuri attiecas uz konkrētām valstīm adresēto sociālās jomas ieteikumu izstrādi par konkrētu rezultātu reģistrēšanu attiecībā uz stratēģijas “Eiropa 2020” mērķu sasniegšanu, tostarp cīņu pret nabadzību un nevienlīdzību.
- Lai pabeigtu vienotā tirgus izveidi, no Komisijas puses ir vajadzīga stingra apņemšanās ievērot 2016. gadā noteiktās prioritātes. Prioritāšu vidū joprojām jābūt darba ņēmēju pārvietošanās brīvībai; taisnīga mobilitāte nozīmē ES darba ņēmēju mobilitātes kontekstā nodrošināt vienlīdzīgu attieksmi un saskaņā ar Eiropas *acquis*, kuri attiecas uz darba ņēmējiem, nepieļaut diskrimināciju valstspiederības dēļ.
- ES darba ņēmēju mobilitātes kontekstā EESK patlaban apspriež principu, ka par vienādu darbu tajā pašā darbavietā maksājams vienāds atalgojums, kā norādījis priekšsēdētājs J.-C. Juncker. Komiteja jau ir paudusi bažas, ka ir iespējami kropļojumi, kas var apdraudēt integrāciju darba tirgū un konkurences godīgumu.
- Vienotā tirgus pamatā ir ekonomiskā un monetārā savienība, un EESK uzsver, ka ir jāpilnveido tās ekonomiskais, sociālais un politiskais pīlārs. Stingrāka identitāte ir vajadzīga eurozonai – arī tām valstīm, kas vēlas pievienoties.
- Lai varētu izmantot digitalizācijas dotās iespējas, ir jāveic pasākumi vairākās jomās. EESK aicina Komisiju izveidot regulāru konsultāciju procesu, lai kontrolētu ietekmi uz nodarbinātības, ražošanas, patēriņa un iedzīvotājiem domāto sabiedrisko pakalpojumu kvalitāti un kvantitāti. Īpaša uzmanība jāpievērš digitālo prasmju programmas īstenošanai, sevišķi tās pieejamības nodrošināšanai ikvienam.
- Enerģētikas savienība vēl ne tuvu nav izveidota. EESK mudina Komisiju ātrāk īstenot Enerģētikas savienības stratēģiju, lai garantētu energoapgādes drošību un pieņemamas cenas, šai nolūkā dažādojot energoavotus un izveidojot pilnīgi integrētu iekšējo enerģijas tirgu. Ir vajadzīgs Taisnīgas pārejas fonds, no kura atbalstīt pāreju uz mazoglekļa ekonomiku. Ir steidzami vajadzīgi konkrēti pasākumi klimata politikā. Eiropas Komisijai ir jāgādā, lai pilsoniskā sabiedrība un iedzīvotāji pasaules, valstu un vietējā līmenī aktīvāk iesaistītos Parīzes nolīguma pilnveidošanā, pārskatīšanā un jo īpaši īstenošanā.
- Ir pienācīgi jākontrolē bēgļu krīze. Ir jāatver droši humanitārie koridori, un Eiropas Savienībai ir nepārprotami jāvirzās uz kopēju patvēruma sistēmu.

10.2. ES globālās nozīmes stiprināšana

- ES 2016. gadā ir palielinājusi savu nozīmi pasaules procesos, un tai ir jāieņem stingrāka nostāja miera un stabilitātes veicināšanā konfliktu zonās. Tomēr ES globālo ietekmi joprojām vājina nepietiekamā iekšējā kohēzija un politiskās apņemības trūkums. Lai ārējā darbība būtu efektīva, iekšējās un ārējās politikas pasākumiem jābūt pēc iespējas integrētiem.
- Ir vajadzīgi praktiski papildu pasākumi Eiropas drošības nostiprināšanai: stingra kopējā ārpolitika, kas pievērštos atklātiem konfliktiem kaimiņvalstīs, tāda attīstības politika, kas saskan ar pārējo starptautisko iestāžu attīstības politiku, starptautiska policijas sadarbība un ārējo robežu reāla kontrole bez personisko brīvību un privātuma ierobežošanas.

- EESK uzskata, ka ir svarīgi pabeigt pašreizējās divpusējās sarunas par tirdzniecību un ieguldījumiem, nodrošinot interešu līdzsvaru, kā norādīts EESK atzinumā par EK paziņojumu "Tirdzniecība visiem", un strādāt, lai tās pienācīgi īstenotu. Pārredzamību un taisnīgu interešu līdzsvaru ir jātiecas panākt, arī īstenojot daudzpusēju pieeju tirdzniecības nolīgumiem, kas saistīti ar PTO. Vides, sociālie, darba, patērētāju aizsardzības un citi standarti, tāpat kā sabiedriskie pakalpojumi, ES nolīgumu dēļ nedrīkst sarukt; drīzāk ar minētajiem nolīgumiem būtu jācenšas tos kāpināt.
- Tajās politikas jomās, kuras saistītas ar ES ārējo darbību, ir jāintegrē ANO 2030. gada darba kārtībā minētie globālie ilgtspējīgas attīstības mērķi.
- EESK aicina Komisiju veltīt pūles tam, lai ietekmētu un stimulētu klimata tehnoloģiju un risinājumu izstrādi un eksportu pasaules mērogā.

10.3. *Stiprināt iedzīvotāju iesaisti ES projektā*

- EESK aicina Komisiju sākt diskusiju par to, kā ES darbojas. Kopīgā redzējumā mums no jauna ir jāapliecina gan Eiropas vērtības, gan tas, cik svarīga ir Eiropas solidaritāte, sociālā kohēzija un tādas demokrātijas veidošana, kuras pamatā ir līdzdalība un iekļaušana.
- EESK uzstājīgi aicina Komisiju cieši uzraudzīt to, kā dalībvalstis ievēro tiesiskumu un Pamattiesību hartu, un jebkura pārkāpuma gadījumā aktīvi rīkoties.
- EESK pauž nožēlu, ka Komisija nav pienācīgi ņēmusi vērā EESK ieguldījumu 2016. gada darba programmā un nav uzskatījusi par lietderīgu veikt padziļinātu viedokļu apmaiņu par pašas Komisijas izvēlētajiem politikas risinājumiem. Lai sasniegtu ES mērķus, ārkārtīgi svarīgi ir veidot sistemātisku dialogu ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un visos līmeņos stiprināt sociālo dialogu.

IETEIKUMI UN PRIEKŠLIKUMI RĪCĪBAI SAISTĪBĀ AR 10 EK PRIORITĀTĒM

1. Jauns impulss nodarbinātībai, izaugsmei un ieguldījumiem

- **Ieguldījumi infrastruktūrā, ražošanā un kvalitatīvu darbvietu radīšanā**
- **Pārstrādāta Eiropas pusgada procedūra – izaugsmes, konkurētspējas un sociālā progressa veicināšanai**
- **Strauja virzība uz mazoglekļa aprites ekonomiku**

1.1. Nodarbinātība 2017. gadā joprojām ir viena no svarīgākajām prioritātēm, īpaši saistībā ar jaunu darbvietu radīšanu ilgstošiem bezdarbniekiem, sievietēm, jauniešiem un imigrantiem.

1.2. Kas attiecas uz Eiropas fondiem, Komisijai būtu jāizvērtē to izmantošana un jāraugās, lai finansējums tiktu piešķirts mērķtiecīgi un tā, ka tas maksimāli stimulē inovāciju un izaugsmi, prioritāti piešķirot ieguldījumiem infrastruktūrā, ražošanā un kvalitatīvās darbvietās. Stingrāk jāuzrauga un jānodrošina pārkāpumi ES līdzekļu izlietošanā.

1.3. Sociālo pakalpojumu nozares ir vienas no lielākajām darbvietu radītājām Eiropā. Tādēļ Komisijai būtu jāizstrādā rīcības plāns, lai pēc iespējas pilnīgāk liktu lietā to potenciālu un dotu iespēju sociālajā sektorā izmantot Eiropas Stratēģisko investīciju fondu.

1.4. Par prioritāti 2017. gada izaugsmes pētījumā būtu jānosaka arī sociālie ieguldījumi un palīdzība valstīm, kuru ekonomika ir mazāk attīstīta, lai tās varētu sasniegt Eiropas ekonomikas un sociālos standartus.

1.5. Ir vajadzīga prasmju kampaņa, kuras pamata nosacījums būtu ātri īstenot “Jaunu prasmju programmu Eiropai” un “Jauniešu nodarbinātības pasākumu kopumu” (garantija jauniešiem un Eiropas Mācekļu alianse).

1.6. Pasākumi, kas paredzēti rīcības plānā pārejai uz aprites ekonomiku, ir jāīsteno nekavējoties, prioritāti piešķirot pasākumiem, kas palīdzēs veidot uz konkurenci vairāk orientētu vidi Eiropas uzņēmumiem. Komiteja vēlas, lai Eiropas Komisija izpētītu iespēju izveidot atvērtu Eiropas aprites ekonomikas platformu, kura apvienotu visas ieinteresētās personas un kuru uzturētu EESK.

2. Savienots digitālais vienotais tirgus

— **Infrastrukturā, ražošanas un sabiedrisko pakalpojumu digitalizācijas veicināšana**

— **Prasmju izkopšana un lielāks atbalsts digitālajām pārmaiņām sabiedrībā kopumā un darba ņēmēju vidū**

2.1. Rūpniecības digitalizācijai būs izšķiroša nozīme Eiropas ekonomikas konkurētspējas nodrošināšanā. Digitalizācija būtiski ietekmē Eiropas pilsonisko sabiedrību un ir kļuvusi par neatņemamu cilvēka dzīves daļu. EESK, pamatojoties uz savu transversālo atbildību – būt par organizētas pilsoniskās sabiedrības forumu –, centīsies uzlabot Eiropas pilsoniskās sabiedrības atbalstu šiem politikas virzieniem.

2.2. Digitālās ekonomikas potenciāls, cieši saistīts ar citām nozīmīgām izmaiņām ekonomikā (piemēram, pāreju uz sadarbīgu un mazoglekļa ekonomiku), ir stratēģiski vairāk jāorientē uz to, lai sasniegtu ANO ilgtspējīgas attīstības mērķus (IAM).

2.3. Lai likvidētu atšķirības starp privātpersonām un starp maziem uzņēmumiem, digitalizācijas programma būtu pilnībā jāizmanto viedās ražošanas, viedo energotīklu, viedā transporta un mobilitātes, viedo mājojumu un viedo kopienu attīstīšanā. Vērā ņemamas ir arī iespējas izmantot digitalizāciju, lai uzlabotu publiskā sektora dienestus un administrāciju. Šajā jomā Komisijai vajadzētu veicināt dalībvalstu paraugprakses apmaiņu.

2.4. Sociālie partneri būtu jāaicina koordinētas Eiropas stratēģijas ietvaros izmantot visus sociālā dialoga instrumentus digitalizācijas radīto problēmu risināšanai, lai maksimāli palielinātu kvalitatīvas nodarbinātības iespējas, pārkvalificētu atlaistos darbiniekus vai paaugstinātu viņu kvalifikāciju un apzinātu jaunus šo darba ņēmēju aizsardzības veidus. Lai nodrošinātu visaptverošu pieeju, būtu vēlams organizēt regulāru apspriešanos ar citām pilsoniskās sabiedrības organizācijām.

3. Spēcīga Enerģētikas savienība ar tālredzīgu klimata pārmaiņu politiku

— **Enerģētikas savienības stratēģijas un tās ārējās dimensijas īstenošana**

— **COP21 lēmumu izpilde un nostiprināšana visā pasaulē**

— **Taisnīga pāreja uz mazoglekļa ekonomiku**

3.1. Komisijai ir jāturpina īstenot tālredzīgu stratēģiju saskaņā ar darba programmu, kas pievienota 2015. gada paziņojumam par Enerģētikas savienības stāvokli.

3.2. EESK ierosinātajam Eiropas enerģētikas dialogam (EED) ir jākļūst par galveno mehānismu, ar ko nodrošināt, ka Enerģētikas savienības procesos tiek ņemtas vērā pilsoniskās sabiedrības zināšanas, bažas un intereses.

3.3. COP21 lēmumi ir jāīsteno bez kavēšanās, pilnībā iesaistot organizētu pilsonisko sabiedrību. Lai nepieļautu oglekļa emisiju pārvirzi, starptautiski konkurējošiem uzņēmumiem ir vajadzīgi vienlīdzīgi konkurences apstākļi. Aicināt ES dalībvalstis paziņot savu nacionāli noteikto devumu būtu pareizais vēstījums. Būtu jāņem vērā arī vajadzība pēc jauniem ieguldījumiem un nepieciešamība nostiprināt ES vadošo pozīciju vidi saudzējošu tehnoloģiju jomā.

3.4. Ņemot vērā *COP21* apņemšanās, ir rūpīgi jāizvērtē oglekļa emisiju pārvirzes risks un tā mazināšanai jāliek lietā politikas instrumenti, īpaši saistībā ar ES emisijas kvotu tirdzniecības sistēmu laikposmam no 2021. līdz 2030. gadam.

3.5. Pārtikas sistēma ir viens no galvenajiem klimata pārmaiņu cēloņiem un vienlaikus joma, ko šīs pārmaiņas būtiski ietekmēs. Ir jāpanāk, ka lauksaimniecības pārtikas nozarei ir spēcīgāka ietekme uz klimata pārmaiņu seku mazināšanu un pielāgošanos tām. Saistībā ar ES aprites ekonomikas rīcības plānu ir jānorāda, ka svarīgi ir novērst vai mazināt pārtikas izšķērdēšanu, un ir jāatzīst pilsoniskās sabiedrības centieni nozīmē.

3.6. Līdzās Taisnīgas pārejas fondam Eiropas Savienībai ir efektīvi jāizmanto arī Inovācijas fonds un Modernizācijas fonds, šo fondu pārvaldībā iesaistot sociālos partnerus un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

3.7. Pēc tam, kad gūti rezultāti EESK pētījumā par plānoto novecošanos, būtu jāuzsāk izmēģinājuma projekts par lēstā vidējā vai minimālā ekspluatācijas ilguma norādīšanu produktu marķēšanas sistēmā.

4. Padziļināts un taisnīgāks iekšējais tirgus ar spēcīgāku rūpniecisko pamatu

— **Augoša rūpniecība un funkcionējoša kapitāla tirgu savienība**

— **Konkurētspējīgākas un ekoloģiskākas ekonomikas veicināšana, sociālās ekonomikas uzņēmumu izvēšana un inovatīvu modeļu ieviešana**

— **Taisnīgas darbaspēka mobilitātes pieejamības nodrošināšana ikvienam iedzīvotājam**

— **Virzība uz taisnīgākām nodokļu sistēmām**

4.1. Tā kā rūpniecība ir vienotā tirgus pamatelements, Eiropas Savienībai jāturpina koncentrēties uz rūpniecības atjaunošanu un jāīsteno mērķis līdz 2020. gadam palielināt minētās nozares ieguldījumu ES IKP līdz 20 %. Atkārtoti pielāgojot valsts atbalstu un mērķtiecīgāk izmantojot Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu, īpaša uzmanība būtu jāpievērš problēmām, ar ko saskaras tērauda rūpniecība. Jāīsteno arī rīcības plāns Eiropas aizsardzības rūpniecībai, kas radītu ievērojamus ietaupījumus attiecībā uz iepirkumu aizsardzības jomā.

4.2. EESK aicina īstenot efektīvus pasākumus, lai uzlabotu piekļuvi finanšu līdzekļiem, līdztekus tām ierosmēm, kas veiktas saistībā ar kapitāla tirgu savienību. Lai mazinātu regulējuma arbitrāžas risku, būtu jāpielāgo finanšu sektora regulatīvās un uzraudzības sistēmas (gan makrouzraudzības, gan mikrouzraudzības jomā). Tāpat būtu jāpievēršas arī ēnu banku sistēmai. Turklāt jāizstrādā līdzekļi pieejamā valsts ieguldījumu fondu kapitāla labākai izmantošanai. Banku savienības veidošanas procesā tomēr būtu jānorāda uz banku pakalpojumu tādu sastāvdaļu kā sabiedriskie pakalpojumi. Iedzīvotājiem jābūt iespējai izmantot šos pakalpojumus, zinot, ka tie ir pārredzami, uzticami un lēti.

4.3. Vajadzīgs konkrēts rīcības plāns, lai novērstu šķēršļus, ar ko iekšzemes un pārrobežu darījumos saskaras MVU, tostarp mikrouzņēmumi un ģimenes uzņēmumi.

4.4. Lai pilnībā atraisītu sociālās ekonomikas uzņēmumu potenciālu, EESK mudina Komisiju īstenot rīcības plānu sociālās ekonomikas jomā, nodrošinot pilnīgu ekosistēmu minētās ekonomikas attīstībai un izaugsmei.

4.5. EESK uzsver, ka ir jāpalielina Eiropas konkurētspēja un jāatbalsta zaļā ekonomika. Tādēļ, 2017. gadā pārskatot vienotā tirgus stratēģiju, papildus vienlīdzīgu konkurences apstākļu saglabāšanai ir svarīgi veicināt jaunus uzņēmējdarbības modeļus, kas līdzsvaro ekonomikas, sociālos un vides aspektus. Vajadzīgas skaidras pamatnostādnes sadarbības ekonomikas, funkcionālās ekonomikas un aprites ekonomikas sekmīgai darbībai. Būtiska nozīme ir visaptverošai pieejai, kurā saskaņotā politikas satvarā ņemti vērā dažādie sociālie, ekonomikas un vides aspekti. Svarīgi ir izstrādāt vienīgāku

korporatīvās sociālās atbildības stratēģiju, kurā vairāk atzīts uzņēmumu ieguldījums kopējā labuma veidošanā, izmantojot ne tikai IKP, bet arī citus labklājības un sociālās attīstības rādītājus.

4.6. Attiecībā uz publisko iepirkumu saskaņā ar jaunajām direktīvām ir jāveicina sociālo klauzulu un noteikumu par rezervētu tirgu piemērošana, izstrādājot norādījumus līgumslēdzējam iestādēm.

4.7. Jā saglabā taisnīgums darbaspēka mobilitātes jomā. Šajā sakarā EESK patlaban izstrādā atzinumu par Komisijas priekšlikumu par Direktīvas 96/71/EK pārskatīšanu un pievēršas pakalpojumu sniegšanas brīvības atbalstīšanai un tam, lai saglabātu gan godīgu konkurenci pakalpojumu tirgū, gan vienlīdzīgu attieksmi darba tirgū.

4.8. KLP vajadzības politikas izstrādes jomā saistībā ar 2014.–2020. gada DFS termiņa vidusposma novērtēšanu būtu jāvirza uz to, lai saglabātu daudzfunkcionalitāti, ģimenes saimniecības un ilgtspēju kā Eiropas lauksaimniecības galvenos elementus. Komisijai, balstoties uz visaptverošu pieeju, būtu jāizstrādā Eiropas stratēģija pārtikas jomā, aptverot visu piegādes ķēdi, sākot ar lauksaimniekiem un beidzot ar patērētājiem, kā arī nodrošinot saskanību starp dažādām politikas jomām, sākot no lauksaimniecības politikas līdz tirdzniecības, izglītības un klimata politikai.

4.9. Ārkārtīgi svarīga ir ES pilsētvides attīstības programma. Komisijai vajadzētu izstrādāt balto grāmatu par lauku teritorijām. Tomēr jāatzīmē, ka lauku un pilsētu teritorijas ir cieši savstarpēji saistītas un alternatīvu nav.

4.10. Ir svarīgi izmantot ar nodarbinātību saistītās priekšrocības, ko radījusi vienotā tirgus sekmīga attīstība, jo īpaši attiecībā uz pakalpojumiem, digitalizāciju un darbaspēka mobilitāti. Vienotā tirgus pienācīga darbība un sistēma, kas garantē drošību iedzīvotājiem, kā arī godīga konkurence ir pamats ekonomikas atlabšanai Eiropā. EESK uzsver arī nepieciešamību pievērsties trūcīgo darba ņēmēju stāvoklim un izstrādāt efektīvus instrumentus un politiku, lai nodrošinātu iztikas minimumu un drošību saistībā ar jaunām darba attiecībām.

4.11. Jāvirza uz priekšu rīcības plāns efektīvai uzņēmumu ienākuma nodokļa sistēmai, jo īpaši attiecībā uz kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi (KKUINB). EESK aicina veikt izšķirošus pasākumus, lai apkarotu krāpšanu nodokļu jomā, izvairīšanos no nodokļu maksāšanas un agresīvu nodokļu plānošanu. Nodokļi būtu jāiekasē tur, kur notiek reālā saimnieciskā darbība. Tādēļ EESK vēlas nodrošināt, ka ES pilnībā iesaistās ESAO rīcības plānā, kura mērķis ir apkarot nodokļu apiešanu, nodokļu bāzes samazināšanu un peļņas novirzīšanu (BEPS rīcības plāns).

4.12. EESK atzinīgi vērtē to, ka iepriekšējā Eiropas pusgada cikla laikā Komisija īpaši pievērsusies tam, lai efektīvāks un taisnīgāks nodokļu sistēmas ietvaros pakāpeniski novirzītu nodokļu slogu no nodokļu maksātājiem ar zemiem ienākumiem, sekmējot pāreju uz nodokļiem, kam ir mazāk negatīva ietekme nekā nodokļiem no darbaspēka ienākumiem. Turklāt nodokļu sistēmu reformas ir nepieciešamas, lai nodrošinātu to resursu pārdalīšanu, kas var palīdzēt samazināt nevienlīdzību.

5. Spēcīgāka un taisnīgāka ekonomiskā un monetārā savienība

— Ceļvedis EMS, tostarp banku savienības, izveides pabeigšanai

— Ekonomiskās un politiskās savienības izveides turpināšana

— Stratēģijas “Eiropa 2020” sociālo mērķu īstenošanas nodrošināšana Eiropas pusgadā

5.1. Ņemot vērā ļoti ierobežoto monetārās politikas spēju stimulēt pieprasījumu, eurozonas ekonomika ir tā sauktajā “likviditātes slazdā”. Valstīm, kurām ir strukturālais pārpalikums, vajadzētu būt solidārākām un sniegt lielāku ieguldījumu ekspansīvā politikā.

5.2. Eurozonai ir jāpalielina savs izaugsmes potenciāls un spēja tikt galā ar asimetriskiem satricinājumiem, kā arī jāveicina ekonomiskā un sociālā konverģence. Tādēļ ir vajadzīga jauna regula par īpašām fiskālām spējām. EESK aicina izveidot eurozonā makroekonomisko dialogu, kas būtu galvenais ieguldījums EMS demokrātiskajā un sociālajā attīstībā. EESK uzsver, ka turpmākajās diskusijās jārunā nevis par “konkurētspējas valdēm”, bet gan par “konkurētspējas, sociālās kohēzijas un ilgtspējas valdēm”. Eurozonai būs jāpauz vienota nostāja starptautiskajās struktūrās.

5.3. EESK pauz cerību, ka Eiropas iestādes 2017. gadā uzsāks otro posmu saistībā ar ceļvedi EMS izveides pabeigšanai, piešķirot eurozonai skaidru identitāti. Ceļvedī būtu jāiekļauj politiska diskusija par to, kā īstenot iestāžu pasākumus, un saistībā ar dažiem no tiem var būt vajadzīgas izmaiņas Līgumos.

5.4. Ideālā gadījumā diskusijā būtu jāizskata šādi jautājumi: stabilāka eurozonas struktūra, eurozonas fiskālās spējas un eurozonas dalībvalstu veikta vienota parādāzīmju emitēšana, ko pārvalda Eiropas Monetārais fonds; EMS palielināta pārskatatbildība un demokrātiskā leģitimitāte, kas nodrošināta, pastiprinot Eiropas Parlamenta pilnvaras, labāk strukturēta starpparlamentārā konference un valstu parlamentu ciešāka iesaistīšanās, kā arī vienīgi eurozonas dalībvalstis pārstāvošo Eiropas Parlamenta deputātu balsošana par jautājumiem, kuri ir EMS kompetencē.

5.5. Pilsoniskais un sociālais dialogs kā ES pusgada daļa var būt virzītājspēks ceļā uz sekmīgu, ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomiku, nodarbinātību un sociālajām reformām. Valstu parlamenti ir jāiesaista valstu reformu programmu (VRP) plānošanā un izvērtēšanā un konkrētai valstij adresēto ieteikumu (KVAI) īstenošanā atbilstoši stratēģijas “Eiropa 2020” mērķiem. Īpaša loma ir sociālajiem partneriem, jo tiem ir ekskluzīva kompetence, atbildība un uzdevumi.

5.6. Nekavējoties ir jāīsteno pasākumi, lai ieviestu drošības tīklus tiem, kas veic slikti apmaksātu darbu, un visneaizsargātākajiem darba ņēmējiem, jānodrošina minimālie ienākumi mājāsaimniecībām, jāvērsas pret nabadzību un jākompensē nevienlīdzība. Aktīvi iesaistot sociālos partnerus un citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, 2017. gadā skaidri jādefinē un jāīsteno Eiropas sociālo tiesību pilārs. ES sociālo tiesību pilāram tomēr jāpalīdz atbalstīt ilgtspējīgu ekonomikas attīstību un darbvietu radīšanu un šādā nolūkā jāgūst konkrēti rezultāti Eiropas iedzīvotāju dzīves un darba kvalitātes uzlabošanā, kā arī jānodrošina labi funkcionējoši un iekļaujoši darba tirgi un vispārēji pieejami kvalitatīvi sabiedriskie pakalpojumi.

5.7. Banku savienība, kas ir finanšu savienības daļa, ir svarīga, lai nodrošinātu euro integritāti un palielinātu riska dalīšanu ar privāto sektoru. Banku savienības būtiska daļa ir priekšlikums par Eiropas noguldījumu apdrošināšanas sistēmu (ENAS). Jauniem riska dalīšanas pasākumiem, kas ietilpst ENAS priekšlikumā, būtu jāpievieno riska samazināšanas papildu pasākumi banku savienības ietvaros. Abi priekšlikumi vienlaikus, nekavējoties ir efektīvi ir jāizskata un jāīsteno. Eiropas Komisijai būtu jāveic visaptverošs un padziļināts ietekmes pētījums, lai vēl vairāk stiprinātu minētā priekšlikuma leģitimitāti.

6. Pārdomāti un līdzsvaroti brīvās tirdzniecības nolīgumi

— **Tādu tirdzniecības nolīgumu noslēgšana, kuros ir vērienīgas un novatoriskas sadaļas tirdzniecības un ilgtspējīgas attīstības jomā**

— **Pilsoniskā un sociālā dialoga sniegto priekšrocību izmantošana**

6.1. Jānodrošina attīstības politikas un tirdzniecības politikas saskaņotība. Kā norādīts paziņojumā “Tirdzniecība visiem”, ES noslēgtajiem nolīgumiem nevajadzētu apdraudēt ne sabiedriskos pakalpojumus, ne vides, sociālos, darba, patērētāju aizsardzības un citus standartus, bet gan uzlabot tos.

6.2. Komiteja, ņemot vērā šos nosacījumus, uzskata, ka ir svarīgi noslēgt pašreizējās tirdzniecības un ieguldījumu sarunas līdzsvaroti (tostarp TTIP, CETA, ES un Japānas un ES un Ķīnas sarunas par ieguldījumiem, sarunas ar ASEAN valstīm un visas ieilgušās sarunas par EPN) un pēc šādu nolīgumu ratifikācijas veikt to īstenošanas uzraudzību.

6.3. Pārredzamība un taisnīga interešu pārstāvība jāpanāk arī daudzpusējās sarunās par pakalpojumu tirdzniecības nolīgumiem (TiSA) un vides precēm.

6.4. Divpusējām tirdzniecības sarunām nevajadzētu vājināt ES saistības pret PTO un apņemšanos noslēgt spēcīgu daudzpusēju starptautisku nolīgumu, un nedrīkstētu pieļaut pretrunīgus noteikumus. Sarunās ar PTO ir vajadzīga mērķtiecīgā pieeja, piemēram, attiecībā uz digitālo tirdzniecību.

6.5. Tirdzniecība ir svarīgs jautājums ES ražošanas nozarēm un Eiropas tirgus aizsardzībai pret dempingu un negodīgu tirdzniecības praksi; šai nolūkā izmantojami tirdzniecības aizsardzības instrumenti (TDI), lai pilnībā aizsargātu iekšējo tirgu pret negodīgu importu no trešām valstīm. Eiropas Komisijai tomēr būtu rūpīgi jāizvērtē sekas lēmumam par Ķīnas kā tirgus ekonomikas statusu.

6.6. Lai gan Eiropas Komisijas nesen ierosinātā ieguldījumu tiesu sistēma ir uzlabojums salīdzinājumā ar diskreditēto ASV atbalstīto ieguldītāju un valsts strīdu izšķiršanas mehānismu, tā joprojām ir pretrunīga un ir vajadzīgs sīkāks izvērtējums.

6.7. ES tirdzniecības politikā būtu jāņem vērā dažādie viedokļi, kas pausti par tirdzniecības nolīgumu radītajām sekām. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš tam, lai brīvās tirdzniecības nolīgumu visu aspektu uzraudzībā iesaistītu kopējas struktūras, kurās darbojas pilsoniskās sabiedrības visas grupas. Unikālu vērtību minētajam darbam piešķir EESK īpašās zināšanas. Ietekmes pētījumi par turpmākām vai notiekošām sarunām joprojām ir galvenais instruments visiem, kas iesaistīti sarunu uzraudzībā.

7. Tiesiskuma un pamattiesību telpa, kuras pamatā ir savstarpēja uzticēšanās

— Iedzīvotāju drošības uzlabošana

— Tiesiskuma ievērošana

— Šķēršļu likvidēšana un trūkumu novēršana

7.1. Attiecībā uz Eiropas iedzīvotāju pieaugošo pieprasījumu pēc drošības ir vajadzīga tūlītēja rīcība, lai aizsargātu ES galvenos sasniegumus integrācijas jomā un atjaunotu dalībvalstu iedzīvotāju uzticēšanos. Cīņā pret terorismu ir vajadzīga dalībvalstu un to iestāžu ciešāka sadarbība.

7.2. Miera meklējumi Tuvajos Austrumos, policijas starptautiskā sadarbība, ārējo robežu efektīva kontrole un attīstības politika ir būtiski papildinājumi pasākumiem, kuru mērķis ir pastiprināt drošību Eiropā.

7.3. ES 2017. gadā ir jānostiprina ES darbības pilāri, kas noteikti Eiropas Drošības programmā. ES Drošības programmai ir jānodrošina tiesiskums un pamattiesību ievērošana dalībvalstīs, tostarp demokrātijas, cilvēktiesību, ekonomisko un sociālo tiesību ievērošana un efektīvs dialogs ar pilsonisko sabiedrību.

7.4. Jāatsāk izskatīt priekšlikumu direktīvai par vienlīdzīgas attieksmes principa īstenošanu (COM(2008) 426 final), un daudz vairāk uzmanības jāvelta pilsoniskās sabiedrības līdzdalības aspektam.

7.5. Dzimumu līdztiesības stratēģija 2010.–2015. gadam ir jāatjaunina, un tajā jāiekļauj skaidri mērķi, konkrēti pasākumi un jāveic efektīva uzraudzība attiecībā uz progresu cīņā pret dzimumu diskrimināciju darba tirgū, izglītībā un lēmumu pieņemšanā, kā arī cīņā pret vardarbību, kas saistīta ar dzimumu.

7.6. Eiropas stratēģija invaliditātes jomā būtu jāatjaunina saskaņā ar ANO Personu ar invaliditāti tiesību komitejas (CRPD) apsvērumiem, izmantojot attiecīgos tiesību aktus un ieviešot prioritāru karti, kas tiktu atzīta visās dalībvalstīs.

7.7. Saistībā ar cīņu pret nabadzību jānosaka īpaši rādītāji un mērķi attiecībā uz neaizsargātiem bērniem.

7.8. Jārisina jautājumi saistībā ar jauna veida neaizsargātību, piemēram, nestabilām darba attiecībām, gados vecāku cilvēku un jaunu sieviešu, vientuļo māšu un migranšu stāvokli.

8. Virzība uz jaunu migrācijas politiku

— Bēgļu jautājumu pienācīga pārvaldība

— Migrantu integrācija

— Populisma un ksenofobijas apkarošana

8.1. Eiropas Savienībai migrācijas un patvēruma jautājumi jārisina, nodrošinot dalībvalstu ciešāku sadarbību un nosakot vienotus un konstruktīvus pasākumus. EESK norāda uz ieteikumiem un ziņojumu, ko tā ir publiskojusi, pamatojoties uz faktu vākšanas misijām 11 dalībvalstīs. Par prioritāriem jānosaka priekšlikumi, kas izklāstīti Eiropas Parlamenta ziņojumā par stāvokli Vidusjūras reģionā un ES holistiskas pieejas nepieciešamību migrācijas jomā.

8.2. 2017. gadā jānodrošina apstākļi, lai izbeigtu piemērot atkāpes, kas paredzētas Šengenas nolīgumā attiecībā uz robežkontroli, kā arī jānodrošina tiesiskums Šengenas zonas pārvaldībā.

8.3. Ierosināto kopējo patvēruma sistēmu praktiski ir iespējams izveidot vidēji īsā laika posmā. Eiropas Komisijas ierosinātās likumdošanas un politikas iniciatīvas ir jāpieņem ātri, ievērojot starptautiskās aizsardzības meklētāju interešu prioritāti un tiesiskumu kā dalībvalstu konkrētas solidaritātes izpausmi.

8.4. Tādēļ ir svarīgi pārskatīt priekšlikumu par pārmitināšanu, pārcelšanu un patvēruma meklētāju aizsardzību, lai atvērtu viņiem likumīgus un drošus ceļus.

8.5. Šajā sakarā EESK vēlas uzsvērt, ka ES un Turcijas nolīgumā nav iekļautas garantijas, kas vajadzīgas, lai nodrošinātu ES pamattiesību un starptautisko saistību ievērošanu. Ir vajadzīga stingra rīcība, lai atjaunotu konstruktīvu sadarbību ar Turcijas iestādēm un to kaimiņvalstu iestādēm, kam joprojām ir liela nozīme ES robežu drošības saglabāšanā.

8.6. Migrācijas politikai ir nepieciešami resursi migrantu un bēgļu integrācijai. Komiteja atzinīgi vērtē centienus racionālāk izmantot resursus, kas ir pieejami ar dažādu Eiropas fondu starpniecību. Līdzekļu apjoms ir jāpalielina, jo īpaši saistībā ar ESF, attiecībā uz tām dalībvalstīm, kuras visvairāk saskaras ar migrantu vai bēgļu integrācijas problēmu.

8.7. Personām, kas likumīgi dzīvo Eiropā, ir būtiski, lai tās iesaistītu apmācībā, palīdzētu tām iekļauties darba tirgū un palīdzētu integrēties sabiedrībā kopumā. Tikpat svarīgi ir vērsties pret ksenofobijas un populisma palielināšanos, kas bieži vien ir saistīta ar ievērojamām migrantu plūsmām. Turpmāko virzību šajā jomā norāda Eiropas sociālo un ekonomisko partneru (*ETUC, Business Europe, CEEP, UEAPME* un *Eurochambres*) publicētais kopīgais paziņojums un darbs, ko veic pilsoniskās sabiedrības organizācijas un sociālās ekonomikas dalībnieki.

9. Spēcīgāka globālā dalībniece

— Iekšējās kohēzijas nodrošināšana ārējā darbībā

— Sadarbība ar kaimiņvalstīm un stratēģiskajiem partneriem

9.1. Eiropas Savienībai, kas ir pasaules mēroga dalībniece cīņā par mieru un stabilizāciju konfliktu apgabalos, būtu jānostiprina savs attiecīgais statuss starptautiskajās iestādēs un saliedētāk darbojoties. Lai nodrošinātu efektīvu ārējo darbību, Komisijai jāintegrē sava iekšējā un ārējā politika. Lai pastiprinātu ES globālo lomu, būtiski ir uzlabot attiecības un sadarbību ar stratēģiskajiem partneriem.

9.2. ES ieguldījumā sadarbībā un attīstībā prioritāte piešķirama demokratizācijas procesiem kaimiņvalstīs. Vajadzīga konkrēta rīcība, kas balstīta uz labi plānotiem ieguldījumiem, kurus finansē ES sadarbībā ar Pasaules Banku.

9.3. ES ārējā darbībā pienācīgi būtu jāintegrē dialogs ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām un cilvēku savstarpējie kontakti. Lai novērtētu Eiropas kaimiņattiecību politiku (EKP), būtiski ir atbalstīt strukturēta dialoga izveidi ar pilsoniskās sabiedrības organizācijām attiecīgajā reģionā. Turklāt sociālajam dialogam būtu jāklūst par ES sadarbības un attīstības programmu neatņemamu daļu.

9.4. EKP novērtējums būtu nosakāms par prioritāti. Attiecībām ar valstīm Vidusjūras reģiona dienvidos un austrumos nevajadzētu koncentrēties uz piesardzīgu pieeju, kas balstās uz drošības aspektiem vai bēgļu krīzi, bet gan jāklūst par reālu attīstības sadarbības politiku starp vienlīdzīgiem partneriem.

9.5. Īpaša uzmanība būtu jāpievērš attiecībām ar Krieviju, tostarp īstenojot aktīvākas diplomātijas stratēģiju, jo īpaši saistībā ar attiecībām enerģētikas jomā.

9.6. Īpaši svarīga būs nepieciešamība respektēt un sākt īstenot gan ilgtspējīgas attīstības mērķus, gan COP21 mērķus. Jo īpaši ilgtspējīgas attīstības mērķiem jāmotivē ES attīstības programma. ES ir jābūt proaktīvai, izvērtējot līdzekļus, tostarp budžeta vajadzībām, kas būs vajadzīgi šādu problēmu risināšanai. Ar atbilstošas pārvaldības sistēmas starpniecību jānodrošina pilsoniskās sabiedrības aktīva iesaistīšanās. EESK vēlreiz norāda uz savu priekšlikumu izveidot Eiropas ilgtspējīgas attīstības forumu.

10. Demokrātisku pārmaiņu Savienība

— Aktīva pilsoniskuma un demokrātiskas līdzdalības veicināšana

— Atklātības un pārredzamības palielināšana

— Pilsoniskā dialoga veicināšana un sociālā dialoga pastiprināšana

10.1. Lai risinātu sarežģītās problēmas, ar ko saskaras ES, kopīgu risinājumu meklēšanā ir ārkārtīgi svarīgi mobilizēt visas nozares un resursus. Pilsoniskajai sabiedrībai ir būtiska loma šīs nozīmīgās inovācijas virzībā, un pārmaiņu veikšanai jo īpaši ir nepieciešama iedzīvotāju uzticēšanās. Tādēļ pilsoniskās sabiedrības pārstāvji ir jāiesaista ar tādiem pašiem nosacījumiem kā citas ieinteresētās personas, lai nodrošinātu viņu ieguldījuma pilnīgu izmantošanu. Lai to izdarītu, ir vajadzīgas izmaiņas kultūrā, un jānovērtē arī spēcīgas un neatkarīgas pilsoniskās sabiedrības loma gan dalībvalstu, gan ES līmenī.

10.2. EESK tāpēc atgādina Komisijai savu aicinājumu publicēt zaļo grāmatu par to, kā efektīvi un pastāvīgi varētu organizēt pilsonisko dialogu.

10.3. EESK atkārtoti prasa uzlabot apspriešanās procesus ar ieinteresētajām personām attiecībā uz pārstāvību, pieejamību, pārredzamību un atgriezenisko saikni.

10.4. Jāveic pasākumi saistībā ar priekšlikumu pārskatīt regulu par Eiropas pilsoņu iniciatīvu nolūkā paaugstināt tās efektivitāti.

10.5. EESK prioritāte joprojām ir līdzdalības demokrātijas stiprināšana ar mērķi uzlabot Eiropas Savienības lēmumu pieņemšanas procesa demokrātisko noturību. Tādēļ jaunais iestāžu nolīgums starp Komisiju, Padomi un Parlamentu dotu iespēju institucionālajām padomdevējām iestādēm, piemēram, EESK, palielināt savu ietekmi uz tiesību aktu priekšlikumiem lēmumu pieņemšanas procesā.

10.6. Labākam likumdošanas procesam vajadzētu būt metodei, ar ko nodrošināt efektīvākus un vienkāršotus tiesību aktus, kuros skaidri un pārredzami ir izklāstīti to mērķi. Lai labāk uzraudzītu tiesību aktos veiktās izmaiņas, kas dod pilsoniskās sabiedrības organizācijām un sociālajiem partneriem iespēju iesaistīties likumdošanas procesā, nodrošinot to prasību un vēlmju apmierināšanu, vajadzētu apsvērt arī priekšlikumu par ietekmi uz likumdošanas procesu.

10.7. Komisijai būtu jāturpina *REFIT* process, kurā EESK loma būtu jāpalielina. *REFIT* programmai tomēr nevajadzētu apdraudēt darba un sociālās tiesības vai vides un patērētāju tiesību aizsardzību. Efektīvāku regulējumu, tostarp mazajiem un vidējiem uzņēmumiem, var sekmēt labāku likumdošanas procesu pārredzamība un atklātība, kas mudinātu saņēmējus ierosināt augšupējas likumdošanas iniciatīvas un jo īpaši pastiprinātu pilsoniskās sabiedrības dalībnieku iesaistīšanos.

10.8. Eiropas sociālie partneri 2016. gada martā iesniedza četras kopējas nostājas par sociālā dialoga atsākšanu, bēgļiem, rūpniecības politiku un digitalizāciju. Tās ir jāiekļauj Komisijas darba programmā 2017. gadam un kā tādas arī jāpopularizē.

Briselē, 2016. gada 14. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

ATZINUMI

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 518. PLENĀRSESIJA 2016. GADA 13. UN 14. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Tirgus ekonomikas režīma iespējamās noteikšanas attiecībā uz Ķīnu (tirdzniecības aizsardzības instrumentu nolūkā) ietekme uz galvenajām rūpniecības nozarēm (kā arī nodarbinātību un izaugsmi)”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 389/02)

Ziņotājs: Andrés BARCELÓ DELGADO**Līdzziņotājs: Gerald KREUZER**

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2016. gada 21. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Tirgus ekonomikas režīma iespējamās noteikšanas attiecībā uz Ķīnu (tirdzniecības aizsardzības instrumentu nolūkā) ietekme uz galvenajām rūpniecības nozarēm (kā arī nodarbinātību un izaugsmi)”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2016. gada 22. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 14. jūlija sēdē), ar 194 balsīm par, 4 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Visticamāk, nevar pieņemt, ka Ķīnā pastāv tirgus ekonomikas apstākļi, jo nav izpildīti četri no pieciem kritērijiem, ko savā praksē noteikusi Komisija un kas iekļauti pamatregulā (Padomes Regula (EK) Nr. 1225/2009).

1.2. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atzīst, ka, lai gan dažādos avotos minēti atšķirīgi rādītāji, ja mēs zaudēsim instrumentus, kas ļautu nodrošināt brīvu un godīgu tirdzniecību ar Ķīnu, tiks zaudēts nepieņemami liels skaits, proti, vairāki simti tūkstošu darbvietu.

1.3. Lielākais darbvietu zudums būtu vērojams konkrētos reģionos un nozarēs, kas tiktu lielā mērā negatīvi ietekmētas, piemēram, alumīnija, velosipēdu, keramikas, elektrodu, dzelzs sakausējumu, stikla, papīra, saules paneļu, tērauda un riepu ražošanas nozarēs. Tādēļ būtu ieteicams veikt papildu pētījumus nozaru un ģeogrāfiskajā aspektā.

1.4. Skartās nozares ir galvenokārt starpproduktu ražotāji un patērētāji, tādēļ privātie patērētāji, visticamāk, negūs labumu no antidempinga pasākumu ierobežošanas.

1.5. Rūpniecības nozares, kurās patērē produktus par dempinga cenām, īstermiņā gūtu labumu no subsidēta importa. Taču vidējā termiņā arī šīs nozares varētu tikt apdraudētas, jo Ķīna atbalsta arī apakšnozares, kurās rada pievienoto vērtību. Šai sakarā apdraudējumu rada arī Ķīnas trūcīgā pieredze rūpnieciskā īpašuma tiesību jomā.

1.6. Zaudētās darbvietas rūpniecības nozarē reti tiek atgūtas. Ja cilvēkiem, kurus tas skar, izdodas atrast darbu, visticamāk, viņi saņem zemāku atalgojumu darbvietās, kurās netiek novērtētas viņu prasmes. Kvalitatīvu darbvietu rūpniecības nozarē aizstāšana ar zemu atalgotām un nestabilām darbvietām rada arī risku, ka var palielināties nevienlīdzība mūsu sabiedrībā.

1.7. Tāpēc EESK uzskata, ka tirgus ekonomikas statusa (TES) noteikšana attiecībā uz Ķīnu varētu nopietni apdraudēt ES rūpniecisko pamatu un nodarbinātību. Tiktu apdraudēta iespēja atjaunot Eiropas rūpniecību, izmantojot stabilu un augstas kvalitātes nodarbinātību, kā arī ieviešot un izplatot tehnoloģiskās inovācijas, pētniecību un izstrādi, kas ir galvenie virzītājspēki, lai nodrošinātu Eiropas ekonomiskās un sociālās sistēmas ilgtspējīgu dinamiku.

1.8. Šajā kontekstā tirgus ekonomikas statusa noteikšana attiecībā uz Ķīnu rada nopietnu risku rūpniecības rajonu pastāvēšanai un MVU vietējām ražošanas sistēmām, kuras raksturo Ķīnas negodīgās konkurences prakses apdraudētie ražojumi. Tas radītu risku zaudēt MVU ražošanas specializāciju un augsti specializēto nodarbinātību amatniecībā, kas veido Eiropas ražošanas struktūras pamatu.

1.9. EESK aicina Eiropas Komisiju, Eiropas Parlamentu un Padomi starptautiskā līmenī veicināt godīgu konkurenci kā iespēju aktīvi aizsargāt šīs darbvietas un Eiropas sabiedrības vērtības, kā arī palielināt ienākumus un labklājību Eiropas Savienībā.

1.10. Šo ES darbvietu un ar tām saistīto ieguldījumu aizsardzība ir ne tikai ekonomiski pamatota nepieciešamība, bet arī sekmē sociālo un vides ilgtspēju. Ražošanas pārceļšana no lielā mērā resursefektīvām un energoefektīvām ražotnēm Eiropā uz Ķīnas ekonomiku, kuras pamatā ir ogļu izmantošana, izjauktu mūsu nodomus klimata pārmaiņu un ilgtspējīgas attīstības jomā. Arī darba tiesību un cilvēktiesību ievērošana Ķīnā joprojām ir problemātiska.

1.11. Šādai aizsardzībai jāatbilst Eiropas tiesībām un starptautiskajiem nolīgumiem. Tai būtu arī jānodrošina, ka trešās puses izpilda līgumu noteikumus, kā arī jāņem vērā sarunas ar lielākajiem tirdzniecības partneriem, piemēram, ASV. Efektīvi tirdzniecības aizsardzības instrumenti (TAI) nodrošina godīgu konkurenci. Tie ir vajadzīgi Eiropas rūpniecības nākotnei, kā arī – lai atbalstītu mērķi palielināt rūpniecības īpatsvaru IKP līdz 20 %.

1.12. Tā kā Ķīna neatbilst pieciem ES kritērijiem, lai kvalificētos tirgus ekonomikas statusa iegūšanai, Komisijai būtu jāizmanto nestandarta metodes antidempinga un antisubsidēšanas izmeklēšanā attiecībā uz importu no Ķīnas saskaņā ar Protokola par Ķīnas pievienošanos PTO 15. iedaļas atlikušo daļu.

1.13. Rūpniecības nozaru saglabāšana ES ir pamats veiksmīgi funkcionējošiem pētniecības un attīstības tīkliem, kuriem ir izšķiroša nozīme, lai panāktu turpmāku izaugsmi un rastu risinājumus mūsu galvenajām sociālajām problēmām (sabiedrības novecošana, enerģētika, klimats, veselības aprūpe un mobilitāte).

1.14. MVU rīcībā nav resursu, lai uzsāktu antidempinga darbības vai lai pilnībā sadarbotos ar Eiropas Komisiju tās veiktajā izmeklēšanā. EESK aicina piemērot vienkāršotu pieeju nozarēm, kurās MVU līdzdalībai ir būtiska nozīme.

1.15. Atzīstot šā jautājuma stratēģisko nozīmi, šis atzinums iezīmē EESK līdzdalības sākumu, nevis beigas. EESK plāno pastāvīgi paplašināt savu līdzdalību un iesaka izstrādāt EESK projektu par tirgus ekonomikas statusa (TES) piemērošanu Ķīnai, lai komiteja pilsoniskās sabiedrības vārdā varētu uzraudzīt šā jautājuma risināšanu. Šā uzdevuma veikšanai būtu jāpiešķir atbilstīgi resursi.

2. Ievads

2.1. Saskaņā ar PTO noteikumiem valsts var papildus tarifem piemērot antidempinga maksājumus produktiem no trešām valstīm, ja izmeklēšana parāda, ka attiecīgie produkti tiek ievesti valstī par cenām, kas ir zemākas nekā iekšzemes tirgus cenas, tā radot kaitējumu vietējai rūpniecībai. Kad Ķīna 2001. gada decembrī pievienojās PTO, pārejas noteikumi attiecībā uz Ķīnas pievienošanas pieļāva to, ka Ķīna antidempinga procedūrās tiek uzskatīta par ārpustirgus ekonomikas valsti, ja Ķīnas uzņēmumi nevar pierādīt, ka tie darbojas saskaņā ar brīvā tirgus principiem. Ķīnas pašreizējais ārpustirgus ekonomikas valsts statuss nodrošina iespēju dempinga starpības aprēķinā izmantot analogās valsts cenas, nevis cenas iekšzemes tirgū (kuras ārpustirgus ekonomikas valstīs ir mākslīgi pazeminātas sakarā ar valsts intervenci). Ārpustirgus ekonomikas valsts izmantotās metodes ir aprakstītas Protokola par Ķīnas pievienošanas PTO 15. iedaļā, taču 15. panta a) apakšpunkta ii) punkta noteikumu termiņš beidzas 2016. gada decembrī. Beidzoties minēto noteikumu termiņam, Eiropas Komisijai būs jāmaina metodes, ko izmanto, lai noteiktu cenu salīdzināmību pievienošanās dokumentācijā.

2.2. Šajā EESK atzinumā uzsvars likts uz to, kādu ietekmi uz ES rūpniecību un nodarbinātību radītu tirgus ekonomikas statusa (TES) iespējamā piešķiršana Ķīnai, kā arī tirdzniecības aizsardzības instrumentu (TAI) metodoloģijas maiņa. Tas ir aplūkots neatkarīgi no juridiskās diskusijas, jo EESK uzskata, ka šis temats ir ārkārtīgi būtisks ES rūpniecībai un ar to saistītajām darbvietām.

2.3. Eiropas Parlaments ar ievērojamu balsu vairākumu ir apstiprinājis rezolūciju, kurā pausts aicinājums izmantot nestandarta metodes, kas atbilst Protokolam par Ķīnas pievienošanas PTO un kas vienlaikus nodrošina iespēju efektīvi noteikt brīvas un godīgas tirdzniecības satvaru.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. Attiecībā uz ekonomiku EESK norāda:

3.2. Ķīnā pēdējo 15 gadu laikā ir vērojama nepieredzēta izaugsme, kas ir mainījusi pasaules rūpniecības un tirdzniecības ainu. Ķīnas izaugsmes modeļa pamatā ir ieguldījumi – saskaņā ar Starptautiskā Valūtas fonda (SVF) datiem ieguldījumi 2015. gadā veidoja 46 % no Ķīnas IKP. Šis rādītājs pārsniedz ieguldījumu īpatsvaru citās attīstītās ekonomikās, piemēram, ES (19 %) un ASV (20 %).

3.3. Pārmaiņu apmērs un temps ir bijis lielākoties valsts virzīts. EESK atzīst, ka Ķīna nav tirgus ekonomika, kā to definējusi ES, turklāt attiecībā uz šo jautājumu pastāv vispārēja vienprātība arī ārpus EESK. Pasaules Banka savā ziņojumā norāda, ka “valsts ir ļoti aktīvi un tieši iejaukusies resursu pārdalē, veicot administratīvus un cenu kontroles pasākumus, piešķirot garantijas, sniedzot kredītēšanas pamatnostādnes, agresīvi iegūstot finanšu iestāžu īpašumtiesības⁽¹⁾ un pieņemot regulatīvo politiku”.

3.4. Var minēt neskaitāmus piemērus par pārmērībām Ķīnas attīstībā. Laikposmā no 2011. līdz 2013. gadam valstī tika izlietoti 6,6 miljardi tonnu cementa, kas ir vairāk, nekā ASV ir izlietojušas visa 20. gadsimta laikā (4,4 miljardus). Tas nozīmē, ka trīs gadu laikā Ķīna ir izlietojusi tik daudz cementa, cik bija nepieciešams, lai veiktu būvniecību ASV gadsimta garumā. Ķīnā vērojama ne tikai resursu neefektīva izmantošana – ir radīta arī ārkārtīgi liela rūpnieciskā ražotspēja, lai saražotu šādu materiālu daudzumu ļoti īsā laikposmā.

3.5. Ķīna ir sākusi mainīt savu modeli, virzoties uz izaugsmi, kas lielākā mērā vērsta uz patēriņu un pakalpojumiem. Ekonomikā vērojama izaugsmes palēnināšanās, un tas nozīmē, ka ievērojamai daļai Ķīnas smagās rūpniecības produkcijas netiks atrasti patērētāji Ķīnā.

3.6. Eiropas Tirdzniecības palāta Ķīnā ziņo, ka dažādās rūpniecības nozarēs, piemēram, neapstrādāta tērauda, alumīnija, cementa un ķīmisko produktu ražošanas nozarēs, kā arī kuģubūves, bagātināšanas un lokšņu stikla, papīra un kartona ražošanas nozarēs jau ir radies ievērojams jaudas pārpalikums. Ķīnas valdība to atzīst un ir nolēmusi līdz 2020. gadam samazināt neapstrādāta tērauda ražošanas jaudu par 100 miljoniem tonnu līdz 150 miljoniem tonnu⁽²⁾ un ogļu ražošanas jaudu šajā periodā samazināt par 500 miljoniem tonnu⁽³⁾.

⁽¹⁾ Avots: Pasaules Banka, *China Economic Update* (Ķīnas ekonomikas atjauninātais pārskats), 2015. gada jūnijs.

⁽²⁾ *Curb to be placed on metal overcapacity* (Metāla ražošanas jaudas pārpalikuma samazināšana), avots: *English.gov.cn*, 2016. gada februāris.

⁽³⁾ *Coal capacity guideline issued* (Izdota pamatnostādne attiecībā uz ogļu ražošanas jaudu), avots: *English.gov.cn*, 2016. gada februāris.

3.7. Neatkarīgi no šīm iecerēm kopējās jaudas samazināšana būs ilgtermiņā veicams uzdevums. Pēdējo desmit gadu laikā slēgtās ražotnes aizstātas ar mūsdienīgām un produktīvākām ražotnēm, un problēma ir tikai saasinājusies. Mājsaimniecību pieprasījums pēc starpproduktiem nekad nespēs aizstāt rūpniecisko pieprasījumu.

3.8. ES bija jāīsteno ilgstošs un sarežģīts process, lai atrisinātu šo problēmu pagājušā gadsimta astoņdesmitajos un deviņdesmitajos gados, un arī Ķīnai nebūs iespējams rast ātru risinājumu.

3.9. Tādējādi jaudas pārpalikums un zems iekšzemes pieprasījums kopā rada pārprodukciju, un tiek meklēti ceļi, lai produkcija nonāktu starptautiskajos tirgos.

3.10. EESK norāda uz datiem par Ķīnas eksportu.

3.10.1. Saskaņā ar PTO datiem Ķīna ir lielākā izstrādājumu eksportētāja pasaulē – tās īpatsvars ir 18 %. Kopš 2010. gada šis īpatsvars ir palielinājies par 20 %. Ķīnas eksports 2014. gadā palielinājās par 6 %, savukārt pārējo pasaules valstu eksports – par 3,5 %. Laikposmā no 2010. līdz 2014. gadam Ķīnā palielinājums bija 49 %, kas ir divreiz vairāk nekā pārējās pasaules valstīs.

3.10.2. Saskaņā ar Ķīnas Valsts statistikas biroja datiem produkti, kuru ražošanā 2014. gadā bija vērojams vislielākais pieaugums, bija cinks un cinka sakausējumi (+ 2 360 %), kokvilna (+ 100 %), kokss (+ 82 %), diodes un citi pusvadītāji (+ 61 %) un velmēts tērauds (+ 50 %). Kopš 2010. gada kokvilnas, velmētā tērauda, kā arī diožu un citu pusvadītāju eksports ir palielinājies divas reizes, savukārt koksa, cinka un cinka sakausējumu tirdzniecības apjoms ir trīskāršojies.

3.10.3. Sagaidāms, ka šāds eksporta pieaugums nākamajos dažos gados turpināsies, jo prognozes liecina par Ķīnas iekšzemes pieprasījuma samazinājumu. Ja Eiropas TAI būs daudz vājāki par mūsu tirdzniecības partneru TAI, Ķīnas pašreizējais eksports uz Ziemeļamerikas brīvās tirdzniecības nolīguma (NAFTA) valstīm vai Japānu var tikt novirzīts uz ES.

3.10.4. Šāds uz eksportu balstīts izaugsmes modelis ir radījis 137 miljardus EUR lielu deficītu ES preču tirdzniecības bilanci (48,8 miljardi EUR 2000. gadā vien) – ES imports no Ķīnas ir divas reizes lielāks par tās eksportu uz Ķīnu.

3.10.5. Šajā kontekstā Ķīna ir sākusi īstenot iniciatīvu “Viena josla, viens ceļš”, kas paredz veikt pasākumus Eirāzijas reģiona transporta (dzelzceļa, autotransporta un jūras transporta) infrastruktūru jomā, ar galveno mērķi nodrošināt piekļuvi iniciatīvā iesaistītajiem Eirāzijas tirgiem tiem uzņēmumiem, kas nav konkurētspējīgi, un izmantot tos kā noieta tirgus nozarēm, kurās ir pārprodukcija. Tirgus ekonomikas statusa piešķiršana radītu ievērojamu risku Eiropas uzņēmumiem no tām ES dalībvalstīm, kas ir iesaistītas iniciatīvā “Viena josla, viens ceļš”.

3.11. Fakti par dempinga praksi

3.11.1. Kā liecina neskaitāmi dempinga gadījumi, kas nonākuši PTO redzeslokā, Ķīnas eksporta straujais pieaugums daļēji panākts, izmantojot negodīgu praksi.

3.11.2. Ķīna ir valsts, ko visvairāk ietekmē antidempinga pasākumi. Pret Ķīnu ir tikuši vērsti 34 % visu tirdzniecības izmeklēšanas gadījumu, un tai piemēroti 667 pasākumi. 2015. gadā vien bija spēkā vai tika uzsākti 76 antidempinga pasākumi pret Ķīnu.

3.11.3. No visiem Ķīnai piemērotajiem antidempinga pasākumiem 67 % bija saistīti ar rūpniecības nozarēm, piemēram, tekstilizstrādājumu un apģērba ražošanu, keramikas un stikla ražošanu, parastā metāla, plastmasas, iekārtu un elektroiekārtu ražošanu, kā arī naftas ķīmijas produktu ražošanu. Pagājušajā gadā 79 % no Ķīnai piemērotajiem pasākumiem bija saistīti ar šīm nozarēm.

3.11.4. ES ir viena no aktīvākajām dalībniecēm pasaules tirdzniecībā, veidojot 15,8 % no kopējā tirdzniecības apjoma, taču pret reģionu vērsti tikai 133 antidempinga pasākumi. Tas atbilst 7 procentiem no attiecīgajiem pasākumiem visā pasaulē. Savukārt pret Ķīnu vērsti 47 % šādu pasākumu, un 2015. gadā vien tai trīs reizes piemēroja sodu.

4. Īpašas piezīmes par darbvietu zudumu Eiropā

4.1. Tieši skartās nozares

4.1.1. No teorētiskā viedokļa tirgus ekonomikas statusa piešķiršana Ķīnai negatīvi ietekmētu labklājību ES. Tirdzniecības liberalizācija Eiropas Savienībai ir ļoti svarīga. Tā rada pozitīvu tīkla ietekmi, lai gan vienmēr ir arī nozares, kuras cieš no tirgus liberalizācijas.

4.1.2. Šajā gadījumā EESK norāda, ka šis nav sarunu process, kurā šķēršļi tiek likvidēti abās pusēs. Ķīna no savas puses nesniegtu pretī neko, savukārt ES vienpusēji mazinātu savu spēju novērst konkurences izkropļojumus, ko rada Ķīnas valdības un vietējās pārvaldes negodīgs atbalsts.

4.1.3. EESK ir konstatējusi, ka rūpniecības nozares darbvietas jau ir pārceltas uz ārvalstīm. Laikposmā no 2000. līdz 2014. gadam Eiropas rūpniecības nozares zaudēja 6,7 miljonus darba ņēmēju, kas veido 12 % no sākotnējā skaita, proti, 56,3 miljoniem. Šajā periodā importa apjoma rādītājs palielinājās par 144 %. Pētījums, kas veikts ASV, kur rūpnieciskais sektors ir mazāks nekā ES, rāda, ka laikposmā no 1999. līdz 2011. gadam šajā nozarē ir zaudēti aptuveni 985 000 darbvietu, jo palielinājās imports no Ķīnas ⁽⁴⁾.

4.1.4. Darbvietu zudums bija vērojams ne tikai pamatrūpniecībā, bet arī inovatīvās nozarēs. Ir izzudusi progresīvu mobilo tālrunu ražošanas nozare. Mūsu nākotnei būtiskā nozarē, proti, fotoelementu paneļu ražošanā, laikposmā no 2010. līdz 2012. gadam 34 ražotāji uzsāka maksātnespējas procesu, divi ražotāji pārtrauca uzņēmējdarbību saules enerģijas nozarē, pieci ražotāji pilnībā vai daļēji pārtrauca ražošanu, savukārt trīs ražotājus pārņēma Ķīnas ieguldītāji ⁽⁵⁾.

4.1.5. Riskam īpaši pakļautas ir nozares ar stratēģisku nozīmi Ķīnas piegades plānos, un tās ir alumīnija, velosipēdu, keramikas, stikla, motorizēto transportlīdzekļu rezerves daļu, papīra un tērauda ražošanas nozares.

4.1.6. Dažādas iestādes ir veikušas ietekmes novērtējumus. Eiropas Komisija ir pasūtījusi pētījumu, taču tas nav publicēts, tādēļ EESK nevar analizēt Komisijas nostāju šajā aktuālajā jautājumā.

4.1.7. Ekonomikas politikas institūts lēš, ka kaitējums varētu būt aptuveni 1,7 līdz 3,5 miljoni apdraudētu ES darbvietu. Šīs aplēses pamatā ir ieguldīto resursu un izlaidis modelis, kurā ņem vērā tiešos zaudējumus (ko tieši ietekmē importa pieaugums), netiešos zaudējumus (tieši skarto dalībnieku piegādes un pārstrādes nozares), kā arī zaudējumus saistībā ar atkārtotu līdzekļu izlietošanu (rodas, samazinoties mājāsaimniecību ienākumiem un izdevumiem). Šā pētījuma būtiskākais trūkums ir tas, ka tajā apskatīta Ķīnas importa ietekme ikvienā nozarē, pat tajās, kuras nav īpaši skartas.

4.1.8. Ja ņem vērā tikai tās nozares, kurās piemēro antidempinga pasākumus, tiešais un netiešais darbvietu zudums būtu 0,5 līdz 0,9 miljoni. Saskaņā ar ziņojumu kopējais tieši nodarbināto personu skaits nozarēs, kas ir jutīgas pret importa par dempinga cenām pieaugumu, ir 2,7 miljoni.

4.1.9. Pētījumā nav aprēķināta ietekme uz atkārtotu līdzekļu izlietošanu tikai šajās nozarēs vien. Pētījums rāda, ka riskam pakļautās darbvietas ar antidempinga pasākumiem saistītajās nozarēs veido 60 % no visām darbvietām ražošanas nozarēs. Ja šo īpatsvaru attiecina uz netiešo ietekmi un ietekmi uz atkārtotu līdzekļu izlietošanu, zaudēto darbvietu skaits varētu būt no 1,1 līdz 2,1 miljonam.

4.1.10. Otrajā ziņojumā sniegta informācija par trijiem pētījumiem, ko pasūtījušas tērauda ražotāju asociācijas no NAFTA valstīm, par tirgus ekonomikas statusa piešķiršanas Ķīnai iespējamo ekonomisko ietekmi uz šīm valstīm. Ziņojumā secināts, ka, ja visas trīs NAFTA valstis piešķirtu Ķīnai tirgus ekonomikas statusu, darbaspēka pieprasījums samazinātos par USD 15 līdz 32 miljardiem, turklāt lielākais samazinājums būtu vērojams ASV. Tas nozīmē, ka darbvietu skaits samazinātos aptuveni par 0,4 līdz 0,6 miljoniem.

⁽⁴⁾ For balanced trade EU – China (Līdzsvarotai ES un Ķīnas tirdzniecībai), avots: Sociālisti un demokrāti, 2016. gada marts.

⁽⁵⁾ Fair competition (Godīga konkurence), avots: EuProSun

4.1.11. Abu pētījumu pamatā ir makroekonomiskie vispārējā līdzsvara modeļi. Taču, ja šāda veida atsevišķi pētījumi būtu veikti par tādām ekonomiskajām zonām kā ES un NAFTA, EESK uzskata, ka tirgus ekonomikas statusa vienpusēja piešķiršana Ķīnai gandrīz noteikti radītu tiešu labklājības līmeņa pazemināšanos sakarā ar vairāku simtu tūkstošu darbvietau zaudējumu, un, iespējams, gandrīz vienam miljonam iedzīvotāju būtu jāmeklē citas iespējas, kā nopelnīt sev iztiku.

4.1.12. Lai izvērtētu šādu zaudējumu iespējamību, EESK vērš uzmanību uz vairākiem būtiskiem aspektiem:

- par dempinga cenām tiek importēti ne tikai produkti, uz kuriem patlaban attiecas antidempinga pasākumi. Eiropas Komisija vai ražotāji veic pētījumus saistībā ar citiem pasākumiem. Ir vērojams arī tā sauktais domino efekts attiecībā uz produktiem, un tas nozīmē, ka, ja tiek piemērots antidempinga pasākums, pastāv iespēja, ka iesaistītie eksportētāji novirzīs savas eksporta darbības uz produktiem, uz kuriem pasākumi neattiecas,
- importa par dempinga cenām radīto zemo cenu ietekme uz citiem produktiem tajā pašā nozarē,
- zaudētās ražošanas iespējas nekad nevarēs atgūt, jo izzudīs arī visa ekosistēma, kas ietver attiecīgo nozari.

4.1.13. Saistībā ar ģeogrāfisko aspektu EESK atkārtoti pauž viedokli, ka darbvieta, kuras, iespējams, tiks zaudētas, nav ģeogrāfiski vienmērīgi izvietotas. Darbvieta zuduma koncentrācija konkrētās teritorijās var tajās radīt kritisku situāciju, pat ja citi Eiropas Savienības reģioni neizjustu tik negatīvu ietekmi. Visvairāk skartās valstis varētu zaudēt līdz pat 2,7 % no sava darbaspēka.

4.1.14. Daudzos gadījumos tās ir darbvieta lielos rūpnieciskos objektos, kuri ir cieši saistīti ar ekonomikas un rūpniecības struktūru. Nesen tika novērots ievērojams darbvieta zudums tādās nozarēs kā tērauda rūpniecība, kurā vairāki tūkstoši darbvieta ir atkarīgi no viena uzņēmuma un kurā darbvieta zudums ir radījis dramatisku sociālo ietekmi uz vietējām kopienām.

4.1.15. EESK uzsver arī rūpniecības sektora darbvieta kvalitāti – ražošanas nozarē tās caurmērā ir stabilākas un labāk apmaksātas nekā darbvieta citās tautsaimniecības nozarēs. Eiropas Komisija 2014. gadā norādīja ⁽⁶⁾, ka ražošanas nozarē strādājošo mēneša atalgojums ir par 5 % lielāks nekā vidēji ES. ASV ražošanas nozarē strādājošo nedēļas alga ir par 8 % lielāka nekā strādājošajiem citās nozarēs. Šādu labāku izpeļņu nodrošina lielāka produktivitāte.

4.1.16. Rūpniecības sektors piedāvā kvalitatīvas darbvieta kvalificētiem un vidēji kvalificētiem darbiniekiem, kuriem būtu ļoti grūti atrast alternatīvu darbvieta ar tādiem pašiem darba apstākļiem. Tādējādi rūpniecības nozīmes samazināšanās veicina nevienlīdzību mūsu sabiedrībā.

4.1.17. Saskaņā ar Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonda (*Eurofound*) veikto apsekojumu par darba apstākļiem nepilna laika darbs ražošanā ir ievērojami mazāk izplatīts (12 %) salīdzinājumā ar vidējo rādītāju ES 28 dalībvalstīs (24 %). Ir novērota tendence, ka darba laiks ražošanas nozarē ir lielākā mērā regulārs un nestandarta darba laiks tiek izmantots daudz retāk nekā ES ekonomikā kopumā ⁽⁷⁾.

4.1.18. EESK gribētu arī izvairīties no tā, ka tiek radīts kaitējums zināšanu ekosistēmai – ražošana noteikti ir tā nozare, kurā ir vislielākais pieprasījums pēc jaunākajiem sasniegumiem pētniecības un attīstības jomā, turklāt ir vērojama arvien pieaugoša tendence pieprasīt pētniecības un attīstības pakalpojumus no pakalpojumu uzņēmumiem, kas vērsti uz inovāciju ⁽⁸⁾. Saskaņā ar ECSIP konsorcijs pētījumu vidējais pakalpojumu saturs ES ražotos izstrādājumos veido gandrīz 40 % no saražoto izstrādājumu kopējās vērtības. Lielākā daļa šo pakalpojumu ir izplatīšanas pakalpojumi (15 %), transporta un komunikācijas pakalpojumi (8 %), kā arī ar uzņēmējdarbību saistīti pakalpojumi, kuru īpatsvars ES dalībvalstīs veido no mazāk nekā 10 % līdz pat 20 % un vairāk. Šī pēdējā minētā kategorija ietver tādas pakalpojumus kā pētniecība un attīstība, reklāma un tirgus izpēte, projektēšanas darbības un IKT pakalpojumi.

⁽⁶⁾ *European Working Conditions Surveys* (Apsekojumi par darba apstākļiem Eiropā).

⁽⁷⁾ Avots: ECSIP konsorcijs, 2014. gads.

⁽⁸⁾ Avots: Ārpolitikas ģenerāldirektorāts, Eiropas Parlaments, 2016. gads.

4.1.19. EESK jau ir pieņēmusi atzinumus par to, cik svarīgi ir veicināt augstākus regulatīvos standartus intelektuālā īpašuma jomā, jo vairākas valstis nav nodrošinājušas atbilstību šiem standartiem. Šo aspektu nevajadzētu aizmirst, izstrādājot ES tirdzniecības politiku.

4.2. *Nozares, kuras TAI neskar tieši*

4.2.1. Veicot novērtējumu par ietekmi, ko radītu tirgus ekonomikas statusa vienpusēja piešķiršana Ķīnai, jāņem vērā iespējamie ieguvumi citās nozarēs, jo īpaši ieguvumi tādu produktu patērētājiem, saistībā ar kuriem Ķīna veic vai ir plānojusi veikt aktīvu ražošanas darbību.

4.2.2. Daudzas no līdz šim skartajām nozarēm ražo starpproduktus – tie ir produkti, kuri tiek pārveidoti un apvienoti, lai iegūtu galaproduktu.

4.2.3. Globālais rūpnieciskās ražošanas apmērs vēl nav atgriezies līmenī, kāds bija vērojams pirms finanšu krīzes. Tādējādi ir radies liels rūpnieciskās jaudas pārpalikums, un Ķīnas produktu, kuriem piemēro antidempinga pasākumus, patērētāji varētu izmantot piegādes no trešām valstīm, būtiski nepazeminot savu konkurētspējas līmeni.

4.2.4. Ja Ķīnai tiks atļauts negodīgi palielināt savu tirgus daļu un iegūt oligopola priekšrocības, tā neapšaubāmi tās izmantos, lai vēlāk atkal paaugstinātu cenas, radot problēmas rūpnieciskajiem patērētājiem ES. Ķīna jau šādi rīkojas, lai atbalstītu vietējās rūpniecības nozares. Eiropas Parlaments ⁽⁹⁾ ir sniedzis pierādījumus par pasākumiem, kas ierobežo dabas resursu tirdzniecību un kas, iespējams, ir pretrunā PTO noteikumiem. Ķīna 2009. gadā sāka īstenot savu Retzemju elementu attīstības plānu 2009.–2015. gadam, piemērojot eksporta kvotas 35 000 tonnu apmērā gadā. Nākamajā gadā Ķīnas retzemju elementu cenas palielinājās trīs reizes. Vēl viens piemērs minams saistībā ar elektronikas tirgu, kurā Ķīna detaļu eksportam piemēro daudz lielākus nodokļus nekā gataviem produktiem, lai aizsargātu vietējo iekārtu montāžas nozari.

4.2.5. Šie piemēri rāda, ka Ķīnas politika paredz atbalstu nozarēm, kurās tiek radīta augstāka pievienotā vērtība. Ja netiks nodrošināta iespēja iesniegt prasības par antidempinga lietu izskatīšanu, arī tādas nozares kā iekārtu vai transportlīdzekļu ražošana galu galā tiks pakļautas negodīgai konkurencei. Ķīna ir vairākkārt pārkāpusi arī intelektuālā īpašuma tiesības, tādēļ pat patentiem nav sevišķi svarīga nozīme, lai saglabātu inovatīvās nozares Eiropas Savienībā.

4.2.6. Ilgtermiņā tirgus ekonomikas statusa piešķiršana Ķīnai negatīvās ietekmes uz inovāciju dēļ radītu kaitējumu rūpniecības vērtību ķēdei kopumā. ES pastāv vispārpieņemts uzskats, ka inovācija ir vienīgā iespēja mūsu sabiedrībai sacensties ar konkurentiem, kuru darbībā svarīgas ir tikai izmaksas. Taču inovācijas vairs neattīsta izolētās laboratorijās. KPMG apsekojumā tika konstatēts, ka 85 % respondentu, kas darbojas globāla mēroga metālapstrādes nozarē, uzskata, ka nozares inovācijas nākotni veidos uzņēmumu partnerības. Vairāk nekā trīs ceturtdaļas respondentu norādīja, ka tie jau ir iesaistījušies uzņēmējdarbības modeļos, kas vērsti uz labāku sadarbību ar piegādātājiem un patērētājiem. Tādēļ nav iespējams iedomāties nākotnes inovatīvās nozares, kas nebūtu pievienojušās zināšanu tīkliem.

4.3. *ES ienākumi*

4.3.1. Ilgtermiņā un neatkarīgi no atsevišķu nozaru attīstības labklājības līmenis Eiropas Savienībā turpinās ilgtspējīgi paaugstināties, stabili palielinoties izmantojamajam ienākumam. Komisijas pašreizējā politikā, kas veicina darbvieta radīšanu un ieguldījumus, šis fakts ir atzīts un būtu jāņem vērā, pieņemot lēmumus par šā jautājuma risināšanu.

Briselē, 2016. gada 14. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽⁹⁾ Avots: Ārpolitikas ģenerāldirektorāts, Eiropas Parlaments, Brisele, 2015. gads.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Pilsoniskās sabiedrības un vietējo un reģionālo pašvaldību alianses izveide ar mērķi nodrošināt Parīzes nolīgumā paredzēto saistību izpildi”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 389/03)

Ziņotājs: Lutz RIBBE

Līdzziņotāja: Isabel CAÑO AGUILAR

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2016. gada 21. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Pilsoniskās sabiedrības un vietējo un reģionālo pašvaldību alianses izveide ar mērķi nodrošināt Parīzes nolīgumā paredzēto saistību izpildi”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 30. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (14. jūlija sēdē), ar 183 balsīm par un 1 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Parīzē notikušajā Apvienoto Nāciju Organizācijas Vispārējās konvencijas par klimata pārmaiņām Pušu konferences 21. sesijā (COP 21) pieņemtos lēmumus un uzskata, ka tie ir svarīgs pagrieziena punkts centienos efektīvi ierobežot klimata pārmaiņas.

1.2. Taču ir divas lielas problēmas: pirmkārt, dalībvalstu iesniegtie emisiju samazināšanas mērķi (*intended nationally determined contributions – INDCs*) neatbilst Parīzē sasniegtajiem rezultātiem. Otrkārt, pilsoniskās sabiedrības nozīme netiek pietiekami atzīta (neliels progress šajā ziņā gan panākts).

1.3. Pilsoniskās sabiedrības dalībnieki pašlaik saskaras ar lieliem šķēršļiem, kad viņi rosina veikt un vēlas īstenot klimata aizsardzības pasākumus. Tas galvenokārt izskaidrojams ar to, ka politiķi neizprot, cik lielas iespējas klimata aizsardzības jomā paver pilsoniskās sabiedrības rīcība. Politiķi līdz šim nav izrādījuši pietiekamu interesi par to, kādas klimata aizsardzības stratēģijas pilsoniskās sabiedrības dalībnieki iecerējuši īstenot, kādas ir viņu vajadzības, kāds atbalsts viņiem vajadzīgs. Dažkārt pat normatīvās prasības sistemātiski kavē pilsoniskās sabiedrības pūliņus klimata aizsardzības jomā.

1.4. Tāpēc pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem pārāk bieži trūkst rīcības satvara, kas ļautu viņiem īstenot “augšupējus” klimata aizsardzības plānus. Tas izskaidrojams arī ar to, ka viņi nespēj finansēt savus projektus, kaut arī patiesībā viņu rīcībā vajadzētu būt pietiekami daudz līdzekļiem ieguldījumu finansēšanai.

1.5. Tādēļ kā tūlītēju atbildi uz Parīzē pieņemtajiem lēmumiem EESK ierosina veidot politikas, pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības aliansi. Alianses uzdevumam jābūt mazināt šķēršļus, kas kavē pilsoniskās sabiedrības pūliņus klimata aizsardzības jomā, un tas jāveic:

- popularizējot “augšupēju” klimata aizsardzību un no jauna iedzīvinot principu “domāt globāli, rīkoties vietējā līmenī”,
- pievēršot uzmanību plašajam iespējamo klimata aizsardzības stratēģiju klāstam un vienlaikus ņemot vērā pilsoniskās sabiedrības dalībnieku dažādību un daudzveidību,
- attīstot daudzlīmeņu pārvaldību, kas nekavē, bet atvieglo pilsoniskās sabiedrības pūliņus klimata aizsardzības jomā.

1.6. Aliansei jārikojas dažādos politikas līmeņos. Būtībā ir jāveic pieci uzdevumi:

- 1) jāveido izpratne par to, kādas klimata aizsardzības stratēģijas pilsoniskās sabiedrības dalībnieki grib, var, varētu un drīkst īstenot un kādas stratēģijas viņiem jāīsteno it īpaši vietējā un reģionālajā līmenī;
- 2) jāapzina un jānovērs šķēršļi;
- 3) visā Eiropā jāizplata informācija par labas prakses piemēriem;
- 4) jānorāda, kādi galvenokārt valstu līmenī ir panākumu nosacījumi un faktori;
- 5) jāizstrādā politikas satvars, kas nodrošinātu, ka pilsoniskās sabiedrības pūliņi klimata aizsardzības jomā ir sekmīgi visos līmeņos.

1.7. Lai šos piecus uzdevumus varētu paveikt, aliansē ir jāveido strukturēts, taču atklāts dialogs, un tai šajā saistībā ir jādarbojas kā diskusiju forumam. Tādēļ ir svarīgi nodrošināt, ka dalībnieki atspoguļo pilsoniskās sabiedrības dažādību un ka tiek attīstīta atklātības, radošuma un sadarbības kultūra. Diskusiju forumam būtu jānodrošina, ka izstrādājams politikas satvars patiešām atbalsta pilsoniskās sabiedrības pūliņus klimata aizsardzības jomā.

1.8. Lai alianse varētu paveikt savus uzdevumus, tai ir vajadzīgs administratīvais atbalsts, kas palīdzētu

- iesaistīt iespējami daudz pilsoniskās sabiedrības dalībnieku,
- sistemātiski pētīt un analizēt panākumus un neveiksmes pilsoniskās sabiedrības darbībā, kas plānota un jau veikta klimata aizsardzības jomā, un, balstoties uz pētījumu un analīzes rezultātiem, aprakstīt noteiktām pilsoniskās sabiedrības dalībnieku grupām raksturīgus darbības modeļus, un
- visas Eiropas mērogā plānot un īstenot komunikāciju par šiem modeļiem.

1.9. Ar politikas un pilsoniskās sabiedrības aliansi jāsasniedz vēl viens EESK atbalstīts mērķis: nodarbinātības jomā ir vajadzīgas taisnīgas un uz ilgtspēju vērstas pārmaiņas, kurās strukturāli jāiesaista arodbiedrības un darba ņēmēju apvienības.

2. Atzinuma konteksts

2.1. Parīzē notikušās COP 21 rezultāti ir svarīgs pagrieziena punkts sarunās par klimata aizsardzību, jo noslēgts pirmais starptautiski saistošais nolīgums, kurā pilnīgi visas līgumslēdzējas valstis apņemas aktīvi ierobežot klimata pārmaiņas, kuru radītais apdraudējums tiek atzīts.

2.2. Starptautiskā sabiedrība kopīgi apņēmusies ierobežot globālo sasilšanu, lai tā nepārsniegtu 2 grādus – vai pat 1,5 grādus – pēc Celsija skalas.

2.3. Nolīgumā minēts vēl viens svarīgs un konkrēts rīcības mērķis, proti, gadsimta otrajā pusē pasaulē jāpanāk siltumnīcefekta gāzu emisiju neitralitāte.

2.4. EESK ir atzinīgi novērtējusi šos rezultātus⁽¹⁾, tomēr uzskata, ka ir arī divas lielas problēmas.

2.4.1. Pirmkārt, dalībvalstu iesniegtie emisiju samazināšanas mērķi (IVNI) neatbilst COP rezultātiem. Šos mērķus sasniedzot, globālā sasilšana netiks ierobežota līdz 2 grādiem pēc Celsija skalas, bet tā pieaugs un būs 2,5 un, iespējams, pat 3 grādi pēc Celsija skalas.

2.4.2. Otrkārt, netiek pietiekami atzīta pilsoniskās sabiedrības nozīme. Kaut arī panākts zināms progress pārredzamības un līdzdalības jomā, joprojām trūkst pietiekamas izpratnes par pilsoniskās sabiedrības nozīmi klimata politikas īstenošanā: Parīzē pieņemtie lēmumi nebūs jāīsteno un jāiedzīvina COP sarunu dalībniekiem, bet pilsoniskajai sabiedrībai.

⁽¹⁾ Sk. informāciju par debatēm EESK 2016. gada 20. janvāra plenārsesijā.

2.5. Nav un netiek izstrādāta stratēģija, kas paredz pilsonisko sabiedrību izmantot kā stratēģisku partneri COP lēmumu īstenošanā. Tas attiecas arī uz Eiropas Savienības līmeni, proti, līdztekus “klimata diplomātijai”, kas pašlaik ir vienīgais ES klimata politikas pīlārs, ir vajadzīgs arī otrs pīlārs. Tā mērķim jābūt izprast un palielināt pilsoniskās sabiedrības nozīmi un lomu un atvieglot visdažādāko pilsoniskās sabiedrības dalībnieku pūliņus izstrādāt un īstenot rīcības stratēģijas klimata aizsardzībai savā dzīves telpā.

“Augšupēja rīcība” sekmīgai klimata aizsardzībai

2.6. Klimata politiku nevar un nedrīkst uzspiest “no augšas”, tā būs sekmīga tikai tad, ja tās pamatā būs vairuma uzņēmumu, pašvaldību un iedzīvotāju plašs atbalsts un aktīva līdzdalība. Tas nozīmē, ka tā galvenokārt jāīsteno “augšupēji”, jo pretējā gadījumā tā cietīs neveiksmi.

2.7. Nozīmīgi panākumi ilgtspējas un klimata politikā patiešām gūti tieši tādēļ, ka pilsoniskās sabiedrības pārstāvji – pie tiem nenoliedzami pieskaitāmi “vienkāršie” iedzīvotāji kā attiecīgās valsts pilsoņi – neaprobežojās tikai ar reaģēšanu uz politiskām pamatnostādnēm vai apziņu, ka viņiem jābūt tikai to īstenotājiem. Gluži pretēji, viņi gāja pārmaiņu priekšgalā un aktīvi rīkojās un tādā veidā – savu iespēju robežās – panāca būtisku progresu un izdarīja spiedienu uz politiķiem. Pārmaiņas skar gan tehnoloģiju jomu, gan tautsaimniecību, taču galvenokārt sabiedrību (tas attiecas uz sabiedrības atbalstu šīm tehnoloģijām, it īpaši tomēr uz integrētu pieeju pārmaiņām, proti, sabiedrības izglītošanos un “mācīšanos no kopienas” (“learning from the community”).

2.8. Piemēram, līdzšinējā enerģijas ražošana un enerģētikas politika, uz ko gulstas daļa atbildības par klimata pārmaiņām, bija galvenokārt orientēta uz izejstokiem enerģijas avotiem un lielām, centralizētām struktūrām, kurās ir maz dalībnieku, un pilsoniskajai sabiedrībai parasti bija atvēlēta tikai “patērētāja” loma, taču nākotnē klimatu saudzējoša rīcība būs daudz decentralizētāka un tajā būs jāiesaistās visiem. Nav šaubu par gatavību šādi rīkoties, un tā ir konsekventi jāizmanto un jāveicina.

2.9. Pilsoniskās sabiedrības rīcībā, kas pašlaik jau vērojama, slēpjas milzīgs inovācijas potenciāls, kuru rada pilsētu un komūnu, pašvaldību, lielu uzņēmumu un arodbiedrību, kā arī privātpersonu (iedzīvotāju, lauksaimnieku, kooperatīvu, MVU utt.) pārdomas, darbība un rīcība.

2.10. Pašlaik šāda rīcība ļoti bieži nav saistīta ar organizācijām, bet gan ļoti konkrētiem projektiem. Tieši tādēļ tā gūst īpašu sabiedrisku dinamiku. Tomēr tas nozīmē arī to, ka, šādām iniciatīvām ciešot neveiksmi, dalībnieki paši sedz visus zaudējumus. Runa nav tikai par finansiālu risku. Proti, lai pilsoniskā sabiedrība varētu rīkoties, vajadzīga ne tikai nauda, bet arī motivācija un apņēmība un jāatvēl laiks. Tādēļ šādai rīcībai “jāatmaksājas” (ne tikai finansiālā ziņā), un iespējamām neveiksmēm ir jābūt pārvarāmām. Šajā saistībā jānorāda, ka Eiropas un valstu politikas veidotājiem jārada iespējami plašs un atvērts satvars pilsoniskās sabiedrības rīcībai.

Pilsoniskās sabiedrības vēlmi rīkoties kavē šķēršļi, kas ir jāpārvar:

2.11. Eiropas Savienībā jau ir daudz sekmīgu piemēru, kas liecina, cik svarīga un iedarbīga ir pilsoniskās sabiedrības dalībnieku iesaistīšanās klimata aizsardzībā, tomēr šie piemēri nekur netiek sistemātiski apkopoti un izvērtēti. Nenotiek debates par to, ko politikas veidotāji var mācīties no šīm daudzajām un dažādajām iniciatīvām, kādi šķēršļi ir jānovērš, lai paaugstinātu šo iniciatīvu efektivitāti un tās tiktu īstenotas arī citviet, vai arī kādu iemeslu dēļ tās cieš neveiksmi.

2.12. Turklāt nav arī piemērotu stimulēšanas shēmu, kas ļautu refinansēt ieguldīto kapitālu. Nav arī izveidoti mehānismi, kas raidītu vēlamo signālu nevalstiskā sektora dalībniekiem, bet to nevar teikt par lieliem rūpniecības uzņēmumiem. Pašlaik Eiropā biežāk vērojama pat pretēja attīstības tendence: kļūdainas politiskās pamatnostādnes bieži vēl vairāk apgrūtina vai pat nepieļauj attiecīgu iniciatīvu īstenošanu. Daudzos gadījumos nav rīcības satvara (!), kas ļautu pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem izstrādāt un – vēl jo svarīgāk – īstenot klimata aizsardzības koncepcijas; viņi savas idejas nevar īstenot. Dažkārt tiesiskais/administratīvais regulējums vienkārši nav piemērots, dažkārt viņi neatrod līdzekļus projektu finansēšanai, citos

gadījumos nepārvarams šķērslis ir tas, ka fosilo enerģijas avotu ārējās izmaksas netiek pilnībā iekļautas cenā⁽²⁾ un tādējādi oglekļa cena – neraugoties uz pretējiem apgalvojumiem – nav “pareiza”.

2.13. Pārāk bieži dzirdam runas par “zaudētājiem”, kas cietīs no vērēnīgas klimata politikas, un tikpat bieži izskan apgalvojumi, ka klimata aizsardzība galvenokārt nozīmē atteikšanos. Protams, problēmas saistībā ar pāreju uz tautsaimniecību bez oglekļa emisijas pienācīgi jārisina un jāņem vērā. Tomēr vismaz tikpat stipri ir jāuzsver arī pozitīvie aspekti, lai sabiedrībā radītu optimismu. Vismaz pēdējos gados tehnoloģiju jomā un tautsaimniecībā vērojams progress (piemēram, enerģijas ražošanas no atjaunojamiem energoresursiem, enerģijas uzkrāšana, it īpaši digitālās lietotnes, kas nodrošina būtisku progresu resursu efektīvā un viedā izmantošanā) rada pamatu šādam noskaņojumam.

2.14. Pašlaik Eiropā ir tāds tehnoloģiju un ekonomikas stāvoklis, kas nodrošina, ka klimata aizsardzība un ilgtspēja var dot labumu visiem. Eiropas Enerģētikas savienības pamatā ir tieši šī ideja. Priekšnosacījums ir politikas veidotāju atbalsts attiecīgajām iniciatīvām vai vismaz radīta iespēja to īstenošanai, nevis centieni tās aizkavēt tikai tāpēc, ka tās, iespējams, liek apšaubīt pastāvošās struktūras. Pārmaiņu un progresa potenciālu klimata aizsardzības jomā principā varētu viegli atrast, taču tas netiek pilnībā izmantots.

3. Steidzama nepieciešamība veidot politikas, pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības aliansi

3.1. Mums ir vajadzīga jauna pieeja daudzlīmeņu pārvaldības jomā. EESK ierosina izveidot vērienīgu aliansi, kurā iekļautos pilsoniskās sabiedrības pārstāvji, vietējās un reģionālās pašvaldības un atbildīgās politiskās un administratīvās struktūras valstu un Eiropas līmenī.

3.2. Aliansei:

- jākoordinē pieejas dažādos Eiropas Savienības politikas līmeņos, lai rosinātu nevalstisku klimata aizsardzības pasākumu īstenošanu,
- jāinformē par šo pasākumu potenciālu un ietekmi, un
- jābūt forumam, kurā notiek strukturēts dialogs starp pilsonisko sabiedrību un lēmumu pieņēmējiem ES un valstu līmenī un kurā pilsoniskās sabiedrības pārstāvji informē par savām idejām un problēmām, ar ko viņi saskaras, pauž ieteikumus politikas veidotājiem un saņem lietpratīgas atbildes uz uzdotajiem jautājumiem un saistībā ar minētajām problēmām.

3.3. Šādā veidā aliance – daudzlīmeņu pārvaldības izpausme – var sekmēt efektīvu klimata aizsardzību, kas ir visas sabiedrības uzdevums.

Klimata pārmaiņas nozīmē arī pārmaiņas cilvēku ikdienas dzīvē

3.4. COP mērķi ir skaidri formulēti, un Eiropadome vienojusies par tālejošiem plāniem, kā veidot Eiropu, kurā ir zems oglekļa emisijas līmenis un resursi tiek efektīvi izmantoti. Paredzēts, ka 2050. gadā tiks radīts par 80–95 % mazāk siltumnīcefekta gāzu emisijas nekā pašlaik. Tas būtiski ietekmēs visu Eiropas iedzīvotāju, uzņēmumu un to darbinieku dzīves realitāti.

3.5. Izpētes atzinumā par tematu “Ilgtspējīga attīstība”⁽³⁾ EESK jau norādījusi, cik svarīga ir ļoti nopietna attieksme pret tieši šiem jautājumiem, kas saistīti ar gaidāmo politikas pārmaiņu ietekmi uz cilvēku ikdienas dzīvi.

3.6. Iespējamību, ka ilgtspējīgu attīstību neuztvers kā nākotnes iespēju, bet kā apdraudējumu, var novērst ar vienkāršu vēstījumu: klimata aizsardzība nozīmē pārmaiņas, bet ikvienam sabiedrības loceklim pašam vai sadarbojoties ar līdzīgi domājošiem ir iespēja aktīvi veidot šīs pārmaiņas un to darīt tādā veidā, kas pozitīvi ietekmē klimatu un arī uzlabo vietējos dzīves apstākļus.

⁽²⁾ Sk. SVF darba dokumentu “How Large Are Global Energy Subsidies?” (WP/15/105).

⁽³⁾ OV C 128, 18.5.2010., 18. lpp.

3.7. Ar šo vēstījumu jāvēršas pie tiem, kas tieši izjutīs noteikti paredzamās “negatīvās” pārmaiņas (piemēram, viss fosilās enerģijas sektors), un jāuzrunā un jāatrisina to sabiedrības locekļu pozitīvais potenciāls, kuri ir gatavi rīkoties un varētu rādīt citiem piemēru.

Lielās dalībnieku daudzveidības atzīšana, akceptēšana un izmantošana

3.8. Mūsu pilsoniskā sabiedrība ir ļoti dažāda. Tas vērojams klimata aizsardzības jomā – ko viens dalībnieks var viegli izdarīt, tas citam grūti paveicams. Šīs atšķirības ir jāuztver nopietni, un jāsaprot, ka šī daudzveidība ir iespēja, kas jāizmanto.

3.9. Būtībā “klimata aizsardzība” ir jākonkretizē. Šajā jomā arī trūkst zināšanu. Lai gan veikta daudzu gadījumu izpēte, trūkst sistematizācijas, kurā, piemēram, nošķir dalībnieku kategorijas. Šāda sistematizācija ir vajadzīga, jo dažādu dalībnieku rīcībā nav vienādu resursu un tādēļ to rīcības stratēģijas ir pilnīgi atšķirīgas. Piemēri:

- atjaunojamas enerģijas jomā iniciatīvas, ar ko nāk klajā ēku īpašnieki, īrnieku apvienības vai uzņēmēji, kuri paši ražo elektroenerģiju,
- uzņēmēji, jaunuzņēmumi un MVU, kuri spēj dot nozīmīgu ieguldījumu mazoglekļa sabiedrības veidošanā, attīstot un izmantojot jaunās tehnoloģijas, digitalizāciju utt. un radot jaunus uzņēmējdarbības modeļus (piemēram, pēc “kopīgošanas ekonomikas” principa), augstas kvalitātes produktus, pakalpojumus un darbvietas,
- arodbiedrības, kas kopā ar saviem biedriem izstrādā un īsteno klimata aizsardzības projektus darba ņēmēju interesēs,
- iniciatīvas “Transition town”, kuru mērķis ir oglekļa piesaistītāju izveide (apzaļumošana) pilsētu rajonos.

3.10. Minētie piemēri liecina, ka pat tad, ja pilsoniskās sabiedrības dalībnieku resursi ir ļoti atšķirīgi, rīcības pamatprincipi vienmēr ir vienādi. Viņi ieguldīs savus materiālos un finansiālos resursus un veltīs laiku tikai tad, ja saskatīs reālu iespēju panākt tūlītēju ietekmi. Var arī teikt tā, ka tur, kur nevar panākt pozitīvu ietekmi, iespējama pasivitāte vai pat pretestība (piemēram, pret jauniem ieguldījumu projektiem).

3.11. Piemēri arī liecina, ka to rīcības stratēģiju spektrs, ko visā Eiropā galvenokārt izstrādā un īsteno nevalstiskie dalībnieki, ir tikpat plašs un daudzveidīgs kā pati pilsoniskā sabiedrība.

Izpratne par to, ka klimata augšupēja aizsardzība ir atvērts process, un sociālā nodrošinājuma garantēšana

3.12. Būtu pilnīgi nepareizi, ja politikas veidotāji, īstenojot lejupēju pieeju, pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem atvēlētu tikai politiski noteiktu lomu.

3.13. Tuvojoties pārmaiņām, īpaša uzmanība jāpievērš sociālā nodrošinājuma saglabāšanai. “Klimata augšupēja aizsardzība” nozīmē, ka pieaug privātpersonu iniciatīvu nozīme un tās būtiski stimulē tautsaimniecību, bet tas nedrīkst notikt uz sociālā nodrošinājuma rēķina.

3.14. Tādēļ ir svarīgi, lai tie cilvēki, kas iesaistās “klimata augšupējā aizsardzībā”, arī turpmāk būtu iekļauti uz solidaritātes principa balstītajā sociālā nodrošinājuma sistēmā. Tādēļ noteiktos gadījumos nāksies no jauna noteikt, kādai jābūt šās solidarās sistēmas struktūrai un kam kādi maksājumi jāveic sociālā nodrošinājuma sistēmā. Tas jā dara tādēļ vien, ka līdz šim sadedzinātās un izmantotās fosilās izejvielas bija nozīmīgs sociālās labklājības valsts pīlārs. Atteikšanās no šo izejvielu izmantošanas un pāreja uz tautsaimniecību, kurā ir zems oglekļa emisijas līmenis, nedrīkst apdraudēt Eiropas Savienībā nodrošinātos sociālos standartus un labklājību. Politikas, pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības aliansei tam jāpievērš īpaša uzmanība; vēl vairāk: šajā saistībā būtu jāizstrādā pilnīgi jaunas stratēģijas.

Piemērs:

3.15. Enerģiju no atjaunojamiem avotiem tagad var decentralizēti ražot tik lēti, ka, papildus īstenojot energoefektivitātes pasākumus, varētu pat atrisināt (sociālās) enerģētiskās nabadzības problēmu. Tomēr politikas veidotājiem būtu ar atbilstošām iniciatīvām jāizveido labs tiesiskais regulējums un jānodrošina ieguldījumu kapitāla pieejamība.

Politikas, pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības aliansei atkal jāiedzīvina princips “domāt globāli, rīkoties vietējā līmenī”

3.16. Pilsoniskās sabiedrības iesaistei klimata aizsardzībā galvenokārt ir vietējs vai reģionāls raksturs. Savukārt COP sarunām un daudzām politiskām debatēm ir globāls raksturs. Taču princips “domāt globāli, rīkoties vietējā līmenī” ne uz vienu jomu neattiecas tik tieši kā uz klimata aizsardzības jomu. Pilsoniskās sabiedrības rīcības ietekme nedrīkst pazust globālajā kontekstā, tai vajag būt redzamai, jūtamai, uztveramai tieši, proti, tajā vietā, kur pasākumi tiek īstenoti.

3.17. Tas nozīmē, ka jāmaina domas un jāturpina pārdomas par Eiropas politiku: piemēram, Kioto protokolā paredzētā kopīgā īstenošana (*joint implementation*) un tīras attīstības mehānisms (*clean development mechanism*) vietējām iniciatīvām nesniedz lielu labumu. Tā ir būtiska problēma, jo pilsoniskās sabiedrības dalībnieki regulāri īsteno pasākumus vietējā un reģionālajā līmenī, taču šīs darbības pamatnosacījumi tiek veidoti valstu un Eiropas līmenī. EESK ar bažām vēro, ka starp šiem līmeņiem veidojas plaisa.

3.18. Aktīvai pilsoniskās sabiedrības īstenošanai klimata aizsardzībai kā Eiropas klimata politikas otrajam pīlāram ir jānodrošina jūtama ietekme uz vietas, jo pretējā gadījumā pilsoniskās sabiedrības dalībnieki vispār nerīkosies.

3.19. Svarīga loma ir reģioniem, pilsētām un komūnām. EESK ļoti atzinīgi vērtē dažādās jau izrādītās iniciatīvas, kuru mērķis ir koordinēt šos pasākumus. Kā piemērus jāmin *World Summit on Climate and Territories* (Pasaules klimata un teritoriju samits), Pilsētas mēru pakts, Starptautiskā padome vietējo vides iniciatīvu īstenošanai (*ICLEI*) utt. Tās ir iniciatīvas, kas tagad jau var paļauties uz dažādu valsts atbalstu.

3.20. Reģionālā attīstība un klimatu saudzējoša enerģētikas politika varētu viena otru labi papildināt, ja enerģiju decentralizēti ražotu vietējās vai reģionālās struktūras un tādā veidā pievienotā vērtība tiktu radīta uz vietas, izmantojot vēju, sauli un biomasu. Tādēļ dalībnieku daudzveidības palielināšana būtu lietderīgs risinājums, tomēr līdz šim nevienā ES dokumentā šā iespējamā stratēģiskā saikne nav pietiekami aplūkota.

3.21. Tas spilgti liecina par to, ka pilsoniskās sabiedrības potenciāls Eiropas Savienībā netiek pietiekami visaptveroši izmantots. Valda pat uzskats, ka arī Pilsētas mēru pakta galvenais uzdevums ir atbalstīt ES izvirzīto mērķu sasniegšanu. Taču iespēja, ka pakts var dot impulsu jaunām politikas iniciatīvām, netiek pietiekami atzīta un sistemātiski izmantota.

4. Pieci politikas, pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības alianses uzdevumi

4.1. Aliansei būs šādi pieci uzdevumi:

4.1.1. Pirmkārt, jāuzlabo izpratne par to, kādus klimata aizsardzības pasākumus dažādi pilsoniskās sabiedrības dalībnieki ir iecerējuši un vēlas īstenot.

4.1.2. Otrkārt, jāapzina un jāatrisina strukturālās problēmas, kas kavē sekmīgu īstenošanu. Pēc tam politikas veidotāju uzdevums būs likvidēt birokrātiskos šķēršļus un sarežģītās procedūras, kas izraisa pilsoniskās sabiedrības dalībnieku pasivitāti vai būtiski apgrūtina viņu rīcību. Ar paziņojumu “Uz patērētājiem orientēts jaunais kurss” ⁽⁴⁾ Eiropas Komisija spērusi pirmo soli šajā virzienā. Tomēr ar to nepietiek, arī tādēļ, ka ražojošā patērētāja jēdziens definēts pārāk šauri ⁽⁵⁾.

⁽⁴⁾ COM(2015) 339 final.

⁽⁵⁾ OV C 82, 3.3.2016., 22. lpp.

4.1.3. Treškārt, jāuzlabo informēšana par labas prakses piemēriem.

4.1.4. Ceturtkārt, jānorāda, kādi ir būtiskie panākumu nosacījumi un faktori.

4.1.5. Piektkārt, jāizveido politikas satvars, kas rada nepieciešamos rīcības priekšnosacījumus, lai pilsoniskās sabiedrības dalībnieki var izstrādāt un īstenot rīcības stratēģijas klimata aizsardzības jomā. Informēšana par rīcības satvaru ir daudzlīmeņu pārvaldības uzdevums, jo rīcības satvaru varēs īstenot tikai tad, ja Eiropas līmeņa, valstu līmeņa un valsts līmenim pakārtoto līmeņu politikas veidotājiem būs vienota izpratne un viņu rīcība būs koordinēta.

4.2. Lai uzdevumus varētu veikt, vajadzīgs papildu administratīvais atbalsts, ar ko jānodrošina, ka tiek īstenoti šādi politikas, pārvaldes un pilsoniskās sabiedrības aliansē notiekošajās debatēs apspriesti pasākumi:

- to pilsoniskās sabiedrības dalībnieku visaptveroša apzināšana, kas varētu iesaistīties klimata augšupējā aizsardzībā,
- galvenokārt reģionālajā un vietējā līmenī pilsoniskās sabiedrības jau īstenoto klimata aizsardzības pasākumu piemēru sistemātiska izpēte, lai debašu forumā, balstoties uz šīs izpētes rezultātiem, var definēt dalībnieku grupām raksturīgus modeļus,
- Eiropas – vēlāk arī globālas – stratēģijas izstrāde un īstenošana ar mērķi informēt par apzinātajiem konkrētām dalībnieku grupām raksturīgajiem rīcības modeļiem,
- debašu forumā apzināto raksturīgo rīcības modeļu analīze ar atbilstošām zinātniskām metodēm, lai noskaidrotu būtiskākos panākumu nosacījumus un faktorus, un analīzes rezultātu apstrāde,
- atbalsts pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, kam trūkst resursu, un tas jāsniedz, lai viņi varētu aktīvi piedalīties alianses darbībā.

4.3. Politikas veidotājiem un pārvaldes pārstāvjiem – ja vajadzīgs, sadarbībā ar EESK – būs jākoordinē alianses darbība, jādebatē par norādītajiem šķēršļiem un tie, cik vien iespējams, jālikvidē vai vismaz jāsniedz skaidras atbildes uz jautājumu, kāpēc, viņuprāt, noteiktas iniciatīvas nevajadzētu īstenot.

Vajadzīgais rīcības satvars – ietekme uz pilsoniskās sabiedrības īstenoto klimata aizsardzības pasākumu finansēšanu un jaunu ekonomikas modeļu attīstību.

4.4. Pilsoniskās sabiedrības dalībnieki spēs piekļūt kapitālam un citiem ieguldījumu līdzekļiem tikai tad, ja būs radīts tāds rīcības satvars, kurā atzīta pilsoniskās sabiedrības dalībnieku daudzveidīgā nozīme un atšķirības resursu pieejamības ziņā, ņemti vērā panākumu faktori un radīti pozitīvi pamatnosacījumi. Tā joprojām ir aktuāla praktiska problēma, kam politikas veidotāji nepievērš pietiekami daudz uzmanības. Parīzes nolīgumam ir ļoti būtiskas finansiālas sekas, kas ir daudz lielākas nekā Klimata pārmaiņu mazināšanas fonda līdzekļi un sasniedz 100 miljardus ASV dolāru gadā.

4.5. Tieši mazas, vietējas bankas un citi aizdevēji piešķir kredītus pilsoniskās sabiedrības klimata aizsardzības iniciatīvām tikai tad, ja refinansēšana ir diezgan droša. Arī šis nosacījums – klimata aizsardzībā veikto pilsoniskās sabiedrības dalībnieku ieguldījumu refinansēšanas drošums – arī jānodrošina ar politikas satvaru.

4.6. Rīcības satvaram jārada drošība, kas vajadzīga ilgtermiņa plānošanai un ieguldījumiem. Vajadzīgo iesaistīšanos visnegatīvāk ietekmē nedrošība, ko rada politikas pastāvīga pārorientēšana.

4.7. Vajadzīgas alternatīvas iespējas ieguldīt projektos, kuriem ir ietekme vietējā līmenī un ar kuriem saistītās izredzes un risku pilsoniskās sabiedrības dalībnieki var paši novērtēt un pārvaldīt, piemēram, būdami kooperatīva locekļi. Ja sabiedrība redzēs, ka ieguldījumi pie tās nonāk un nepazūd anonīmajā finanšu iestāžu un lielo ieguldītāju mudžeklī, varētu arī palielināties iedragātā uzticēšanās finanšu iestādēm.

4.8. Ja būs izveidots stabils un noturīgs rīcības satvars, tautsaimniecības struktūrās, kas ir mainītas, ir iespējama citāda izaugsme. Iespējams, ka jaunās “izaugsmes” nodrošināšanā sociālajam kapitālam būs tikpat liela nozīme kā finanšu kapitālam. Darba ņēmēju atsvešināšanos no darba rezultātiem daļēji kompensēs ar ražojošiem patērētājiem saistītas koncepcijas, un darba dalīšana tiks vairāk organizēta kopienas struktūrās. Tas paver ļoti lielas iespējas sociālajai inovācijai, bez kuras nav iedomājama vērīīga klimata aizsardzības politika. Rodas jaunas funkcijas (piemēram, “ražojošais patērētājs”, “platformas” un “agregatori”), kas vēl nav precīzi aprakstītas. Vērojams, ka tieši “ražojošie patērētāji” būs būtisks panākumu faktors pārejā uz ilgtspējīgu dzīvesveidu un ilgtspējīgu saimniekošanu.

4.9. Šis jaunais saimnieciskās darbības veids nav utopija, tas jau pašlaik ir vērojams daudzās, galvenokārt vietējās klimata aizsardzības iniciatīvās, un tādēļ tas ir arī mērogojams. Mērogošana, atdarināšana un izplatīšana ir steidzami vajadzīga ne tikai vērīīgo klimata aizsardzības mērķu dēļ. Tās ir arī priekšnosacījums, lai varētu samazināt pārmaiņu radītās izmaksas un izvairīties no kolīzijas starp klimata aizsardzības politikas un sociālās politikas mērķiem.

4.10. EESK uzsver: Parīzes nolīgumā skaidri noteikts, ka nodarbinātības jomā ir vajadzīgas taisnīgas pārmaiņas, kā tas jau tika norādīts klimata konferencē Limā. Jaunais tautsaimniecības modelis arī nozīmē, ka jārada kvalitatīvi augstvērtīgas darbvietas. Tas iespējams ar stabilu sociālo dialogu un darba koplīguma slēgšanas sarunām, kurās iesaistās arī uzņēmēji un kuras tiek saturiski papildinātas, proti, ar pasākumiem, piemēram, darba ņēmēju tālākizglītības pasākumiem, lai viņi varētu iegūt jaunu kvalifikāciju, kas vajadzīga enerģētikas pārkārtošanas un ekoloģizācijas procesā, un pasākumiem sociālā nodrošinājuma sistēmas stiprināšanai. Tomēr arī šo pasākumu īstenošanai ir vajadzīgs pozitīvs rīcības satvars. Jo tikai tad pilsoniskās sabiedrības dalībnieki varēs kompensēt darbvietu un konkurētspējas zudumus, kas pārmaiņu procesā neizbēgami rodas dažās nozarēs, un nodrošināt sociālu, ilgtspējīgu un iekļaujošu ekonomikas izaugsmi.

Briselē, 2016. gada 14. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Izaugsmes digitālais pīlārs: e-seniori – potenciāls 25 % apmērā no ES iedzīvotāju kopskaita”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 389/04)

Ziņotāja: Laure BATUT

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2016. gada 21. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Izaugsmes digitālais pīlārs: e-seniori – potenciāls 25 % apmērā no ES iedzīvotāju kopskaita”

(pašiniciatīvas atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 21. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 13. jūlija sēdē), ar 189 balsīm par un vienai atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Ieteikumi

Lai palielinātu 25 % ES iedzīvotāju–senioru ekonomiskā potenciāla izmantojumu, EESK uzskata, ka izaugsmes aspektā nevajadzētu seniorus uzskatīt par ārpus aprites esošu iedzīvotāju kategoriju, bet gan atzīt viņu spējas un vēlmes un iekļaut seniorus digitālajā laikmetā kā ekonomikas un sociālās jomas dalībniekus. EESK iesaka steidzami:

- 1) mainīt pieeju senioru ekonomikai (*silver economy*), ņemot vērā, ka digitalizācija dzēs vecuma atšķirības un ka seniori ir vērtību ķēdes dalībnieki un savas dzīves veidotāji;
- 2) saistībā ar 2016. gada jūnija ES nodarbinātības un sociālo lietu, veselības un patērētāju aizsardzības ministru sanākumi, kā arī 2016. gada decembra Eiropas samitu par vecāka gadagājuma cilvēkiem veicināt senioru e-iekļaušanu ar mērķi īstenot divas pārejas – digitālo un demogrāfisko;
- 3) attīstīt pasaules mēroga pārvaldību, iesaistot seniorus digitālajā dzīvē un izvēršot efektīvus publiskos pakalpojumus, kuriem visos līmeņos, tostarp vietējā līmenī, ir nodrošināti līdzekļi un kuri ir atbrīvoti no Eiropas pusgada prasībām;
- 4) noteikt horizontālu Eiropas klauzulu “senioru līdztiesība”, kuru papildinātu stimuli par līdztiesību atbildīgajām dalībvalstu ministrijām, kas šo klauzulu piemēro;
- 5) iesaistīt senioru pārstāvības apvienības un EESK ieinteresēto personu pārdomu grupā par sadarbības ekonomiku, ko ierosināja Eiropas Parlaments;
- 6) veicināt senioru piekļuvi digitālajai videi un tās pieejamību, apgūstot zināšanas un prasmes, un senioru sekmīgas iekļaušanas nolūkā nekavējoties attīstīt viņu apmācību un mūžizglītību, pielāgot ierīces un programmatūru, kā arī izvērst atbalsta pasākumus;
- 7) izstrādāt rādītājus, ar kuriem novērtēt senioru ekonomisko ietekmi, viņu dzīves kvalitāti un inovācijas radītās priekšrocības;
- 8) veicināt senioru piekļuvi Eiropas paraugprakses apmaiņas programmai, kas varētu būt, piemēram, platforma ar nosaukumu *SENEQUE – Seniors Equivalent Erasmus*;
- 9) veicināt uzticēšanos un informēt iedzīvotājus par Eiropas noteikumiem digitālajā jomā, publicējot tos kodeksa veidā vienotā digitālā kontaktpunktā, ievērojot daudzvalodību;
- 10) visās dalībvalstīs atzīt piekļuvi internetam par tiesībām uz vispārējiem pakalpojumiem, kas atbilst cenu pieejamības kritērijam, un tarifu šķēršļu gadījumā mudināt koriģēt regulētos tarifus vai nodrošināt brīvu bezmaksas piekļuvi noteiktās vietās maznodrošinātiem senioriem;

- 11) veicināt publiskā un privātā sektora partnerības (PPP), kuru sniegtā labuma pamatā ir cilvēkkapitāls, piemēram, bezmaksas kursus senioriem, kurus finansē vadošie IKT uzņēmumi saskaņā ar korporatīvās sociālās atbildības (KSA) politiku; šādi kursi būtu jāorganizē visās ES pamatskolās ārpus mācību laika;
- 12) likvidēt šķēršļus, kas liedz senioriem ņemt banku aizdevumus;
- 13) veicināt pilsonisko dienestu, lai apkarotu digitālo analfabētismu.

2. Vispārīgas piezīmes

2.1. Eiropas Savienība saskaras ar problēmjaucājumu, ar kuru neviena sabiedrība līdz šim vēl nebija saskārusies, proti, iedzīvotāju ilgdzīvošana vienlaicīgi ar digitalizācijas vispārēju izplatīšanos; lai risinātu abus minētos jautājumus, ir vajadzīgas mērķtiecīgas ekonomiskas un sociālas stratēģijas.

2.2. Līdz 2060. gadam, kā liecina prognozes (*The 2015 Ageing Report*, Eiropas Komisija), uz vienu jaunietai būs divi veci cilvēki un ļoti vecu cilvēku skaits pārsniegs to bērnu skaitu, kas jaunāki par pieciem gadiem. Nemot vērā vidējā vecuma kritēriju (*Eurostat*), pirmās valstis, kuras skars šī parādība, būs Zviedrija, Vācija, Polija, Rumānija un Slovākija, pēc tam ar dažu gadu starpību – Beļģija, Dānija, Īrija un, visbeidzot, pārējās dalībvalstis.

2.3. Seniori un gados vecāki darba ņēmēji tiek uzskatīti gan par apdraudējumu sociālās aizsardzības sistēmām, gan par jaunu iespēju preču un pakalpojumu nozarē. ES 2011. gadā pieņēma pasākumus "pieaugušajiem" ⁽¹⁾ un noteica piecas stratēģiskās pamatnostādnes ar mērķi radīt ekonomiku ar augstu nodarbinātības līmeni un uzlabot pieaugušo izglītības un apmācības piedāvājuma kvalitāti un efektivitāti.

2.4. Komiteja norāda, ka šī iniciatīva tieši neskāra seniorus.

Ko uzskata par senioru?

2.5. Pirmā paaudze, kas dzīvoja bez kara kopīgā teritorijā, proti, demogrāfiskā sprādziena paaudze (ar *baby-boomers* apzīmē vairākas paaudzes, kas dzimušas uzreiz pēc Otrā pasaules kara), un viņu vecāki bija vēsturē proeuropeiski visvairāk noskaņotā paaudze. Viņus tagad uzskata par "senioriem". Pamatojuma dokumentā, kas izstrādāts 2015. gada februārī diskusijai par tematu *Growing the European Silver Economy*, Eiropas Komisija min vēlmi nodrošināt to iedzīvotāju vajadzības, kas pārsnieguši 50 gadu vecumu. Šo iedzīvotāju grupu dažkārt iedala trijās apakšgrupās: nodarbinātie, mazaizsargātie un aprūpējamie. EESK atbalsta šo definīciju, kas apstiprina komitejas priekšlikumu mainīt pieeju senioriem: viņi ir izaugsmes dalībnieki.

2.6. Demogrāfiskā novecošana ir vecu cilvēku īpatsvara pieaugums sabiedrībā dzimstības un mirstības samazināšanās dēļ. Japāni ir soli priekšā jautājumā par novecošanu (*Étude comparative du marché des seniors français et japonais – Opportunités croisées* (Salīdzinošs pētījums par Francijas un Japānas senioru ekonomikas iespējām), *David Barboni, Eurasiam*, sērija *Management* Nr. 001, 2007. g.). Viņi ir radījuši senioriem raksturīga patēriņa dinamiku labklājības, veselības aprūpes, finanšu, apdrošināšanas, izplatīšanas un tūrisma jomā. Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) ir iekļautas tajās tirgus precēs, kas palīdz uzlabot dzīvi; tās ir vērstas uz senioru – mērķproduktu patērētāju, nevis senioru – digitālās sabiedrības dalībnieku, un tādējādi iekļaujas ražotāju īstermiņa peļņas perspektīvā. Tas ir svarīgi, taču pārāk vienkāršoti.

2.7. Eiropas Savienībā demogrāfiskā sprādziena paaudze nav kļuvusi tikai par senioriem – preču patērētājiem. Pirmo reizi kontinenta vēsturē vīrieši un sievietes masveidā studēja, pēc tam bija "aktīvi" un "produktīvi" sabiedrības locekļi. Tagad daudziem no viņiem ir iespēja izvēlēties turpināt aktīvi iesaistīties uzņēmējdarbības ekonomikā vai sociālajā un solidaritātes ekonomikā.

2.8. Viņu iesaistīšanās IKT jomā dažkārt tiek vērtēta kā lēna un sarežģīta. Tomēr viņi bieži vien bija pirmie, kas tās izmantoja, un pat radīja jauninājumus (*The Seven Myths of Population Aging*, *Julika Erfurt et al., Accenture*, 2012. gada februāris). Francijā 2010. gadā vairāk nekā 16 % no jaunajiem uzņēmumiem izveidoja cilvēki, kuriem bija 50 un vairāk gadu, un gandrīz katrs otrais izveidots, izmantojot pašfinansējumu; cilvēki, kuri pārsnieguši 50 gadu vecumu, ir seniori – algoti darbinieki, darba meklētāji, joprojām strādājoši uzņēmēji un pat pensionāri (sk. *Yann Le Galès* rakstu, *Le Figaro*, 2012. gada 27. aprīlis).

⁽¹⁾ OV C 372, 20.12.2011., Padomes Rezolūcija par atjaunotu Eiropas izglītības programmu pieaugušajiem.

Pieejas maiņa

2.9. Eiropas Savienībā par senioru ekonomiku (*silver economy*) tiek runāts tikai kopš ANO 2002. gada deklarācijas un starptautiskā rīcības plāna saistībā ar novecošanu un Padomes deklarācijas par Eiropas Aktīvu vecumdienu un paaudžu solidaritātes gadu (2012. gads). Komisija uzskata, ka ir jādara viss iespējams, lai nodrošinātu "pilnvērtīgas vecumdienas", jo īpaši ar IKT palīdzību, un tādejādi dotu Savienībai iespēju uzņemties vadošu lomu: "Senioru ekonomiku var definēt kā ekonomikas perspektīvas, ko rada patēriņa izdevumi un publiskie izdevumi, kas saistīti ar iedzīvotāju novecošanu un to cilvēku vajadzībām, kuriem ir vairāk nekā 50 gadu" (sk. tīmekļa vietni *Silver economy*, Eiropas Komisija).

2.10. Komiteja uzskata, ka ir jāņem vērā jautājumi par labklājību, autonomiju, atkarību un tirgu. Tomēr Eiropā gandrīz 125 miljoni iedzīvotāju ir seniori; viņi ir savas dzīves, ekonomikas un izaugsmes **dalībnieki**, un gluži kā sabiedrības aktīvo locekļu dzīvē informācijas tehnoloģijām ir jābūt arī viņu dzīves sastāvdaļai.

2.11. Tāpēc EESK gribētu uzsvērt, ka ir nepieciešama tāda pieeja vecumam, kas būtu **nepārtraukts turpinājums** citiem dzīves posmiem, bez to nodalīšanas; katrs veselīgs seniors saglabātu savu pieredzi un digitālās spējas un netiktu nodalīts no pārējiem vērtību ķēdes dalībniekiem. Tāpēc attiecībā uz senioriem ir jāpiemēro dinamiska un iekļaujoša pieeja, nevis uzskatot tos tikai par cilvēkiem dzīves pēdējā posmā un ierobežojot digitalizāciju līdz tehniski medicīniskajai palīdzībai.

2.12. Tas nekādā veidā neskar ne pensiju tiesības (Pamattiesību hartas 25. un 34. pants, LESD 153. un 156. pants), ne pensiju sistēmas, kas dalībvalstīs ir atšķirīgas.

2.13. Visaptveroša un iekļaujoša pieeja varētu nodrošināt visiem "gados veciem" Eiropas iedzīvotājiem pārliecību, ka digitālā inovācija skar arī viņus. Pēc komitejas domām, tikai uzņemoties atbildību visos līmeņos, ES senioru ekonomikas jomā varētu izvirzīties vadībā, uz ko tā tiecas.

3. Īpašas piezīmes

3.1. Visiem eiropiešiem, kas pārsnieguši 50 gadu vecumu, steidzami jāklūst par e-senioriem

IKT un to lietošanas prasme ir obligāts priekšnosacījums. Tam ir vajadzīga politiska griba un līdzekļi. **Visas iestādes** ir pievērsušās digitālajai pārejai; **EESK** vēlas, lai 125 miljoni iedzīvotāju, kuri pārsnieguši 50 gadu vecumu, tiktu iesaistīti šajā pārejā.

3.1.1. Demogrāfiskā sprādziena paaudzei (*baby-boomers*), kas ir sasniegusi pensijas vecumu (*papy-boomers*), ir pieejams viens rīks: jauno tehnoloģiju revolūcija. Steidzami ir jāraugās tālāk un plašāk par "tirgu", neatstājot nevienu bez zināšanām par informācijas tehnoloģijām un to lietošanas prasmēm, jo savienojamība ir visur. ES ir divējāds uzdevums: nodrošināt sadarbību Eiropā un ievērot aizsardzības prasības dalībvalstīs, kurās ir ļoti atšķirīgi apstākļi; taču Komisijas 2016. gada aprīļa paziņojumi (COM(2016) 176, 178 un 179 final) attiecas tikai uz tehniskajiem aspektiem, nepievēršot uzmanību sociālajiem aspektiem. Komisijas 2016. gada jūnija paziņojuma "Jaunu prasmju programma" (COM(2016) 381/2) un Komisijas dokumenta "Priekšlikums Padomes ieteikumam, ar ko izveido Prasmju garantiju" (COM(2016) 382/2) mērķis ir nodarbināmība un ražīgums. Seniori tajos nav minēti, digitalizācija tikai nedaudz. Komiteja cer, ka ES ministru sanāksme jūnijā un samits 2016. gada decembrī, kuros paredzēts apspriest jautājumu par vecāka gadagājuma cilvēkiem, veicinās viņu digitālo iekļaušanu un uzlabos dzīves un darba apstākļus; tas ir vajadzīgs, lai īstenotu digitālo un demogrāfisko pāreju.

3.1.2. Lai veicinātu kohēziju, skaidrotu un vairotu izpratni par digitalizāciju senioru vidū un visās iedzīvotāju grupās, komiteja vēlas, lai kodeksa veidā tiktu publicēti visi ES tiesību akti, kas jau ir pieņemti digitalizācijas jomā, un tiktu paredzēts izveidot digitālu vienotu kontaktpunktu, ievērojot daudzvalodību.

3.2. Būt senioram digitālajā sabiedrībā ⁽²⁾

3.2.1. Digitalizācija dod iespēju mācīties un būt proaktīvam, jo īpaši vecumdienās un ja ir ierobežotas pārvietošanās spējas. Digitalizācija ļauj izvairīties no "segregācijas" un veicina zināšanu nodošanu. Tā var sekmēt izmaiņas zināšanu nodošanas no paaudzes paaudzē tradicionālajā shēmā un mazināt ar vecumu saistītās atšķirības.

⁽²⁾ OV C 11, 15.1.2013. 16. lpp..

3.3. Viens no veidiem, kā mazināt papy-boom šoku, ir apzināti iekļauties digitālajā vidē

3.3.1. **Komiteja** ir publicējusi daudzus atzinumus par digitālo tehnoloģiju attīstības tehniskajiem, ekonomiskajiem un sociālajiem aspektiem: infrastruktūru, tiesībām, izmaksām, telemedicīnu, e-veselību, aktīvām vecumdienām, kibernetizāciju, viedām pilsētām/salām, viedu mobilitāti, tīkla neitralitāti utt.

3.3.2. **Komisijai** būtu jāņem vērā visas paaudzes neatkarīgi no ģeogrāfiskās atrašanās vietas un jāaredz ilgtermiņa pasākumi (2060. g.), jo novecošanas tendence⁽³⁾ paātrināsies visās dalībvalstīs.

3.3.3. Komisija 2016. gada 19. aprīļa paziņojumos⁽⁴⁾ norāda, ka tā pievērsīsies IKT standartizācijai, jo tas ir "būtisks vienotā tirgus elements", rūpniecības digitalizācijai un mākoņdatošanai.

3.3.4. **Prezidentvalstis Nīderlande un Slovākija** lūdza komitejai izstrādāt izpētes atzinumu par sociālajām sekām. EESK 2016. gada 26. maijā pieņēma atzinumu par tematu "Darba tiesisko attiecību mainīgais raksturs un tā ietekme uz iztikas minimuma saglabāšanu, kā arī tehnoloģiju attīstības ietekme uz sociālā nodrošinājuma sistēmu un darba tiesībām".

3.3.5. **Eiropas Parlaments** 2016. gada 19. janvāra rezolūcijā "Virzība uz Digitālā vienotā tirgus aktu" (80. punkts) "mudina Komisiju izveidot ieinteresēto personu grupu, kas būtu atbildīga par paraugprakses popularizēšanu sadarbīgā patēriņa nozarē", kuru EESK sauc arī par sadarbīgu ekonomiku un kura lielā mērā ir atkarīga no digitalizācijas; pilsoniskās sabiedrības pārstāvēšana ir uzdevums, kuru var īstenot seniori. EESK vēlas piedalīties šajā iniciatīvā.

3.4. Vai saistītie riski ir lielāki e-senioriem?

3.4.1. Ņemot vērā lielos datus, mākoņdatošanu, lietisko internetu, 3D printēšanu un citas tehnoloģijas, kas radušās līdz ar straujo interneta izplatīšanos mūsdienu dzīvē, zināmas paralizējošas bailes joprojām ir ļoti izplatītas; seniori pret šīm bailēm ir jutīgāki nekā jaunieši, kuriem digitālās iemaņas ir "ieliktas šūpulī", un saskaras ar šādiem šķēršļiem:

- bailes, ka attiecīgo tehnoloģiju izmantošana varētu būt sarežģīta,
- bailes no iejaukšanās privātajā dzīvē,
- bailes, ka, veicot maksājumus tiešsaistē, var kļūt par krāpšanas upuri,
- bailes par to, ka tas ir bīstami.

3.4.2. EESK, tāpat kā Eiropas Parlaments, "uzskata, ka iedzīvotāju un uzņēmumu uzticēšanās digitālajai videi ir izšķirīgi svarīga inovācijas un izaugsmes digitālās ekonomikas jomā potenciāla pilnīgai atraisīšanai".

3.4.3. Krīzes apstākļi un ārkārtas stāvokļa pasākumi vēl vairāk pastiprina sajūtu, ka brīvības ir apdraudētas un tiek veikta hiperuzraudzība, kā arī bailes par kibernetizācijas risku.

3.4.4. Pašreizējie dalībvalstu un ES līmeņa aizsardzības noteikumi ir mazpazīstami. Izpratnes palielināšana, neceļot trauksmi to iedzīvotāju vidū, uz kuriem vairs nevar iedarboties ar skolas starpniecību, kā arī informēšana un apmācība ļautu virzīties uz priekšu un samazināt informācijas asimetriju starp lielajiem operatori, kuri gandrīz vienmēr ir ārvalstu operatori, un iedzīvotājiem – lietotājiem.

3.5. Rīcība ES, valsts iestāžu, uzņēmumu un pakalpojumu līmenī

3.5.1. Eiropas Savienības līmenī

Digitalizācijai vajadzētu samazināt sociālās izmaksas, kas saistītas ar sabiedrības novecošanu. Aptuveni 58 miljoni Eiropas iedzīvotāju vecumā no 16 līdz 74 gadiem nekad nav izmantojuši internetu (*Bridging the digital divide in the EU*, Eiropas Parlamenta informatīvs ziņojums). Saskaņā ar labdarības organizācijas aplēsēm (*Secours Catholique*, citēts avīzē *Le Monde* 2014. gada 6. novembrī) 2014. gadā Francijā palīdzību saņēmušo personu īpatsvars vecuma grupā no 50 līdz 59 gadiem laika posmā no 2000. gada līdz 2013. gadam ir palielinājies no 13 % līdz 17 %. Tas norāda uz aizvien pieaugošu senioru bezdarbu un gados vecāku darba ņēmēju nestabilo situāciju, kā arī uzver steidzamu nepieciešamību rīkoties, jo runa ir par faktoru, kas bremzē ar digitalizāciju saistītās ekonomikas izaugsmi.

⁽³⁾ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Population_structure_and_ageing/en

⁽⁴⁾ COM(2016) 176 final.

3.5.1.1. Vienlīdzības princips (Hartas 20. pants) attiecas ne tikai uz aprūpi

EESK aicina ES noteikt horizontālu "senioru līdztiesības" klauzulu un mudina ministrijas, kas atbildīgas par līdztiesības īstenošanu dalībvalstīs, šo klauzulu piemērot. Pieslēgums ir saistīts ar izmaksām. EESK uzskata, ka, ņemot vērā apdraudējumus pensijām, visās dalībvalstīs senioriem vajadzētu būt iespējai noteiktās vietās izmantot brīvu un bezmaksas piekļuvi internetam. Tarifu šķēršļu gadījumā ir jāapsver iespēja ieviest regulētos tarifus.

3.5.1.2. Pasaules mēroga pārvaldība

3.5.1.2.1. Kopumā ar jaunu pārvaldību varētu panākt aktīvu paaudžu solidaritāti un ilgtspēju sociālajā jomā.

- EESK uzskata, ka reprezentatīviem pilsoniskās sabiedrības dalībniekiem, tostarp inovāciju veselības un autonomijas jomā potenciālajiem izmantotājiem, vajadzētu piedalīties dialoga struktūrās.
- EESK iesaka senioriem organizēties visos līmeņos, lai izveidotu pārstāvību.
- Komiteja uzstāj uz "iedzīvotāju aktīvu līdzdalību", kuriem vajadzētu "izmantot digitalizācijas sniegtās priekšrocības", un aicina "Komisiju turpināt novērtēt, kā digitālā revolūcija ietekmē Eiropas sabiedrību". EESK uzskata, ka šajā novērtējumā jāiekļauj pārmaiņas, kas skar seniorus.

3.5.1.3. Finansējums

Būtiskas pārmaiņas jau ir sākušās ⁽⁵⁾ visās rūpniecības un pakalpojumu nozarēs.

3.5.1.3.1. Digitalizācijas izvērsšanai ir paredzēti īpaši fondi (pētniecības, platjoslas un informācijas jomā), kā arī struktūrfondi un īpašas programmas. Tomēr nav aprēķināts, cik lieli ieguldījumi ir vajadzīgi, lai saglabātu ES dominējošo stāvokli, kaut gan Eiropas iedzīvotāju vajadzības no sākumskolas līdz senioru vecumam, iekļaujot arī mūžizglītību, būtu jāizsaka skaitļos. Svarīgi ir nodrošināt, lai uz piešķirto finansējumu netiktu attiecināta budžeta taupības politika. Visbeidzot, ir steidzami jānovērš šķēršļi, kas ierobežo senioru piekļuvi privātam finansējumam (banku aizdevumiem) ⁽⁶⁾.

3.5.1.3.2. Komisija ierosina veidot publiskā un privātā sektora partnerības (PPP). Komitejas attieksme ir piesardzīga, jo risks paliek nemainīgs: privātais sektors iesaistās tikai tad, ja uzskata, ka var nopelnīt, procentu izmaksas palielina valsts sektora parādu, un galarezultātā daļa no publiskā īpašuma tiek privatizēta.

3.6. Valsts un reģionālo iestāžu līmenī

3.6.1. Mērķtiecīga publiska digitalizācijas politika senioriem

EESK jau ieteica piekļuvi internetam uzskatīt par tiesībām saņemt vispārējo pakalpojumu un uzsvēra, ka cenas ziņā tam jābūt pieejamam, lai cīnītos pret sociālo un ģeogrāfisko nevienlīdzību. Publiska telpa senioriem ar brīvu piekļuvi internetam varētu būt solis šajā virzienā.

Sabiedriskajos pakalpojumos, protams, ir jāņem vērā problēmjautājumi, kas saistīti ar senioriem: transports, veselības aprūpe, pasts, vispārējās nozīmes pakalpojumi, vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes pakalpojumi, vispārējās nozīmes sociālie pakalpojumi, vispārējās tautsaimnieciskās nozīmes sociālie pakalpojumi utt.

3.6.2. Valsts un reģionālajām iestādēm jānodrošina, lai seniori apgūtu jaunus digitālo datu aizsardzības un drošības ieradumus. Jo vairāk zūd autonomija, jo lielāka ir nepieciešamība cieši saistīt sociālo iekļaušanu un e-iekļaušanu. Ņemot vērā tā vietējo raksturu, reģionālais līmenis veicina šādu attīstību. Lai apkarotu digitālo analfabētismu, EESK iesaka izveidot pilsonisko dienestu.

3.6.3. Izpratnes veicināšanas kampaņu īstenošana valsts līmenī

3.6.4. **Senioru iekļaušana:** dalībvalstīm vajadzētu būt atbildīgām par to, lai informētu iedzīvotājus par visām digitālo prasmju apmācības iespējām, ko tās piedāvā senioriem. To varētu panākt, organizējot izpratnes veicināšanas kampaņas plašsaziņas līdzekļos.

⁽⁵⁾ Sk. OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.

⁽⁶⁾ Direktīva 2013/36/ES (OV L 176, 27.6.2013., 338. lpp.).

3.6.4.1. Prasmes un apmācība

3.6.4.2. Senioriem ir jāapgūst vai jā saglabā digitālās zināšanas. Lai gan NVO darbība ir nozīmīga, ar to vien nepietiek. Senioriem ir svarīgi, lai tiktu atzīta viņu kvalifikācija un lai viņi varētu turpināt mūžizglītību. Piemēram, Slovēnijā ir 18 trešās paaudzes augstskolu un daudzas akadēmijas mazāk izglītotiem vecāka gadagājuma cilvēkiem.

3.6.4.3. **Mācīšanās un digitālā prātība:** komiteja atkārtoti aicina ⁽⁷⁾ veicināt visu ES iedzīvotāju, bet jo īpaši mazāk aizsargātu personu, izglītošanu par plašsaziņas līdzekļiem un internetu un atzinīgi vērtē to, ka Eiropas mērogā ir izveidota "Digitālo darbvieta lielā koalīcija". Komiteja uzsver, ka apmācībā ir iesaistīti daudzi dalībnieki.

3.6.4.4. Komiteja uzskata, ka Komisijai vajadzētu sadarboties ar dalībvalstīm un augstskolām, lai noskaidrotu senioru prasmju vajadzības un to nodrošināšanas iespējas, piemēram, veidojot institucionālas saiknes ar augstskolām, lai veicinātu senioru piekļuvi pie masveida atvērtajiem interneta kursiem (*massive open online course, MOOC*).

3.6.5. Pieejamība un visu senioru līdzdalība

3.6.5.1. Tāpat kā Eiropas Parlaments ⁽⁸⁾, arī komiteja piekrīt nepieciešamībai "atbrīvoties no dzimumu stereotipiem", atzīst to, cik "ievērojams potenciāls ir sievietēm inovatorēm un uzņēmējām un viņu iespējamo lomu digitālajā pārveidē", kā arī vēlas izvērst "viņu integrāciju un dalību informācijas sabiedrībā"; komiteja apzinās, ka sievietēm-seniorēm bieži vien karjera ir bijusi sadrumstalota un tādēļ, aizejot pensijā, viņas dzīvo trūcīgākos apstākļos nekā vīrieši. Pieņemot pasākumus, kas vērsti uz sieviešu iekļaušanu senioru digitālajā pasaulē, šis fakts ir jāņem vērā.

3.6.5.2. Komiteja arī "atzīst digitālā vienotā tirgus potenciālu nodrošināt pieejamību un dalību visiem iedzīvotājiem, tostarp cilvēkiem ar īpašām vajadzībām, gados vecākiem cilvēkiem, minoritātēm un citiem iedzīvotājiem, kas pieder pie neaizsargātām grupām, attiecībā uz visiem digitālās ekonomikas aspektiem ⁽⁹⁾", taču dotu priekšroku tam, ka "gados vecāki cilvēki" saglabā ekonomikas dalībnieku statusu un netiek stigmatizēti un uzskatīti par "cilvēkiem ar īpašām vajadzībām".

3.6.5.3. Komiteja atbalsta priekšlikumu direktīvai par pieejamību ⁽¹⁰⁾, taču ir sarūgtināta par to, ka tas tika izstrādāts novēloti un ka nav ratificēts Marrakešas līgums. Pieejamība digitalizācijas jomā komitejas izpratnē ir gan pieeja materiālajam komponentam (*hardware*), gan programmatūrām (*software*). Komiteja vēlas, lai senioriem tiktu nodrošināta vienkāršota lietošana, labāk pielāgotas daudzvalodu programmatūras, kā arī digitālas publiskas telpas cilvēku savstarpējās saskarsmes veidošanai. Sociālā saikne ir vitāli svarīga mazāk aizsargātām personām.

3.6.6. EESK iesaka papildināt Eiropas programmu Erasmus+ ar sadaļu "seniori", ko varētu izveidot, piemēram, kā labas prakses apmaiņas platformu ar nosaukumu SENEQUE – *Seniors Equivalent Erasmus*.

3.6.7. **Veicināt radošumu un inovāciju jebkurā vecumā,** izmantojot digitalizāciju, jo seniori vislabāk zina savas vajadzības un var atbalstīt brīvprātīgos un apvienību pārstāvjus.

3.7. Uzņēmumu un pakalpojumu līmenī: uzņēmējdarbība un nodarbinātība

— EESK ierosina veidot PPP, kuras radītā labuma pamatā ir cilvēkkapitāls, izmantojot bezmaksas kursus, ko organizētu IKT vadošie uzņēmumi korporatīvās sociālās atbildības (KSA) politikas ietvaros, konsultējos darba ņēmējus, kuri pensionējas, un organizējot dalībvalstīs kursus senioriem katrā publiskajā skolā ārpus mācību laika.

— Eiropas Savienībā trūkst digitālo prasmju (900 000 brīvu darba vietu) ⁽¹¹⁾. Gados vecāku darba ņēmēju pārkvalificēšana varētu palīdzēt uzlabot situāciju, kura jāvērtē starptautiskās konkurences aspektā. Lai stimulētu digitālo uzņēmējdarbību, apmācību un jaunuzņēmumus, kā arī prasmju attīstību un labklājību visiem, ir vajadzīgi apjomīgi publiskie ieguldījumi.

— Masveida bezdarba apstākļos ar 4.0 ekonomikas palīdzību seniori var veidot tīklus un jaunus uzņēmumus, kā arī stabilas un nepārceļamas darba vietas ar augstu pievienoto vērtību, piemēram, privātpersonām sniegto pakalpojumu un veselības aprūpes pakalpojumu jomā, neatkarīgu sadzīves apstākļu nodrošināšanā vai profilakses politikā ⁽¹²⁾.

⁽⁷⁾ OV C 451, 16.12.2014., 25. lpp.

⁽⁸⁾ Eiropas Parlaments, *op. cit.*, 113. punkts.

⁽⁹⁾ Eiropas Parlaments, *op. cit.*, 114. punkts.

⁽¹⁰⁾ OV C 303, 19.08.2016, 103. lpp..

⁽¹¹⁾ http://europa.eu/rapid/press-release_IP-14-518_en.htm

⁽¹²⁾ OV C 21, 21.1.2011., 39. lpp.

— Attiecībā uz sadarbīgas ekonomikas veidiem ES nav skaidri izklāstījusi savu principiālo nostāju par dominējošā stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu un tā saderību ar sociālās tirgus ekonomikas mērķi, lai gan arvien lielāka iesaistītā darbaspēka daļa darba tiesību ziņā faktiski atrodas ārpus likuma. Pastāv risks, ka digitalizācijas ietekme uz sociālo kohēziju vecāka gadagājuma iedzīvotājus skars vairāk nekā citus.

3.8. **Revolūcijas**

3.8.1. Digitālās tehnoloģijas ļauj piemērot sociālajām attiecībām, jo īpaši vecumam, gan lejupēju, gan augšupēju pieeju.

3.8.2. Sadarbīga ekonomika var tuvināt cilvēkus, izmantojot mācīšanās metodes, kas rosina visu veidu intelektu, un, pateicoties inovatīviem risinājumiem veselības aprūpes jomā, ļauj cilvēkiem ar invaliditāti vai veciem cilvēkiem pilnvērtīgi piedalīties sabiedrības dzīvē un būt aktīviem, pat ja viņi nevar būt mobili (*ubiquitous*).

3.8.3. Tomēr digitalizācija maina darba attiecību struktūru. Līdz ar novecošanu digitalizācija rada krasas pārmaiņas solidaritātes sistēmās, kas kopš Otrā pasaules kara bija Eiropas sabiedrības kohēzijas pamats un krīžu amortizatori (kā 2008. gadā).

3.8.4. Darba ņēmēju subordinācijas saikni izjauca 4.0. revolūcija, darbības tīklā, senioru skaita strauja pieaugums un “robežu” atcelšana; vienlaikus aptuveni 10 % e-senioru ir pieslēgums, taču viņi ir nabadzīgi un varētu kļūt “veci” un, kā iepriekšējos gadsimtos, nespējīgi sevi uzturēt (nukleārās ģimenes). Vai tādā gadījumā pāreja ar zināšanu nodošanu ir iespējama?

3.8.5. Sociālajā tirgus ekonomikā, kas ir digitāla un iekļaujoša visiem⁽¹³⁾, vitāli svarīgi ir saglabāt pensiju sistēmas. Līdz 2060. gadam šīm sistēmām būs nenovēršami jāatrod citi avoti papildus algotam darbam, vienlaikus izvairoties no pensiju fondu riskiem. Lai sagatavotu mūsu prātu un mentalitāti pārmaiņām, būs vajadzīgas nopietnas pārdomas par iemaksu bāzi un bagātību pārdali.

Briselē, 2016. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽¹³⁾ OV C 318, 29.10.2011., 9. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Eiropas pilsoņu iniciatīva (pārskatīšana)”

(pašiniciatīvas atzinums)

(2016/C 389/05)

Ziņotājs: Antonio LONGO

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja saskaņā ar Reglamenta 29. panta 2. punktu 2016. gada 21. janvārī nolēma izstrādāt pašiniciatīvas atzinumu par tematu

“Eiropas pilsoņu iniciatīva (pārskatīšana)”.

(pašiniciatīvas atzinums).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā apakškomiteja savu atzinumu pieņēma 2016. gada 17. maijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 13. jūlija sēdē), ar 107 balsīm par, vienu balsi pret un vienai atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Četrus gadus pēc Eiropas pilsoņu iniciatīvas (EPI) regulas stāšanās spēkā Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja (EESK) atkārtoti uzsver iedzīvotāju svarīgo lomu Eiropas projektā un iepriekš minētā instrumenta spēju novērst demokrātijas deficītu, atbalstot aktīvu pilsoniskumu un līdzdalības demokrātiju.

1.2. Komiteja atbalsta nostāju, ko jau pieņēmis Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja un Eiropas Ombuds, un uzskata, ka regulas dēļ Eiropas pilsoņu iniciatīva nav izmantojusi visu savu potenciālu, tādēļ aicina minēto regulu pārskatīt.

1.3. Proti, komiteja ir konstatējusi būtiskas tehniskas, juridiskas un birokrātiskas problēmas, kā arī acīmredzami pārmērīgi plašas Eiropas Komisijas kompetences; tas kavē pilnībā izvērst un īstenot EPI, kā arī veikt turpmākus pasākumus, ja iniciatīva ir bijusi veiksmīga.

1.4. Saistībā ar regulas pārskatīšanu komiteja ierosina turpmāk minētos pasākumus.

1.4.1. Ļaut pilsoņu komitejām sākt paziņojumu par atbalstu vākšanu noteiktā datumā pēc savas izvēles.

1.4.2. Juridiski atzīt pilsoņu komitejas, tādējādi ierobežojot organizatoru kriminālatbildību par kaitējumu un rupju nolaidību atbilstoši modelim, ko paredz Direktīva 2008/99/EK par vides krimināltiesisko aizsardzību.

1.4.3. Izveidot vienas pieturas aģentūru – gan fiziskā vidē, gan internetā –, kur iedzīvotāji varētu saņemt informāciju un vairāk iepazīties ar iniciatīvu iesniegšanas kārtību.

1.4.4. Izskatīt priekšlikumus, kas paredz samazināt minimālo vecumu, no kura var atbalstīt un iesaistīties EPI, kā to ir pieprasījis Parlaments un Reģionu komiteja.

1.4.5. Atrisināt acīmredzamu Komisijas iekšējo interešu konfliktu, nodalot institucionālā vadītāja funkcijas no vērtētāja funkcijām. Šajā sakarā EESK, kas atkārtoti apliecina gatavību arī turpmāk iesaistīties jau iesāktajās iniciatīvās, var būt pašsaprotams kandidāts, kurš var uzņemties veicinātāja un institucionālā vadītāja pienākumus.

1.4.6. Veiksmīgām iniciatīvām nodrošināt atbilstošus turpmākos pasākumus, mudinot Komisiju 12 mēnešu laikā pēc kampaņas beigām izstrādāt tiesību akta priekšlikumu vai atbilstoši pamatot lēmumu neiesniegt nekādu priekšlikumu. Komiteja uzskata, ka tad, ja priekšlikums netiek iesniegts, Eiropas Parlamentam būtu jāizdara spiedienu uz Komisiju saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 225. pantu.

1.5. EESK uzsver, ka dažu problēmu dēļ regula nav jāpārskata, bet šīs problēmas būtu nekavējoties jārisina, lai tādējādi neliktu vilties potenciālajiem iniciatīvas veicinātājiem. Lai šo instrumentu padarītu efektīvāku un lietotājam draudzīgu, komiteja iesaka īstenot turpmāk minētās iniciatīvas.

1.5.1. Lai reģistrācijas procesu padarītu pārredzamāku, Komisijai jāpieņem skaidras un vienkāršas procedūras, kā arī jāsniedz detalizētas atbildes un iespējamie risinājumi, ja iniciatīvas tiek novērtētas kā neatbilstīgas, lai komitejas varētu iniciatīvas pārstrādāt un iesniegt atkārtoti.

1.5.2. Komisijai ir jāturpina sarunas ar dalībvalstīm, lai vienkāršotu, saīsinātu un vienādotu valstu datu vākšanas noteikumu sistēmu. Jo īpaši ierosināts ierobežot prasību par personu apliecinoša dokumenta uzrādīšanu un ļaut visiem iedzīvotājiem parakstīt savas dzīvesvietas valsts iniciatīvas.

1.5.3. Nodrošināt pastāvīgi pieejamu bezmaksas programmatūru paziņojumu par atbalstu vākšanai (OCS) ⁽¹⁾ tiešsaistē, kas valsts iestādēm ļautu vienkāršot paziņojumu par atbalstu vākšanu un sistematizāciju, kā arī pārbaudi. Turklāt komiteja cer, ka šis instruments būs pieejams arī cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

1.6. Lai izplatītu Eiropas pilsoņu iniciatīvu un nostiprinātu tās izmantošanu, komiteja iesaka turpmāk minētās darbības.

1.6.1. Izvērst sabiedrības informēšanu un izpratnes veidošanu par EPI instrumentu, izmantojot *ad hoc* kampaņas, bet galvenokārt palielinot Komisijas iesaistīšanos turpmāko pasākumu publiskošanā attiecībā uz veiksmīgām iniciatīvām; tas ļautu pilsoņu komitejām informēt iniciatīvu parakstītājus par sasniegtajiem rezultātiem.

1.6.2. Nodrošināt daudzvalodību un apzināt jaunus veidus, kā sasaistīt tiešsaistes parakstu vākšanu ar sociālajiem un digitālajiem plašsaziņas līdzekļiem ar mērķi aptvert plašāku sabiedrību.

1.6.3. Principā dot iespēju ikvienam ES iedzīvotājam kļūt par EPI veicinātāju, nodrošinot iespēju piedalīties būtisku kampaņas izdevumu segšanā, ja EPI tikusi oficiāli reģistrēta.

1.7. EESK ierosina izveidot Eiropas pilsoņu institucionālu līdzdalības forumu, kas kļūtu par pastāvīgu diskusiju un debašu vietu komitejas pārraudzībā un būtu veidots pēc Eiropas Migrācijas foruma parauga, tādējādi turpinot ceļu, kas jau sākts ar Eiropas pilsoņu iniciatīvas dienu. Komiteja varētu izskatīt šo jautājumu *ad hoc* pašiniciatīvas atzinumā, izvirzot konkrētu un sīkāk izstrādātu priekšlikumu.

2. Ievads

2.1. Eiropas pilsoņu iniciatīva kā novatorisks transnacionālas līdzdalības demokrātijas instruments tika ieviesta ar Lisabonas līgumu ⁽²⁾. Tā ļauj vienam miljonam ES pilsoņu vismaz no septiņām dalībvalstīm aicināt Eiropas Komisiju ierosināt tiesību aktu par jautājumiem, kas ir ES kompetencē. Tādā veidā iedzīvotāji tiktu aktīvi iesaistīti Eiropas lēmumu pieņemšanas procesos, nodrošinot viņiem netiešā veidā īstenojamas likumdošanas iniciatīvas tiesības.

2.2. Noteikumi un procedūras, kas reglamentē Eiropas pilsoņu iniciatīvu (EPI), ir paredzēti ES regulā, kas pieņemta 2011. gada 16. februārī un ir spēkā kopš 2012. gada 1. aprīļa ⁽³⁾.

2.3. EPI var organizēt un/vai parakstīt ikviens ES pilsonis, kas ir sasniedzis vecumu, kad tiek iegūtas tiesības balsot Eiropas Parlamenta vēlēšanās ⁽⁴⁾. Šīs iniciatīvas nevar vadīt organizācijas, tomēr tās var veicināt vai atbalstīt iniciatīvas, ja ir nodrošināta pilnīga pārredzamība.

⁽¹⁾ OCS (Online Collection Software) ir tiešsaistes datu vākšanas programmatūra – instruments, ko Eiropas Komisija bez maksas nodrošina datu vākšanai internetā. Šis instruments valsts iestādēm ļauj vienkāršot gan datu vākšanu, gan to pārbaudi. Turklāt OCS atbilst arī Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai (ES) Nr. 211/2011 un Komisijas Īstenošanas regulai (ES) Nr. 1179/2011. Sk. <https://joinup.ec.europa.eu/software/ocs/description>.

⁽²⁾ Līguma par Eiropas Savienību (LES) 11. panta 4. punkts un LESD 24. panta 1. punkts.

⁽³⁾ Eiropas Parlamenta un Padomes 2011. gada 16. februāra Regula (ES) Nr. 211/2011 par pilsoņu iniciatīvu: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/welcome>.

⁽⁴⁾ Visās dalībvalstīs vēletājiem ir jābūt sasniegušiem 18 gadu vecumu, izņemot Austriju, kur noteiktais vecums ir 16 gadi.

2.4. EPI paredzēto procedūru var iedalīt trīs posmos.

2.4.1. Sākumposmā ir paredzēta pilsoņu komitejas izveide⁽⁵⁾, iniciatīvas oficiāla reģistrācija⁽⁶⁾, pēc tam Komisija veic atbilstības novērtējumu⁽⁷⁾ un tiek apstiprināta tiešsaistes parakstu vākšanas sistēma⁽⁸⁾.

2.4.2. Parakstu vākšanas posmā ne mazāk kā septiņās ES dalībvalstīs ir jāsavāc viens miljons paziņojumu par atbalstu (parakstu) ne ilgāk kā 12 mēnešu laikā⁽⁹⁾. Šis rezultāts ir jāapstiprina kompetentajām valsts iestādēm⁽¹⁰⁾.

2.4.3. Iesniegšanas posmā pēc tikšanās ar organizatoriem un atklātas uzklaušanās Eiropas Parlamentā iniciatīvu pārbauda Komisija. Komisijai trīs mēnešu laikā jāatbild ar *ad hoc* paziņojumu un jāizlemj, vai pieņemt priekšlikumu un ierosināt likumdošanas procedūru.

3. Eiropas pilsoņu iniciatīvas pirmie četri gadi

3.1. Līdz šim kādu no EPI ir parakstījuši vairāk nekā seši miljoni Eiropas iedzīvotāju. Lai gan tika iesniegtas 56 iniciatīvas, Komisija reģistrēja tikai 36, no kurām vien trim iniciatīvām tika savākts vismaz viens miljons parakstu⁽¹¹⁾. Neviena veiksmīga iniciatīva nav bijusi par pamatu jaunam tiesību akta priekšlikumam, lai gan dažos gadījumos Eiropas Komisija ir ņēmusi vērā sabiedrības nostāju par konkrētiem aspektiem.

3.2. Būtiskās tehniskās, juridiskās un birokrātiskās grūtības, ar ko saskaras organizatori, un veiksmīgo iniciatīvu niecīgā ietekme uz likumdošanu grauj ticību EPI instrumentam. Šī problēma ir acīmredzama, vērtējot reģistrēto iniciatīvu straujo samazināšanos no 16 iniciatīvām 2012. gadā līdz piecām 2015. gadā⁽¹²⁾, kā arī paziņojumu par atbalstu skaita sarukumu, kas 2012. gadā bija vairāk nekā pieci miljoni, bet 2015. gadā – daži tūkstoši⁽¹³⁾.

3.3. Pēdējo četru gadu laikā daudzi organizatori un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji⁽¹⁴⁾ ir pauduši nosodījumu par to, ka šim instrumentam, kam vajadzētu būt skaidram, vienkāršam un ērti lietojamam, ir daudz trūkumu un tas nav elastīgs. Šīs tendences tika apstiprinātas atklātā sēdē, ko EESK organizēja 2016. gada 22. februārī.

⁽⁵⁾ Pilsoņu komitejas sastāvā jābūt ne mazāk kā septiņiem pilsoņiem, kas dzīvo septiņās dažādās ES dalībvalstīs.

⁽⁶⁾ Iniciatīvas maksimālais teksta apjoms ir 800 rakstzīmju (100 zīmju nosaukumam, 200 – aprakstam un 500 – sīkākai informācijai par mērķiem).

⁽⁷⁾ Regulas (ES) Nr. 211/2011 4. panta 2. punkts. Pirms iniciatīvas oficiālās reģistrācijas un tās iekļaušanas Komisijas tīmekļa vietnē Komisija divu mēnešu laikā veic pārbaudi, vai 1) ir izveidota pilsoņu komiteja un ir izraudzītas kontaktpersonas, 2) iniciatīva nav acīmredzamā pretrunā Eiropas Komisijas pilnvarām iesniegt Eiropas Savienības tiesību akta priekšlikumu, lai īstenotu Līgumus, 3) iniciatīva nav acīmredzami aizskaroša, nenozīmīga vai maldinoša, 4) iniciatīva nav acīmredzamā pretrunā vērtībām, kas ietvertas ES Līgumos. Lēmuma pieņemšana par ierosinātās iniciatīvas reģistrēšanu vai neregistrēšanu ir juridiski pamatota, un tāpēc to var apstrīdēt. Ja reģistrācija tiek atteikta, Komisija informē organizatorus par atteikuma iemesliem un visiem iespējamajiem pieejamiem tiesiskās aizsardzības un ārpustiesas aizsardzības līdzekļiem. Tie ietver iespēju vērsties ES Tiesā vai iesniegt sūdzību Eiropas Ombudam (sūdzību par sliktu pārvaldību).

⁽⁸⁾ Regulas (ES) Nr. 211/2011 6. pants. Regula paredz, ka par šo procesu ir atbildīgas kompetentās iestādes katrā dalībvalstī, kurā tiek vākti paziņojumi par atbalstu.

⁽⁹⁾ Regula paredz noteikumu sasniegt minimālo parakstu skaitu katrā valstī proporcionāli iedzīvotāju skaitam: <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/signatories>.

⁽¹⁰⁾ Regulas (ES) Nr. 211/2011 15. pants.

⁽¹¹⁾ Veiksmīgie priekšlikumi ir "Ūdens un sanitārija ir vispārējās cilvēka tiesības! Ūdens ir sabiedriska labums, nevis prece!", "Izbeigt vivisekciju!", "Viens no mums": <http://ec.europa.eu/citizens-initiative/public/initiatives/successful>.

⁽¹²⁾ Ar katru nākamo gadu reģistrēto iniciatīvu skaits ir arvien vairāk sarucis: 2012. gadā – 16, 2013. gadā – 9, 2014. gadā – 5, 2015. gadā – 5.

⁽¹³⁾ Dati par savāktajiem parakstiem EPI atbalstam pēdējo trīs gadu laikā skaidri liecina par pilsoņu līdzdalības un intereses samazināšanos. 2013. gadā tika savākti 5 402 174 paraksti, 2014. gadā – 628 865 un 2015. gadā – tikai 8 500.

⁽¹⁴⁾ C. Berg, J. Tomson, *An ECI that works! Learning from the first two years of the European Citizens' Initiative*, 2014. g., <http://ecithatworks.org/>.

3.4. Eiropas Parlaments 2015. gada februārī, proti, trīs gadus pēc EPI regulas stāšanās spēkā, iesniedza pētījumu par regulas īstenošanas situāciju⁽¹⁵⁾ un mudināja to pārskatīt. Šā pētījuma secinājumi tika iekļauti 2015. gada oktobra rezolūcijā⁽¹⁶⁾, ar kuru Parlaments iesniedza Komisijai oficiālu pieprasījumu šajā jautājumā, izvirzot skaidrus un precīzus priekšlikumus.

3.5. Eiropas Ombuds, veicot izmeklēšanu, lai pārbaudītu EPI regulatīvās procedūras efektivitāti, kā arī Komisijas lomu un pienākumus, 2015. gada martā sagatavoja 11 pamatnostādnes, kuru mērķis ir uzlabot šo iniciatīvu⁽¹⁷⁾.

3.6. Reģionu komiteja 2015. gada oktobrī pieņēma atzinumu, kurā arī atbalsta ātru un pamatīgu regulas pārskatīšanu⁽¹⁸⁾.

3.7. Atbildot uz daudzajiem pieprasījumiem grozīt regulu, Komisija 2015. gada aprīlī atbilstoši regulā paredzētajam publicēja ziņojumu par sasniegtajiem rezultātiem⁽¹⁹⁾, bet 2016. gada februārī – nostāju⁽²⁰⁾ attiecībā uz Parlamenta izteiktajiem priekšlikumiem. Abos gadījumos Komisija, gan atzīstot dažādas problēmas, ar ko saskaras EPI veicinātāji, un piekrītot, ka jāuzlabo pašreizējā tiesiskā regulējuma īstenošana, ir vairākkārt noraidījusi jebkādu iespēju īstermiņā pārskatīt spēkā esošo regulu.

3.8. Šobrīd Eiropas iestādes, organizatori un pilsoniskās sabiedrības organizāciju pārstāvji plaši pauž uzskatu, ka EPI ir atsevišķi pozitīvi rezultāti, tomēr tā joprojām neizmanto visu savu potenciālu saistībā ar politikas priekšlikumiem un iedzīvotāju aktīvas līdzdalības jomā.

3.9. Kopumā iestādes un ieinteresētās personas ir konstatējušas turpmāk minētās galvenās problēmas.

3.9.1. Iedzīvotāju un valstu iestāžu nepietiekamas zināšanas un izpratne par EPI instrumentu⁽²¹⁾.

3.9.2. Pilsoņu komitejas ir saskārušās ar daudziem tehniskiem, juridiskiem un birokrātiskiem šķēršļiem reģistrēšanas un paziņojumu par atbalstu vākšanas posmos, arī tādiem, kas apdraud pašas iniciatīvas iznākumu.

3.9.3. Iedzīvotāji, kas vēlējas parakstīt iniciatīvu, ir saskārušies ar daudzām grūtībām, kuras saistītas ar atsevišķu valstu tiesību aktiem par datu apstrādi.

3.9.4. Komisija ir ņēmusi vērā nedaudzās veiksmīgās iniciatīvas, lai izstrādātu nevis jaunus tiesību aktu priekšlikumus, bet ar tām tikai netieši saistītas likumdošanas iniciatīvas.

3.10. Turpmāk norādītas galvenās grūtības, ar ko saskārušās pilsoņu komitejas.

3.10.1. Pilsoņu komitejas nav juridiski atzītas. Tas negatīvi ietekmē svarīgus EPI praktiskos aspektus, piemēram, attiecībā uz finansējuma piesaisti vai vienkārši norēķinu konta atvēršanu. Turklāt fakts, ka veicinātāji ir personiski atbildīgi "par kaitējumu, ko tie nodara, organizējot pilsoņu iniciatīvu"⁽²²⁾, rada atturošu ietekmi.

⁽¹⁵⁾ Eiropas Parlamenta Izpētes dienests, *Implementation of the European Citizens' Initiative. The experience of the first three years*, 2015. g. www.europarl.europa.eu/thinktank.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Parlamenta 2015. gada 28. oktobra rezolūcija par Eiropas pilsoņu iniciatīvu (2014/2257(INI)). Referents: Schöpflin.

⁽¹⁷⁾ Lieta: OI/9/2013/TN. Izmeklēšana sāka 2013. gada 18. decembrī, lēmums pieņemts 2015. gada 4. martā; <http://www.ombudsman.europa.eu/en/cases/decision.faces/it/59205/html.bookmark>.

⁽¹⁸⁾ Reģionu komitejas atzinums par tematu "Eiropas pilsoņu iniciatīva" (OV C 423, 17.12.2015., 1. lpp.).

⁽¹⁹⁾ Ziņojums COM(2015) 145 final, Ziņojums par Regulas (ES) Nr. 211/2011 par pilsoņu iniciatīvu piemērošanu, 2015. g.

⁽²⁰⁾ *Follow up to the European Parliament resolution on the European Citizens' Initiative*, ko Komisija pieņēma 2016. gada 2. februārī.

⁽²¹⁾ Eiropabarometra pētījums *The promise of EU*, 2014. gada septembris, 51. lpp.

⁽²²⁾ Regulas (ES) Nr. 211/2011 13. pants. Piemēram, kļūdas risks personas datu pārvaldībā.

3.10.2. EPI atbilstības kritēriju pārmērīgi stingra piemērošana. Aptuveni 40 % no iniciatīvām Eiropas Komisija ir atzinusi par neatbilstošām jau procesa pirmajā posmā, t. i., iniciatīvas reģistrācijas posmā⁽²³⁾. Eiropas Parlaments uzskata, ka būtu lietderīgi rūpīgāk izvērtēt iekšējo interešu konfliktu Komisijā, kurai, no vienas puses, jāinformē organizatori un jāvērtē iniciatīvas atbilstība, bet kura, no otras puses, ir šīs iniciatīvas adresāte⁽²⁴⁾.

3.10.3. Pārklāšanās EPI pasākumu plānā. Laiks, kas vajadzīgs, lai katrā dalībvalstī sertificētu elektroniskās datu vākšanas sistēmas, saīsina jau tāpat neilgo 12 mēnešu periodu paziņojumu par atbalstu vākšanai.

3.10.4. Trūkst pienācīga Komisijas atbalsta, jo īpaši iniciatīvas sākuma un pārvaldības posmos. Īpaša uzmanība jāpievērš mitināšanas un OCS pakalpojumiem, kurus Komisija piedāvā bez maksas, kā arī organizatoru grūtībām izstrādāt un izsūtīt dokumentāciju daudzās valodās.

3.10.5. EPI īstenošana ir dārgs process. To apliecina fakts, ka minētās trīs veiksmīgās iniciatīvas ir saņēmušas lielu pilsoniskās sabiedrības organizāciju atbalstu tehniskās, organizatoriskās un finansiālās palīdzības veidā. Lai izvairītos no Eiropas pilsoņu iniciatīvas pamatprincipa kropļošanas, daudzi organizatori uzsvēruši nepieciešamību ES līmenī saņemt lielāku atbalstu EPI kampaņas sākšanai.

3.10.6. Pārmērīga stingrība personas datu vākšanā un pārvaldībā. Dažās dalībvalstīs attiecīgie noteikumi ir mazinājuši motivāciju organizēt jaunas iniciatīvas un tajās piedalīties. Turklāt dažās valstīs tiesību aktos par datu vākšanu ir noteikts, ka tiek ņemti vērā tikai to iedzīvotāju savāktie paraksti, kuri dzīvo attiecīgās valsts teritorijā, tādējādi faktiski liedzot 11 miljoniem cilvēku tiesības piedalīties⁽²⁵⁾.

3.10.7. Nepietiekama veicinātāju iesaiste turpmākos pasākumos. Ņemot vērā nepietiekamos turpmākos pasākumus pēc veiksmīgām iniciatīvām, tikšanās un uzklaušanās sanāksmes šķiet nepietiekamas, lai Komisija varētu īstenot konkrētus likumdošanas pasākumus.

3.11. Eiropas pilsoņu iniciatīvai 2016. gads ir izšķirošs tajā procesā, kura laikā varētu notikt tās pārskatīšana. Šā pašiniciatīvas atzinuma mērķis ir sniegt EESK ieguldījumu minētajā procesā, apzinoties izskatāmā nozīmīgā un novatoriskā instrumenta milzīgo neizmantoto potenciālu Eiropas lēmumu pieņemšanā un saistībā ar reālu Eiropas pilsoniskumu.

4. EESK un Eiropas pilsoņu iniciatīva

4.1. EESK, kas kalpo kā tilts starp ES iestādēm un organizētu pilsonisko sabiedrību, jau sākotnēji ir iesaistījusies debatēs par EPI. Par to liecina līdz šim pieņemtie atzinumi⁽²⁶⁾ un *ad hoc* grupas izveide, kas pastāvīgi pārrauga šo tiesību attīstību un īstenošanu⁽²⁷⁾.

4.2. Turklāt komiteja ir aktīvi iesaistījusies EPI procesā⁽²⁸⁾, īstenojot divkārtu funkciju – gan kā iniciatīvu veicinātāja, gan kā institucionālā virzītāja. EESK pārraudzībā cita starpā ir turpmāk minētās iniciatīvas un kompetences.

4.2.1. Eiropas pilsoņu iniciatīvas diena, kas tiek rīkota katru gadu, lai ar visiem iesaistītajiem dalībniekiem izvērtētu situāciju attiecībā uz EPI īstenošanu un tās efektivitāti. Turklāt šis pasākums veicina paraugprakses apmaiņu un tīkla veidošanu starp projekta iesniedzējiem un citām ieinteresētajām personām.

⁽²³⁾ Nosacījums, kas paredz, ka “ierosinātā iniciatīva [nedrīkst būt] acīmredzamā pretrunā Eiropas Komisijas pilnvarām iesniegt Eiropas Savienības tiesību akta priekšlikumu, lai īstenotu Līgumus”, ir izrādījies īpaši šauri interpretējams. Tādā veidā sistemātiski tiek noraidītas visas iniciatīvas, kuru mērķis ir grozīt Līgumus. Vienīgais izņēmums ir iniciatīva *Let me vote* (“Ļaujiet man balsot”), kas paredzēja LESD 20. panta 2. punktā noteiktās Eiropas iedzīvotāju tiesības papildināt ar tiesībām balsot visās politiskajās vēlēšanās dzīvesvietas dalībvalstī saskaņā ar tādiem pašiem nosacījumiem kā šīs valsts pilsoņiem.

⁽²⁴⁾ Eiropas Parlamenta Izpētes dienests, *Implementation of the European Citizens' Initiative. The experience of the first three years*, 2015. g., 3.1.4. nodaļa.

⁽²⁵⁾ Eiropas Parlamenta Izpētes dienests, *Implementation of the European Citizens' Initiative. The experience of the first three years*, 2015. g., 6. nodaļa.

Eiropas Parlamenta Izpētes dienests, *Disenfranchisement of EU citizens resident abroad*, kopsavilkums.

⁽²⁶⁾ EESK atzinums par tematu “Pilsoņu iniciatīva” (OV C 44, 11.2.2011., 182. lpp.).

EESK atzinums par tematu “Lisabonas līguma īstenošana – līdzdalības demokrātija un Eiropas pilsoņu iniciatīva (11. pants)” (OV C 354, 28.12.2010., 59. lpp.).

⁽²⁷⁾ *Ad hoc* grupa EPI jautājumos tika izveidota 2013. gada oktobrī, un tās pilnvaras tika atjaunots 2015. gadā.

⁽²⁸⁾ <http://www.eesc.europa.eu/?i=portal.en.members-former-eesc-presidents-henri-malosse-speeches-statements&itemCode=35383>

4.2.2. EPI palīdzības dienesta biroja izveide, kas cita starpā piedāvā Komisijas apstiprināto iniciatīvu aprakstu tulkošanu ES oficiālajās valodās.

4.2.3. Komitejas telpu pieejamības nodrošināšana, lai veicinātu kampaņas.

4.2.4. Praktiskas rokasgrāmatas izstrāde, lai popularizētu un veicinātu EPI, – pašreiz publicēts jau trešais izdevums ⁽²⁹⁾. Turklāt komiteja ir uzsvērusi EPI būtisko nozīmi kādā citā publikācijā, kuras nosaukums ir *“Eiropas pase aktīvam pilsoniskumam”* ⁽³⁰⁾ un kuras mērķis ir informēt Eiropas iedzīvotājus par viņu tiesībām, kā arī veicināt transnacionālo līdzdalības demokrātiju.

4.2.5. 2016. gadā tika izveidota EPI akadēmiskās un zinātniskās dokumentācijas publiska krātuve, kas ir atvērta visiem iedzīvotājiem un kurā var saņemt bezmaksas konsultācijas.

4.2.6. To visu reģistrēto veiksmīgāko iniciatīvu prezentācija plenārsesijā vai arī kādā no specializēto nodaļu sanāksmēm, kuras nav pretrunā ar atzinumos pausto komitejas oficiālo politiku. Tas ļauj EESK nodrošināt šīm iniciatīvām pienācīgu atpazīstamību, vienlaikus saglabājot neitrālu nostāju.

4.2.7. EESK ar savu delegātu starpniecību piedalās Eiropas Parlamentā rīkotajās uzklaušīšanas sanāksmēs saistībā ar veiksmīgajām iniciatīvām, tādējādi sniedzot ieguldījumu Komisijas veiktajā iniciatīvu analīzes un padziļinātas izpētes procesā.

5. Vispārīgas piezīmes

5.1. EESK atkārtoti pauž stingru atbalstu Eiropas pilsoņu iniciatīvai. Četrus gadus pēc EPI regulas stāšanās spēkā jāuzsver ne tikai iedrošinoši skaitļi attiecībā uz līdzdalību, bet arī milzīgais neizmantotais potenciāls. Komiteja uzskata, ka pareiza un pilnīga EPI īstenošana var palīdzēt pārvarēt pieaugošo plaisu starp iedzīvotājiem un Eiropas Savienību.

5.2. Komiteja piekrīt viedoklim, kuru jau paudis Eiropas Parlaments, Reģionu komiteja un Eiropas Ombuds, proti, ka EPI daļēji un ierobežotā īstenošana ir saistīta ar vairākiem faktoriem. Jo īpaši jānorada uz tehniskiem, juridiskiem un birokrātiskiem ierobežojumiem, kā arī acīmredzamu institucionālo konfliktu saistībā ar Eiropas Komisijas pārmērīgi plašajām pilnvarām un atbildības jomām.

5.3. EESK arī uzskata, ka dažas no šīm problēmām Komisija jau ir veiksmīgi atrisinājusi, piemēram, nodrošinot bezmaksas OCS sistēmu, bet citas diemžēl nevar atrisināt bez regulas pārskatīšanas.

5.4. Tādēļ komiteja aicina Komisiju strādāt divos virzienos: nekavējoties rīkoties, lai atrisinātu un/vai vienkāršotu tehniskās un administratīvās problēmas, kas nav sarežģītas un ir acīmredzamas, un iespējami ātrāk iesniegt priekšlikumu pārstrādāt attiecīgo regulu, lai risinātu sarežģītākus institucionālos, juridiskos un organizatoriskos jautājumus.

6. Īpašas piezīmes

6.1. Lai vienkāršotu EPI instrumentu un padarītu to efektīvāku, komiteja izvirza turpmāk minētos priekšlikumus regulas pārstrādāšanai.

6.1.1. Ļaut pilsoņu komitejām sākt paziņojumu par atbalstu vākšanu noteiktā datumā pēc savas izvēles. Tas ir svarīgi, lai varētu ievērot 12 mēnešu termiņu parakstu savākšanai.

6.1.2. Juridiski atzīt pilsoņu komitejas, ja vajadzīgs, piešķirot īpašu statusu, lai tādējādi ierobežotu organizatoru kriminālatbildību par kaitējumu un rupju nolaidību atbilstoši modelim, ko paredz Direktīva 2008/99/EK par vides krimināltiesisko aizsardzību.

⁽²⁹⁾ http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/lv_15_438-citizens-initiative.pdf

⁽³⁰⁾ http://www.eesc.europa.eu/resources/docs/15_85-citizenship-passport-lv.pdf

6.1.3. Izveidot vienas pieturas aģentūru – gan fiziskā vidē, gan internetā –, kur interesenti varētu saņemt informāciju un vairāk iepazīties ar iniciatīvu iesniegšanas kārtību. Ir būtiski nodrošināt pilsoņu komitejām atbilstošu tehnisko un juridisko palīdzību, lai atvieglotu priekšlikumu iesniegšanu un palielinātu tādu iniciatīvu īpatsvaru, kuras tiek uzskatītas par atbilstošām.

6.1.4. Izskatīt priekšlikumus, kas paredz samazināt minimālo vecumu, no kura var atbalstīt EPI un iesaistīties tajā, kā to prasa Parlaments un Reģionu komiteja, ar mērķi nodrošināt jauniešiem iespēju aktīvi piedalīties Eiropas Savienības veidošanas procesā.

6.1.5. Nodalīt institucionālā vadītāja funkcijas no vērtētāja funkcijām, kuras pašlaik pilda Komisija. Tas ir ļoti būtiski, lai atrisinātu acīmredzamo Komisijas iekšējo interešu konfliktu un sekmētu EPI instrumenta pilnīgu un efektīvu īstenošanu.

6.1.5.1. EESK, apstiprinot gatavību arī turpmāk iesaistīties jau iesāktajās iniciatīvās, var būt pašsaprotams kandidāts, kas var uzņemties veicinātāja un institucionālā vadītāja pienākumus.

6.1.6. Nodrošināt atbilstošus turpmākus pasākumus veiksmīgām iniciatīvām. Respektējot Eiropas Komisijas iniciatīvas tiesības, komiteja aicina Komisiju 12 mēnešu laikā pēc kampaņas beigām izstrādāt tiesību akta priekšlikumu vai atbilstoši pamatot lēmumu neiesniegt priekšlikumu. Komiteja uzskata, ka tad, ja noteiktajā laikā priekšlikums netiek iesniegts, Eiropas Parlamentam būtu jāizdara spiediens uz Komisiju saskaņā ar LESD 225. pantu. Lai nodrošinātu, ka izstrādātais priekšlikums attaisno savu atbalstītāju cerības, Komisijai arī būtu jāveido ciešākas attiecības ar šo iniciatīvu ierosinātājiem, nevis tikai jāaprobežojas ar uzklauššanu Eiropas Parlamentā.

6.2. Turklāt komiteja norāda, ka Eiropas Komisijai būtu jāīsteno šādi turpmāk minētie pasākumi.

6.2.1. Reģistrācijas process jāpadara pārredzamāks un efektīvāks. Jo īpaši Komisijai būtu proaktīvāk jārīkojas, sniedzot detalizētas atbildes un iespējamus risinājumus gadījumos, kad iniciatīvas tiek novērtētas kā neatbilstīgas, lai komitejām būtu iespēja iniciatīvas pārstrādāt un tās pielāgot spēkā esošajos tiesību aktos noteiktajiem kritērijiem.

6.2.2. Jāturpina sarunas ar dalībvalstīm, lai vienkāršotu, saīsinātu un vienādotu valstu standartu sistēmu, kas paredzēta attiecībā uz to datu vākšanu, kuri nepieciešami paziņojuma par atbalstu parakstīšanai. Konkrēti, komiteja ierosina maksimāli ierobežot prasību par personu apliecinoša dokumenta uzrādīšanu un ļaut visiem Eiropas iedzīvotājiem parakstīt savas dzīvesvietas valsts iniciatīvas ⁽³¹⁾.

6.2.3. Nodrošināt pastāvīgi pieejamu bezmaksas OCS sistēmu, kas valsts iestādēm ļauj vienkāršot paziņojumu par atbalstu vākšanu un sistematizāciju, kā arī pārbaudi. Turklāt šis instruments būtu jāpadara pieejams arī cilvēkiem ar īpašām vajadzībām.

6.3. Komiteja īpaši iesaka turpmāk minēto.

6.3.1. Izvērst sabiedrības informēšanu un izpratnes veidošanu par EPI. Tas galvenokārt ir jādara, izmantojot *ad hoc* kampaņas, ko popularizē Komisija un dalībvalstis. Turklāt šajā saistībā komiteja ierosina ļaut pilsoņu komitejām informēt ieinteresētos atbalstītājus par kampaņas norisēm un gūtajiem rezultātiem (ja saņemta Komisijas un dalībvalstu atļauja). Tas pats attiecas uz Komisiju, kurai būtu labāk jāinformē par veiksmīgu iniciatīvu turpmākajiem pasākumiem, vispirms par to paziņojot pilsoņu komitejām.

6.3.2. Nodrošināt daudzvalodību kā būtisku nosacījumu augsta līdzdalības līmeņa sasniegšanai un apzināt jaunus veidus, kā parakstu vākšanā elektroniski piesaistīt sociālos un digitālos plašsaziņas līdzekļus, lai aptvertu plašāku sabiedrību.

6.3.3. Principā ļaut ikvienam ES iedzīvotājam kļūt par EPI veicinātāju, nodrošinot iespēju piedalīties būtisku kampaņas izdevumu segšanā, ja EPI tikusi oficiāli reģistrēta.

⁽³¹⁾ Pašlaik šīs tiesības ir liegtas Lielbritānijas un Īrijas pilsoņiem, kas dzīvo Bulgārijā, Francijā, Austrijā, Čehijā un Portugālē.

6.4. Visbeidzot, EESK ierosina izveidot Eiropas pilsoņu institucionālu līdzdalības forumu, kas kļūtu par pastāvīgu diskusiju un debašu vietu komitejas pārraudzībā un būtu veidots pēc Eiropas Migrācijas foruma parauga, tādējādi turpinot ceļu, kas jau sāks ar Eiropas pilsoņu iniciatīvas dienu. Šajā saistībā, lai vienmēr nodrošinātu kvalificētu līdzdalību, EESK citu starpā uzaicinātu iesaistītos institucionālos pārstāvjus, pa vienam pārstāvim no katras pilsoņu komitejas, kuras iniciatīva tika oficiāli reģistrēta, kā arī visas ieinteresētās personas. Komiteja varētu izskatīt šo jautājumu *ad hoc* pašiniciatīvas atzinumā, izvirzot konkrētu un sīkāk izstrādātu priekšlikumu.

Briselē, 2016. gada 13. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

III

(Sagatavošanā esoši tiesību akti)

EIROPAS EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJA

EESK 518. PLENĀRSESIJA 2016. GADA 13. UN 14. JŪLIJĀ

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par rīcības plānu PVN jomā “Ceļā uz vienotu ES PVN zonu – laiks pieņemt lēmumu””

(COM(2016) 148 final)

(2016/C 389/06)

Ziņotājs: Daniel MAREELS

Līdzziņotājs: Giuseppe GUERINI

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2016. gada 2. maijā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei un Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai par rīcības plānu PVN jomā “Ceļā uz vienotu ES PVN zonu – laiks pieņemt lēmumu””

(COM(2016) 148 final).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Ekonomikas un monetārās savienības, ekonomiskās un sociālās kohēzijas specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 29. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 13. jūlija sēdē), ar 113 balsīm par, vienu balsi pret un vienai atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. **EESK atzinīgi vērtē “Rīcības plānu PVN jomā”**, kura mērķis ir izveidot galīgo PVN sistēmu Eiropas Savienībā, un atbalsta gan tā mērķus, gan pieeju, kas balstīta uz četriem elementiem ar īstermiņa un vidēja termiņa perspektīvu. Ir pienācis laiks spert kvalitatīvu soli uz priekšu, lai atbalstītu vienoto tirgu un veicinātu nodarbinātību, izaugsmi, ieguldījumus un konkurētspēju.

1.2. Komiteja uzskata, ka ir svarīgi censties īstenot visas rīcības plāna daļas kā nedalāmu kopumu. Jo īpaši svarīgi tas ir virzībā uz galīgo PVN sistēmu. Šā mērķa praktiska īstenošana ir paredzēta tikai rīcības plāna otrajā posmā un ir atkarīga no novērtējuma, kuru veiks katra dalībvalsts atsevišķi; jebkurā gadījumā mērķis jāīsteno saprātīgā laika periodā, jo pretējā gadījumā izvīrīto mērķu sasniegšana varētu tikt apdraudēta.

1.3. Attiecībā uz rīcības plānā paredzēto pirmo posmu, kas pašlaik aptver tikai dažas preču piegādes, komiteja aicina visas ieinteresētās personas apsvērt, kā **pakalpojums** ātrāk iekļaut jaunajā sistēmā, lai tādējādi mazinātu problēmas, kas saistītas ar šo (pārejas) posmu. Varētu arī apsvērt metodes, kas nodrošinātu PVN plašāku piemērošanu **finanšu pakalpojumiem**.

1.4. Komiteja uzskata, ka pašreizējās PVN sistēmas pārstrādes rezultātā ir jāpanāk **skaidra, saskaņota, noturīga, visaptveroša un proporcionāla galīgā PVN sistēma, kas atbilst nākotnes vajadzībām (future proof)**. Šajā sakarā komiteja atbalsta priekšlikumu, ka galīgās PVN sistēmas pamatā ir nodokļu uzlikšana galamērķa valstī, jo tas nodrošinās vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem piegādātājiem, kas darbojas vienas un tās pašas valsts tirgū, un mazinās tirgus darbības traucējumus.

1.5. Komiteja uzskata, ka liela uzmanība jāpievērš **labvēlīgas uzņēmējdarbības vides radīšanai**, jo īpaši attiecībā uz MVU. Neskarot rīcības plānā ietvertos jauninājumus un vienkāršojumus, joprojām bažas rada gaidāmā regulējuma sarežģītība un smagais administratīvais slogs, ko varētu radīt minētā regulējuma piemērošana.

1.6. Neraugoties uz to, ka galīgās PVN sistēmas izstrādē galvenā uzmanība jāpievērš **skaidrībai un juridiskajai noteiktībai**, komiteja aicina arī turpmāk apsvērt, vai ir iespējams veikt papildu **vienkāršošanas** pasākumus un **mazināt administratīvo slogu**, ņemot vērā **samērīgu pieeju, kas labvēlīga MVU**, bet neapdraud galīgās PVN sistēmas konsekvenci un citas galvenās iezīmes. MVU ir jāņem vērā jau sistēmas izstrādes pašā sākumā.

1.7. Būtu jāapsver arī iespēja, kā nodrošināt uzņēmumiem plaši pieejamu un noderīgu informāciju ar mūsdienīgu līdzekļu palīdzību, piemēram, izmantojot uzņēmumiem paredzētu interneta portālu. Tas palīdzētu **mazajiem uzņēmumiem konkurēt vienlīdzīgos apstākļos** ar citiem uzņēmumiem, kā arī piegādātājiem no valsts sektora. Plašākā nozīmē – ir svarīgi, lai Eiropas Savienībā tiktu atvieglota un padarīta pievilcīgāka pārrobežu darbība visiem uzņēmumiem, jo īpaši MVU.

1.8. EESK pauž gandarījumu, ka **liela uzmanība** ir pievērsta **PVN izstrūkuma samazināšanai un krāpšanas iespēju novēršanai PVN jomā**, ņemot vērā, ka krāpšana sasniedz milzīgas summas, t. i., ap EUR 170 miljardus gadā. Ir svarīgi, lai šim mērķim tiktu pievērsta **prioritāra uzmanība** un lai tas **nekavējoties dotu rezultātus**, piemēram, uzlabojot nodokļu iestāžu administratīvo sadarbību un to sadarbību ar muitas iestādēm Eiropas Savienībā un trešās valstīs, paaugstinot nodokļu iestāžu efektivitāti, nostiprinot *Eurofisc* lomu, veicinot noteikumu brīvprātīgu ievērošanu un efektīvāk iekasējot nodokļus.

1.8.1. Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm ir jāstiprina nodokļu iestāžu veikspēja visos līmeņos kā cilvēkresursu, tā arī finanšu un tehnisko resursu ziņā. Ar šādu pieeju tās varētu nodrošināt jaunās sistēmas efektīvu darbību, tostarp – lai mazinātu krāpšanu.

1.8.2. Neskarot rīcības plānā šajā sakarā paredzētās darbības, **komiteja vēlas noskaidrot, vai nevajadzētu izmantot papildu līdzekļus, kā arī citus līdzekļus**, līdzīgi kā vairākos jaunos starptautiskos nolīgumos par automātisku informācijas apmaiņu tiešo nodokļu jomā.

1.8.3. EESK uzskata arī, ka liela uzmanība būtu jāpievērš galīgās PVN sistēmas raksturīgajām īpašībām un iezīmēm, ņemot vērā, ka tajā ir **iespējama krāpšana**. Ar jaunajiem noteikumiem, atbilstošu uzraudzību un plašāku kontroli, kurai paredzēti vajadzīgie – arī juridiskie – līdzekļi, jāpanāk **saskaņotāka un pareizāka PVN sistēmas piemērošana**. Šajā sakarā jāpārskata arī spēkā esošais atbrīvojums attiecībā uz mazajiem sūtījumiem, kurus piegādā trešās valstīs reģistrēti piegādātāji, taču komiteja atbalsta niansētu pieeju šim jautājumam.

1.9. Komiteja uzskata, ka krāpšanas apkarošanas praktiskajiem **pasākumiem ir jābūt mērķorientētiem un samērīgiem**. Godīgi uzņēmumi būtu jāaizsargā, un nav jāuzliek tiem jauns, pārmērīgs slogs.

1.10. Komiteja atzinīgi vērtē pievēršanos jaunajām norisēm saistībā ar **e-komerciju un darījumdarbības modeļiem**. Šajā jomā jānodrošina visiem dalībniekiem **skaidrība un pārredzamība**, tajā pašā laikā garantējot **vienlīdzīgu attieksmi** pret visiem piegādātājiem neatkarīgi no tā, vai viņi ir iesaistīti šajās norisēs vai arī dod priekšroku tradicionālākiem kanāliem un metodēm savos (pārrobežu vai cita veida) darījumos.

1.11. Runājot par dalībvalstīm piešķirtu lielāku elastīgumu **samazināto PVN likmju** piemērošanā un šajā sakarā rīcības plānā minētajām **divām iespējām**, komiteja atturas no viedokļa paušanas, jo ir nepieciešama plašāka informācija par ierosinātajām iespējām un to, kā tās darbosies un kādi noteikumi uz tām attieksies. Tāpēc **komiteja** šobrīd vēlas ierosināt gaidāmajā sistēmā vairākus **kritērijus**. Tai vienlaikus jābūt **elastīgai un juridiski noteiktai**, noteikumiem jābūt **pārredzamiem**, un **vienkāršošanas nolūkā** ir **jāierobežo samazināto likmju un izņēmumu skaits**. Pašreizējos apstākļos un pamatojoties uz šobrīd pieejamo informāciju, komiteja priekšroku dod 1. iespējai, jo tā visvairāk atbilst iepriekš minētajiem kritērijiem.

2. Pamatinformācija ⁽¹⁾

2.1. Rīcības plānā par PVN ir izklāstīti pasākumi, kas jāveic, lai Eiropas Savienībā izveidotu vienotu PVN zonu. Ar to paredzēts atbalstīt vienoto tirgu, veicināt jaunu darbvietu radīšanu, izaugsmi, ieguldījumus un konkurētspēju, kā arī nodrošināt atbilstību 21. gadsimta prasībām. Jaunajai sistēmai jābūt vienkāršākai, noturīgākai pret krāpšanu un labvēlīgākai attiecībā uz uzņēmējdarbību.

2.2. Pašreizējā PVN sistēma ir ļoti sadrumstalota un sarežģīta, īpaši pārrobežu kontekstā. Tā nav attīstījusies tādā pašā tempā kā jaunās globālās, digitālās un mobilās ekonomikas izaicinājumi. Plānoto un faktisko PVN ieņēmumu apmērs būtiski atšķiras (PVN iztrūkums), un sistēma nav aizsargāta pret krāpšanu.

2.3. Ierosinātās pieejas mērķis ir modernizēt un dot jaunu impulsu PVN sistēmai. Citas pieejas netiek uzskatītas par derīgiem risinājumiem. Jebkuras izmaiņas sistēmā jāapstiprina visām dalībvalstīm vienprātīgi.

2.4. Rīcības plāns ietver četrus elementus un vismaz 27 pasākumus ⁽²⁾. Daļa no tiem ir izstrādāti saskaņā ar labāka regulējuma pamatnostādņēm (REFIT).

2.4.1. Rīcības plāna centrālā un līdz ar to vissvarīgākā daļa neapšaubāmi ir galvenie principi, uz kuriem balstīsies **gaidāmā vienotā PVN zona**. Mērķis ir 2017. gadā nākt klajā ar priekšlikumu galīgajiem noteikumiem.

2.4.1.1. **Galīgās PVN sistēmas** pamatā būs princips, saskaņā ar kuru nodokli uzliek preču un pakalpojumu galamērķa valstī ⁽³⁾, jo izcelsmes valsts princips izrādījās neefektīvs. Tas attiecas uz visiem darījumiem, to skaitā pārrobežu darījumiem. Nodokļu iekasēšanas kārtība pakāpeniski virzīsies uz sistēmu, ko mazāk apdraud krāpšana. Šos priekšlikumus īstenoš divos posmos.

2.4.2. Turklāt ir **vairākas jaunas iniciatīvas, kas patlaban jau tiek īstenotas**. To mērķis ir:

- pirmkārt, novērst šķēršļus, kas kavē e-komerciju vienotajā tirgū. Komisija ir iecerējusi līdz 2016. gada beigām nākt klajā ar priekšlikumu par PVN modernizēšanu un vienkāršošanu, jo īpaši attiecībā uz MVU,
- otrkārt, 2017. gadā iesniegt pasākumu kopumu, kas paredzēts MVU. Tie būs vienkāršošanas pasākumi, kas ietekmēs atbilstības izmaksas PVN jomā un dos labumu mazajiem uzņēmumiem.

2.4.3. Nozīmīgākais dokumentu kopums attiecas uz **neatliekamiem pasākumiem neiekasēto PVN summu** samazināšanai un cīņai ar **krāpšanu PVN jomā**. Galvenā uzmanība tajā pievērsta šādiem aspektiem:

- uzlabot nodokļu iestāžu savstarpējo sadarbību, kā arī to sadarbību ar muitas iestādēm Eiropas Savienībā un trešās valstīs,
- panākt nodokļu iestāžu lielāku efektivitāti un nostiprināt *Eurofisc* lomu,
- veicināt noteikumu brīvprātīgu ievērošanu,

⁽¹⁾ Turpmākais teksts lielā mērā balstīts uz rīcības plānu.

⁽²⁾ Septiņi pasākumi ir izklāstīti rīcības plānā un divdesmit – dokumentā “20 pasākumi neiekasētā PVN problēmas risināšanai”. Sk. http://ec.europa.eu/taxation_customs/resources/documents/taxation/tax_cooperation/vat_gap/2016-03_20_measures_en.pdf.

⁽³⁾ Galamērķa valsts princips.

— nodokļa iekasēšana un

— ziņojums, kurā novērtēta direktīva par savstarpēju palīdzību nodokļu prasījumu piedziņā.

2.4.4. Ilgākā termiņā ir paredzēts **modernizēt likmju politiku**. Iecerēts nodrošināt dalībvalstīm lielāku rīcības brīvību un elastīgumu likmju – jo īpaši **samazinātu likmju** – piemērošanā. Iniciatīvas plānotas 2017. gadā.

3. Piezīmes un komentāri

3.1. Rīcības plāns

3.1.1. EESK atzinīgi vērtē rīcības plānu, kura mērķis ir izveidot vienotu ES PVN zonu. Tas ir vērienīgs, steidzams un vajadzīgs rīcības plāns, kas iet roku rokā ar centieniem izveidot mūsdienīgāku un konkurētspējīgāku vienoto tirgu.

3.1.2. EESK atbalsta uz četriem elementiem ⁽⁴⁾ balstīto un laika ziņā (īstermiņā un vidējā termiņā) diferencēto pieeju. Tās mērķis ir novērst trūkumus un nepilnības pašreizējā pārejas sistēmā un panākt būtisku progresu atbilstīgi vienotā tirgus vajadzībām.

3.1.3. Komiteja atbalsta ierosināto pieeju, ka galīgā PVN sistēma būs balstīta uz galamērķa valsts principu. Vienlaikus jāatzīmē, ka jaunajai sistēmai jābūt skaidrai, saskaņotai, noturīgai un visaptverošai, kā arī proporcionālai un tādai, kas atbilst nākotnes vajadzībām. Šajā sakarā EESK aicina Eiropas Komisiju piesardzības labad izvērtēt, vai varētu ieviest vispārēju apgrieztās maksāšanas sistēmu ⁽⁵⁾ visiem pārrobežu darījumiem (B2B). Lai gan vispārēju apgrieztās maksāšanas mehānismu vairākās dalībvalstīs jau izmanto, lai samazinātu ar PVN saistītu krāpšanu atsevišķās ekonomikas nozarēs, šā principa vispārēja piemērošana varētu radīt situāciju, ka ar PVN saistītās krāpšanas risks tiek pārnests uz mazumtirdzniecību.

3.1.4. Pāreja uz galīgo sistēmu ir pienācīgi jāuzrauga. Šajā saistībā ir svarīgi uzlabot valstu nodokļu iestāžu efektivitāti un to pārrobežu sadarbību un mazināt krāpšanas iespējamību šajā sistēmā. Lai uzlabotu PVN iekasēšanu un novērstu krāpšanu, ir svarīgi veicināt labas prakses ieviešanu un apmaiņu visā ES. Piemēram, varētu apsvērt iespēju noteikt termiņus PVN maksāšanai starp dalībvalstīm. Būtu jāpieliek visas pūles, lai, cik vien iespējams, mazinātu PVN iztrūkumu. Tas dotu labumu iestādēm (pienācīgi PVN ieņēmumi!) un radītu godīgākus konkurences apstākļus visiem piegādātājiem.

3.1.5. Tajā pašā laikā ir ārkārtīgi svarīgi, lai sistēma būtu labvēlīgāka uzņēmējdarbībai, galveno uzmanību pievēršot skaidrībai un juridiskajai noteiktībai. Ļoti svarīgi ir arī samazināt administratīvo slogu, īpaši MVU gadījumā, tomēr nedrīkst apdraudēt galīgās PVN sistēmas saskaņotību un citas galvenās īpašības ⁽⁶⁾. Šajā sakarā jāpieliek pūles, lai izstrādātu standarta veidlapas PVN atmaksai, savlaicīgi veiktu atmaksāšanu un izstrādātu pieejamu PVN likmju sistēmu.

3.1.6. Galamērķa valsts principa izmantošana ļauj dalībvalstīm brīvi noteikt savas likmes, taču tas nedrīkst radīt sadrumstalotību un pārmērīgu sarežģītību. MVU interesēs ir vēlama samērīga pieeja. Būtu jāņem vērā gan jaunākās norises pārrobežu tirdzniecībā, kā arī digitālajā un mobilajā ekonomikā, gan arī visi pašreizējie vai jaunākie uzņēmējdarbības modeļi.

3.1.7. EESK uzskata, ka centieni, kuru mērķis ir izstrādāt modernizētu likmju politiku, kas nodrošina dalībvalstīm lielāku rīcības brīvību attiecībā uz samazinātajām likmēm ⁽⁷⁾, principā būtu jāīsteno tā, lai panāktu galamērķa valsts principa piemērošanu, ņemot vērā, ka šādā situācijā tirdzniecības traucējumiem vajadzētu būt mazākiem. Izņēmumu skaits ir jāierobežo, un ekonomiskās efektivitātes uzlabošanas nolūkā publiskā un privātā sektora precēm un pakalpojumiem jāpiemēro vienāda attieksme ⁽⁸⁾ PVN jomā. Jo plašāka ir piemērojamā PVN bāze, jo zemākai jābūt likmei, lai gūtu tādus pašus nodokļu ieņēmumus. Vienlaikus tas ļauj novērst saimnieciskās darbības traucējumus.

⁽⁴⁾ Sk. 2.4. punktu.

⁽⁵⁾ Angļu valodā "reversed charge system".

⁽⁶⁾ Sk. 3.1.3. punktu.

⁽⁷⁾ Sk. 2.4.4. punktu.

⁽⁸⁾ Piemēram, veselības aprūpes nozarē privātiem uzņēmumiem parasti ir jāmaksā PVN, taču publiskā sektora piegādātāji bieži vien ir no tā atbrīvoti.

3.1.8. EESK uzskata, ka ir svarīgi šo rīcības plānu īstenot pilnībā kā nedalāmu veselumu ar visiem tā elementiem. Noteiktības trūkums, kas šobrīd valda šai ziņā, nesaskan ar mērķi – radīt PVN sistēmu vienotajam tirgum – un var apdraudēt izvirzītos mērķus. EESK uzskata, ka rīcības plānā būtu jāņem vērā visi nepieciešamie pasākumi, kas garantētu šā mērķa sasniegšanu. Tas jo īpaši attiecas uz pāreju uz galīgo PVN sistēmu divos posmos, no kuriem otrais pašlaik ⁽⁹⁾ ir atkarīgs no katras dalībvalsts atsevišķi veikta novērtējuma un pieņemta lēmuma. Mērķim vajadzētu būt galīgās PVN sistēmas faktiskai ieviešanai otrajā posmā, kas jāīsteno jebkurā gadījumā un saskaņā ar pieņemamu laika grafiku.

3.1.9. Lai rīcības plānu īstenotu pilnībā, komiteja aicina dalībvalstis sadarboties, lai uzlabotu un pastiprinātu informācijas apmaiņu un vairotu uzticēšanos darbam, ko iegulda noteikumu pieņemšanā un PVN ieņēmumu palielināšanā. Komiteja uzskata, ka dalībvalstīm tāpēc būs jānostiprina savu nodokļu administrāciju veikspēja un šajā nolūkā būs vajadzīgi piemēroti cilvēkresursi, kā arī finanšu un tehniskie (tostarp IKT) resursi. Komiteja aicina Komisiju sniegt atbalstu šajā sakarā.

3.1.10. Komiteja cer, ka Komisija savlaicīgi iesniegs ierosināto pasākumu un visa rīcības plāna ietekmes novērtējumu, kas būs detalizēts un visaptverošs. Tajā jāietver novērtējums par ietekmi uz MVU, kuriem nopietnas problēmas rada sarežģītība un administratīvais slogs.

3.2. *Galvenais mērķis: virzība uz stabilu vienotu Eiropas PVN zonu – galīgo PVN sistēmu*

3.2.1. EESK atbalsta to, ka ir izvēlēts galamērķa valsts princips, tādējādi radot vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem piegādātājiem vienas un tās pašas valsts tirgū neatkarīgi no tā, kurā valstī tie dibināti.

3.2.2. Rīcības plānā ir paredzēts, ka pirmajā posmā, kamēr notiks pāreja uz galīgo PVN sistēmu, galamērķa valsts principu piemēros tikai precēm. Vienkāršības labad un lai izvairītos no turpmākiem sarežģījumiem, komiteja aicina Komisiju un dalībvalstis apsvērt, kādus pakalpojumus var ātrāk iekļaut jaunajā sistēmā, un izpētīt veidus, kā ar PVN varētu aplikt finanšu pakalpojumus vispārīgākā nozīmē.

3.2.3. Pastāv risks, ka jaunās sistēmas ieviešana varētu palielināt administratīvo slogu uzņēmumiem, un tāpēc komiteja uzsver nepieciešamību vienkāršot PVN noteikumus, jo īpaši attiecībā uz MVU, un tomēr neapdraudēt sistēmas visaptverošo raksturu. Tajā pašā laikā ievērojama uzmanība jāpievērš noteikumu skaidrībai un juridiskajai noteiktībai.

3.2.4. Pārrobežu darbības paplašināšanai Eiropas Savienības teritorijā jābūt vienkāršai un pievilcīgai iespējai, kas paveras uzņēmumiem. Pārrobežu darījumos galamērķa valsts princips nozīmē, ka piegādātāji piemēro tās dalībvalsts PVN likmi, kurā atrodas viņu klienti, un tas var radīt sarežģījumus un papildu slogu. Faktiski tas var nozīmēt, ka uzņēmumi saskarsies ar visu pārējo 27 dalībvalstu sistēmām. Lai nodrošinātu, ka tā rezultātā radušais slogs ir pārvarams, būtu jāparedz publiskās informācijas sistēmas, piemēram, tīmekļa portāls, kurā citstarp būtu atrodamas visas dalībvalstīs piemērojamās likmes. Tāpat ir svarīgi, lai uzņēmumiem būtu jāreģistrējas tikai tajā valstī, kurā tie dibināti. Tāpēc EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu, ka prasība reģistrēties par PVN maksātāju būtu jāpieņem vienīgi valstī, kurā uzņēmums dibināts, un tas ļautu attiecīgajiem uzņēmumiem ietaupīt aptuveni EUR 1 miljardu.

3.3. *Pasākumi, ar ko risina neiekasētā PVN problēmu un novērš krāpšanu*

3.3.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka uzsvars ir likts uz neiekasētā PVN problēmas atrisināšanu un to, lai novērstu, ka PVN sistēma neizslēdz krāpšanas iespējamību, jo īpaši tādēļ, ka iestādes zaudē EUR 170 miljardus gadā, proti, tas ir pielīdzināms 15,2 % no kopējiem PVN ieņēmumiem. Pārrobežu krāpšanas apjoms vien ir EUR 50 miljardi gadā.

⁽⁹⁾ Pašreizējā plāna versijā. Sk. 4. punkta pēdējo rindkopu.

3.3.2. Ir svarīgi noteikt šo mērķi par prioritāru un nekavējoties panākt rezultātus. Neskarot rīcības plānā šajā sakarā paredzētās dažādās darbības, EESK vēlas zināt, vai šajā jomā nevajadzētu izmantot citus papildu instrumentus, ņemot vērā jaunākās starptautiskās saistības attiecībā uz tiešajiem nodokļiem, tostarp uz informācijas apmaiņu, un Komisijas plānus ⁽¹⁰⁾ cīņai pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas.

3.3.3. EESK uzskata arī, ka liela uzmanība būtu jāpievērš galīgās PVN sistēmas raksturīgajām īpašībām un iezīmēm, ņemot vērā krāpšanas iespējamību. Tas, ka krāpšanu var ievērojami samazināt, pa daļām veicamu maksājumu sistēmu piemērojot pārrobežu darbībām ⁽¹¹⁾, nenozīmē, ka varam dusēt uz lauriem.

3.3.4. Ar jaunajiem noteikumiem, atbilstošu uzraudzību un plašāku kontroli, kurai paredzēti vajadzīgie – arī juridiskie – līdzekļi, jāpanāk saskaņotāka un pareizāka PVN sistēmas piemērošana.

3.3.5. EESK uzskata, ka ir svarīgi īstenot mērķorientētus pasākumus, lai mazinātu PVN iztrūkumu un novērstu krāpšanu. Pasākumiem, kas paredzēti PVN iztrūkuma mazināšanai, jābūt saderīgiem ar proporcionalitātes principu un jāuzlabo iekšējā tirgus darbība. Godīgi uzņēmumi būtu jāaizsargā, un nav jāuzliek tiem jauns, pārmērīgs slogs.

3.3.6. Pašreizējās sistēmas trūkumi un nepilnības, piemēram, atbrīvojums no PVN mazajiem sūtījumiem, kurus piegādā trešās valstīs reģistrēti piegādātāji, rada nevienlīdzīgus konkurences apstākļus, tirgus darbības traucējumus un ievērojamus ieņēmumu zaudējumus publiskajām iestādēm (ap EUR 3 miljardus gadā). Pat ja principā šāda shēma neatbilst mūsdienīgai ES PVN sistēmai, komiteja iesaka rentabilitātes nolūkā izstrādāt niansētu pieeju, kas ļautu atbrīvot tos darījumus, kuri nerada reālus tirgus darbības traucējumus, kā tas ir, piemēram, ar maziem un neregulāriem, nelielas vērtības sūtījumiem, kas paredzēti tikai privātām vajadzībām.

3.3.7. Varētu ņemt vērā arī iepriekš gūto pieredzi. Šajā sakarā varētu apsvērt iespēju nākotnē vispusīgi izvērtēt PVN sistēmu: ne tikai tās noteikumus un darbību, bet arī plašākā nozīmē – vai tā atbilst ekonomikas un iestāžu vajadzībām un kāds ir tās ieguldījums Eiropas projektā. Šādu vērtējumu vajadzētu veikt regulāri.

3.4. *Ņemt vērā jaunākās norises e-komercijas jomā un uzņēmējdarbības modeļos*

3.4.1. EESK pauž gandarījumu, ka rīcības plānā uzmanība pievērsta inovatīviem uzņēmējdarbības modeļiem un tehniskajam progresam aizvien digitalizētākā vidē. No plašākas perspektīvas raugoties, ir jāņem vērā visas svarīgākās un uz nākotni vērstās norises, lai galīgā PVN sistēma atbilstu nākotnes vajadzībām.

3.4.2. Šajā saistībā EESK uzskata, ka ir svarīgi, lai PVN noteikumi būtu skaidri un noteikti visām ieinteresētajām personām.

3.4.3. Jānodrošina arī vienlīdzīga attieksme pret visiem (arī pārrobežu) piegādātājiem, kas piedāvā vienas un tās pašas preces vai pakalpojumus, neatkarīgi no tā, vai tie seko jaunākajām norisēm (e-piedāvājums) vai arī izmanto tradicionālākus kanālus un metodes (fizisks piedāvājums). EESK mudina īstenot vienkāršošanas pasākumus, piemēram, noteikt kopīgu ES PVN robežvērtību, lai palīdzētu mazajiem jaunizveidotiem e-komercijas uzņēmumiem, un norāda, ka šis pasākums būtu jāattiecinā uz visiem MVU.

3.5. *Ņemt vērā MVU vajadzības*

3.5.1. Komiteja uzsver un pauž gandarījumu, ka rīcības plānā uzmanība pievērsta mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Ir svarīgi un lietderīgi, ka rīcības plānā paredzēts īstenot virkni īpašu pasākumu, ko papildina samērīgi un MVU piemēroti noteikumi. Šis jautājums apskatīts arī citos šā atzinuma punktos.

3.5.2. Komiteja atzinīgi vērtē Komisijas ieceri pieņemt plašu vienkāršošanas pasākumu kopumu MVU interesēs. Tomēr šīs ieceres ir vēl jāprecizē un jāizvērtē. EESK skatījumā ir svarīgi, lai MVU tiktu iesaistīti jau no paša sākuma.

⁽¹⁰⁾ Skatīt priekšlikumu Padomes direktīvai, ar ko paredz noteikumus tādas nodokļu apiešanas prakses novēršanai, kas tieši ietekmē iekšējā tirgus darbību; minēto priekšlikumu Komisija publicēja 2016. gada 28. janvārī (t. s. direktīva, kas vērsta pret BEPS). Sk. <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/LV/TXT/?qid=1465293669136&uri=CELEX:52016PC0026> un http://europa.eu/rapid/press-release_IP-16-159_lv.htm. Šajā saistībā sk. EESK 2016. gada 28. aprīļa atzinumu ECO/405 par pasākumu kopumu cīņai pret izvairīšanos no nodokļu maksāšanas (OV C 264, 20.7.2016., 93. lpp.).

⁽¹¹⁾ Aptuveni par EUR 40 miljardiem jeb 80 %.

3.5.3. Lauksaimniecības uzņēmumu gadījumā būtu vēlams, lai pašreizējā iespēja, kura paredz piešķirt kompensāciju par PVN, kas samaksāts par atsevišķiem pirkumiem, kļūtu par obligātu prasību visās dalībvalstīs. Tajā pašā laikā lauksaimniecības produktu pārstrādes darbības, ko veic lauksaimniecības produktu ražotāju organizācijas vai līdzīgas struktūras, ir jāuzskata par lauksaimniecisko ražošanu.

3.6. *Pasākumi attiecībā uz samazināto likmi*

3.6.1. Komiteja pauž bažas, ka lielāks elastīgums samazināto likmju jomā varētu palielināt PVN likmju sadrumstalotību starp dalībvalstīm un tas kaitētu sistēmas skaidrībai un piemērojamībai, jo īpaši MVU gadījumā.

3.6.2. Runājot par rīcības plānā minētajām divām iespējām, komiteja atturas no viedokļa paušanas, jo ir nepieciešama plašāka informācija par ierosinātajām iespējām un to, kā tās darbosies un kādi noteikumi uz tām attieksies. Tāpēc komiteja šobrīd vēlas ierosināt gaidāmajā sistēmā vairākus kritērijus. Tai vienlaikus jābūt elastīgai un juridiski noteiktai, noteikumiem jābūt pārredzamiem, un tajā ir jāierobežo samazināto likmju un atbrīvojumu skaits. Patlaban un pamatojoties uz pašlaik pieejamo informāciju, komiteja dod priekšroku 1. iespējai ⁽¹²⁾, jo tā visvairāk atbilst iepriekš minētajiem kritērijiem.

3.6.3. Komiteja aicina gaidāmajā galīgajā PVN sistēmā ņemt vērā sociālo uzņēmumu lomu un stratēģisko nozīmīgumu ⁽¹³⁾. Šajā saistībā būtu jāapsver, vai nevajadzētu pārskatīt Direktīvas 2006/112/EK III pielikuma 15. punktu vai arī pievienot jaunus noteikumus par samazinātu likmju piemērošanu sociālajiem, veselības aprūpes un izglītības pakalpojumiem, ko nelabvēlīgā situācijā esošiem cilvēkiem sniedz organizācijas, kuras atzītas par sociāla rakstura organizācijām. Vajadzētu apsvērt iespēju jaunajā PVN sistēmā piemērot atbrīvojumus vai zemāku PVN likmi precēm un pakalpojumiem, kas paredzēti cilvēkiem ar invaliditāti un nelabvēlīgā situācijā esošiem cilvēkiem.

3.6.4. Svarīgi ir arī saglabāt pašreizējos izņēmumus PVN jomā, ko vairākās dalībvalstīs jau piemēro brīvprātīgo organizācijām, ņemot vērā šo organizāciju īpašo raksturu un pārrobežu dimensijas neesamību.

3.6.5. Saistībā ar pārskatīto PVN direktīvu varētu apsvērt iespēju, ka dalībvalstis individuāli piemēro luksusprecēm PVN likmes, kas ir augstākas nekā standarta likme, un, ja nepieciešams, izvērtēt, kādi noteikumi būtu jāpieņem šādā gadījumā.

3.6.6. Saskaņā ar Padomes Direktīvu 2006/112/EK atsevišķām Eiropas salām un nomaļiem reģioniem piemēro īpašas samazinātas PVN likmes un atbrīvojumus, kompensējot pastāvīgus nelabvēlīgus dabas, ekonomiskos un demogrāfiskos apstākļus tajos. Tā kā šīs shēmas ir nozīmīgas salu uzņēmumiem un vietējai ekonomikai, komiteja aicina tās saglabāt.

Briselē, 2016. gada 13. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽¹²⁾ 1. iespēja – “to preču un pakalpojumu saraksta paplašināšana un regulāra pārskatīšana, kam var piemērot samazinātas likmes”.

⁽¹³⁾ Par sociālās ekonomikas nozīmi skatīt Komisijas paziņojumu “Sociālās uzņēmējdarbības iniciatīva. Labvēlīgu apstākļu izveide sociālajiem uzņēmumiem – sociālās ekonomikas un sociālo inovāciju pamatam” (COM(2011) 682 final).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Rūpniecība 4.0 un digitālā revolūcija: nākotnes perspektīvas”

(COM(2016) 180 final)

(2016/C 389/07)

Ziņotājs: Joost VAN IERSEL

Līdzziņotājs: Nicola KONSTANTINOU

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2016. gada 19. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Rūpniecība 4.0 un digitālā revolūcija: nākotnes perspektīvas”

(COM(2016) 180 final).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2016. gada 22. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 14. jūlija sēdē), ar 98 balsīm par pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK ļoti atzinīgi vērtē paziņojumu “Eiropas rūpniecības digitalizācija”⁽¹⁾. Tā uzskata, ka viss dokumentu kopums⁽²⁾ ir pirmais pasākums plašā Eiropas darba programmā, kas īstenojama ciešā sadarbībā ar visiem ieinteresētajiem publiskā un privātā sektora dalībniekiem.

1.2. EESK atzinīgi vērtē paziņojumā izklāstīto saskaņoto un mērķtiecīgo stratēģisko redzējumu attiecībā uz rūpniecības politiku un tā koncentrēšanos uz četriem pamatjautājumiem: 1) tehnoloģijas un platformas; 2) standarti un atsaucē arhitektūras; 3) reģionālo inovācijas centru tīklā ietvertā ģeogrāfiskā kohēzija; 4) prasmes visos līmeņos.

1.3. Eiropas Komisijas veiktās analīzes secinājums ir, ka jāīsteno steidzami. Komisija uzsver Eiropas digitālās nozares sniegtās priekšrocības, vienlaikus paužot bažas, ka pievienotās vērtības radīšana no rūpniecības nozares dalībniekiem var tikt masveidā pārvirzīta uz patentēto digitālo platformu īpašniekiem, un norāda uz vienotu standartu un savstarpēji izmantojamu risinājumu trūkumu. Tāpat ir ļoti vajadzīgas digitālās prasmes.

1.4. “Rūpniecība 4.0” būtībā ir augšupējs process. Taču publiskajam sektoram būtu jāizstrādā stratēģiskas pamatnostādnes un jāuzņemas izšķirīga loma procesa regulēšanā, atvieglošanā un finansiālā atbalsta sniegšanā.

1.5. Digitalizācija un iniciatīva “Rūpniecība 4.0” būtiski ietekmē uzņēmējdarbības modeļus un vidi, kurā uzņēmumi patlaban darbojas. Ļoti svarīga ir visu ieinteresēto personu – ne tikai uzņēmēju, bet arī visu līmeņu sociālo partneru, akadēmisko aprindu, pētniecības institūtu, reģionālo un vietējo pašvaldību, izglītības nozares un patērētāju – informētības palielināšana un kopīga mērķa apzināšanās.

1.6. Neviena Eiropas valsts viena pati nespēj sekmīgi izmantot visas digitālā laikmeta sniegtās iespējas. Eiropa kā viens veselums veido kritisko masu, ko var salīdzināt ar tādiem lieliem tirgiem kā ASV un Ķīna. Rūpniecības digitalizācijas nolūkā vajadzīga kopīga ES un dalībvalstu rūpniecības stratēģija. Tādējādi vajadzētu nostiprināt Eiropas rūpniecisko pamatu, piesaistīt jaunus ieguldījumus un pārvietot atpakaļ uz Eiropu ieguldījumus un darbvietas. Tas Eiropai ļaus virzīties uz rūpniecības kopējās izlaides mērķi, proti, līdz 2020. gadam sasniegt 20 % no NKI.

⁽¹⁾ (COM(2016) 180 final).

⁽²⁾ Sk. citas dokumentu kopuma daļas, Mākoņdatošanas iniciatīvu un citas.

1.7. Ļoti liela nozīme ir uzticamai un prognozējamai videi. Īpašu uzmanību pelnījuši jaunuzņēmumi un strauji augoši uzņēmumi (*scaled-ups*). Padomei, jo īpaši Konkurētspējas padomei, pēc EK iniciatīvas vajadzētu steidzami lemt par ES rūpniecības stratēģiju 4.0 un digitālo vienoto tirgu, lai aizstātu pašreizējo sadrumstaloto regulējumu, ko veido 28 digitālās rīcībpolitikas. Digitālajam vienotajam tirgum jābūt uzlabotā vienotā tirgus neatņemamai daļai, lai izvairītos no Eiropas digitālās vides sadrumstalotības.

1.8. Izšķirīga nozīme ir sadarbībai. Valsts un reģionālajām 4.0 platformām jāapvieno visi attiecīgie dalībnieki. Kopēja ES regulējuma ietvaros katram dalībniekam vajadzētu pilnveidot savas īpašās iezīmes. Jāsekmē visu veidu partnerība, sinerģijas un kopu veidošana, pārrobežu pasākumi un Eiropas kritēriju ieviešana.

1.9. Tāpat jāsekmē publiskā un privātā sektora partnerības un svarīgi projekti visas Eiropas interesēs⁽³⁾, kā arī e-pārvaldes iniciatīvas.

1.10. Bažas rada aizvien lielākās atšķirības starp dalībvalstīm rūpnieciskās kopējās izlaides un tehnoloģiju snieguma ziņā. EESK uzskata, ka pienācīgi izveidota sadarbība būtu sākums lielākai konverģencei.

1.11. EESK atzinīgi vērtē to, ka programmas “Apvārsnis 2020” ietvaros, kā arī no dažādiem Eiropas fondiem, tostarp *Jean-Claude Juncker* investīciju plāna, IKT vajadzībām ir plānots piešķirt pētniecības un izstrādes finansējumu EUR 5 miljardu apmērā. Eiropas Komisijai jāpaskaidro, kā šie politikas mērķi tiks īstenoti.

1.12. Šim nolūkam acīmredzami vajadzīgi ievērojami papildu finanšu resursi. Eiropas Komisija lēš, ka ieguldījumi IKT vien būs EUR 50 miljardi. Tas nozīmē, ka finansējuma nodrošināšanā aktīvi jāiesaistās publiskajam un privātajam sektoram visā Eiropā. Vēl nav skaidrs, kā minētos finanšu nosacījumus īstenot pieņemamā termiņā.

1.13. Galvenā nozīme finansējuma nodrošināšanā ir privātajam kapitālam. Jāmudina bankas sniegt savu ieguldījumu iniciatīvā “Rūpniecība 4.0”. Pienācīgu atbalstu nodrošinātu pilnvērtīgi funkcionējošs Eiropas kapitāla tirgus.

1.14. Individualizēti produkti par masveida ražošanas cenām būs liels ieguvums lietotājiem un patērētājiem. Lielākā daļa personīgā patēriņa jomu izjutīs labākas veiktspējas un kvalitātes priekšrocības.

1.15. Paziņojumā nav pievērsta pietiekama uzmanība būtiskām sociālajām sekām, ko radīs rūpniecības digitalizācija. Neto ietekmi nav iespējams paredzēt. Lai novērstu sabiedrības šķelšanos, īpaša uzmanība jāpievērš tām paaudzēm un ienākumu grupām, kas var tikt smagi skartas. Daudziem citiem pāversies jaunas iespējas.

1.16. Digitalizācijai būs ievērojama ietekme uz darba tirgu un darba organizāciju – šeit var minēt atalgojuma nevienlīdzības pieaugumu un ierobežojumus piekļuvē sociālā nodrošinājuma sistēmām –, un, ja šim jautājumam neveltīs pienācīgu uzmanību, tam var būt negatīvas sekas⁽⁴⁾.

1.17. Lai nodrošinātu stabilas sociālās attiecības, saliedētāku sabiedrību un izglītotu un motivētu darbaspēku, kas strādā kvalitatīvās darbvietās un saņem pienācīgus ienākumus, ir aktīvi jāiesaistās visām attiecīgajām pusēm. Jāveido sociāli un visaptveroši dialogi visos līmeņos – ES, dalībvalstu, reģionālajā un uzņēmumu līmenī –, lai nodrošinātu taisnīgu pielāgošanās sistēmu darba ņēmējiem, ko skārusi digitalizācija, un lai laikus sagatavotos un pienācīgi atbalstītu profesionālo pielāgošanos.

1.18. Starp izglītības programmām un iespējām un sociālo kohēziju ir tieša saikne. Galvenais izaicinājums ir tehnoloģijām atbilstīgu prasmju un kvalifikāciju, kā arī pārkvalifikācijas nodrošināšana digitālo tehnoloģiju lietotājiem. Visu līmeņu un veidu izglītības mācību programmu veidošanā vajadzētu cieši iesaistīt uzņēmumus un sociālos partnerus.

⁽³⁾ Kā noteikts LESD 107. panta 3. punkta b) apakšpunktā un precizēts Eiropas Komisijas paziņojumā (2014/C 188/02).

⁽⁴⁾ Sk. EESK atzinumu “Digitalizācijas ietekme uz pakalpojumu nozari un nodarbinātību” (OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.), 1.2. punkts.

1.19. EESK cer, ka Eiropas Komisija darbosies kā katalizators, efektīvi īstenojot stratēģisko plānu. Tas galvenokārt nozīmē efektīvi koordinēt konkurējošas pieejas, novēršot nenoteiktību un tirgus sadrumstalotību. Liela nozīme ir digitālajam vienotajam tirgum. Izšķiroša būs Eiropas mēroga paātrināta standartizācija.

1.20. Turklāt EESK cer, ka Eiropas Komisija rīkosies aktīvi:

- palielinot informētību visās sabiedrības grupās, it īpaši saistībā ar digitālo prasmju apguves sekmēšanu,
- analizējot norises pasaulē un nodrošinot labākus statistikas datus pakalpojumu jomā,
- demonstrējot ES efektīvu koordinēšanu kā piemēru valstu valdībām,
- palielinot spiedienu uz ieguldījumiem infrastruktūrā (telesakari, platjosla),
- nodrošinot, ka Eiropas Parlamenta un Padomes Regula par fizisku personu aizsardzību attiecībā uz personas datu apstrādi un šādu datu brīvu apriti ⁽⁵⁾ neradīs disharmoniju ES tirgū,
- mudinot ieviest pārredzamus publiskā un privātā finansējuma nosacījumus,
- uzraugot, salīdzinot un novērtējot, tajā skaitā KVAI (konkrētai valstij adresētos ieteikumus) Eiropas pusgadā,
- veicinot 4.0 platformas un publiskā un privātā sektora partnerības, kā arī ieinteresēto personu sadarbību, tostarp veidojot to kontaktus ES līmenī,
- veicinot digitālās inovācijas centrus kā centrus darbaspēka kvalifikācijas paaugstināšanai,
- padziļinot ES sociālo dialogu visos līmeņos, lai apspriestu ietekmi uz darba tirgu, kā arī pielāgojumus sociālo un darba tiesību jomā, jo īpaši attiecībā uz ekonomiskajiem un politiskajiem pasākumiem, kam būtu jānodrošina aizsardzība visiem darba ņēmējiem ⁽⁶⁾.

2. Ievads

2.1. Rūpniecības digitalizācija ir būtiska daļa no ekonomikas plašākas pārveides, kas ietver robotizāciju, materiālzinātnes un jaunu ražošanas procesus, un to dēvē par "Rūpniecību 4.0". Šī paradigmas maiņa radikāli mainīs uzņēmējdarbības vidi un sabiedrību. Vēl 2014. gadā Eiropas Savienībai nebija skaidras nostājas attiecībā uz iniciatīvas "Rūpniecība 4.0" ekonomikas, tehnoloģiju, sociālajiem un sabiedriskajiem aspektiem. EESK iesniedza sarakstu ar vēlamajiem pasākumiem ⁽⁷⁾.

2.2. EESK 2015. gada septembrī pieņēma atzinumu, kurā tika apspriesta rūpniecības digitalizācijas un darba tirgus pārmaiņu sociālā un ekonomiskā ietekme ⁽⁸⁾.

A. Norises pasaulē

2.3. Transversālas norises galvenokārt vērojamas ASV, Ķīnā, ES, Japānā un Korejā. Tām sekos vēl citas valstis. Lielie dati, būdami jauna izejviela, ir katalizators produktu un pakalpojumu modeļu maiņai. Tagad mijiedarbojas iepriekš nesaistītas jomas ⁽⁹⁾, savukārt (it īpaši digitālu) pakalpojumu sniegšana vērtības ķēdēs rada ievērojamu papildu vērtību ražošanas procesos.

⁽⁵⁾ Vispārīgā datu aizsardzības regula.

⁽⁶⁾ Sk. EESK atzinumu (OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.), 6.3. punkts.

⁽⁷⁾ Sk. EESK atzinumu par tematu "Uzņēmējdarbības pakalpojumu ietekme rūpniecībā" (OV C 12, 15.1.2015., 23. lpp.), jo īpaši 1.15. punktu.

⁽⁸⁾ Sk. EESK atzinumu (OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.).

⁽⁹⁾ Mākslīgais intelekts un mašīnu mācīšanās, robotika, nanotehnoloģija, 3D druka, ģenētika un biotehnoloģija.

2.4. Mūsdienās neviens uzņēmums nespēj darboties bez digitālas stratēģijas. Šī stratēģija vienlaikus skar produktus, pakalpojumus un procesus visā nozarē. Nemot vērā jaunu tirgu veidošanos, rūpniecības digitalizācija rada sīvu konkurenci starp uzņēmumiem, kā arī starp ekonomikas blokiem. Pirmskonkurences sadarbība visā pasaulē ir ierasta parādība arī uzņēmējdarbībā.

2.5. Pasākumus virza mērķtiecīga rūpniecības stratēģija, galvenokārt ASV un Ķīnā, kur uzņēmumi izmanto lielā iekšējā tirgus sniegtās priekšrocības. Tā ir augsta līmeņa politika. 2011. gadā Baraka Obamas administrācija sāka īstenot plašu programmu jauno tehnoloģiju, galvenokārt IKT, jomā, iesaistot uzņēmumus, pētniecības institūtus un universitātes no visas valsts.

2.6. Privāti projekti, kā parasti, gūs ievērojamas priekšrocības no jaunām tehnoloģiju programmām, par kurām nesen paziņoja federālās aģentūras.

2.7. ASV plāno izmantot digitālo pārveidi, lai atgūtu zaudētās pozīcijas rūpniecības tirgū, vienlaikus izmantojot priekšrocības, ko sniedz *uzņēmējdarbības brīvība* Amerikā, un tādu pasaules mēroga dalībnieku kā *Google, Amazon, Microsoft, Cisco* u. c. ⁽¹⁰⁾ vadošais stāvoklis IKT un lielo datu jomā.

2.8. Līdzīgi darbojas vadošo rūpniecības uzņēmumu konsorcijs. Saraksts, kurā ietverti 50 novatoriskākie uzņēmumi 2014. gadā, liecina, ka septiņi no desmit vadošajiem uzņēmumiem ir reģistrēti ASV ⁽¹¹⁾.

2.9. Ķīnas pārvaldes iestādes izmanto digitālo pārveidi, lai palielinātu Ķīnas ietekmi pasaulē. Oficiālajos dokumentos uzsvērts mērķis pielīdzināties ASV.

2.10. Ķīnas vērienīgie mērķi ir uzsvērti valsts virzītajā transversālajā programmā “Izgatavots Ķīnā 2025” (*Made in China 2025*), kas izstrādāta, pamatojoties uz Vācijas iniciatīvas “Rūpniecība 4.0” mērķiem. Tā ir pilnīgi jauna koncepcija Ķīnas ekonomikas un ražošanas procesos, un tajā paredzēta augsta koordinācijas pakāpe lēmumu pieņemēju, ekonomikas dalībnieku un inovatīvo spēku starpā.

2.11. Tai paredzēti lieli finanšu līdzekļi. Šīs īpašās programmas nav skārusi arī ekonomikas lejupslīde.

B. Situācija Eiropā

2.12. Interese par iniciatīvu “Rūpniecība 4.0” ir strauji palielinājusies. Vienlaikus digitalizācija ir *Jean-Claude Juncker* vadītās Komisijas svarīga prioritāte. Tādējādi būs vajadzīga optimāla Eiropas Komisijas dienestu koordinācija.

2.13. Būtiski, lai Konkurētspējas padome pievērstos kopīga mērķa apziņas veicināšanai starp Eiropas Komisiju un valsts un reģionālā līmeņa lēmumu pieņēmējiem. Rūpniecības digitalizācijas un lielo datu uzdevums Eiropas ražošanā ir nodrošināt tai stabili vietu nākotnē. Tas būtībā ir augšupējs process, kurā iesaistītas visas ieinteresētās personas. Publiskais sektors pilda regulatora, veicinātāja un finansiāla atbalsta sniedzēja funkcijas.

2.14. Kopš 2011. gada iniciatīvu ir izrādījusi Vācija, pieliekot federālās valdības, akadēmisko aprindu un uzņēmēju kopīgas pūles. Pēc tam, kad 2013. gadā tika sāta iniciatīva “Rūpniecība 4.0”, šis process tika ietverts 4.0 platformā un sadarbības nolīgumā starp valdību, uzņēmējiem un arodbiedrībām. Uzņēmēji aizvien vairāk tiek iesaistīti transversālās iniciatīvās, bieži sadarbībā ar reģionālajām pašvaldībām.

2.15. Vienlaikus pastāv tādas iniciatīvas kā *Industrie 4.0* Austrijā, *L'Industrie du Futur* Francijā, *Catapult* Apvienotajā Karalistē, *Smart Industry* Nīderlandē un citas. Tās ir ļoti atšķirīgas, un katra valsts ir izstrādājusi savu redzējumu par 4.0 un rūpniecības nākotni. Tomēr sadarbības intensitāte un steidzamības apzināšanās katrā valstī ievērojami atšķiras.

2.16. Valsts, reģionālās un vietējās (pilsētas!) iniciatīvas cita citu papildina. Eiropas Komisija pamatoti plāno pārrobežu nolīgumus un partnerattiecības, kā arī paraugprakses apmaiņu.

⁽¹⁰⁾ ASV platformai *Digital-Big-5* ir lielāka tirgus kapitalizācija nekā visiem Vācijas *Dax 30* uzņēmumiem kopā.

⁽¹¹⁾ *Boston Consulting Group* veiktā analīze.

2.17. Vadībā izvirzās lieli uzņēmumi un specializēti vidējie uzņēmumi. Galvenās bažas rada lielās atšķirības starp valstīm, MVU atpalicība vai nepietiekama informētība un vāji centieni iesaistīt sabiedrību. Ļoti sarežģīts jautājums ir Eiropas tirgus sadrumstalotība un ierastā neiepriecinošā Eiropas aina, ko veido 28 dažādas rīcībpolitikas rūpniecības un digitālās politikas jomā.

2.18. Rūpniecības digitalizācija un "Rūpniecība 4.0" ietver ne tikai tehnoloģijas vien. Uzņēmumiem jābūt gataviem radikālām pārmaiņām, ko nosaka vairāki faktori: ražošanas ātrums, apjoms un neparedzamība, kā arī vērtību ķēdes turpmāka sadrumstalotība un pārorientācija, jaunas attiecības starp pētniecības institūtiem, augstākās izglītības iestādēm un privāto sektoru, jauni uzņēmējdarbības modeļi, jaunas saites starp lieliem un mazākiem uzņēmumiem, jauni sadarbības veidi starp visiem uzņēmējdarbības līmeņiem (projektēšana, ražošana, pārdošana, loģistika, apkope), vajadzība atjaunināt un apgūt jaunas prasmes līdztekus jauniem darba attiecību veidiem, kā arī ciešāka saikne starp uzņēmumu un lietotāju. Jaunieviestās koncepcijas rada īpašas problēmas tradicionālajām nozarēm ⁽¹²⁾.

2.19. Patērētājiem var būt lielāka teikšana nekā jebkad agrāk. Kombinējot ražošanu un pakalpojumus, digitalizācija ietver izstrādājumu pielāgošanu un individualizētus izstrādājumus par tādām pašām vai zemākām izmaksām kā sērijveida izstrādājumiem, bieži vien jaunā vidē. Vienlaikus patērētājiem jābūt iespējai iegūt atbilstīgu informāciju par produktu sociālo ietekmi un ietekmi uz vidi; tas veicinās apzinātu lēmumu pieņemšanu par plānotajiem pirkumiem.

3. Rūpniecības politika un pašreizējās un vēlamās darbības

3.1. Lai atbalstītu iniciatīvu "Rūpniecība 4.0" un tajā ieinteresētās personas – uzņēmējus, darbiniekus, sociālos partnerus, piegādātājus un klientus, izglītības iestādes –, Eiropas Savienībai vajadzīga rūpniecības stratēģija, kas ietver atbilstīgu darba dalīšanu starp visām iesaistītajām personām. Izšķirīga nozīme ir Konkurētspējas padomei. Tāpat kā visu rūpniecības rīcībpolitiku gadījumā, tas ir dalītas kompetences jautājums.

3.2. Eiropadome ⁽¹³⁾ ir noteikusi mērķi, ka līdz 2020. gadam Eiropas rūpnieciskās ražošanas īpatsvars Eiropas IKP jāpalielina līdz 20 % pašreizējo 12 % vietā. Tomēr ieguldītāju vilcināšanās un (Eiropas) virzības trūkums ir veicinājis ražošanas samazināšanos.

3.3. Uzsverot, ka vajadzīga saskaņota politika, Komisijas dienesti, cieši sadarbojoties ar dalībvalstīm un uzņēmumiem, pašreiz izstrādā vērienīgu darba programmu tādās jomās kā regulējums, standartizācija, pētniecība un izstrāde, finanšu resursi.

3.4. EESK ar gandarījumu norāda, ka šobrīd tiek apspriesta lielākā daļa no septiņpadsmit ieteikumiem, ko tā bija ietvērusi savā 2014. gada atzinumā ⁽¹⁴⁾.

3.5. Eiropas Komisija, valdības, uzņēmumi un ieinteresētās personas vienlaikus pamatoti piedalīsies sanāksmēs saistībā ar iniciatīvu "Rūpniecība 4.0". Ir jāveicina Eiropas publiskā un privātā sektora partnerības ⁽¹⁵⁾, kā arī plānotais svarīgais projekts visas Eiropas interesēs attiecībā uz zemsprieguma elektroniku lietiskā interneta vajadzībām. Ir vajadzīgs detalizēts ceļvedis uzņēmumiem un valdībām.

3.6. Viena no galvenajām problēmām ir tā, ka joprojām ir spēkā 28 digitālās rīcībpolitikas. Tas ir pilnīgi neproduktīvi, ņemot vērā apjoma nepieciešamību, un kalpo kā būtisks arguments digitālā vienotā tirgus izveides paātrināšanai.

3.7. Digitālajam vienotajam tirgum būtu jāklūst par uzlabotā vienotā tirgus neatņemamu daļu. Jāpaātrina lietpratīgu tiesību aktu un regulējuma pieņemšana. Programmā ietverti šādi aspekti:

— iekšējās tirdzniecības šķēršļu likvidēšana un novecojušo tiesību aktu atjaunināšana,

— vienāda lielo datu apstrāde Eiropā,

⁽¹²⁾ Piemēram, pašvadāmi transportlīdzekļi automobiļu rūpniecībā vai *FinTech* banku nozarē.

⁽¹³⁾ Eiropadome, 2013. gada 11. decembris.

⁽¹⁴⁾ Sk. 7. zemsvītras piezīmi, īpaši 1. iedaļu "Secinājumi un ieteikumi".

⁽¹⁵⁾ Piemēram, *FoF (Factory of the Future)*, *SPIRE*.

- digitālā infrastruktūra (telesakari, platjosla),
- atklāts standartizācijas process, kurā izmanto standartam būtiskos patentus, kas pieejami saskaņā ar taisnīgiem, pamatotiem un nediskriminējošiem (FRAND) ekonomiskajiem un tiesiskajiem nosacījumiem,
- datu, tostarp ar darbiniekiem saistītu datu, licencēšanas un aizsardzības tiesiskais regulējums,
- datu aizsardzības nozīme pašreizējā un turpmākā datu izmantošanā un piekļuve faktiskajiem datiem,
- autonomi savienotu ierīču, mašīnu un transportlīdzekļu drošība un atbildība par tiem,
- mākoņdatošana un standarti mākoņdatu apstrādes platformās,
- kiberdrošība un konfidencialitāte,
- autortiesības,
- sociālās un nodokļu jomas regulējums “gadījuma darba ekonomikā” un tiešsaistes darba attiecībās (piemēram, saistībā ar darbu kolektīvo pakalpojumu jomā (*crowd working*)),
- jaunākā, sīki izstrādātā statistika attiecībā uz pakalpojumiem.

3.8. EESK mudina rīkot apspriešanos, lai panāktu samērīgu līdzsvaru starp tiesību aktiem un ekonomikas dalībnieku rīcības brīvību.

3.9. Eiropai, cieši sadarbojoties ar dalībniekiem no trešām valstīm, jācenšas noteikt pasaules mēroga standartus.

3.10. Vispārīgajā datu aizsardzības regulā ietverta daudzējāda rīcības brīvība dalībvalstīm. Svarīgi, lai Vispārīgā datu aizsardzības regula neierobežotu piekļuvi datiem un to atkārtotu izmantošanu un tādējādi vēl vairāk nepalielinātu disharmoniju ES tirgū.

3.11. Uzņēmumi un valstis joprojām pārāk zemu novērtē kiberdrošību. Kibernetizācija izplatās visā pasaulē. Eiropas Savienībai šajā ziņā ir nepārprotami jārīkojas.

3.12. EESK aicina Eiropas Komisiju pievērst īpašu uzmanību statistikas datiem, kas joprojām sistemātiski netiek ņemti vērā. Detalizētāki statistikas dati par pakalpojumiem ir būtiski uzņēmumiem un politikas veidotājiem.

4. Valstu un reģionālie pasākumi

4.1. Arvien vairāk valstu un reģionu pašreiz nopietni strādā digitalizācijas jomā.

4.2. Tomēr galvenās bažas rada aizvien lielākās atšķirības starp valstīm un atšķirīga izpratne uzņēmumu līmenī dažādās valstīs. Būtisks jautājums ir uzņēmumu un piegādātāju sadarbība.

4.3. Ir izstrādātas izpratnes veicināšanas programmas uzņēmumiem un ieinteresētajām personām. Katra valsts izvēlas savas metodes. Platformas (bieži reģionālajā līmenī) ir ļoti svarīgas, lai uzlabotu sadarbību starp lieliem un maziem uzņēmumiem, kā arī starp šiem uzņēmumiem un pētniecības institūtiem un augstskolām.

4.4. Būtu jāveicina reģionālo un valsts publiskā un privātā sektora partnerību paplašināšana. Tās apvieno partnerus ar atšķirīgu pieredzi un sekmē savstarpēju ideju apmaiņu. Tās veicina sadarbību un var būt noderīgs avots tik nepieciešamā finansiālā atbalsta saņemšanai.

4.5. Platformas, izcilības centri un nozares laboratorijas (*field labs*) bieži koncentrējas uz konkrētiem digitalizācijas elementiem, piemēram, izmaiņām vērtību ķēdēs, jauniem uzņēmējdarbības modeļiem un sociālo un darbvietu inovāciju⁽¹⁶⁾, aktīvi iesaistot darba ņēmējus un arodbiedrības. Jāveicina vienotu kontaktpunktu izveide. Nozares organizācijām ir nozīme ar nozari saistītu jautājumu risināšanā.

4.6. Aktīvas dalībnieces ir arī (tehniskās) universitātes, kuru paspārnē tiek veidoti inkubatori – uzņēmējdarbības skolas. Ļoti noderīga ir uzņēmējdarbības principu ievērošana augstskolās – koncepcija, kas izplatās visā kontinentā⁽¹⁷⁾.

4.7. Uzņēmumu, platformu, nozares organizāciju un augstskolu tīkli pastiprina vēlamās tendences. Digitālajam vienotajam tirgum vajadzētu uzlabot pārrobežu sadarbības nosacījumus. Lai veicinātu sadarbību starp (ļoti) atšķirīga mēroga dalībniekiem, varētu būt nepieciešami ekonomiskie un juridiskie nosacījumi kopīgai vērtības radīšanai rūpniecības digitalizācijas procesā. Īpaši jāpievēršas MVU un jaunuzņēmumiem. Lielākā daļa šo uzņēmumu nesāņem viņiem paredzētu informāciju, un daudziem uzņēmumiem trūkst instrumentu uzlabojumu veikšanai.

4.8. Salīdzinot ar ASV, jaunuzņēmumiem un strauji augošajiem uzņēmumiem Eiropā tiek pievērsts samērā maz uzmanības. (Pārrobežu) inkubatoru lielo un mazo tīklu savstarpēja ideju apmaiņa atmaksājas. Ļoti lielu atbalstu var sniegt profesionālās izaugsmes veicinātāji, piemēram, nepilnas slodzes, pensionētie un pieredzējušie uzņēmēji un mentori.

5. Finansējums

5.1. Digitalizācija kļūst par Eiropas fondu prioritāti (programma “Apvārsnis 2020”, reģionālais un cita veida finansējums). Ļoti noderīgs var būt Kopīgais pētniecības centrs Seviljā un turpmākie inovāciju centri, kuriem ir pasaules mēroga pieredze.

5.2. EESK uzskata, ka jautājums par visu nepieciešamo ieguldījumu finansēšanu ir daudz sarežģītāks, nekā izklāstīts paziņojumā. Šim nolūkam acīmredzami vajadzīgi ievērojami papildu finanšu resursi. Eiropas Komisija lēš, ka ieguldījumi IKT vien veidos EUR 35 miljardus. Tas nozīmē ciešu sadarbību starp ES, valsts un reģionālo finansējumu, kā arī aktīvu rūpniecības līdzdalību, izmantojot platformas un publiskās un privātās partnerības. Jāprecizē, kā šie finanšu nosacījumi tiks īstenoti pieņemamā termiņā. Var uzdot ierasto jautājumu: kurš maksās, cik un kādā nolūkā?

5.3. Eiropas finansējuma piešķiršanas procedūra bieži tiek pamatoti kritizēta kā pārāk lēna, pārāk birokrātiska, parasti ļoti dārga un nelabvēlīga mazajiem uzņēmumiem. Paraugieties uz ASV! Pielāgotas procedūras un birokrātijas samazināšana ir obligāts nosacījums, vienlaikus saglabājot godīgumu. Varētu būt lietderīgi samazināt obligāto partneru skaitu pētniecības un attīstības konsorcijs⁽¹⁸⁾.

5.4. Universitāšu biznesa inkubatoru vērtējums var būt noderīgs instruments mazajiem uzņēmumiem, lai novērtētu perspektīvos jaunuzņēmumus un paātrinātu ES birokrātiskās procedūras.

5.5. Inovatīvos digitālās uzņēmējdarbības procesus virza jaunuzņēmumi un tādi strauji augoši uzņēmumi kā “vienradži” (*unicorns*)⁽¹⁹⁾. ASV ir izvirzījusies vadībā. Turklāt amerikāņu inovācijas meklētāji (*innovation watchers*) ļoti aktīvi darbojas Eiropā un meklē rentablas uzņēmumu pārņemšanas iespējas.

5.6. Līdztekus banku sektoram tiek aktīvi piesaistīts privātais kapitāls. Digitalizācija norisinās arī privāto banku sektorā. Līdztekus minētajam darbojas *FinTech* (finanšu tehnoloģijas). Tas ir digitālās pasaules produkts, kas veicina ātrumu, lielāku efektivitāti un pārredzamību, kā arī attieksmes maiņu pret klientiem. Būtu lietderīgi Eiropā izveidot vairākus *FinTech* punktus, kādi jau ir izveidoti Londonā.

⁽¹⁶⁾ Par to uzskatāmi liecina Eiropas Darbaspēka inovācijas tīkls (*European Workforce Innovation Network – EUWIN*).

⁽¹⁷⁾ Sk. arī EESK atzinumu par tematu “Augstskolu līdzdalība Eiropas veidošanā” (OV C 71, 24.2.2016., 11. lpp.).

⁽¹⁸⁾ Tas jau ir īstenots dažās programmas “Apvārsnis 2020” daļās.

⁽¹⁹⁾ “Vienradzis” (*unicorn*) ir jaunuzņēmums, kura vērtība ir vismaz viens miljards ASV dolāru.

5.7. Bankām un *FinTech* jābūt galvenajām partnerēm digitālajā vienotajā tirgū, nodrošinot augstāku veikspējas un vērtību radīšanas līmeni. Jārosina, lai tās darbotos kā rūpniecības nozares stratēģiski partneri, sniedzot profesionālu vērtējumu par projektu ieguldījumu ekonomikas, sociālajā un vides aspektā. Lietderīgi varētu būt radikāli jauni savā starpā saistītu platformu un pievienotās vērtības pakalpojumu veidi.

5.8. Finanšu regulējumam (vai pārskatītam finanšu regulējumam) nevajadzētu liegt banku sektoram uzņemties aprēķinātus riskus, veicot ieguldījumus iniciatīvā “Rūpniecība 4.0”.

5.9. Jāpanāk pilnvērtīgi funkcionējošs Eiropas kapitāla tirgus, lai radītu vienlīdzīgus finanšu nosacījumus, ko var pielīdzināt ASV.

6. Sabiedrība un darba tirgus

A. Sabiedrība

6.1. Iniciatīva “Rūpniecība 4.0” un digitālā sabiedrība skar pilnīgi visus. Jāpalielina sabiedrības informētība. Tiek apspiesti riski un neskaidrība par nākotni, kā arī izdevības un iespējas, sociālie apstākļi un sociālās pieņemamības nosacījumi.

6.2. Ziemeļrietumu Eiropā digitālās revolūcijas atspoguļošana plašsaziņas līdzekļos (TV, presē, sociālajos tīklos) jau ir ikdiena. Dažās valstīs sabiedrība ir samērā labi informēta, tomēr visā Eiropā informētība ir būtiski jāuzlabo.

6.3. Individualizēti produkti par masveida ražošanas cenām būs liels ieguvums lietotājiem un patērētājiem. Būtiska veikspējas uzlabošanās gaidāma šādās jomās:

- lauksaimniecība un pārtika,
- aprites ekonomika, COP 21,
- automatizēta testēšana un diagnostika, remonts un uzturēšana, demontāža,
- e-veselība, m-veselība un e-aprūpe,
- veselības robotika (tuvums un mijiedarbība),
- ēkas un inženiertehniskās būves ⁽²⁰⁾,
- mazāks enerģijas patēriņš,
- transports un mobilitāte,
- e-pārvalde,
- viedās pilsētas,
- tālāko reģionu attīstība,
- mazattīstītās valstis.

B. Darba tirgus

6.4. “Rūpniecība 4.0” būtiski ietekmē visas profesijas darba tirgū. Tāpēc darba tirgus politikai jābūt vienam no turpmāko norišu galvenajiem elementiem. Šajā saistībā paziņojuma saturs diemžēl ir ļoti konspektīvs un samērā virspusējs.

⁽²⁰⁾ Sk. Nīderlandes iniciatīvu BIM, 3D būvniecības informācijas modeli, kurā dažādu disciplīnu pārstāvji – arhitekts, projektētājs, uzstādītājs un līgumslēdzējs – sadarbojas, izmantojot vienu kopīgu datubāzi.

6.5. EESK 2015. gadā apsprieda digitalizācijas dažādos ietekmes veidus uz pakalpojumu nozari un nodarbinātību ⁽²¹⁾. Tiek veiktas izmaiņas darba aprakstos, prasmēs un kvalifikācijā, izglītībā un apmācībā, darba vides un procesa organizēšanā, līgumattiecībās starp uzņēmumiem un darba ņēmējiem, darba metodēs, karjeras plānošanā u. c.

6.6. Viens no mūsdienu lielākajiem izaicinājumiem ir tehnoloģijas, kas attīstīsies ļoti strauji, bet daži (iespējams, daudzi) cilvēki nespēs tām pielāgoties ⁽²²⁾. Saistības jāuzņemas gan politiķiem, gan sabiedrībai kopumā, uzņēmējdarbības nozarei, arodbiedrībām, bezpeļņas organizācijām un publiskajam sektoram, nozares organizācijām un NVO.

6.7. Digitālajā laikmetā sociālā kohēzija lielā mērā būs atkarīga no izglītības. Visu līmeņu izglītībai un apmācības sistēmām Eiropā ir ļoti vajadzīgas mūsdienīgas prasmes un kvalifikācijas, ja cilvēki vēlas pielāgoties attīstībai, kā arī (starpautiska) mobilitāte. Būtu jāveicina radošums un uzņēmējdarbība ⁽²³⁾.

6.8. Lai ES darba ņēmējiem nodrošinātu digitālajā laikmetā vajadzīgās prasmes, jāveicina publiskie un privātie ieguldījumi arodizglītībā un jāpārbauda, vai ir vajadzīgi Eiropas pasākumi, lai ES līmenī vispārinātu dalībvalstu pozitīvo pieredzi saistībā ar mācību atvaļinājumu piešķiršanu ⁽²⁴⁾.

6.9. Eiropas Savienībai ir vajadzīga prasmju programma, pamatojoties uz pamatprasmju sarakstu. Lielisku atbalstu sniegs uzņēmējdarbības forums "ES izglītība", tostarp sociālie partneri. Rūpniecībai vajadzīgo digitālo prasmju definēšanā vienlīdzīgi jābūt iesaistītiem patērētāju nozaru sociālajiem partneriem. Pienācīgi jākoordinē ES Digitālo darbvietu lielā koalīcija un attiecīgās dalībvalstu koalīcijas.

6.10. Digitalizācija paver iedzīvotājiem jaunas iespējas un rada lielāku izvēli personīgās atbildības un brīvības ziņā (piemēram, attiecībā uz darba laiku un vietu). Ieguvēji ir daudzi – gan pašreizējos uzņēmumos strādājošie, gan tie, kuri pāriet uz jauniem uzņēmumiem vai ir pašnodarbināti. Jāizpētī, kā dalībvalstu sociālajiem partneriem būtu jāīsteno dažādie elastīguma veidi saskaņā ar dalībvalstu praksi un valsts tiesību aktiem, lai taisnīgi līdzsvarotu darba ņēmēju un darba devēju intereses ⁽²⁵⁾.

6.11. Galvenokārt robotizācijas dēļ no darba šobrīd tiek atlaistas lielas darba ņēmēju grupas, tostarp vadošie darbinieki. Nopietni skarta ir zemākā vidusšķira, kā arī vecākā paaudze. Sabiedrība ir atbildīga par tiem, kuri vecuma vai nepietiekamas kvalifikācijas dēļ vairs nevar piedalīties darba tirgū.

6.12. Lai, neraugoties uz darbaspēka pieprasījuma samazināšanos, varētu paaugstināt nodarbinātības līmeni, visu ieinteresēto personu dialogā jāatklāj iespējamās problēmas un atbilstoši atsevišķu dalībvalstu vajadzībām jāizstrādā piemērotas risinājumu stratēģijas (arī tādās jomās kā, piemēram, publiskie ieguldījumi, nodarbinātību veicinoša inovācija, kā arī darba dalīšana un darba laika saīsināšana) ⁽²⁶⁾.

6.13. Vienlaikus ir jākorrigē neatbilstības darba tirgū. Jāveicina visu to personu prasmju pilnveide, kuras uzskatāmas par spējīgām apgūt jaunas prasmes. Eiropā ir simtiem tūkstošu vakanču tehniskajās un IKT nozarēs. Šajā saistībā vajadzīga pienācīga komunikācija.

⁽²¹⁾ Sk. EESK atzinumu, kas minēts 4. zemsvītras piezīmē.

⁽²²⁾ Sk. pētījumu "Ekonomikas digitalizācija un tās ietekme uz darba tirgu" (*Digitalisation of the economy and its impact on labour markets*) un daudzus citus pētījumus un analīzes.

⁽²³⁾ Sk. arī EESK atzinumu par tematu "Augstskolu līdzdalība Eiropas veidošanā" (OV C 71, 24.2.2016., 11. lpp.).

⁽²⁴⁾ Sk. EESK atzinumu (OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.), 1.5.1. punkts.

⁽²⁵⁾ Sk. 4. zemsvītras piezīmē minēto EESK atzinumu (OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.), proti, 1.5.6., 1.5.8. un 1.5.9. punktu.

⁽²⁶⁾ Sk. EESK atzinumu (OV C 13, 15.1.2016., 161. lpp.), 1.5.9. punkts.

6.14. Uzņēmumi un arodbiedrības saskaras ar tām pašām problēmām. Visu interesēs ir labi izglītots un motivēts darbspēks, kas strādā kvalitatīvās darbvietās un saņem pienācīgus ienākumus. Slikta pārvaldība var sabiedrībā izraisīt pretestību un darba ņēmēju vidū palielināt spriedzi ar kaitīgām sekām.

6.15. Jāveido sociālais dialogs visos līmeņos – ES, dalībvalstu, reģionālajā un uzņēmumu līmenī. Katrā valstī ir atšķirīga ekonomiskā situācija, sociālā vide, tradīcijas un kultūra. Svarīgi, lai visas ieinteresētās personas kopīgi uzņemtos atbildību.

6.16. Eiropas Savienības līmenī sociālajam dialogam par iniciatīvu “Rūpniecība 4.0” vajadzētu aptvert šādus jautājumus:

- kompleksu ekonomisko un sociālo jautājumu analīze un pārmaiņu prognozēšana nozaru līmenī, lai sekmētu kopīgu izpratni,
- apzināt ietekmi uz dažādiem darba tirgus segmentiem – zemāko, vidējo un augstāko, kā arī uz neaizsargātām grupām,
- pārmaiņas darba devēja un darba ņēmēja attiecībās,
- atbildība par veselības aizsardzību un drošību darbā, ņemot vērā automatizētas un savienotas mašīnas un transportlīdzekļus,
- darba apraksti,
- elastdrošība un mobilitāte aizvien lielākās vērtību ķēžu sadrumstalotības dēļ,
- tāpēc svarīgi jautājumi ir prasmes un kvalifikācijas, kas vērstas uz digitālo tehnoloģiju lietotāju vajadzībām, un pārkvalifikācijas pasākumi,
- izglītība un apmācība no pamatskolas līdz universitātei,
- nepārtraukta pārkvalifikācija un prasmju uzlabošana,
- uzmanības pievēršana dzimumu līdzsvaram,
- paraugprakse, uzsvars uz dalībvalstu konverģences sekmēšanu,
- mobilitāte (Šengena),
- saziņa un informācija.

6.17. Vienlaikus sociālais dialogs norisinās nozaru līmenī. Viens piemērs ir dialogs starp *Ceemet* un *industriAll* metālapstrādes, mašīnbūves un tehnoloģiskajā rūpniecībā. Eiropas Banku federācija (EBF), apdrošināšanas nozare un centrālās bankas risina līdzīgu dialogu ar *Uni-Europa Finance*. Turklāt EBF un *Uni-Europa* izstrādā Eiropas mēroga pārkvalifikācijas projektu, kurā iesaistīti 40 000 darba ņēmēju.

6.18. Tāda pati pieeja tiek piemērota vai būtu jāpiemēro dalībvalstu līmenī, ņemot vērā valstu lielās atšķirības kultūras, programmu un prakses jomā un atšķirības paša sociālā dialoga veidošanā un valdības kā likumdevējas un veicinātājas iesaistē.

6.19. Sociālajā dialogā reģionālā un uzņēmumu līmenī galvenā uzmanība tiks veltīta pārmaiņām uzņēmējdarbības modeļos un katras personas īpašajai situācijai, reģionālajai specializācijai un savstarpējai sadarbībai starp uzņēmumiem, skolām, augstākās izglītības centriem un uzņēmumu kompleksiem. Šajās jomās īpaši noderīgas var būt arī valsts un reģionālās platformas⁽²⁷⁾.

6.20. Rezumējot jāsecina, ka labi vadīts sociālais dialogs ir izšķirīgs, lai radītu sabiedrības, uzņēmumu un tieši ieinteresēto personu kopīgu redzējumu un kopējus mērķus jomā, kurā joprojām ir daudz ekonomiska un sociāla rakstura trūkumu.

Briselē, 2016. gada 14. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽²⁷⁾ Interesants piemērs ir Nīderlandes nozares laboratorija sociālās inovācijas jomā (*Ypenburg*, Nīderlande).

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Tērauda rūpniecība: kā saglabāt ilgtspējīgu nodarbinātību un izaugsmi Eiropā””

(COM(2016) 155 final)

(2016/C 389/08)

Ziņotājs: Andrés BARCELÓ DELGADO

Līdzziņotājs: Enrico GIBELLIERI

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību (LESD) 304. pantu 2016. gada 4. aprīlī nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Eiropadomei, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai, Reģionu komitejai un Eiropas Investīciju bankai “Tērauda rūpniecība: kā saglabāt ilgtspējīgu nodarbinātību un izaugsmi Eiropā””

(COM(2016) 155 final).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Rūpniecības pārmaiņu konsultatīvā komisija (CCMI) savu atzinumu pieņēma 2016. gada 22. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 14. jūlija sēdē), ar 194 balsīm par, vienu balsi pret un trim atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja:

1.1.1. aicina Eiropas Savienības iestādes kā galveno prioritāti nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus tērauda rūpniecības nozarē;

1.1.2. atzinīgi vērtē Komisijas paziņojumu, kura mērķis ir risināt problēmas, ar ko saskaras ES tērauda rūpniecība pašreizējā krīzes situācijā, un saglabāt ilgtspējīgas darbvietas un izaugsmi Eiropā;

1.1.3. prasa nekavējoties atjaunot augsta līmeņa ekspertu grupu tērauda rūpniecības jautājumos, jo ir specifiski jautājumi, kuri nav risināmi vispārējā augsta līmeņa grupā energoietilpīgo nozaru jautājumos;

1.1.4. aicina Komisiju augsta līmeņa grupā tērauda rūpniecības jautājumos pēc tās atjaunošanas iekļaut Komisijas, dalībvalstu, EIB, sociālo partneru, nozares un arodbiedrību pārstāvjus, Pētniecības un izstrādes tehnoloģiju platformu un kompetences centrus;

1.1.5. mudina Padomi un Komisiju sagatavot ceļvedi, kurā norādītas konkrētas īstenošanas saistības, līdzekļi un mērķi, kas ļaus tikt galā ar analīzē raksturoto apdraudējumu un problēmām;

1.1.6. rosina Komisiju gada laikā sagatavot papildu ziņojumu par to, kā ir īstenoti paziņojumā izklāstītie pasākumi;

1.1.7. mudina Komisiju būtiski palielināt un paātrināt esošo tirdzniecības aizsardzības instrumentu efektivitāti un lietderību, lai varētu nekavējoties novērst eksportējošo valstu īstenotu negodīgu tirdzniecības praksi un atjaunot vienlīdzīgus konkurences apstākļus;

1.1.8. aicina ES iestādes saskaņā ar 15. iedaļu Protokolā par Ķīnas pievienošanos PTO izmantot nestandarta metodes antidempinga un antisubsidēšanas izmeklēšanai attiecībā uz Ķīnas importu, kamēr Ķīna nav izpildījusi ES noteiktos piecus kritērijus⁽¹⁾, lai to varētu uzskatīt par tīrgus ekonomiku;

⁽¹⁾ Padomes Regula (EK) Nr. 1225/2009, “Antidempinga pamatregula” (OV L 343, 22.12.2009., 51. lpp.).

1.1.9. prasa, lai visas izmaiņas režīmā attiecībā uz Ķīnas importu tiktu papildinātas ar atbilstīgiem pasākumiem nolūkā novērst negodīgas tirdzniecības prakses radītu kaitējumu ES rūpniecībai;

1.1.10. jo īpaši norāda dalībvalstīm, ka ir svarīgi pabeigt pasākumu kopumu tirdzniecības aizsardzības instrumentu modernizācijai, jo tas paātrinās procesu un anulēs tā sauktos "PTO + elementus" ES sistēmā, jo īpaši "mazākā maksājuma noteikumu";

1.1.11. uzsver: tā kā saskaņā ar Kopienas Muitas kodeksu tērauda izstrādājumu importa nodoklis ir nulle, mazākā maksājuma noteikums tērauda izstrādājumiem ir jāatceļ;

1.1.12. atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos paātrināt pagaidu pasākumu noteikšanu. Attiecībā uz kaitējuma starpības aprēķināšanu pašreizējā prakse, nosakot mērķa peļņu, jādefinē skaidrāk un pārredzami, lai nodrošinātu, ka mērķa peļņa ir realistiska, ka tā sekmē pētniecību un izstrādi Eiropā un ka kaitējums ir efektīvi likvidēts;

1.1.13. atzīst, ka iepriekšējās uzraudzības sistēmas ieviešana no jauna attiecībā uz dažiem tērauda izstrādājumiem palīdzēs Komisijai pienācīgi vērsties pret negodīgu importu un nodrošinās iespēju ierosināt lietas gadījumos, kad kaitējuma draudi kļūst par vispārpieņemtu praksi;

1.1.14. mudina Komisiju reģistrēt importu pirms pagaidu pasākumu noteikšanas un ar atpakaļejošu spēku piemērot galīgos antidempinga un/vai kompensācijas maksājumus trīs mēnešus pirms pagaidu pasākumu noteikšanas saskaņā ar pamatregulu;

1.1.15. rosina Komisiju prasīt, ka citu tirdzniecības partneru darbība ir pilnībā pārredzama attiecībā uz valsts atbalstu un netiešo valsts atbalstu tērauda rūpniecībai, pieprasot to iesaistīšanos, lai izvairītos no valsts iekļaušanās ar mērķi atbalstīt tērauda ražotnes, kas nevar izdzīvot tikai ar tirgus spēkiem;

1.1.16. aicina Komisiju un dalībvalstis noteikt skaidras un efektīvas metodes pārstrukturēšanas procesa pārvaldībai sociāli ilgtspējīgā veidā, pienācīgi atjauninot visus pieejamos instrumentus, lai ņemtu vērā pašreizējo ekonomikas stāvokli pasaulē, un nepieļaujot, ka gaidāmā ES tērauda rūpniecības konsolidācija norisinās vienpusēji uz darba ņēmēju rēķina;

1.1.17. atgādina, ka ir svarīgi veicināt sociālo dialogu, lai uzlabotu darba ņēmēju prasmes, pielāgojoties jaunām problēmām. Tam būs vajadzīgs konkrēts plāns un sīki izstrādāts grafiks, par ko jāvienojas Komisijai un sociālajiem partneriem;

1.1.18. aicina Komisiju pārskatīt spēkā esošos īpašos noteikumus par valsts atbalstu, lai novērtētu tērauda rūpniecības iespējamo iekļaušanu vispārējā regulējumā;

1.1.19. rosina Komisiju, ņemot vērā īpatnības saistībā ar Ogļu un tērauda pētniecības fondu (OTPF):

— saglabāt tādu pašu līdzdalības līmeni šajā nozarē, jo tas palīdz Komisijai pārvaldīt OTPF programmu, saglabājot sākotnējās īpatnības, kuru efektivitāte un lietderība ir noteikta pārraudzības un novērtējuma ziņojumā,

— saglabāt ekspertu tīklu, kurš vairāk nekā 60 gadus aktīvi darbojies uz sadarbību balstītā pētniecībā, un nodrošināt ekspertu pilnīgu iesaisti OTPF priekšlikumu atlasē un pašreiz īstenojamo projektu uzraudzībā,

— nepieļaut, ka citas programmas mazina OTPF nozīmīgumu;

1.1.20. aicina Eiropas Parlamentu un Padomi nodrošināt, ka ETS pārskatīšanas procesā visefektīvākajiem rūpniecības objektiem piešķirs bezmaksas kvotas bez ierobežojumiem, lai sniegtu vērā ņemamu stimulu citiem rūpniecības objektiem ar mērķi uzlabot to darbību;

1.1.21. uzsver, ka pilnīgs atlīdzinājums par netiešajām izmaksām, kas izriet no elektrības cenu pieauguma emisiju kvotu tirdzniecības sistēmas iespaidā un atjaunojamo energoresursu atbalsta, ir jānodrošina saskaņoti, lai novērstu pašreizējos kropļojumus ES vienotajā tirgū;

1.1.22. prasa Komisijai veikt nepieciešamos pasākumus, lai nodrošinātu, ka atkritumu sūtījumi no ES tiek apstrādāti un pārstrādāti, pilnībā ievērojot vides un cilvēku veselības aizsardzību;

1.1.23. mudina Komisiju un dalībvalstis ņemt vērā un publiskā iepirkuma noteikumu ietvaros pienācīgi atalgot brīvprātīgās ilgtspējas shēmas, ko izstrādājusi tērauda ražošanas nozare, lai palielinātu uzņēmumu saistības pret pašreizējām un nākamajām paaudzēm, un kuras ir labākais veids, kā veicināt ilgtspējīgu pieeju visā ES tirgū.

2. Ievads

2.1. Komisija atzīst, ka tērauda nozare, kas nodrošina 1,3 % no ES IKP, ir pamats daudzu rūpniecības nozaru vērtības ķēdēm, nodrošinot 328 000 tiešo darbvietu, un ka tās ietekme uz netieši saistītajām darbvietām ir pat vēl lielāka. Nozare aptver visu Eiropu, proti, 24 dalībvalstīs izvietots vairāk nekā 500 ražotņu.

2.2. Nopietnu kaitējumu tērauda nozarei ir radījis ļoti lielos apmēros negodīgi tirgots imports, kas ir pazeminājis tērauda cenas un līcis šaubīties par visas nozares dzīvotspēju īstermiņā. Šī situācija seko tūlīt aiz septiņu gadu ekonomikas krīzes, kas smagi skārusi tērauda nozari un kuras dēļ tiešo darbvietu skaits ir samazinājies aptuveni par 90 000.

2.3. Krīzē izdzīvojušie uzņēmumi darbojas ar samazinātu darbinieku skaitu un ierobežotām manevrēšanas iespējām. Turklāt papildu problēmas Eiropas tērauda rūpniecībai, kas cīnās par konkurētspējas atgūšanu starptautiskā līmenī, rada augstās enerģijas cenas un vides un klimata politikas ietekme. Visbeidzot, nozares grūtības ir saistītas arī ar taupības politiku, kas nelabvēlīgi ietekmē tērauda rūpniecību, jo īpaši celtniecības, būvniecības pakalpojumu, transporta un infrastruktūras tirgos.

2.4. Neraugoties uz ES tērauda rūpniecības augsta līmeņa tehnoloģisko veiktspēju, pieprasījuma samazināšanās jaunietekmes valstīs un jaudas pārpalikums visā pasaulē, jo īpaši Ķīnā, ir radījis bezprecedenta situāciju, kuras risināšanai nepieciešami ārkārtēji un steidzami pasākumi.

2.5. Ķīnā jaudas pārpalikums un negodīga tirdzniecības prakse ir izraisījusi ievērojamu eksporta pieaugumu, destabilizējot globālos tērauda tirgus un pazeminot tērauda cenas visā pasaulē. Tā kā ES tirgus ir visatvērtākais tirgus pasaulē, kuram piemēro nulles nodokli un kurā nav tehnisku šķēršļu tirdzniecībai, ekonomikas atlabšanas nelielā apmēra lielāko daļu tirgū ir absorbējis negodīgs imports par ārkārtīgi zemām cenām.

2.6. Komisija ir uzsākusi desmit jaunas izmeklēšanas par negodīgu tirdzniecību saistībā ar tēraudu. Situācija vēl nebūt nav normalizējusies, un, lai tiktu galā ar šīm norisēm, ir vajadzīgi steidzami ilgtermiņa pasākumi.

2.7. Nodarbinātība un ieguldījumi tērauda nozarē ir samazinājušies, un, ja netiks veikti nekādi pasākumi, drīzumā sagaidāma darbvietu skaita vēl lielāka samazināšanās.

2.8. EESK pauž nožēlu par to, ka nav atjaunināts 2013. gada rīcības plāna tērauda rūpniecībai Eiropā īstenošanas ceļvedis, un šķiet, ka attiecībā uz dažiem uzdevumiem tas ir nonācis strupceļā.

2.9. 2013. gada 11. decembra atzinumā ⁽²⁾ EESK jau ir uzsvērusi, ka 2013. gada rīcības plāns tērauda rūpniecībai ⁽³⁾ bija "visaptverošs rīcības plāns tērauda nozarei". Diemžēl EESK nevar paust tādu pašu viedokli par izskatāmo paziņojumu, kurā trūkst konkrētu mērķu un konkrētu īstermiņa, vidēja termiņa un ilgtermiņa mērķu.

20.10. EESK norāda, ka Eiropas tērauda rūpniecības rīcības plāns tika sīkāk precizēts, un tajā tika ierosināts ceļvedis, kurā noteikti konkrēti pasākumi Eiropas tērauda ražošanas nozares saglabāšanai.

2.11. Pēc vairākām Konkurētspējas padomes sanāksmēm, Eiropadomes 2016. gada 17. marta sanāksmes un G7 sanāksmes 2016. gada maijā EESK uzskata, ka būtiskā politiskā griba ir acīmredzama un ka tagad ir īstais laiks pārvērst šo gribu efektīvos un atbilstošos pasākumos, kuru mērķis ir atjaunot vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES tērauda rūpniecībā.

3. Tirdzniecības politika

3.1. *Tirdzniecības aizsardzība*

3.1.1. ES joprojām būs vadošajās pozīcijās pasaulē attiecībā uz atklātu un brīvu tirdzniecību, ja vien tirdzniecība tiks veikta taisnīgos tirgus apstākļos. Ņemot vērā to, ka nav starptautisku konkurences noteikumu, cīņā pret negodīgu tirdzniecības praksi, kas kaitē ES rūpniecībai, būtiska loma ir tirdzniecības aizsardzības instrumentiem.

3.1.2. EESK atzinīgi vērtē Komisijas apņemšanos vēl vairāk paātrināt pagaidu pasākumu noteikšanu attiecībā uz savām iekšējām procedūrām un vajadzīgo resursu piešķirumiem. Pašreizējās prakses maiņa un pārbaudes apmeklējumi pēc pagaidu pasākumu noteikšanas varētu paātrināt šo procesu, neradot vajadzību veikt izmaiņas pamatregulās.

3.1.3. Attiecībā uz tiesvedību antisubsidēšanas lietās EESK mudina Komisiju paplašināt izmeklēšanu, lai iekļautu visas subsīdiu shēmas, kas konstatētas izmeklēšanas gaitā, pat tad, ja tās nav norādītas sākotnējā sūdzībā.

3.1.4. Komisijai un visai ES kopumā ir jārisina jautājums par Ķīnas tirgus ekonomikas statusu (TES) tādā veidā, kas neapdraud antidempinga pasākumu efektivitāti. Protokola par Ķīnas pievienošanos PTO 15. iedaļas a) punkta ii) apakšpunkta darbība var izbeigties 2016. gada decembrī, bet tādēļ nevajadzētu automātiski un nepelnīti piešķirt Ķīnai tirgus ekonomikas statusu, ja tā neizpilda kritērijus, kas izklāstīti ES Antidempinga pamatregulā.

3.1.5. EESK izsaka cerību, ka pašreizējais ietekmes novērtējums, ko veic Komisija, būs visaptverošs un sektorāls un tajā tiks ņemta vērā arī TES piešķiršanas Ķīnai īpaša ietekme, it īpaši uz dažiem Eiropas reģioniem, ja netiek noteikti pienācīgi un patiešām efektīvi papildu pasākumi.

3.2. *Jaudas pārpalikums*

3.2.1. EESK atzīst Komisijas centienus divpusējās vai daudzpusējās sarunās, kuru mērķis ir panākt vienošanos par jaudas samazināšanu un pārredzamību attiecībā uz valsts atbalstu. Minēto divpusējo un daudzpusējo sarunu rezultāti tomēr nav apmierinoši.

3.2.2. Lai novērstu jaudas pārpalikuma cēloņus, ir vajadzīga stingra apņemšanās periodiski ziņot par valsts atbalsta shēmām un īpašajiem pasākumiem, par ko panākta vienošanās ESAO un PTO ietvaros.

3.2.3. EESK izsaka cerību, ka Padome sadaļas par enerģiju un izejvielām iekļaus katra jauna brīvās tirdzniecības nolīguma (BTN) mandātā, jo tas dos Komisijai iespēju ietvert minētās sadaļas vispārējās sarunās par pilnīgi visiem BTN.

⁽²⁾ OV C 170, 5.6.2014., 91. lpp.

⁽³⁾ COM(2013) 407.

3.2.4. Turklāt turpmākajās sarunās un jaunajos nolīgumos kā svarīgi punkti jāiekļauj pilsoniskās sabiedrības organizāciju, arodbiedrību un individuālu darba ņēmēju tiesību pilnīga ievērošana attiecībā uz vides jautājumiem.

3.2.5. Komisijai būtu jādara zināmi atklātībai gadījumi, kad kāda valsts nepilda savas saistības valsts atbalsta pārredzamības un ziņošanas jomā, un jāuzskata tie par nevēlēšanos sadarboties tirdzniecības aizsardzības procedūrās.

3.2.6. Diplomātiskās sarunas nevar būt šķērslis, lai piemērotu tirdzniecības aizsardzības līdzekļus, ja tie ir vajadzīgi.

4. Ieguldījumi

4.1. Eiropas Stratēģisko investīciju fonds (ESIF) faktiski rada riska uzņemšanās papildu spēju tirgū, lai atbalstītu ES tērauda uzņēmumu izstrādātus dzīvotspējīgus investīciju projektus. Tomēr šobrīd šis fonds diemžēl ir pieejams samērā nedaudziem uzņēmumiem, jo, cenām esot tik zemā līmenī, tērauda tirgus apstākļi nevar garantēt atbilstošu ienākumu no ieguldījumiem.

4.2. Uzsvars jāliek uz tāda regulējuma izveidi, kas garantē pienācīgu atdevi no ieguldījumiem tērauda rūpniecības nozarē. Atbilstoši pašreizējam regulējumam, pateicoties Eiropas Centrālās bankas (ECB) monetārajai politikai, finansējuma ir pietiekami daudz.

4.3. Ieguldījumi Eiropas tērauda rūpniecībā ir jāpalielina, lai modernizētu rūpnīcas un iekārtas, kā arī jāveicina pētniecība un jaunu produktu un procesu izstrāde.

5. Ieguldījums cilvēkresursos

5.1. EESK pilnībā atbalsta Komisijas paziņojumu, tomēr tam trūkst sīki izstrādāta rīcības plāna, lai nodrošinātu, ka tērauda rūpniecība joprojām ir pievilcīga nozare talantīgiem jauniešiem. EESK aicina Komisiju un dalībvalstis noteikt skaidras un efektīvas metodes pārstrukturēšanas procesa pārvaldībai sociāli ilgtspējīgā veidā, izmantojot visus pieejamos instrumentus (Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fondu (EGF), struktūrfondus utt.) un palielinot to elastīgumu un spēju reaģēt uz strauji mainīgās globālās ekonomikas izaicinājumiem. Sociālā dialoga veicināšanai ar mērķi pilnveidot darba ņēmēju prasmes, lai viņi pielāgotos jaunajiem izaicinājumiem, būs vajadzīgs konkrēts plāns un sīki izstrādāts grafiks, par ko jāvienojas Komisijai un sociālajiem partneriem.

5.2. Saskaņā ar spēkā esošajiem valsts atbalsta noteikumiem dažas dalībvalstis ir veikušas pasākumus, lai atbalstītu tērauda rūpniecību, kurai joprojām ir izšķiroša loma visās pakārtotajās ražošanas nozarēs. Šī valsts intervence ir norītējusi dažādos veidos, piemēram, atbalsts ieguldījumiem pētniecībā un izstrādē, energoefektīvās tehnoloģijās un ieguldījumiem ar mērķi aizsargāt darba ņēmēju veselību un drošību, kā arī kompensācijas par netiešajām enerģijas izmaksām.

5.3. Lai tirgus cikliskās lejupslīdes apstākļos saglabātu prasmes, ir īstenoti tādi pasākumi kā, piemēram, daļējs bezdarbs, saīsināta darbalaika režīms Vācijā (*Kurzarbeit*), shēmas darbinieku aizstāšanai (*contrato relevo* Spānijā) un solidaritātes līgumi (Itālijā).

6. Konkurences politika un valsts atbalsta elastīgums pētniecībā un izstrādē

EESK aicina Komisiju 2016. gada otrajā pusē organizēt darbsemināru ar dalībvalstīm un sociālajiem partneriem ar mērķi izstrādāt pamatnostādnes, lai īstenotu elastīgumu, ko pieļauj jaunais valsts atbalsta noteikumu kopums.

7. Pētniecība un izstrāde

7.1. Eiropas Tērauda tehnoloģiju platforma (ESTEP) ir izveidojusi nozīmīgas partnerības, iesaistot visu Eiropas tērauda rūpniecības nozari, tās piegādātājus un patērētājus (transporta nozari, būvniecības nozari un enerģētikas nozari), MVU, privātās un valsts pētniecības iestādes, valsts iestādes un arodbiedrību pārstāvjus.

7.2. ESTEP darba grupas ir rūpīgi izanalizējušas Eiropas Komisijas ierosināto jauno pētniecības un inovācijas ceļvedi, un tās pārskatītajā programmā jau ir ietverti temati, kas attiecas uz tērauda nozari.

7.3. Ogļu un tērauda pētniecības fonds (OTPF) 2002. gadā sekmīgi pārņēma Eiropas Ogļu un tērauda kopienas (EOTK) atlikušos aktīvus. Pēdējos desmit gados gan OTPF, gan pamatprogrammas ietvaros ir veicināta un pastiprināta uz sadarbību balstīta pētniecība Eiropas tērauda nozarē. ESTEP "spoguļgrupa" apvieno pārstāvjus no 20 ES-28 dalībvalstīm.

7.4. Būtisks priekšnosacījums konkurētspējīgai tērauda rūpniecībai Eiropā ir joprojām būt tehnoloģiju izstrādes avangardā, saglabājot un izvērsot ES tērauda ražošanas nozares pētniecības un izstrādes spējas. Šajā ziņā OTPF ir svarīgs un unikāls instruments. Eiropas Komisija 2013. gada septembrī publicēja uzraudzības un novērtējuma ziņojumu, kurā skaidri apliecināta OTPF efektivitāte.

7.5. Nesen Pētniecības un inovācijas ĢD tūri administratīvu iemeslu dēļ nolēma samazināt rūpniecības konsolidēto un būtisko lomu OTPF programmu pārvaldībā, tādējādi apdraudot tās tiešo saikni ar rūpniecību. EESK mudina Komisiju atcelt minēto lēmumu.

8. Energētika

8.1. Komisija nevar sev piedēvēt panākumus saistībā ar cenu atšķirības starp ASV un ES samazināšanu, jo tas ir noticis bez Komisijas iejaukšanās. Cenu starpība joprojām ir nepieņemama un nopietni kaitē ES tērauda rūpniecības konkurētspējai.

8.2. Būtu jāveic aktīvi pasākumi, lai nodrošinātu, ka enerģijas cenas nemazina ES tērauda rūpniecības konkurētspēju.

9. Emisijas kvotu tirdzniecības sistēmas (ETS) pārskatīšana

9.1. EESK atzinīgi vērtē to, ka Eiropadome 2014. gada 23. un 24. oktobra secinājumos konstatē, ka jāpanāk līdzsvars starp mērķi samazināt siltumnīcefekta gāzu emisijas un mērķi nodrošināt Eiropas rūpniecības konkurētspēju.

9.2. Eiropas tērauda ražošanas nozare ir videi visnekaitīgākā visā pasaulē, un ES ir jārikojas, lai izvairītos no ražotņu pārvietošanas uz trešām valstīm, kurās ir zemāki vides aizsardzības standarti un augstāks emisiju līmenis nekā ES.

9.3. Kritērijiem nevajadzētu patvaļīgi piemērot nekādu lineāru samazinājuma koeficientu, jo tas samazinās emisijas kvotu bezmaksas piešķiršanas apjomu zem tehniski un ekonomiski sasniedzamiem līmeņiem.

9.4. Kritēriju pārskatīšanai jābalstās uz reāliem, tehniski un ekonomiski sasniedzamiem līmeņiem, piedāvājot pilnu kompensāciju visefektīvākajām ražotnēm.

9.5. Kapitālietilpīgās nozarēs, piemēram, tērauda rūpniecībā, ir vajadzīgi skaidri un paredzami reglamentējošie noteikumi, kas, savlaicīgi ieviesti, ļauj pareizi plānot vajadzīgos ieguldījumus. Visas ieinteresētās puses jāiesaista atklātā un konstruktīvā diskusijā par ES ETS reformu.

9.6. Inovācijas fonds ir vērtīgs instruments, bet tas nedrīkstētu samazināt bezmaksas kvotu piešķiršanas apjomu, kas ir pieejams oglekļa emisiju pārvirzes aizsardzībai. Jāizveido ilgtspējīgas darbvietas jaunajā ekonomikā, kurā tērauda rūpniecība ir būtiska sastāvdaļa. Godīgā pārejā ir patiešām jānodrošina, ka atlaistajiem darbiniekiem tiek radītas iespējas atrast darbu augošajās nozarēs, vienlaikus garantējot viņiem darba apstākļus un tiesības apvienoties arodbiedrībās.

9.7. EESK uzsver, ka ES ETS nedrīkst reformēt uz tērauda nozares darbinieku rēķina. Visās reformās ES vērienīgie klimata mērķi ir jāsaista ar atjaunotu un modernizētu tērauda rūpniecību un jānodrošina, ka Eiropas tērauda ražošanas nozarei ir dots jauns stimuls, tā ir modernizēta un cenšas sasniegt Eiropas mērķus klimata jomā.

10. Aprites ekonomika: pārstrāde

10.1. Pārstrāde neapšaubāmi ir pieeja, kas dod labumu videi, un tērauds, būdams pastāvīgs materiāls, ir ideāli piemērots pārstrādei. Tomēr nav saimniecisku pierādījumu tam, ka pārstrādei “jāsamazina ražošanas izmaksas”; ar dažiem izņēmumiem realitāte patiesībā ir gluži pretēja. Ja pārstrāde būtu tīri saimnieciska darbība, nebūtu nekādas vajadzības to veicināt, jo ikviens uzņēmējs automātiski, bez jebkāda tiesiskā regulējuma pārietu uz pārstrādi.

10.2. EESK nevar atbalstīt apgalvojumu, ka atkritumu cikla beigu kritēriji ir palīdzējuši veicināt lielāku pieprasījumu pēc pārstrādāta tērauda. Atkritumu cikla beigu kritēriju piemērošana aprobežojas ar dažām ES dalībvalstīm un pretstatā Komisijas apgalvojumam nav palīdzējusi uzlabot lūžņu kvalitāti; kritēriju ieviešanas zemais līmenis izskaidrojams ar to, ka tie uzliek lielāku administratīvo un reglamentējošo slogu lūžņu tirdzniecībai iekšzemes tirgū, nekādi neveicinot un neuzlabojot pārstrādes procesu.

10.3. Aprites ekonomikas tiesību aktu kopumā ir daudz labu nodomu, bet nav nepieciešamās apņēmības patiešām veicināt blakusproduktu, piemēram, izdedžu, izmantošanu, izvairoties no nevajadzīga administratīvā sloga, kādu dažas dalībvalstis mēģina ieviest. Blakusproduktu izmantošana ievērojami palīdz samazināt dabas resursu un atkritumu izgāztuvju izmantošanu.

10.4. Tērauds nekad netiek izlietots, bet gan nemitīgi pārveidots; tādējādi dabas resursu izmantošana tērauda ražošanai pirmajā reizē ir pārveidojošs process, kurā dzelzs tiek padarīta pieejama “praktiskākā formā” turpmākai izmantošanai (aprites cikliem) un tādējādi tiek samazināts vidēja/ilgtermiņa spiediens uz dabas resursiem.

Briselē, 2016. gada 14. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zvejas resursu saglabāšanu un jūras ekosistēmu aizsardzību ar tehniskiem pasākumiem un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1967/2006, (EK) Nr. 1098/2007, (EK) Nr. 1224/2009 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1343/2011 un (ES) Nr. 1380/2013 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 894/97, (EK) Nr. 850/98, (EK) Nr. 2549/2000, (EK) Nr. 254/2002, (EK) Nr. 812/2004 un (EK) Nr. 2187/2005”

(COM(2016) 134 final – 2016/0074 (COD))

(2016/C 389/09)

Ziņotājs: Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE

Padome 2016. gada 7. aprīlī un Eiropas Parlaments 2016. gada 11. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 43. panta 2. punktu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai par zvejas resursu saglabāšanu un jūras ekosistēmu aizsardzību ar tehniskiem pasākumiem un ar ko groza Padomes Regulas (EK) Nr. 1967/2006, (EK) Nr. 1098/2007, (EK) Nr. 1224/2009 un Eiropas Parlamenta un Padomes Regulas (ES) Nr. 1343/2011 un (ES) Nr. 1380/2013 un atceļ Padomes Regulas (EK) Nr. 894/97, (EK) Nr. 850/98, (EK) Nr. 2549/2000, (EK) Nr. 254/2002, (EK) Nr. 812/2004 un (EK) Nr. 2187/2005”

(COM(2016) 134 final – 2016/0074 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 30. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 13. jūlija sēdē), ar 74 balsīm par un 1 atturoties pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi

1.1. Komiteja pilnībā atbalsta Komisijas pieeju, ka nepieciešams aktualizēt un vienkāršot tehnisko pasākumu pašreizējo pārvaldības sistēmu, kuras pamatā jābūt resursu apsaimniekošanas un saglabāšanas ilgtermiņa stratēģijai.

1.2. Vairāki ierosinātie jauninājumi un grozījumi tiešā veidā veicinātu zvejas flotu pielāgošanu izkraušanas pienākumam un maksimālajam ilgtspējīgas ieguves apjomam (MSY). EESK tos var vērtēt tikai atzinīgi, jo šīs reformas nodrošinātu lielāku darbības elastību un sekmētu zvejas rīku lielāku selektivitāti.

1.3. Tomēr dažos iesniegtajos priekšlikumos nav pienācīgi ņemti vērā zvejas darbību praktiskie nosacījumi un nav izvērtēta sociālā un ekonomiskā ietekme. Komiteja nav pārliecināta, ka šie priekšlikumi ir saprātīgs kompromiss starp zvejas nozares īstermiņa un vidēja termiņa interešu aizsardzību un zvejas resursu labāku saglabāšanu. Šajā sakarā EESK vēlas īpašu uzmanību pievērst turpmāk izklāstītajiem aspektiem.

1.3.1. Komiteja aicina Komisiju pārskatīt ierosinātās linuma acu izmēru izmaiņas un izmantot linuma acs atsaucēs izmēru, ko flotes joprojām lieto dažādās zivsaimniecībās, un nenoteikt nepamatotu vai nevajadzīgu palielinājumu vai samazinājumu.

1.3.2. Komiteja atkārtoti uzsver, cik svarīgi ir ar priekšlikumu negrozīt dažām sugām piemērotos minimālos izmērus, ja tam nav pienācīga pamatojuma.

1.3.3. Komiteja uzskata, ka jāievieš noteikumi, kas pieļauj inovāciju un vērtības noteikšanu attiecībā uz nevēlamu nozveju.

1.3.4. Lai kuģus pielāgotu izkraušanas pienākumam un veicinātu darba apstākļu uzlabošanu uz kuģa, komiteja aicina padarīt elastīgākus zvejas kapacitātes maksimālos apjomus, ko mēra bruto tonnāžā un kas dalībvalstīm noteikti ar kopējo zivsaimniecības politiku (KZP).

1.4. EESK aicina Padomi, Eiropas Parlamentu un Komisiju izveidot īstu dialogu ar zvejniekiem un to pārstāvjiem, pirms tiek pieņemts jebkāds lēmums par izskatāmajiem priekšlikumiem. Lai noteikumi tiktu pildīti, ir nepieciešama klusuciešot izteikta zvejnieku piekrišana un sadarbība ar tiem. Lielākas iespējas ievērot noteikumus būs tad, ja zvejnieki pilnībā piedalīsies debatēs.

1.5. Komiteja mudina saglabāt apņēmību visā reģionalizācijas procesā uzturēt dialogu ar ieinteresētajām personām.

2. Priekšvēsture

2.1. Tehniskie pasākumi ir plašs noteikumu klāsts, ar ko regulē, kā, kur un kad drīkst veikt zvejas darbību. Pašlaik ir liels skaits regulu, to grozījumu, īstenošanas noteikumu un pagaidu tehnisko pasākumu, kurus piemēro gan ES ūdeņos, gan attiecībā uz ES kuģiem, kas darbojas ārpus ES ūdeņiem. Praksē tehniski pasākumi ir noteikti vairāk nekā 30 regulās, un īpaši nozīmīgas ir regulas, kas attiecas uz Atlantijas okeānu ⁽¹⁾, Vidusjūru ⁽²⁾ un Baltijas jūru ⁽³⁾.

2.2. Līdz šim ir notikuši divi nesekmīgi mēģinājumi pēc Komisijas ierosinājuma pārskatīt un atjaunināt tehnisko pasākumu sarežģīto tiesisko regulējumu.

2.3. ES zivsaimniecības tiesību akti un politika ir steidzami jāpielāgo jaunajām izmaiņām, kas ieviestas ar KZP, proti, izkraušanas pienākumam un maksimālā ilgtspējīgas ieguves apjoma (MSY) sasniegšanai attiecībā uz visiem krājumiem un pakāpeniski pieaugošā veidā vēlākais līdz 2020. gadam. Šo mērķu sasniegšana ES zivsaimniecības nozarei ir liels izaicinājums.

2.4. Jāatzīmē arī, ka vēl nesen zivsaimniecības politikas lēmumus pieņēma vienīgi Padome. Tas nozīmēja, ka tehniskie pasākumi tika pieņemti detalizētu ES regulu veidā, nevis kā reģionāli izstrādāti noteikumi, kuros ņemtas vērā katra baseina un zivsaimniecības īpatnības. Tādējādi visaptverošas mikropārvaldības pieeja apvienojumā ar ES iestāžu vēlmi visus tehniskos aspektus apkopot grozījumu veidā ir radījusi sarežģītu tiesisko sistēmu, kurā ir maz rīcības brīvības un kuru nozarei ir grūti izprast un ievērot.

2.5. Tagad Komisija ierosina jaunu pamatregulu ⁽⁴⁾, kas satur vispārīgus noteikumus, kopīgus standartus, kā arī pamatstandartus (pa reģioniem), kas darbosies kā automātiski pasākumi līdz brīdim, kamēr tiks izstrādāti un ES tiesību aktos iekļauti reģionalizēti pasākumi.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Ar izskatāmo priekšlikumu Komisija vēlas palīdzēt elastīgā un reģioniem piemērotā veidā sasniegt jaunās KZP politikas galvenos mērķus. Tajā it īpaši uzsvērta nepieciešamība samazināt jūras sugu zivju mazuļu un nārstojošu zivju baru nozveju, palielināt zvejas rīku selektivitāti, nepieļaut aizsargājamo sugu nozveju, samazināt izmetumus un līdz minimumam samazināt ietekmi uz vidi.

3.2. Lai šos mērķus sasniegtu, Komisija ir nākusi klajā ar dokumentu, kura mērķis ir vienkāršot tehnisko pasākumu pašreizējo pārvaldības sistēmu, kuras pamatā ir resursu apsaimniekošanas un saglabāšanas ilgtermiņa stratēģija. Regulas priekšlikumā Komisija īpašu uzmanību pievērš izmetumu jautājumam, reģionalizācijai, ieinteresēto personu intensīvākai līdzdalībai un lielākai zvejnieku atbildībai.

⁽¹⁾ Padomes 1998. gada 30. marta Regula (EK) Nr. 850/98 par zvejas resursu saglabāšanu, izmantojot tehniskos līdzekļus jūras organismu mazuļu aizsardzībai, kura attiecas uz Atlantijas okeāna ziemeļaustrumu daļu (un kopš 2012. gada arī uz Melno jūru) (OV L 125, 27.4.1998., 1. lpp.).

⁽²⁾ Padomes 2006. gada 21. decembra Regula (EK) Nr. 1967/2006, kas attiecas uz Vidusjūras zvejas resursu ilgtspējīgas izmantošanas pārvaldības pasākumiem (OV L 409, 30.12.2006., 9. lpp.).

⁽³⁾ Padomes 2005. gada 21. decembra Regula (EK) Nr. 2187/2005, ar ko nosaka tehniskos pasākumus zvejas resursu saglabāšanai Baltijas jūrā, Beltos un Zunda šaurumā (OV L 349, 31.12.2005., 1. lpp.).

⁽⁴⁾ COM(2016) 134 final.

3.3. Svarīgākie jaunie elementi un grozījumi ir šādi:

- vispārīgu un konkrētu mērķu, jutīgu sugu piezvejas robežapjomu, labas pārvaldības principu un iepriekš dažādos noteikumos ietvertu definīciju konsolidācija un atjaunināšana,
- ieviest kopīgus tehniskos noteikumus vai pasākumus, kas ir piemērojami visiem jūras baseiniem un tiek uzskatīti par pastāvīgiem pasākumiem. Šie pasākumi ietver aizliegtos zvejas rīkus un praksi, velkamo zvejas rīku, kā arī stacionāro tīklu vispārīgus izmantošanas ierobežojumus un nosacījumus, jutīgu sugu un dzīvotņu aizsardzību, minimālos saglabāšanas references izmērus un kopīgus izmetumu samazināšanas pasākumus,
- reģionalizācijas izvērsšana, nosakot atsaucē pasākumus (galvenokārt priekšlikuma pielikumos), kurus piemēros, ja nebūs reģionālo pasākumu. Turklāt ir noteikta kompetence attiecībā uz tehnisko pasākumu reģionalizāciju, kas norisinās, pieņemot daudzgadu plānus, pagaidu izmetumu plānus un nosakot saglabāšanas pasākumus. Iekļauta arī drošības klauzula, ja nepieciešami ārkārtas pasākumi jūras sugu aizsardzībai.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. Ievada piezīmes

4.1.1. Pašreizējie noteikumi par tehniskiem pasākumiem ir visvairāk novecojušais tiesiskais regulējums, kāds mums šobrīd ir, tāpēc EESK uzskata, ka ir ļoti svarīgi ātri pieņemt šo jauno vienkāršoto regulu, lai nozare varētu praktiski un ilgtspējīgi pielāgoties gaidāmajiem uzdevumiem.

4.1.2. Komiteja uzskata, ka tehniskie pasākumi būtu jāpieņem pēc tiešas un pietiekamas apspriešanās ar ieinteresētajām personām. Tiem ir jābūt elastīgākiem un gataviem reaģēt uz konkrētām vajadzībām, un tie jāapstiprina ātrā un efektīvā lēmumu pieņemšanas procesā, lai ļautu pielāgoties jaunajām pārmaiņām.

4.1.3. Ar KZP reformu ir izveidota novatoriska zvejniecības pārvaldības stratēģija, kuras pamatā ir pāreja uz pieeju, kas vērsta uz rezultātiem un reģionalizācijas ieviešana. Komiteja pilnībā atbalsta šo jauno pieeju.

4.2. Saglabāšana

4.2.1. Komiteja pilnībā atbalsta Komisijas stratēģiju atcelt vai vienkāršot tos zivju mazuļu aizsardzībai noteiktos zvejas aizlieguma apgabalus vai zvejai ierobežotos apgabalus (apmēram puse), kuri nozares centieni, zivju krājumu atjaunošanas vai vides pārmaiņu rezultātā vairs nav operatīvi vai ir novecojuši.

4.2.2. Komiteja atbalsta arī to, ka visas pūles tiek veltītas tehnisko pasākumu uzlabošanai, jo tādējādi var uzlabot zvejas vietu stāvokli un sekmēt to saglabāšanu, pamatojoties uz Zivsaimniecības zinātnes, tehnikas un ekonomikas komitejas (ZZTEK) ieteikumiem un ņemot vērā dalībvalstu, zivsaimniecības nozares un pārējo ieinteresēto personu komentārus.

4.3. Ekonomiskā un sociālā ietekme

4.3.1. Daudzi ierosinātie noteikumi nenoliedzami liks ievērojami mainīt zvejas metodes un rīkus, tādējādi radot jūtamu ekonomisko un sociālo ietekmi. Komisija atzīst, ka jaunie KZP uzdevumi īstermiņā būtiski ietekmēs zivsaimniecības nozari, taču ilgākā termiņā gaidāmi ievērojami ieguvumi. Tomēr Komisija līdz šim vēl nav mēģinājusi aplēst sociālās un ekonomiskās izmaksas, ko īstermiņā varētu radīt priekšlikuma īstenošana. Komiteja uzskata, ka šādas informācijas trūkums neļauj noteikt, vai priekšlikums nodrošina saprātīgu līdzsvaru starp zvejas nozares īstermiņa un vidēja termiņa interešu aizsardzību un zvejas resursu labāku saglabāšanu.

4.3.2. Lai mazinātu īstermiņa negatīvo ietekmi (piemēram, sugu nozvejas objektīva samazināšana un jauni aprikojuma iegādes izdevumi) gan uz kuģu īpašniekiem, gan jūras zvejniekiem, komiteja uzskata, ka būtu lietderīgi zvejniecības nozari atbalstīt no Eiropas Jūrlietu un zivsaimniecības fonda (EJZF).

4.3.3. EESK norāda, ka Komisijas priekšlikumā nav veikts nekāds ietekmes novērtējums par drošību jūrā. Jaunie zivsaimniecības politikas pasākumi potenciāli apdraud kuģa apkalpes drošību (piemēram, lai apstrādātu piezveju, pieaug darba stundu skaits) un kuģa drošību (piemēram, kuģa stabilitāti piezvejas palielināšanās dēļ), un tas būtu jāanalizē un jāņem vērā.

4.4. Īstenošana un izpilde

4.4.1. Lai sasniegtu iepriekš minētos mērķus, jaunajā KZP pamatregulā⁽⁵⁾ paredzēti dažādi tehniskie un saglabāšanas pasākumi. Kā vissvarīgākais līdzeklis šajā nolūkā iecerēti daudzgažu plāni, kas veidos pamatu attiecīgo zivju krājumu un jūras ekosistēmu ilgtspējīgai izmantošanai un kuros būs jāietver atbilstoši tehniskie pasākumi (10. panta 1. punkta f) apakšpunkts).

4.4.2. Komisija uzskata, ka priekšlikums ir vajadzīgs, lai nodrošinātu juridisko noteiktību, kamēr nav apstiprināti daudzgažu pārvaldības plāni, un tas ir pārejas posma risinājums pašreizējās tiesību sistēmas pielāgošanai jaunajām KZP prasībām saistībā ar tehniskajiem pasākumiem. EESK uzskata, ka šī pāreja ir nepieciešama.

4.4.3. Pēc komitejas ieskata, lai pienācīgi izvērstu un īstenotu reģionalizāciju, Komisijai, pamatojoties uz dalībvalstu iesniegtiem kopīgiem ieteikumiem, būtu jāierosina daudzgažu plāni un izmetumu plāni, lai nepieļautu atgriešanos pie mikropārvaldības. Komisijas funkcijai būtu jāaprobežojas ar to, ka Komisija pārbauda un koordinē dalībvalstu priekšlikumu atbilstību tam, lai nodrošinātu KZP mērķu sasniegšanu. Tādējādi tiks nodrošināts, ka šie pasākumi, ar ko pielāgojas jaunajiem zvejas apstākļiem, tiks ātri pieņemti, izmantojot augšupēju pieeju, un nozare tos labāk akceptēs.

4.5. Reģionalizācija un lēmumu pieņemšanas process

4.5.1. Komiteja piekrīt, ka nolūkā izvairīties no juridiska vakuuma ir svarīgi saglabāt dažus kopīgus pamata pasākumus, kas piemērojami visām zivsaimniecībām un reģioniem un kas aprobežotos ar jaunajai KZP atbilstošu kopīgu definīciju principu un mērķu noteikšanu.

4.5.2. Komiteja tomēr vēlas uzsvērt, ka pēc visu secīgo izkraušanas pienākuma tiesību aktu spēkā stāšanās pašreizējā zvejniecības pārvaldība radikāli mainīsies. Pieeja vairs nebūs koncentrēta uz zivju izkraušanu, bet gan uz nozveju. Tādēļ ir ārkārtīgi svarīgi, lai likumdevēji neatkārtotu pagātnes kļūdas un akceptētu, ka par ES preskriptīviem tehniskajiem pasākumiem tiek lemts reģionālajā līmenī, plaši apspriežoties ar dalībniekiem, kuriem noteikumi būs jāpieņem un jāievēro ikdienā.

4.5.3. Turklāt EESK uzskata, ka Komisijai būtu jāveicina uzticēšanās gaisotne, ļaujot zvejniekiem brīvi izvēlēties vispiemērotākos rīkus, ar ko panākt lielāku selektivitāti un samazināt piezveju. Nedrīkst aizmirst, ka zvejnieki būs pilnībā atbildīgi par gūto nozveju, nevis par to, ko tie izkrauj krastā; tāpēc tiem jāļauj lemt par labākajiem selektīvajiem pasākumiem.

4.5.4. Diemžēl Komisija nav saskaņotā veidā piemērojusi šo pieeju optimālas linuma acs brīvai izvēlei, un tekstā ir atšķirības attiecībā uz linuma acs izmēru mazām pelaģiskām sugām un bentisko sugu zivīm. Pelaģiskajām sugām linuma acs izmērs ir drastiski samazināts, savukārt bentisko sugu zivīm tas ir palielināts. Šī regula nav jāizmanto, lai bez pienācīga pamatojuma palielinātu minimālo linuma acs izmēru, ko zvejnieki patlaban izmanto. Mēs nedrīkstam aizmirst, ka zvejnieki, pārdodot nozvejotās sugas, tiecas gūt maksimālu saimniecisko labumu un cenšas nepieļaut nemērķa sugu un zivju mazuļu nozveju, jo tos atskaita no kvotām un var pārdot tikai zivju miltu, zivju eļļas vai līdzīgu produktu ražošanai un to pirmās pārdošanas vērtība ir niecīga.

4.5.5. Reģionalizācija nozīmē ieinteresēto personu intensīvāku iesaistīšanos. Tiesību aktu pieņemšanai ciešā sadarbībā ar dalībvalstīm, konsultatīvajām padomēm, zivsaimniecības nozares uzņēmumiem, zinātniekiem un citām ieinteresētajām personām ir daudz priekšrocību, to skaitā: skaidrāki, vienkāršāki un katram baseinam un zivsaimniecībai pielāgoti

⁽⁵⁾ Regula (ES) Nr. 1380/2013, 7. pants.

noteikumi; augsts izpildes līmenis no zvejnieku puses; inspektoriem vieglāk piemērojami; lielāka politiku uzticamība un legītimitāte; labāka atbilstība vides mērķiem un lielāka zvejas selektivitāte. Tāpēc komiteja iesaka tehniskus pasākumus attiecībā uz zvejas rīkiem izstrādāt un pieņemt reģionālajā un vietējā līmenī.

4.5.6. Piemērs, kas uzskatāmi parāda negatīvās sekas, ja iepriekš minētā pieeja netiek ņemta vērā, redzams saistībā ar Vidusjūras floti, kas piedzīvoja nopietnas grūtības, kuras izraisīja tādu specifisku un obligātu noteikumu⁽⁶⁾ ieviešana kā auklas diametra samazināšana. Šis tehniskais pasākums radīja problēmas ar kuģu drošību un manevrētspēju; linuma plānuma un mazākas izturības dēļ ievērojami palielinājās linuma bojājumi; izmantotā ļoti smalkā un griezīgā pavediena izraisīto bojājumu dēļ pazeminājās nozvejoto zivju cenas un nevajadzīgi pieauga izmetumu apjoms.

4.6. Stimuli zvejniekiem: nevēlamas nozvejas izskaušana, samazināšana un profilakse

4.6.1. Komiteja uzskata, ka zivsaimniecības nozares pilnvērtīga līdzdalība lēmumu pieņemšanas procesā ar uzņēmumu organizāciju un arodbiedrību starpniecību būs milzīgs stimuls, lai panāktu noteikumu maksimālu atbilstību un to labāku izpratni.

4.6.2. Priekšlikuma 21. apsvērumā noteikts, ka dalībvalstīm būtu jāievieš pasākumi zivsaimniecības nozares atbalstam, piemēram, saistībā ar nevēlamu sugu uzglabāšanu un noieta tirgu atrašanu, lai ieguves sektoram palīdzētu izpildīt izkraušanas pienākumu. Tomēr atsevišķi uzsvērts tikai atbalsts investīcijām izkraušanas vietu būvniecībā un pielāgošanā. Komiteja uzskata, ka jānorāda arī uz investīcijām, kas jāveic uz kuģa nevēlamās nozvejas uzglabāšanai, pārstrādei un kopējai vērtībai.

4.6.3. Kuģu pielāgošanu izmetumu aizliegumam kavē arī KZP noteiktie tilpības (GT) ierobežojumi, jo – neatkarīgi no izmantoto zvejas rīku lielākas selektivitātes –, aizliedzot izmetumus, palielināsies nevēlamā nozveja, kas būs jāuzglabā un/vai jāpārstrādā uz kuģa. Ņemot to vērā, komiteja ierosina sistēmu padarīt elastīgāku⁽⁷⁾. Tāpēc tā iesaka katru reizi, kad tiek veikta kuģa renovācija vai pārbūve, ar kuru palielina tilpību (piemēram, papildu telpas uzglabāšanai vai nevēlamas nozvejas pārstrādes iekārtas), to ierakstīt atsevišķā reģistrā vai zvejas kuģu kopējās tonnāžas reģistra atsevišķā pozīcijā.

4.6.4. No otras puses, komiteja uzskata, ka tilpības palielinājumu nedrīkstētu uzskatīt par zvejas kapacitātes palielinājumu. Pēc tās ieskatiem, iepriekšējā punktā aprakstītā procedūra būtu jāpiemēro arī kuģa renovācijas gadījumā attiecībā uz tilpības palielinājumu tādu pasākumu rezultātā, kas veikti apkalpes drošības, kā arī darba un dzīves apstākļu uzlabošanai uz kuģa, ja vien šāds tilpības palielinājums nepaaugstina kuģa zvejas jaudu.

4.6.5. Pēdējo gadu laikā zivsaimniecības nozare ir pielikusi lielas pūles, lai izstrādātu progresīvo tehnoloģiju zvejas metodes ar mērķi līdz minimumam samazināt izmetumus un to iespējamo ietekmi uz vidi. Faktiski ZZTEK vairākkārt uzsvērusi, ka "selektivitātes uzlabošanas jomā pēdējos četros gados ir izdarīts vairāk nekā iepriekšējo divdesmit gadu laikā". Komiteja tomēr uzsver, ka bentiskajā zvejniecībā jāiegulda lielākas pūles un līdzekļi, lai veicinātu progresīvās tehnoloģijas selektivitātes jomā.

4.6.6. EESK atkārtoti uzsver, cik svarīgi ir neizmantot izskatāmo regulu, lai bez pienācīga pamatojuma grozītu minimālo izmēru, ko piemēro dažām sugām. No vienas puses, ir gadījumi, kuros izmērs palielinās, piemēram, sarkanspuru pageles zvejai Vidusjūrā, savukārt minimālā izmēra izmantojums tiek paplašināts arī uz zonām, uz kurām agrāk to neattiecināja (rietumu ūdeņos). Jūras asara gadījumā palielinātais izmērs, ko apstiprināja 2015. gada beigās attiecībā uz dažām zonām (ziemeļrietumu ūdeņi) tiek paplašināts uz zonām, kas šajā tiesību aktā nav iekļautas (dienvidrietumu ūdeņi).

⁽⁶⁾ Regula (EK) Nr. 1967/2006.

⁽⁷⁾ Saskaņā ar priekšlikumu Pelaģisko krājumu reģionālās konsultatīvās padomes ieteikumam V1 2015 04 18.

5. Īpašas piezīmes par atsevišķiem pantiem

5.1. 6. pants

Nemot vērā neskaidribas, ko attiecīgajā nozarē rada daudzas iespējamās definīcijas, EESK uzskata, ka tad, ja šīs definīcijas attiecas uz zvejas rīku vai tā daļu, tajās jāsniedz norāde uz pielikumu ar attēliem, kas atvieglo definētā jēdziena izpratni, kā to darījusi Komisija ar 1. papildinājuma 2. attēlu Padomes Regulā (EK) Nr. 2187/2005, ko paredzēts atcelt ar izskatāmo jauno regulu par tehniskajiem pasākumiem.

5.2. 13. pants

13. panta 2. punkta beigās norādīts, ka "Komisija (..) pievērš īpašu uzmanību tam, lai tiktu mazināta nelabvēlīgā ietekme, ko radītu zvejas darbību pārvietošana uz citiem jutīgiem apgabaliem", kas ir saprotams jutīgu dzīvotņu aizsardzības kontekstā; tāpēc būtu jāpievieno aizsargājamo apgabalu karte, lai uzlabotu zināšanas par jūras gultni, nevis vienkārši jāaizliedz darboties flotei, kura saskaņā ar jauno izkraušanas pienākuma politiku būtu spiesta meklēt jaunas zvejas vietas sugām, kuras tā zvejo. EESK uzskata, ka Komisijai būtu jāveic visu jutīgo jūras apgabalu visaptveroša kartēšana, lai precīzi zinātu, kas un kādā nolūkā tiek aizsargāts. Turklāt, lai nodrošinātu pilnīgu ilgtspēju, ir svarīgi ne tikai mazināt ietekmi uz vidi, bet arī zvejas apgabalu iespējamās slēgšanas sociālo un ekonomisko ietekmi.

5.3. 17. pants

Komiteja pauž bažas par priekšlikuma 17. panta 2. punkta saturu, jo Eiropas flote vienlaikus zvejo vairākas sugas, uz kurām neattiecas kopējās pieļaujamās nozvejas (KPN) režīms un komerciālās vērtības kvotas un kas palīdz uzņēmumiem gūt peļņu no to zvejas kuģu veiktajiem zvejas reisiem. Ir ļoti ieteicams ņemt vērā, ka, lai gan šīs sugas⁽⁸⁾ nav pakļautas KPN režīmam, tās ir daļa no flotes parastās nozvejas, tāpēc uzskatāmas par nozīmīgām sugām.

5.4. 37. pants

Eiropas Komisija nav devusi nekādu atsauci par investīcijām kuģī saistībā ar nevēlamās nozvejas uzglabāšanu, pārstrādi un kopējo vērtību; vēl vairāk, faktiski tā aizliedz jebkādas fizikālas vai ķīmiskas pārstrādes iespējas, lai uz kuģa ražotu zivju miltus vai zivju eļļu. Zvejnieki nav motivēti uzglabāt uz kuģa nevēlamo nozveju, ja pārdošanas cena ir aptuveni viens eurocents par kilogramu zivju, kas nav paredzētas cilvēka uzturam. Tādēļ komiteja aicina svītrot 54.a pantu, kas ierosināts 37. pantā.

6. Īpašas piezīmes par pielikumiem

6.1. Ziemeļrietumu ūdeņi (VI pielikuma B daļa)

6.1.1. Eiropas Savienībai būtu jāveicina uzticēšanās gaisotne, ļaujot zvejniekiem brīvi izvēlēties vispiemērotākos rīkus, ar ko panākt lielāku selektivitāti un samazināt piezveju. Nedrīkst aizmirst, ka zvejnieki būs pilnībā atbildīgi par gūto nozveju, nevis par to, ko tie izkrauj krastā; tāpēc tiem jāļauj lemt par labākajiem selektīvajiem pasākumiem.

6.1.2. Pielikumā Eiropas Komisija nosaka, ka traleriem jāsāk izmantot velkamos zvejas rīkus ar āmja linuma acs izmēru 120 mm, kas neizbēgami novedīs pie flotes likvidēšanas, ņemot vērā, ka ar linuma acs izmēru 100 mm (ko izmanto bioloģiski jutīgā apgabalā) nozveja salīdzinājumā ar to, ko iegūst ar linuma acs izmēru 80 mm, samazinās par 35 %.

6.1.3. Komiteja nevar piekrist ne tam, ka bez jebkāda pamatojuma ir ieviesti jauni apgabali, kuros piemēro apdraudējuma mazināšanas pasākumus vaļveidīgajiem, ne arī tam, ka bez paskaidrojumiem iekļauti pasākumi ar mērķi samazināt jūras putnu nejaušu sagūstīšanu, jo tam vajadzīga sīkāka analīze un zinātnisks pamatojums.

⁽⁸⁾ Šeit jāmin, piemēram, jūras gaiļi jeb zilmutes sarkanās (Triglidae), kalmāri (Loligo spp.), jūras zutis (Conger conger), sēpija (Sepia officinalis), dorijs (Zeus faber), sarkanā plekste (Glyptocephalus cynoglossus), jūras plaudis (Brama brama), īsspuru kalmārs (Illex spp.), mataste (Aphanopus carbo) un svētceļnieku ķemnišgliemene (Pecten maximus).

6.2. Dienvidrietumu ūdeņi (VII pielikuma B daļa)

6.2.1. Komiteja nepiekrīt, ka visu bentisko zivju sugu zvejai tiek palielināts āmja linuma acs izmērs. Palielināt linuma acs izmēru no 70 mm uz 100 mm nozīmē aicināt kuģus doties zvejojot ūdeņi un novest tos līdz likvidācijai. Šo zvejniecību darba metodes un nelielie izmetumi, kā arī mērķa sugu daudzveidība ir pamatojums, lai saglabātu linuma acs izmēru 70 mm.

6.2.2. Attiecībā uz pasākumiem ar mērķi samazināt vaļveidīgo un jūras putnu nejaušu sagūstīšanu ICES VIII un IXa apakšapgabalā komiteja uzskata, ka pirms to apstiprināšanas Komisijai būtu jāsniedz attiecīgs zinātniskais pamatojums, jo vaļveidīgo un jūras putnu neesamības vai ļoti ierobežotas klātbūtnes šajos apgabalos dēļ šādi pasākumi jau iepriekš tikusi noraidīti.

6.3. Vidusjūra (IX pielikuma B daļa)

6.3.1. Attiecībā uz aizliegumu izmantot linumu, kura auklas diametrs pārsniedz 3 mm, komiteja uzskata, ka, pamatojoties uz Spānijas Okeanogrāfijas institūta (IEO) veikto zinātnisko pētījumu, auklas diametrs būtu jāmaina uz 5 mm, jo iepriekš minētajam auklas diametram resursu saglabāšanas aspektā nav pamatojama un tas radīs tikai ekonomiskus zaudējumus biežāku linuma bojājumu dēļ.

6.3.2. Attiecībā uz aizliegumu turēt uz kuģa vai ievietot vairāk nekā 250 zivju ķeramo grozu vai venteru vienam kuģim, lai zvejotu dziļūdens vēžveidīgos (tostarp *Plesionika* spp.), komiteja uzskata, ka minētās garneļu sugas gadījumā jābūt iespējai saglabāt pašreiz atļauto grozu vai venteru skaitu, proti, 1 500 grozu vai venteru. Veiktie zinātniskie pētījumi liecina, ka pašreizējais nozvejas līmenis ļauj saglabāt kopējo biomasu, kas ir lielāka par maksimālā ilgtspējīgā ieguves apjoma biomasu, un ka pašreizējos apstākļos šī darbība ir ilgtspējīga un tiek veikta atbildīgi.

Briselē, 2016. gada 13. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES rīcības plāns savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai””

(COM(2016) 87 final)

(2016/C 389/10)

Ziņotājs: Cillian LOHAN

Eiropas Komisija saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu 2016. gada 4. martā nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “ES rīcības plāns savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai”

(COM(2016) 87 final).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 30. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (14. jūlija sēdē), ar 143 balsīm par pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un priekšlikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu par ES rīcības plānu savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai un ar gandarījumu konstatē, ka tajā ir iekļauti vairāki iepriekšējā atzinumā par šo tematu pausti būtiski priekšlikumi.

1.2. Komiteja uzskata, ka holistiskā pieeja, kas ietver izcelsmes, tranzīta un mērķa valstu vispasaules aliansi, ir izšķiroši svarīga savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības tiešo un netiešo seku apkarošanai.

1.3. EESK ir noteikusi vairākus prioritārus pasākumus, kas piemērojami dažādos nelikumīgās tirdzniecības piegādes ķēdes līmeņos.

— Izcelsmes valstīs kopienas līmenī par prioritāti jāuzskata informētība un ilgtspējīgu nodarbinātības un ienākumu avotu veidošana.

— Attiecībā uz organizēto noziedzību prioritātes ir divas: kopējas, efektīvas, samērīgas un atturošas kontroles un sankciju sistēmas ieviešana un resursu nodrošināšana policijas darbam.

— Pieprasījuma līmenī gan no uzņēmumu, gan patērētāju viedokļa prioritāte ir informētības palielināšana, izsekojamība un marķēšana. Tas būtu piemērojams konkrēti Eiropas līmenī.

— Tiesu sistēmas līmenī par prioritāti jānosaka tiesībaizsardzība, šajā nolūkā mērķtiecīgi sagatavojot tiesnešus, lai panāktu sodu noteikšanas konsekvenci un samērīgumu.

1.4. EESK ir pārliecināta, ka strukturēts dialogs un sadarbība ar trešām valstīm būtu jāīsteno, savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanu nosakot par priekšnoteikumu visiem divpusējiem un daudzpusējiem ES tirdzniecības nolīgumiem. Uz ilgtspējīgu attīstību trešās valstīs vērstās ES ārpolitikas ietekme būs jāizvērtē pirmām kārtām pēc dzīves kvalitātes un alternatīviem ilgtspējīgiem ienākumu un nodarbinātības avotiem lauku iedzīvotājiem, ievērojot ANO ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam.

1.5. Lai nodrošinātu savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības likumību un ilgtspēju, komiteja atbilstoši Londonas deklarācijai uzsver marķēšanas un izsekojamības sistēmas nepieciešamību.

1.6. EESK pauž nožēlu, ka Komisijas priekšlikumā nav nevienas atsaucē uz to, kādu apdraudējumu sabiedrības veselībai un vietējo dzīvnieku un augu sugām rada savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīga tirdzniecība. Komiteja uzsver, ka iepriekšminētās marķēšanas un izsekojamības sistēmas kopā ar piemērotu veterinārās un augu veselības kontroles mehānismu var palīdzēt novērst šādu slimību rašanos un izplatīšanos visā pasaulē.

1.7. Komiteja ierosina, ka Komisijai vajadzētu lielāku uzmanību pievērst e-komercijas ietekmei uz savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību un īstenot īpašus pasākumus likumīgas un ilgtspējīgas savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecības aizsardzībai no nelikumīgās tirdzniecības, kas tiek īstenota, ļaunprātīgi izmantojot e-komercijas vietnes un sociālos medijus vai izmantojot nelikumīgus dziļajā tīmeklī izveidotus tīklus.

1.8. EESK uzsver gaidāmās Cītes konvencijas Pušu konferences 17. sanāksmes (COP17) nozīmi un mudina ES ieņemt stingru nostāju un aizstāvēt šā rīcības plāna mērķus. EESK aicina Komisiju atbalstīt priekšlikumu par vietējo tirgu slēgšanu ziloņkaula tirdzniecībai, jo tas ir būtisks ieguldījums, lai novērstu Āfrikas ziloņu izmiršanu.

2. Ievads

2.1. Savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīga tirdzniecība nav jauna parādība ⁽¹⁾, taču beidzamo gadu laikā ievērojami ir mainījies tās apmērs, raksturs un ietekme ⁽²⁾. Straujā pieauguma un izplatīšanās dēļ nelikumīga savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecība ir kļuvusi par vienu no smagākajiem organizētās noziedzības veidiem līdztekus cilvēku, narkotiku un ieroču tirdzniecībai, un tās apgrozījums tiek lēsts no EUR 8 līdz EUR 20 miljardiem gadā.

2.2. Savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīga tirdzniecība ir kļuvusi par vienu visienesīgākajiem nelikumīgās darbības veidiem pasaulē, un iemesls tam ir lielais pieprasījums ⁽³⁾ un zemais (atklāšanas un sankciju) risks. Salīdzinot ar citiem noziedzības veidiem, tās prioritāte ir daudz zemāka un tās apkarošanai tiek piešķirts daudz mazāk resursu. Piemērotās sankcijas ir nekonsekventas un neviendabīgas pat Eiropas Savienībā – tas mudina starptautiskās noziedzīgās organizācijas pārcelties uz valstīm, kurās sodi ir mazāki vai kompetento dienestu darbība ir mazāk efektīva.

2.3. Savvaļas augu un dzīvnieku nelikumīgās tirdzniecības ietekmes apmērs ir nosakāms un redzams, turklāt ne tikai no vides viedokļa ⁽⁴⁾. Šā iemesla dēļ bioloģiskās daudzveidības zudums, atmežošana ⁽⁵⁾, iespējamā simbolisku nozīmi ieguvušu sugu izzušana ⁽⁶⁾ un zivju krājumu sarukums ⁽⁷⁾ ir tikai daļa no arvien bīstamākās parādības sekām.

⁽¹⁾ Savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgās tirdzniecības definīcija ietver starptautisku un iekšēju savvaļas dzīvnieku, augu un atvasinātu produktu nelikumīgu tirdzniecību, kā arī tādus ar to cieši saistītus noziedzīgus nodarījumus kā malumedniecība.

⁽²⁾ No 2007. līdz 2013. gadam malumedniecība ir sasniegusi tādus apmērus, ka tā ir sagrāvusi iepriekšējos trīsdesmit gados panākto reģenerāciju. Bioloģiskās daudzveidības saglabāšanās un ilgtspējīga attīstība ir reāli apdraudēta. Piemēram, katru gadu Āfrikā ziloņkaula iegūšanas nolūkos tiek nogalināti 20 000 līdz 25 000 ziloņu, turklāt tikai laikā no 2010. līdz 2012. gadam ir nogalināti vismaz 100 000 ziloņu.

⁽³⁾ Nelikumīgā tirdzniecība palielinās, un to veicina tādu savvaļas dzīvnieku izcelsmes produktu pieprasījuma pieaugums kā ziloņkauls, degunradžu ragi un tīģeru kauli, jo īpaši dažās Āzijas valstīs (piemēram, Ķīnā un Vjetnamā).

⁽⁴⁾ Savvaļas augu un dzīvnieku nelikumīgās tirdzniecības ietekmi uz dabu var pastiprināt arī tādi faktori kā globalizēts patēriņš, augsnes neilgtspējīga izmantošana, klimata pārmaiņas, ārstniecības augu pārmērīga izmantošana un intensīvs tūrisms, kas ietver medības.

⁽⁵⁾ 30 % no pasaules kopējā kokmateriālu tirdzniecības apjoma ir saistīti ar nelikumīgu mežizstrādi, taču Centrālāfrikā, Amazones baseinā un Āzijas dienvidaustrumos nelegāli izcirsto mežu apjoms pārsniedz 50 % – tā rezultātā vietējie iedzīvotāji zaudē ilgtspējīgas attīstības iespējas.

⁽⁶⁾ 2011. gadā Starptautiskā Dabas un dabas resursu aizsardzības savienība (IUCN) paziņoja par melnā Rietumāfrikas degunradža izzušanu malumedniecības dēļ.

⁽⁷⁾ Tiek lēsts, ka nelikumīgā zvejniecība sasniedz 19 % no deklarētās zvejas apjoma.

2.4. Savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgā tirdzniecība ir cieši saistīta ar citām starptautisku noziedzīgu organizāciju nelikumīgām darbībām, tostarp ar nelikumīgi iegūto līdzekļu legalizāciju un korupciju, kā norādīts nesēnā ANO Narkotiku un noziedzības novēršanas biroja (UNODC) ziņojumā⁽⁸⁾.

2.5. Savvaļas augu un dzīvnieku nelikumīgā tirdzniecība apdraud drošību pasaulē. Tā veicina konfliktus un apdraud reģionālo un nacionālo drošību, nodrošinot finansējumu paramilitāriem grupējumiem un teroristu tīkliem⁽⁹⁾.

2.6. Nelikumīga savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecība ir drauds sabiedrības veselībai, kā arī vietējām dzīvnieku un augu sugām. Izvairīšanās no pienācīgām fitosanitārajām pārbaudēm rada risku, ka vietējās sugas varētu inficēties ar jauniem slimību ierosinātājiem⁽¹⁰⁾. Tiek lēsts, ka 75 % no jaunajām infekcijas slimībām ir dzīvnieku izcelsmes un lielākā daļa ir radusies no savvaļas sugām⁽¹¹⁾.

2.7. Apdraudēto sugu zādzības ir vēl viena svarīga problēma, kas nav pietiekami izcelta. Eiropas Zooloģisko dārzu un akvāriju asociācijas (EAZA)⁽¹²⁾ zoodārzos kopš 2000. gada ir nozagti 739 dzīvnieki – 44 sugu pārstāvji, un daudzi no tiem nekad nav atgūti. Populāri mērķi ir bijušas apdraudētas primātu un putnu sugas, un tas rada labturības un bioloģiskās daudzveidības problēmas šo reto sugu audzēšanas programmās.

2.8. Izšķiroša nozīme savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanā ir Konvencijai par starptautisko tirdzniecību ar apdraudētajām savvaļas dzīvnieku un augu sugām (Cītes). ANO 2013. gadā uzsāka spēcīgu politisko kampaņu⁽¹³⁾ par šo tematu, un tās noslēgumā tika pieņemta pirmā īpašā rezolūcija, ko ģenerālasambleja apstiprināja 2015. gada jūlijā⁽¹⁴⁾. Tādējādi starptautiskā sabiedrība uzsāka paralēlu kustību ar mērķi izveidot vispasaules aliansi, kurā būtu iesaistītas savvaļas dzīvnieku un augu izcelsmes, tranzīta un mērķa valstis, un rezultātā 2014. gada februārī tika parakstīta Londonas deklarācija⁽¹⁵⁾.

2.9. ES, kas ir vien no galvenajiem nelikumīgi iegūto savvaļas dzīvnieku un augu produktu galamērķiem, kā arī nozīmīgs tranzīta punkts kontrabandai no Āfrikas, Latīņamerikas un Āzijas, jāuzņemas svarīga loma. Eiropas Parlaments 2014. gadā mudināja Komisiju izstrādāt ES rīcības plānu savvaļas dzīvnieku nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai⁽¹⁶⁾. EESK savā atzinumā⁽¹⁷⁾ stingri atbalstīja Komisijas sagatavoto paziņojumu par ES pieeju savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai⁽¹⁸⁾.

2.10. Savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīga tirdzniecība tieši vai netieši ietekmē dažādas uzņēmējdarbības nozares – gan uzņēmumus, kas ir iesaistīti likumīgā un ilgtspējīgā savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecībā (piemēram, luksusa preču ražošana, lolojumdzīvnieku nozare un Ķīnas tradicionālā medicīna), gan netieši iesaistītus uzņēmumus (piemēram, transporta uzņēmumus, kurjerus un tiešsaistes tirdzniecības uzņēmumus). To atzīstot, daudzi uzņēmumi ir uzsākuši dažādas iniciatīvas pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību, piemēram, ieviesuši sertifikācijas sistēmas un individuālu vai vairāku uzņēmumu korporatīvo sociālo atbildību⁽¹⁹⁾.

⁽⁸⁾ UNODC, Ziņojums par noziegumiem pret savvaļas dzīvniekiem un augiem pasaulē: aizsargāto dzīvnieku un augu sugu nelikumīga tirdzniecība, 2016.

⁽⁹⁾ Eiropas Komisijas "Paziņojums par rīcības plānu par pastiprinātu cīņu pret teroristu finansēšanu", COM(2016) 50 final

⁽¹⁰⁾ OV C 424, 26.11.2014., 52. lpp.

⁽¹¹⁾ WWF ziņojums http://awsassets.panda.org/downloads/wwffightingillicitwildlifetrafficking_lr.pdf

⁽¹²⁾ Eiropas Zooloģisko dārzu un akvāriju asociācija (EAZA) ir vadošā šīs jomas organizācija. Tajā ir 377 iestādes no 43 Eiropas un Tuvo Austrumu valstīm.

⁽¹³⁾ 2013. gadā pieņemtā ANO Noziedzības novēršanas un kriminālās tiesvedības komisijas rezolūcijā, ko apstiprināja ANO Ekonomikas un sociālo lietu padome, ir norādīts, ka savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīga tirdzniecība ir viens no smagiem organizētās noziedzības veidiem, ko izmanto tādas pašas globāla mēroga organizētās noziedzības grupas kā tās, kuras ir atbildīgas par cilvēku, narkotiku un ieroču tirdzniecību.

⁽¹⁴⁾ ANO 2015. gada 30. jūlija Rezolūcija Nr. 69/314 par savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanu.

⁽¹⁵⁾ Londonas deklarāciju parakstīja 46 valstu vadītāji, ministri un pārstāvji 2014. gadā konferencē par savvaļas dzīvnieku nelikumīgu tirdzniecību. Šajā deklarācijā izvirzīti jauni standarti savvaļas dzīvnieku nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai, tostarp paredzēts grozīt spēkā esošos tiesību aktus, lai malumniecību un savvaļas dzīvnieku nelikumīgu tirdzniecību iekļautu smagu noziegumu vidū, kā arī aizliegtu izzušanas apdraudētu sugu izmantošanu, stiprinātu pārrobežu sadarbību un koordinētu to tīklu darbību, kas cīnās pret savvaļas sugu nelikumīgu tirdzniecību.

⁽¹⁶⁾ Eiropas Parlamenta 2014. gada 15. janvāra rezolūcija "Cīņa ar noziegumiem pret savvaļas dzīvniekiem" (2013/2747(RSP)).

⁽¹⁷⁾ Skatīt 10. zemsvītras piezīmi.

⁽¹⁸⁾ Komisijas paziņojums Padomei un Eiropas Parlamentam par ES pieeju savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai, COM(2014) 64 final.

⁽¹⁹⁾ Ricardo Energy & Environment "Strengthening cooperation with business sectors against illegal trade in wildlife" (Sadarbības stiprināšana ar uzņēmējdarbības sektoru pret savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību). EK Vides ĢD ziņojums, 2015.

3. Komisijas priekšlikuma kopsavilkums

3.1. Šā rīcības plāna mērķis ir uzlabot sadarbību starp visām iesaistītajām personām, efektīvāk izmantot esošos instrumentus un politiku un stiprināt to sinerģiju. Ar rīcības plānu sasniegtie rezultāti tiks vērtēti 2020. gadā.

3.2. Pasākumi ir balstīti uz šādām trijām prioritātēm:

- savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības novēršana,
- esošo noteikumu ieviešana un izpilde,
- izcelsmes, patēriņa un tranzīta valstu globālās partnerības nostiprināšana.

3.3. Ar mērķi apkarot savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgu tirdzniecību ES koncentrēs darbību četrās jomās:

- pieprasījuma samazināšana,
- lauku kopienu iesaiste savvaļas dzīvnieku un augu saglabāšanā,
- aktīvāka sadarbība ar uzņēmējdarbības nozarēm,
- korupcijas novēršana.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu un uzskata, ka ES rīcības plāns savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai ir svarīgs instruments cīņai ar šo plašo un bīstamo parādību. Rīcības plānam pievienotajā Komisijas dienestu darba dokumentā ietvertā analīze par esošo struktūru nespēju novērst savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības pieaugumu kļūs par pamatu tālākai papildu vērtēšanai un pasākumiem ⁽²⁰⁾.

4.2. Komiteja ar gandarījumu konstatē, ka priekšlikumā ir iekļauti vairāki iepriekšējā atzinumā par šo tematu pausti būtiski priekšlikumi ⁽²¹⁾.

4.3. Komiteja uzskata, ka, ņemot vērā savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgās tirdzniecības komplekso un daudzšķautņaino raksturu, kā arī tās tiešo un netiešo ietekmi, holistiskā pieeja ir ES rīcības plāna stūrakmens.

4.4. EESK piekrīt, ka stratēģijas sākuma punktam ir jābūt esošo starptautisko nolīgumu (jo īpaši *Cites*), likumu, noteikumu, politikas pasākumu un piemērošanas instrumentu ievērošanai, stiprināšanai un koordinēšanai, dziļāk integrējot visas iesaistītās nozares – vides aizsardzību, muitas kontroli, tiesas, uzņēmumu intereses, organizētās noziedzības apkarošanu u. c. – un efektīvāk sadarbojoties starp savvaļas dzīvnieku un augu izcelsmes, tranzīta un mērķa valstu iestādēm.

4.5. Komiteja ir pārliecināta, ka ES nespēs efektīvi apkarot ar savvaļas dzīvniekiem un augiem saistīto organizēto noziedzību, kamēr nebūs sasniegti noteikti mērķi (uzskaitīti priekšlikuma pielikumā):

- visām dalībvalstīm pēc iespējas ātrāk ir jānodrošina spēkā esošo ES tiesību aktu par savvaļas dzīvniekiem un augiem ievērošana,

⁽²⁰⁾ Eiropas Komisija, "Analysis and Evidence in support of the EU Action Plan against Wildlife Trafficking", Komisijas dienestu darba dokuments, SWD (2016) 38 final.

⁽²¹⁾ Skatīt 10. zemsvītras piezīmi.

- jāuzlabo sadarbība, koordinācija, saziņa un datu plūsma starp atbildīgajām tiesībsardzības iestādēm dalībvalstīs, īstenojot īpašu stratēģiju par pārobežu darījumiem un izmeklēšanu, kas ietver kopēja to personu reģistra izveidi, kuras nodarbojas ar nelikumīgu tirdzniecību,
- jāievieš piemērota vienotas un regulāras apmācības un informētības palielināšanas sistēma, kas būtu paredzēta visai savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanā iesaistītajai tiesībsardzības/tiesu iestāžu ķēdei, tostarp ekspertiem, kuri ir specializējušies organizētās noziedzības, kibernetiskās noziedzības un ar to saistīto nelikumīgo finanšu plūsmu jomā,
- dalībvalstīm būs jānosaka savi tiesību akti ar starptautiskajiem nolīgumiem un jānosaka, ka savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīga tirdzniecība ir smags noziegums, par ko piemēro vismaz četru gadu cietumsodu, un tā jāietver to noziegumu vidū, kuriem piemērojami nelikumīgi iegūtu līdzekļu legalizēšanas un korupcijas apkarošanas pasākumi.

4.6. Priekšlikums izveidot vispasaules aliansi savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai ar mērķi izveidot strukturētu dialogu un sadarbību ar izcelsmes, tranzīta un patēriņa valstīm, ietverot valstu valdības, vietējās kopienas, pilsonisko sabiedrību un privāto sektoru, būtiski palīdzēs šā plāna mērķu sasniegšanā.

4.7. EESK ir noteikusi vairākus prioritārus pasākumus, kas piemērojami dažādos nelikumīgās tirdzniecības piegādes ķēdes līmeņos.

- Izcelsmes valstīs kopienas līmenī par prioritāti jāuzskata informētība un ilgtspējīgu nodarbinātības un ienākumu avotu veidošana.
- Attiecībā uz organizēto noziedzību prioritātes ir divas: kopējas, efektīvas, samērīgas un atturošas kontroles un sankciju sistēmas ieviešana un resursu nodrošināšana policijas darbam.
- Pieprasījuma līmenī gan no uzņēmumu, gan patērētāju viedokļa prioritāte ir informētības palielināšana, izsekojamība un marķēšana. Tas jo īpaši būtu piemērojams Eiropas līmenī.
- Tiesu sistēmas līmenī par prioritāti jānosaka tiesībsardzība, šajā nolūkā mērķtiecīgi sagatavojot tiesnešus, lai panāktu sodu noteikšanas konsekvenci un samērīgumu.

4.8. EESK piekrīt, ka savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanai ir nepieciešami lielāki līdzekļi un mērķtiecīgākas iniciatīvas. Piemēram, EESK atbalsta Komisijas priekšlikumu noteikt, ka savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošana ir priekšnoteikums visām ES divpusējām un daudzpusējām sarunām par tirdzniecības nolīgumiem.

4.9. Komiteja uzskata, ka pilsoniskās sabiedrības loma savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanā un novēršanā ir būtiska gan izcelsmes valstīs, gan mērķa valstīs. Komiteja vērs īpašu uzmanību uz to, ka liela nozīme ir aktīvai un apzinātai patērētāju un privātā sektora iesaistīšanai ar mērķi veicināt savvaļas dzīvnieku un augu produktu ilgtspējīgu izcelsmi, to atbalstot ar marķēšanas un izsekojamības sistēmas ieviešanu.

4.10. EESK ir pārliecināta, ka lauku iedzīvotāji ir jāiesaista efektīvā attīstības darbā, lai viņi būtu ieguvēji no savvaļas dzīvnieku un augu aizsardzības (piemēram, ekotūrisms). Tas, kā notiek pāreja uz ilgtspējīgu ekonomiku trešās valstīs, pirmām kārtām būs jānosaka un jāvērtē pēc dzīves kvalitātes un nodarbinātības iespējām, un tai ir jānotiek, ievērojot ANO Ilgtspējīgas attīstības programmu 2030. gadam un ar to saistītos ilgtspējīgas attīstības mērķus.

4.11. EESK uzsver nepieciešamību savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības pirmajos posmos iesaistītajiem trešo valstu iedzīvotājiem nodrošināt alternatīvus ilgtspējīgus ienākumu un nodarbinātības avotus. To būtu iespējams īstenot ekotūrisma formā vai maksimāli kāpinot atdeves iespējas, ko sniedz vietējo dzīvotņu un savvaļas dzīvnieku un augu ekosistēmu pakalpojumi.

4.12. EESK uzsver nepieciešamību sadarboties ar uzņēmējdarbības nozari divvirzienu diskusijas un informācijas plūsmas vienkāršošanas nolūkā ar mērķi panākt, lai uzņēmējdarbības nozare pozitīvi ietekmētu savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības apkarošanu. Šo problēmu risināšanas stratēģiju nav iespējams īstenot, neiekļaujot privātos uzņēmumus.

5. Īpašas piezīmes

5.1. EESK ierosina uzsākt plašu Eiropas mēroga kampaņu informētības palielināšanai ar mērķi iesaistīt patērētājus un privāto sektoru savvaļas dzīvnieku un augu produktu piegādes un pieprasījuma samazināšanā. Ņemot vērā plašo "savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības" definīciju, komiteja iesaka uzmanību vērst arī uz augiem un dzīvniekiem bez simboliskas vērtības ⁽²²⁾ un uz atvasinātajiem produktiem ⁽²³⁾.

5.2. EESK atkārtoti apliecinā vēlmi atbalstīt ES iecerētās iniciatīvas un tajās piedalīties, piemēram, izmantojot komitejā izveidoto ES un Āfrikas ekonomikas un sociālās jomas dalībnieku tīklu. EESK atzinīgi vērtētu jebkuru Komisijas iniciatīvu, kuras mērķis būtu izveidot forumu šī rīcības plāna īstenošanas apspriešanai, un labprāt izskatītu iespēju savā mītnē rīkot pasākumu par šo tematu.

5.3. EESK atbalsta Londonas deklarācijā ietverto aicinājumu īstenot konkrētus pasākumus, kas nodrošinātu privātā sektora atbildīgu rīcību, un ieviest marķēšanas un izsekojamības sistēmu, kas nodrošinātu savvaļas augu un dzīvnieku tirdzniecības likumību un ilgtspēju no ekonomiskā, ekoloģiskā un vietējo kopienu viedokļa. Šajā saistībā kā piemēru varētu izmantot jau izveidotās kaviāra un tropisko kokmateriālu tirdzniecības sistēmas ⁽²⁴⁾. Zooloģiskās informācijas pārraudzības sistēma (ZIMS), ko izmanto Eiropas Zooloģisko dārzu un akvāriju asociācija (EZA) varētu kalpot par labu piemēru kopējai dzīvo dzīvnieku izsekojamības sistēmai.

5.4. Komiteja pauž nožēlu, ka Komisijas priekšlikumā nav atsaucies uz to, kādu apdraudējumu sabiedrības veselībai un vietējo dzīvnieku un augu sugām rada savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīga tirdzniecība. Šis jautājums ir ļoti aktuāls, tāpēc EESK mudina to iekļaut ES rīcības plānā. Komiteja uzsver, ka iepriekšminētās marķēšanas un izsekojamības sistēmas kopā ar piemērotu veterinārās un augu veselības kontroles mehānismu var palīdzēt novērst šādu slimību rašanos un izplatīšanos visā pasaulē. Būtu jāstiprina sadarbība ar Eiropas Slimību profilakses un kontroles centru (ECDC).

5.5. Savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgas tirdzniecības "jaunais lauciņš" ir e-komercija. EESK norāda, ka pastāv vairāki nelikumīgas tirdzniecības instrumenti, piemēram, ļaunprātīga e-komercijas vietņu un sociālo mediju forumu izmantošana vai ierobežotu un specializētu platformu veidošana dziļajā tīmeklī. Attiecībā uz pirmo minēto variantu EESK uzsver vairākus labas prakses piemērus, kas Eiropas Komisijai būtu jāņem vērā, piemēram, 2013. gada jūnijā parakstītā vienošanās starp Itālijas Mežu policiju (*Corpo Forestale italiano*) un abiem lielākajiem tiešsaistes sludinājumu portāliem *eBay annunci* un *Subito.it* ⁽²⁵⁾; tā paredz plašākas informācijas publicēšanu patērētāju interesēs, kā arī iespēju nekavējoties dzēst aizdomīgus piedāvājumus. Šī vienošanās paredz arī sludinājumu filtrēšanu, kas dod iespēju publicēt tikai tādus sludinājumus, kuri garantē pārdošanai piedāvātās preces izsekojamību. Attiecībā uz dziļo tīmekli EESK ierosina ar kibernetizācijas ekspertu palīdzību izveidot īpašu operatīvo grupu.

5.6. EESK uzsver Cītes konvencijas Pušu konferences 17. sanāksmes (COP17) nozīmi. Konference notiks 2016. gada septembrī/oktobrī Dienvidāfrikā. ES ir 28 balsis, un tai ir jāatspoguļo šajā rīcības plānā noteiktā stingrā nostāja. Daži no Komisijas jau izvirzītajiem priekšlikumiem palīdzēs apkarot savvaļas dzīvnieku un augu nelikumīgo tirdzniecību, tostarp attiecīgo sugu skaita palielināšana Cītes sarakstā. EESK aicina Komisiju atbalstīt priekšlikumu par vietējo tirgu slēgšanu ziloņkaula tirdzniecībai, jo tas ir būtisks ieguldījums, lai novērstu Āfrikas ziloņu izmiršanu.

Briselē, 2016. gada 14. jūlijā

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS

⁽²²⁾ Cītes konvencijai ir trīs pielikumi, kuros sugas ir sadalītas kategorijās atkarībā no nepieciešamā aizsardzības līmeņa, t. i., atkarībā no tā, cik ļoti attiecīgo sugu apdraud starptautiskā tirdzniecība. Šajos pielikumos ir iekļautas aptuveni 5 600 dzīvnieku sugas un 30 000 augu sugas, nodrošinot tām aizsardzību pret pārmērīgu izmantošanu starptautiskajā tirdzniecībā. Tas nozīmē, ka nelikumīga tirdzniecība apdraud arī mazāk zināmās sugas un tādas sugas, kuru nozīme nav tik simboliska, piemēram, zvīņņešus, kas ir viena no visbiežāk nelikumīgi tirgotajām sugām.

⁽²³⁾ Savvaļas dzīvnieku un augu tirdzniecība var ietvert dzīvus dzīvniekus un augus, kā arī virkni atvasināto produktu to plašā potenciālā pielietojuma dēļ (izejvielas tautas medicīnai, pārtika, degviela, lopbarība, celtniecības materiāli, apģērbs un rotājumi, u. c.). <http://www.traffic.org/trade/>

⁽²⁴⁾ Cītes ietver universālu marķēšanas sistēmu kaviāra identificēšanai, kura imports ir atļauts tikai pēc kompetento iestāžu atļauju saņemšanas (www.cites.org/common/resource/reg_caviar.pdf). Attiecībā uz tirdzniecību mežsaimniecības nozarē ES tiesību aktu mērķis ir, atbalstot izsekojamības sistēmas izveidi valstīs, novērst tropisko kokmateriālu nelegālu tirdzniecību.

⁽²⁵⁾ *Ebay Annunci* un *Subito.it* pārvalda 90 % Itālijas e-komercijas sludinājumu <http://www.corpoforestale.it/flex/cm/pages/ServeBLOB.php/L/IT/IDPagina/7388>

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka noteikumus par to, kā CE marķētus mēslošanas līdzekļus darīt pieejamus tirgū, un groza Regulas (EK) Nr. 1069/2009 un (EK) Nr. 1107/2009”

(COM(2016) 157 final – 2016/0084 (COD))

(2016/C 389/11)

Ziņotājs: Cillian LOHAN

Padome 2016. gada 8. aprīlī un Eiropas Parlaments 2016. gada 11. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 114. pantu un 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko nosaka noteikumus par to, kā CE marķētus mēslošanas līdzekļus darīt pieejamus tirgū, un groza Regulas (EK) Nr. 1069/2009 un (EK) Nr. 1107/2009”

(COM(2016) 157 final – 2016/0084 (COD)).

Par komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Lauksaimniecības, lauku attīstības un vides specializētā nodaļa atzinumu pieņēma 2016. gada 30. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 14. jūlija sēdē), vienprātīgi ar 184 balsīm pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu, kura mērķis ir atbilstīgi aprites ekonomikas rīcības plānam uzlabot iekšējā tirgus darbību mēslošanas līdzekļu jomā. EESK uzskata, ka šāda pieeja, ja tā tiks plaši attiecināta arī uz citām jomām, var veicināt vides ilgtspēju kopumā un citstarp ekonomisko attīstību, kā arī darbvietu radīšanu un vides aizsardzību.

1.2. Komiteja atbalsta priekšlikumu paplašināt spēkā esošā regulējuma darbības jomu, lai radītu saskaņotus un vienlīdzīgus konkurences apstākļus organisku un no atkritumiem iegūtu mēslošanas līdzekļu jomā un novērstu šķēršļus jauninājumiem. EESK tomēr iesaka saglabāt un piemērot visus galvenos vides aizsardzības principus, tostarp piesardzības principu.

1.3. EESK piekrīt, ka jāizveido efektīva kontroles, marķēšanas un izsekojamības sistēma, kas būtu obligāta visām iesaistītajām pusēm, lai nodrošinātu produktu kvalitāti un drošumu. Komiteja iesaka piemērot marķēšanas sistēmu, ko jau izmanto augu aizsardzības līdzekļiem, lai sniegtu skaidru informāciju par mēslošanas līdzekļu izmantošanu un uzglabāšanu. Turklāt EESK iesaka ieviest oficiālu analīzes metodi, kas ļautu gan pārbaudīt marķēšanas sistēmas atbilstību, gan arī nodrošināt, ka izmantotā marķējuma ticamība ir pietiekami pārlicinoša.

1.4. Komiteja atzīmē, ka Komisijas priekšlikumā galvenais aspekts ir augšnes auglība un aizsardzība, taču norāda, ka bez Augšnes pamatdirektīvas šis mērķis būs grūti sasniedzams. Turklāt komiteja uzsver, ka jāņem vērā augšnes atšķirības starp dalībvalstīm, un tādēļ būtu jāpieņem attiecīgajam mērķim atbilstoši standarti.

1.5. Komiteja atbalsta priekšlikumu par to, ka jānosaka ierobežojumi, lai samazinātu kadmija un citu smago metālu saturu mēslošanas līdzekļos. EESK apzinās, ka šis lēmums palielinās to mēslošanas līdzekļu ražošanas izmaksas, kuros izmantotais fosfāts iegūts no pamatieža, un uzsver, ka šī ir nozīmīga iespēja, kā organiski bioloģiskie mēslošanas līdzekļi varētu iegūt ievērojamu tirgus daļu. Tas savukārt rada jaunas iespējas un sekmē to, ka tiek veicināta inovācija, izaugsme un darbvietu radīšana.

1.6. EESK atzīst, ka ražotāji var izvēlēties, vai piemērot Eiropas Savienības vai valsts tiesību aktus par marķēšanu, tomēr, ņemot vērā atšķirīgu valsts noteikumu un standartu iespējamo ietekmi uz tirgus darbības traucējumiem un sadrumstalotību, tā uzsver, ka liela nozīme ir tādai pieejai, kas ļauj novērst negodīgu konkurenci un neatbilstību augstākajiem izsekojamības, kvalitātes un drošuma standartiem.

1.7. Komiteja atzīmē, ka dažas definīcijas un standarti attiecībā uz tiem mēslošanas līdzekļiem, kas iegūti no otrreizējām izejvielām, nav skaidri. It sevišķi otrreizējo izejvielu definīcija būs svarīga, jo ir ierosinātas direktīvas un regulas, kurās ir runa par aprites ekonomikas principiem. Lai uzlabotu jaunās regulas īstenošanu, EESK iesaka panākt lielāku integritāti un saskaņotību ar spēkā esošo direktīvu par atkritumiem.

1.8. Komiteja uzskata, ka pāreja uz aprites ekonomiku būs izšķirošs Eiropas un nākamo paaudžu uzdevums. Lai turpinātu šo ceļu, EESK iesaka radīt stimulus uzņēmumiem, kas ieinteresēti mainīt savu ražošanu, un īstenot iniciatīvas, kuru mērķis ir atbalstīt pārmaiņas tādās jomā kā informēšana, izpratnes veicināšana, izglītība un arodmācības.

1.9. Dalībvalstu stratēģijās attiecībā uz notekūdeņu attīrīšanu, infrastruktūru un apsaimniekošanu būtu jāatzīst, ka notekūdeņi un dūņas ir vērtīgi izejvielu avoti organiskā mēslojuma ražošanas nozarē.

1.10. Neatņemamai organisko mēslošanas līdzekļu tirgus struktūras sastāvdaļai vajadzētu būt reģionālā mēroga savākšanai un ražošanai, ko atbalsta sadales tīkli visās dalībvalstīs.

2. Ievads

2.1. Komisijas priekšlikums ir izstrādāts, lai piedāvātu konkrētus risinājumus problēmām, kas tika atklātas *ex post* novērtējumā ⁽¹⁾ attiecībā uz spēkā esošo regulu par mēslošanas līdzekļiem ⁽²⁾ plašākā aprites ekonomikas rīcības plāna ⁽³⁾ kontekstā.

2.2. Priekšlikuma mērķis ir galvenokārt atrisināt divas problēmas, kas skar iekšējo tirgu mēslošanas līdzekļu jomā:

- ja salīdzina mēslošanas līdzekļus, kas atbilstoši aprites ekonomikas modelim iegūti no vietējām organiskām izejvielām vai otrreizējām izejvielām, un mēslošanas līdzekļus, kuri ražoti pēc lineārās ekonomikas modeļa, konkurences apstākļi ir labvēlīgāki otrajiem ⁽⁴⁾. Šie konkurences izkropļojumi ⁽⁵⁾ traucē ieguldīt ilgtspējīgākos produktos un kavē pāreju uz aprites ekonomiku ⁽⁶⁾,
- spēkā esošā regula neļauj atrisināt konkrētas problēmas un robežvērtības attiecībā uz EK mēslošanas līdzekļu ietekmi uz augsni, iekšzemes un jūras ūdeņiem, kā arī pārtiku. Tā kā ES līmenī nav izstrādātas pamatnostādnes, dalībvalstis ir ieviesušas vienpusējas robežvērtības, piemēram, attiecībā uz kadmijs koncentrāciju neorganiskos fosfātu mēslos, un tādējādi radījušas tirgus sadrumstalotību.

⁽¹⁾ Stratēģijas un novērtēšanas pakalpojumu centra (CSES) novērtējums attiecībā uz Regulu (EK) Nr. 2003/2003 par mēslošanas līdzekļiem, galīgais ziņojums, 2010. gads.

⁽²⁾ (EK) Nr. 2003/2003.

⁽³⁾ COM(2015) 614/2.

⁽⁴⁾ Komisija lēš, ka neorganiskie mēslošanas līdzekļi veido 80 % no tirgus vērtības, savukārt bioloģiskie un organominerālie mēslošanas līdzekļi kopā veido 6,5 %, un augšanas substrāti, augsnes ielabotāji un kalpošanas materiāli veido aptuveni 10,5 % no tirgus vērtības. Lai gan augu biostimulanti un agronomijas piedevas veido tikai 3 % no tirgus vērtības, tiek uzskatīts, ka tām piemīt spēcīgs tirgus attīstības potenciāls.

⁽⁵⁾ Spēkā esošā regula nodrošina brīvu apriti tikai I pielikumā iekļautajiem mēslošanas līdzekļiem. Lai iegūtu "CE marķējumu", būtībā ir nepieciešams veikt grozījumus I pielikumā, bet tas ir tik sarežģīts, ka 50 % no pašlaik tirgū esošajiem mēslošanas līdzekļiem nav iekļauti regulas darbības jomā, un liela to daļa ir ražota no organiskiem materiāliem vai pārtikas aprītē pārstrādātiem bioatkritumiem.

⁽⁶⁾ Komisija uzsver, ka ar mēslošanas līdzekļiem saistītas trīs problēmas: 1) barības vielas nonāk vidē, radot augstas izmaksas veselības aprūpes un kaitējuma mazināšanas ziņā; 2) fosfors ir kritiski svarīga izejviela, kas nenāk no Eiropas – 90 % fosfora importē no trešām valstīm; 3) kadmijs ir ļoti svarīga sastāvdaļa fosfāta mēslos, taču tā ietekme uz vidi ir īpaši bīstama.

2.3. Galvenie Komisijas priekšlikumā aplūkoto jautājumu ir šādi:

- marķējumu “EK mēslošanas līdzeklis”⁽⁷⁾ padarīt pieejamāku un izveidot saskaņotus un vienlīdzīgus konkurences apstākļus inovatīvākajiem un ilgtspējīgākajiem mēslošanas līdzekļiem, tostarp tiem, ko iegūst no organiskiem materiāliem (arī no bioatkritumiem un dzīvnieku izcelsmes blakusproduktiem) vai otrreizējām izejvielām. Produkti, kuru mērķis ir uzlabot augu barošanās procesu efektivitāti, piemēram, agronomiskās piedevas un augu biostimulanti⁽⁸⁾, tiks iekļauti arī starp CE marķētiem mēslošanas līdzekļiem,
- izmantojot atbilstīgu kontroles, marķēšanas un izsekojamības sistēmu, kas aptvers ražotājus, importētājus, izplatītājus un uzņēmējus⁽⁹⁾, un modernizējot atbilstības novērtēšanu un tirgus uzraudzību saskaņā ar “jauno tiesisko regulējumu” attiecībā uz tiesību aktiem par ražojumiem, nodrošināt, ka tirgū laistie produkti ir droši un kvalitatīvi. Pašreizējā ražotāju iespēja izvēlēties, vai izpildīt jaunās saskaņotās prasības vai valsts noteikumus⁽¹⁰⁾, tiks saglabāta,
- lai palielinātu ieguldījumus ilgtspējīgākos mēslošanas līdzekļos, jānosaka robežvērtības smagajiem metāliem (jo īpaši kadmijam⁽¹¹⁾) un kontaminantiem, ko satur mēslošanas līdzekļi.

2.4. Komisija uzskata, ka priekšlikums nodrošinātu virkni ieguvumu, tostarp šādus:

- pateicoties organisko mēslošanas līdzekļu ražošanai no pārstrādātiem bioatkritumiem, varētu radīt aptuveni 120 000 darbvieta,
- mazāka atkarība no importētām izejvielām (piemēram, no fosfāta): pārstrādātie bioatkritumi varētu aizstāt 30 % neorganisko mēslošanas līdzekļu,
- samazinātas siltumnīcefekta gāzu emisijas un enerģijas patēriņš, ko rada neorganisko mēslošanas līdzekļu ražošana,
- samazināts pārmērīga barības vielu daudzuma radītais piesārņojums, jo īpaši ekosistēmu eutrofikācija,
- lielāka resursu apsaimniekošanas efektivitāte,
- vispārēji samazinātas atbilstības nodrošināšanas izmaksas, kas rodas uzņēmējiem,
- par 65 % samazinātas izmaksas, kas nozarei rodas, tirgū laižot jaunu produktu.

3. Vispārīgas piezīmes

3.1. EESK atzinīgi vērtē Komisijas priekšlikumu tāpēc, ka tas ļauj atrisināt dažus svarīgus jautājumus mēslošanas līdzekļu tirgū un veicina pāreju uz aprites ekonomiku.

3.2. Komiteja atkārtoti pauž atbalstu ikvienai iniciatīvai, kuras mērķis ir noslēgt ciklu saistībā ar aprites ekonomikas rīcības plānu⁽¹²⁾. EESK uzskata, ka saskaņotu un vienlīdzīgu konkurences apstākļu radīšana organisko mēslošanas līdzekļu tirgū ir nozīmīgs vides aizsardzības mērķis, kā arī svarīgs ekonomikas attīstības un darbvieta radīšanas dzinējspēks.

⁽⁷⁾ Ar 2003. gada regulu par mēslošanas līdzekļiem ir izveidotas divas dažādas kategorijas: “EK mēslošanas līdzekļi” un “mēslošanas līdzekļi, kas nav EK mēslošanas līdzekļi” (saukti arī par “pašmāju mēslošanas līdzekļiem”). Otros var laist apgrozībā valsts tirgū, jo tie atbilst valsts prasībām un var arī būt aprītē ES tirgū saskaņā ar Savstarpējas atzīšanas regulu (EK) Nr. 764/2008.

⁽⁸⁾ COM(2016) 157 final, ievada 14.–15. punkts.

⁽⁹⁾ COM(2016) 157 final, ievada 23.–27. punkts.

⁽¹⁰⁾ Ja ražotāji vēlas pārdot savus produktus citās ES valstīs, bet nevēlas tos marķēt ar CE zīmi, viņi var to darīt, taču tas būs atkarīgs no tā, vai dalībvalstis to savstarpēji atzīst.

⁽¹¹⁾ Mēslošanas līdzekļu saturā esošā kadmija robežvērtību pēc 3 gadiem samazinās no 60 mg/kg līdz 40 mg/kg un pēc 12 gadiem – līdz 20 mg/kg.

⁽¹²⁾ EESK atzinums “Dokumentu kopums attiecībā uz aprites ekonomiku” (OV C 264, 20.7.2016., 98. lpp.).

3.3. EESK atzīst nepieciešamību novērst šķēršļus, kas ierobežo otrreizējo izejvielu (tostarp organisku otrreizējo izejvielu) brīvu apriti un inovāciju, un vienlaikus saglabāt un piemērot visus svarīgos vides aizsardzības principus, ieskaitot piesardzības principu.

3.4. Komiteja atbalsta priekšlikumu par to, ka jāizveido efektīva kontroles, marķēšanas un izsekojamības sistēma, lai nodrošinātu šo produktu drošumu un kvalitāti. Tā it īpaši atbalsta to, ka:

- jāpiemēro tāda pati marķēšanas sistēma kā tā, ko jau izmanto augu aizsardzības līdzekļiem⁽¹³⁾, lai zemniekiem sniegtu skaidru informāciju par mēslošanas līdzekļu izmantošanu un uzglabāšanu,
- jānosaka kopīgi standarti informācijas noformēšanai un sniegšanai, kā minēts III pielikumā,
- jāievieš oficiālas analīzes metodes, kas ļautu gan pārbaudīt marķēšanas sistēmas atbilstību, gan arī nodrošināt, ka izmantotā marķējuma ticamība ir pietiekami pārliecinoša.

3.5. EESK atzīst, ka ražotāji var izvēlēties, vai piemērot Eiropas Savienības vai valsts tiesību aktus par marķēšanu, taču vēlas norādīt, ka atšķirīgi valstu noteikumi un standarti ir viens no galvenajiem iemesliem, kāpēc pašreiz tirgū ir darbības traucējumi un sadrumstalotība. Šā iemesla dēļ komiteja iesaka īstenot mērķorientētu pieeju, lai novērstu jaunus draudus saistībā ar negodīgu konkurenci un neatbilstību augstākajiem izsekojamības, kvalitātes un drošuma standartiem.

3.6. Komiteja atzīmē, ka Komisijas priekšlikumā galvenais aspekts ir augsnes auglība un aizsardzība, taču norāda, ka bez Augsnes pamatdirektīvas, kas ļautu izstrādāt un ieviest kopīgus standartus ilgtspējīgai augsnes izmantošanai un aizsardzībai⁽¹⁴⁾, šis mērķis būs grūti sasniedzams. Turklāt komiteja uzsver, ka jāņem vērā augsnes atšķirības, kas pastāv starp dalībvalstīm, un tādēļ būtu jāpieņem attiecīgajam mērķim atbilstoši standarti.

3.7. Komiteja piekrīt priekšlikumam par to, ka jānosaka ierobežojumi, lai pakāpeniski samazinātu kadmija un citu smago metālu saturu mēslošanas līdzekļos. Tajā pašā laikā tā apzinās, ka tad, ja strauji un radikāli būtu jāsamazina kadmija daudzums mēslošanas līdzekļos, palielinātos ražošanas izmaksas un līdz ar to lauksaimnieku un patērētāju izdevumi. Ņemot vērā procesus, kas izjauc ierasto kārtību un veido pāreju uz aprites ekonomikas modeli, šī izmaksu nobīde un no tās izrietošā cenu maiņa varētu kļūt par ekonomikas instrumentu, kas patērētājus un lauksaimniekus mudinātu uz pārmaiņām. Lauksaimniekiem ir jābūt aizsargātiem pret krasu cenas pieaugumu un tādējādi jāgūst labums no mēslojuma pieejamības atbilstīgi viņu vajadzībām.

3.8. EESK uzsver, ka atbilstības nodrošināšanas papildizmaksas varētu negatīvi ietekmēt MVU konkurētspēju⁽¹⁵⁾. Tā kā atzinumā izskatāmajai regulai ir stratēģiska nozīme, komiteja iesaka nodrošināt stimulus, kas mazos un vidējos uzņēmumus mudinātu pāriet uz ilgtspējīgāku ražošanu⁽¹⁶⁾. Šajā procesā liela nozīme būs Eiropas Komisijas ģenerāldirektorātiem, kuru pārziņā ir pētniecība un lauksaimniecība.

3.9. EESK uzskata: lai pārietu uz ilgtspējīgākiem mēslošanas līdzekļiem un uz aprites ekonomiku, ir nepieciešama cieša visu iesaistīto pušu – ražotāju, lauksaimnieku, darba ņēmēju un patērētāju – apņemšanās. Turpinās tehnisko konsultāciju un paraugprakses pilnveidošana, taču par to ne vienmēr ir pietiekama informācija. Tāpat kā citās jomās būtiska nozīme ir informēšanai, izpratnes veicināšanas kampaņām, arodmācībām un mūžizglītībai⁽¹⁷⁾. Šo mērķi sasniegt varētu palīdzēt Aprites ekonomikas forums, kam telpas nodrošinātu EESK, kā ierosināts EESK atzinumā NAT/676 par dokumentu kopumu attiecībā uz aprites ekonomiku.

⁽¹³⁾ Regula (ES) Nr. 547/2011.

⁽¹⁴⁾ EESK atzinums "Augsnes aizsardzības tematiskā stratēģija" (OV C 168, 20.7.2007., 29. lpp.).

⁽¹⁵⁾ Eiropas Komisija, *Competitiveness proofing – fertilising materials*, 2013. gads. Šajā pētījumā norādīts, ka dažiem uzņēmumiem, piemēram, MVU, kas ražo kompostu, izmaksas par jauno noteikumu ievērošanas nodrošināšanu varētu sasniegt 10 % no ražošanas izmaksām, un tam būtu tieša ietekme uz MVU konkurētspēju.

⁽¹⁶⁾ EESK atzinums "Fosfora ilgtspējīga izmantošana", 3.4.4. punkts (OV C 177, 11.6.2014., 78. lpp.).

EESK atzinums "Bioloģiskā ražošana un bioloģisko produktu marķēšana", 1.1. punkts (OV C 12, 15.1.2015., 75. lpp.).

⁽¹⁷⁾ Skatīt 12. zemsvītras piezīmi.

4. Īpašas piezīmes

4.1. EESK piekrīt, ka jāgroza Regulas (EK) Nr. 1107/2009 46. pants, lai augu biostimulantus varētu iekļaut CE marķētu mēslošanas līdzekļu sistēmā, nevis pieskaitīt pie augu aizsardzības produktiem. Tomēr komiteja aicina Komisiju rūpīgi uzraudzīt šo procesu, lai tas netiktu izmantots nolūkā apiet tiesību aktus par augu aizsardzības līdzekļiem, tādējādi radot iespējamus veselības un vides apdraudējumus.

4.2. Komiteja uzskata, ka no otrreizējām izejvielām iegūti mēslošanas līdzekļi nākotnē varētu būt svarīga integrētas aprites ekonomikas sastāvdaļa ⁽¹⁸⁾. Lai uzlabotu saskaņotību ar spēkā esošo Atkritumu pamatdirektīvu ⁽¹⁹⁾, EESK iesaka veikt šādus pasākumus:

- skaidri nošķirt “lauksaimniecības materiālus, ko izmanto lauksaimniecībā” (nav iekļauti Atkritumu pamatdirektīvas darbības jomā) un atkritumu, blakusproduktu un statusa “atkritums vairs nav atkritums” definīciju. Minētās definīcijas ne vienmēr ir skaidras un var radīt situāciju, ka netiek izmantotas inovācijas iespējas,
- precīzāk definēt, kas ir blakusprodukts gadījumos, kad to izmanto kā mēslošanas līdzekli,
- precīzāk nošķirt, kad ražošanas atkritumus/blakusproduktus lauksaimniecībā izmanto kā tiešos mēslošanas līdzekļus (piemēram, kūsmēslus un digestātu) un kad – kā sastāvdaļas.

4.3. Statuss “atkritums vairs nav atkritums” ⁽²⁰⁾, kā definēts Komisijas priekšlikumā, attiecas uz mēslošanas līdzekļiem, bet ne uz to sastāvdaļām. EESK uzskata, ka šis jēdziens būtu jāattiecinā uz sastāvdaļām, jo jebkura reģenerācijas darbība jāveic ar sākotnējo sastāvdaļu, nevis ar mēslošanas līdzekļiem kā galaproduktiem.

4.4. Komiteja ir pārliecināta, ka “uzvedinošā pieeja” (*nudge thinking*) varētu būt noderīgs instruments, kas ļautu sasniegt vispārējo mērķi, proti, iesaistot un uzrunājot ražotājus, lauksaimniekus un patērētājus un veicinot ilgtspējīgāku izvēli un uzvedību, palielināt iekšējā tirgus efektivitāti saistībā ar pāreju uz aprites ekonomiku.

4.5. Sadzīves notekūdeņi varētu kļūt par otrreizējo izejvielu šajā jaunajā nozarē. Būtu jāveicina kanalizācijas infrastruktūras analīze dalībvalstu līmenī, lai iegūtu precīzu izmaksu un ieguvumu analīzi attiecībā uz ieguldījumiem infrastruktūras attīstībā, kura būtu jāvirza galvenokārt uz kvalitatīvu, labi nošķirtu un barības vielām bagātu notekūdeņu piegādes nodrošināšanu. Urīns var būt labs fosfora un slāpekļa avots, kurā nav smago metālu koncentrācijas kā iežu nogulsnes, kur sastopams it īpaši fosfāts.

4.6. Neatņemamai organisko mēslošanas līdzekļu tirgus struktūras sastāvdaļai vajadzētu būt reģionālā mēroga savākšanai un ražošanai, ko atbalsta sadales tīkli visās dalībvalstīs. Šo modeli var papildināt ar daudziem savākšanas un, ja iespējams, ražošanas punktiem vietējā līmenī.

4.7. Komiteja atzīmē, ka tālejošo mērķi attiecībā uz kadmija satura samazinājumu varētu vieglāk sasniegt, lielā mērā koncentrējoties uz mēslošanas līdzekļiem, kuros ir fosfāts, kas iegūts no citiem avotiem, nevis no kadmija piesārņotiem iežiem.

4.8. Atbrīvojumi, kas REACH (ķimikāliju reģistrēšana, vērtēšana, licencēšana un ierobežošana) tiesiskajā regulējumā paredzēti kompostam, būtu jāpaplašina, lai sekmētu jaunas tirgus iespējas un inovāciju tādās jomās kā struvīts un ar to saistīti produkti.

4.9. EESK mudina Komisiju pielikumos iekļaut papildu komponentmateriālu kategorijas, lai neatpaliktu no tehniskās attīstības, kas dod iespēju drošus un iedarbīgus mēslošanas līdzekļus ražot no tādām pārstrādātām otrreizējām izejvielām kā biokokogles un pelni.

⁽¹⁸⁾ EESK atzinums “Aprites ekonomika: darbvietu izveide un zaļās rīcības plāns MVU”, 2.8. punkts (OV C 230, 14.7.2015., 99. lpp.).

⁽¹⁹⁾ Direktīva 2008/98/EK, 2. panta 1. punkta f) apakšpunkts.

⁽²⁰⁾ COM(2016) 157 final, 18. pants.

4.10. EESK aicina Komisiju radīt stimulus, lai atbalstītu kūtsmēsļu pārstrādi saskaņā ar aprites ekonomikas principiem. Vienlaikus ir svarīgi, lai mēs neradītu sistēmas, kas sekmē kūtsmēsļu ražošanu pārmērīgos apjomos. Tā kā ir jāreformē mūsu lauksaimniecības sistēmas, tad, kā jau ir uzsvērts citos atzinumos par KLP reformu ⁽²¹⁾, koncentrētas kūtsmēsļu ražošanas reģionos ir jāsamazina šis apjoms, tādējādi īstenojot daļu no mūsu lauksaimniecības pārtikas sistēmu vispārējās reformas, kuras mērķis ir izveidot ilgtspējīgu modeli.

Briselē, 2016. gada 14. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

⁽²¹⁾ OV C 354, 28.12.2010., 35. lpp.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Aviācijas stratēģija Eiropai””

(COM(2015) 598 final)

(2016/C 389/12)

Ziņotājs: Jacek KRAWCZYK

Eiropas Komisija 2015. gada 7. decembrī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 304. pantu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Komisijas paziņojums Eiropas Parlamentam, Padomei, Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejai un Reģionu komitejai “Aviācijas stratēģija Eiropai””

(COM(2015) 598 final).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 21. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 14. jūlija sēdē), ar 234 balsīm par, 5 balsīm pret un 3 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. Dokumentā COM(2015) 599 final definētās ES Aviācijas stratēģijas (turpmāk “Stratēģija”) galvenajam mērķim ir jābūt investīciju vides uzlabošanai, lai stimulētu vairāk Eiropas ieguldījumu ES aviācijas nozarē, uzlabotu šīs nozares konkurētspēju un palielinātu tās nozīmi ekonomikā, tādējādi sekmējot vispārējo ekonomisko izaugsmi un jaunu darbvietu izveidi.

1.2. Eiropas Komisija (turpmāk “Komisija”) pamatoti ir uzsvērusi, cik aviācija ir svarīga Eiropas Savienībai, ņemot vērā aizvien pieaugošo nepieciešamību pēc mobilitātes un savienojamības, un cik svarīga tā ir ekonomikas izaugsmei, kā arī norādījusi uz šīs nozares tieši un netieši radīto darbvietu skaitu un kvalitāti. Globālās aviācijas nozares izaugsmes izmantošana patlaban pamatoti ir ES procesu dalībnieku prioritāte. Uz problēmām, kas saistītas ar klimata pārmaiņām, Eiropas aviācijas nozarei turpmāk būtu jāraugās kā uz pētniecības un inovācijas iespējām.

1.3. Stratēģijas mērķis ir uzturēt augstus drošības un drošuma standartus, nostiprināt sociālo programmu, radīt augstas kvalitātes darbvietas aviācijas nozarē un turpināt aizsargāt pasažieru tiesības, kā arī samazināt jaudas ierobežojumus gaisā un uz zemes, sekmēt šīs nozares izaugsmi Eiropā un starptautiskā līmenī, veicināt inovācijas, multimodalitāti un tādu klimata pārmaiņu politiku, kura vērsta uz nākotni un kuras pamatā ir starptautiska vienprātība. Tomēr EESK mudina Eiropas Komisiju veikt turpmākus praktiskus pasākumus, radot kvalitatīvas darbvietas, lai novērstu negatīvās sekas nodarbinātības jomā, uz kurām jau norādīts atzinumā TEN/565 par tematu “Sociālais dempings Eiropas civilās aviācijas nozarē” ⁽¹⁾.

1.4. Lai sekmīgi īstenotu šos vērēnīgos un vispusīgos mērķus, Stratēģijā jāizmanto holistiska pieeja aviācijai, kas ietver jaunu, padziļinātu un starpdisciplināru šīs nozares novērtējumu. EESK pilnīgi atbalsta šādu holistisku pieeju, kas ir nepieciešama aviācijas ekosistēmas turpmākajai attīstībai.

1.5. EESK atzinīgi vērtē šo Komisijas politisko iniciatīvu, ar kuru aviācijas daudzpusīgā loma tiek no jauna iekļauta politiskajā darba kārtībā gan Eiropā, gan starptautiskā līmenī un ar kuru regulatori tiek aicināti plašāk palūkoties uz aviācijas nozares vajadzībām – ne vien no normatīvā un infrastruktūras skatu punkta, bet arī no sociālās, ekonomiskās un vides perspektīvas. Aviācijas nozarei ir nepieciešama politiska atzīšana un atbalsts gan ES, gan dalībvalstu līmenī.

⁽¹⁾ OV C 13, 15.1.2016., 110. lpp.

1.6. EESK stingri uzstāj, lai aviācijas stratēģija tiktu īstenota, pamatojoties uz konstruktīvu sociālo dialogu. ES līmenī ES iestādēm būtu jākonsultējas ar Civilās aviācijas nozares sociālā dialoga komiteju par visām ierosmēm, kas attiecas uz aviāciju. Gadījumos, kad šādas iniciatīvas sociāli ietekmē darba apstākļus, EESK ierosina nodibināt dialogu starp sociālajiem partneriem. EESK atkārtoti norāda uz savu nostāju un ieteikumiem, kas pausti tās atzinumā par sociālo dempingu Eiropas civilās aviācijas nozarē⁽²⁾.

1.7. EESK apstiprina savus ieteikumus attiecībā uz Stratēģiju, kas ierosināti Komitejas jaunākajā atzinumā par integrētu ES aviācijas politiku⁽³⁾. EESK pauž gandarījumu, ka Komisija savā dokumentā ir ņēmusi vērā vairākus minētajā atzinumā paustus ierosinājumus attiecībā uz iekšējo tirgu, kā arī ES aviācijas starptautisko un sociālo dimensiju. EESK saglabā nemainīgu arī nostāju, ko tā paudusi citos atzinumos par ES aviācijas nozari (tostarp TEN/552 – “ES lidostu jauda”, CCMI/125 – “Valsts atbalsts lidostām un aviosabiedrībām”, TEN/504 – “Eiropas vienotā gaisa telpa II+”). EESK uzskata, ka 27 dalībvalstu Eiropas Savienībai šie ieteikumi ir tikpat aktuāli kā 28 dalībvalstu Eiropas Savienībai.

1.8. Eiropas aviācijas nozarei Komisija ir izstrādājusi vairākas svarīgas regulējuma iniciatīvas, tostarp pārskatu par pamatnostādņēm par valsts atbalstu aviokompānijām un lidostām, lidostām veltīto tiesību aktu kopumu, tiesību aktus, kuru mērķis ir veicināt Eiropas vienotās gaisa telpas (SES) izveidi, pārskatīto regulu par aizsardzību pret subsidēšanu un negodīgas cenu noteikšanas praksi, kā arī daudzas citas iniciatīvas. Lai panāktu, ka dalībvalstis pilnīgi īsteno Stratēģiju, steidzami ir jāievieš visi šie politikas pasākumi un noteikumi. Ir jāturpina izvērst arī Eiropas vienotās gaisa telpas gaisa satiksmes pārvaldības pētījumu (SESAR), kas ir ļoti veiksmīgs ES izstrādāts inovāciju projekts, kā arī jāturpina īstenot ierosmi “Clean Sky” (pētniecības programma ar mērķi izstrādāt tehnoloģijas, kas būtiski uzlabotu ekoloģiskos rādītājus gaisa transporta nozarē). Nepieciešams un mērķtiecīgi orientēts ES finansējums būtu jāpapildina ar privāto finansējumu, un tam vajadzētu sekmēt horizontālu pārnozaru attīstību.

1.9. Attiecībā uz aviokompānijām, lidostām un gaisa satiksmes vadības nodrošinātājiem Stratēģijā ir jāsniedz skaidras norādes par to, kā panākt turpmāku liberalizāciju un vienlaikus radīt vienlīdzīgas konkurences apstākļus (godīgas konkurences nosacījumus). Konsolidāciju var veicināt tikai tad, ja visās dalībvalstīs tiek garantēta augsta līmeņa stabila savienojamība.

1.10. Godīgas konkurences jautājums ietver arī darba ņēmēju tiesību ievērošanu. Nosacījumi, kas būtu līdzīgi 17. a pantam ES un ASV Gaisa transporta nolīgumā, ir jāiekļauj sarunās ar trešām valstīm. Ir svarīgi nodrošināt godīgumu un savstarpību, kā arī visaugstākos reāli īstenojamus drošības, drošuma un sociālos standartus. Visos līgumos, kas ietilpst ES aviācijas ārpolitikas jomā, būtu jācenšas panākt, lai tiktu ņemti vērā SDO principi un meklēti līgumslēdzējiem pieņemami izpildes nodrošināšanas līdzekļi⁽⁴⁾.

1.11. Stratēģijas īstenošanas gaitā ir pamatīgāk jāpievēršas arī dalībvalstu un citu aviācijas vērtību tīkla dalībnieku, piemēram, gaisa kuģu, dzinēju un to detaļu ražotāju, pienākumiem. ES aviācijas nozarei ir jāspēj izmantot savstarpēji savienotas digitālās aviācijas priekšrocības. Tai ir pilnībā un aktīvi jāiesaistās “ceturtajā industriālajā revolūcijā”. Eiropas Aviācijas drošības aģentūras (EASA) loma un spējas ir stratēģiski svarīgas, lai ES civilās aeronavigācijas rūpniecības nozare spētu saglabāt konkurētspēju globālajā civilās aviācijas tirgū.

1.12. ES aviācijas nozarē ir nepieciešama lielāka skaidrība par to, kā, pamatojoties uz savstarpības principu, elastīgāk risināt īpašumtiesību un kontroles jautājumus, vienlaikus nodrošinot saskaņotu piemērošanu un izpildi visā Savienībā un pastāvīgu atbilstību Savienības tiesību aktiem par šādu sabiedrību kontroli. Eiropas Savienībā – kā nekur citur pasaulē – ES iedzīvotāji var ieguldīt ES reģistrētās aviokompānijās bez jebkādiem ierobežojumiem attiecībā uz iegādātā kapitāla procentuālo daļu vai attiecībā uz kontroles pār aviokompāniju pakāpi vai līmeni. Rodas jautājums, kāpēc tad viņi neiegulda?

⁽²⁾ Skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

⁽³⁾ OV C 13, 15.1.2016., 169. lpp.

⁽⁴⁾ OV C 198, 10.7.2013., 51. lpp.

1.13. EESK atzīst, ka Komisijai, cenšoties saviem priekšlikumiem panākt dalībvalstu un citu ieinteresēto personu atbalstu, ir jārīkojas ļoti uzmanīgi. Taču Komisijai pilnīgi noteikti ir jāuzņemas politiskā vadība. Eiropas Aviācijas drošības aģentūras un Eirokontroles uzdevumi ir jādefinē tā, lai abas organizācijas viena otru papildinātu un lai nenotiktu pārklāšanās.

1.14. EESK atkārtoti uzsver, ka tā ir gatava pilnīgi atbalstīt Komisiju tās centienos organizēt politisku diskusiju par labāko veidu, kā nodrošināt Eiropas aviācijas nozares konkurētspēju starptautiskā līmenī, un izstrādāt un īstenot nepieciešamo tiesisko un normatīvo bāzi. Diskusija par *Brexit* ir bijis stimuls EESK strādāt vēl vairāk, lai sekmētu ES aviācijas turpmāku integrāciju, kas mums ir vajadzīga vairāk nekā jebkad agrāk.

1.15. Ņemot vērā EESK unikālo sastāvu un zināšanas, tā ir ideāli piemērota, lai politiskajās diskusijās darītu zināmu organizētās pilsoniskās sabiedrības viedokli par aviācijas nozarē īstenotu regulējuma iniciatīvu politiskajām, sociālajām, ekonomiskajām un ekoloģiskajām sekām, kā arī par vispiemērotākajiem un līdzsvarotākajiem Stratēģijas īstenošanas instrumentiem. Tāpēc EESK ir nolēmusi pastāvīgi sekot līdzi Stratēģijas īstenošanas gaitai un šajā saistībā sāksi atsevišķu projektu, kuram nodrošinājusi atbilstošus resursus un zināšanas.

1.16. EESK iesaka ne vien iesaistīt Stratēģijas īstenošanā ieinteresētās personas, bet arī sniegt strukturētu un konkrētu skaidrojumu par to, kādā veidā Stratēģija tiks īstenota. Līdztekus rīcības plānam, kurā būtu izklāstīts, kādas iniciatīvas tuvāko gadu laikā tiks sagatavotas un kad tas notiks, ir nepieciešams arī ceļvedis par to, kā Komisija sasniegs ieinteresētās personas, lai nodrošinātu šo ārkārtīgi nepieciešamo līdzdalību. Mobilizēt visas aviācijas nozarē iesaistītās puses, lai tās kopīgi darbotos Stratēģijas īstenošanā, nebūs viegli, taču tas ir jādara.

2. Pamatinformācija

2.1. ES aviācijas nozarē ir tieši nodarbināti no 1,4 miljoniem (avots: *Steer Davies Gleave "Study on employment and working conditions in air transport and airports"*, nobeiguma ziņojums, 2015. gads) līdz 2 miljoniem cilvēku (avots: *"Aviation: Benefits Beyond Borders"*, *Oxford Economics* sagatavots ziņojums ATAG uzdevumā, 2014. gada aprīlis) un kopumā atbalsta no 4,8 miljoniem līdz 5,5 miljoniem darbvieta (avots: *Steer Davies Gleave "Study on employment and working conditions in air transport and airports"*, nobeiguma ziņojums, 2015. gads). Aviācijas tiešais ieguldījums ES IKP ir EUR 110 miljardi, bet kopējā ietekme, ietverot tūrismu un tā radīto multiplikatora efektu, sasniedz pat EUR 510 miljardus (avots: *Steer Davies Gleave "Study on employment and working conditions in air transport and airports"*, nobeiguma ziņojums, 2015. gads). Tas skaidri parāda, ka aviācijas nozares ekonomiskais potenciāls ir daudz lielāks par tās tiešo ietekmi.

2.2. Tomēr ir ārkārtīgi svarīgi atzīt, ka, radīdama emisijas, aviācija ietekmē klimatu visā pasaulē. Lai kāda būtu aviācijas stratēģija, tajā ir jāmeklē iespējas, kā nozarei kļūt ilgtspējīgākai, piemēram, izmantojot novatoriskas biodegvielas un jaunas degvielu kombinācijas. Ar pētniecības un inovāciju palīdzību Eiropai ir jātiecas šai jomā kļūt par līderi.

2.3. Neraugoties uz to, ka ir būtiski pieaudzis ES aviosabiedrību pārvadāto pasažieru skaits, nodarbinātības līmenis kopš 2008. gada ir krities par 2,2 % gadā, t. i., vairāk nekā ekonomikā kopumā (par 0,7 % gadā); arvien pieaug "netipisku darbvieta" skaits un daudzveidība (darba līgumi uz noteiktu laiku un uz nepilnu darba laiku; pagaidu darbinieki; pašnodarbinātie; nulles stundu līgumi; norīkoti darba ņēmēji; "maksāt, lai strādātu" utt.).

2.4. Tā kā aviācijas devums ES ekonomikas kopējā veikumā un tās klātbūtne pasaulē ir tik nozīmīga, ES aviācijas nozarei ir būtiski svarīgi saglabāt konkurētspēju, paturēt savu līderpozīciju pasaulē un spēt piedzīvot izaugsmi. Pēdējās desmitgadēs ES aviācijas nozare – arī citām ES nozarēm – ir bijusi paraugs, kā reformas var dot lielāku labumu Eiropas iedzīvotājiem, darba ņēmējiem, uzņēmumiem un videi.

2.5. EESK ir bijusi cieši iesaistīta ES aviācijas politikas un tiesību aktu izstrādē, pieņemot vairākus atzinumus un organizējot ieinteresēto personu tikšanās un publisku uzklauššanu. Komiteja ir ierosinājusi virkni konkrētu priekšlikumu par dažādiem ES aviācijas vērtību tīkla elementiem, tā organizāciju un darbību, tostarp ir paudusi stingru atbalstu visaptverošam sociālajam dialogam⁽⁵⁾ (Komiteja cita starpā aicināja uzlabot aviācijas noteikumu īstenošanu Eiropā, radīt patiesi vienlīdzīgus konkurences apstākļus visiem aviācijas vērtības ķēdes dalībniekiem un strauji un apņēmīgi īstenot pasākumus nolūkā risināt gaidāmo jaudas krīzi).

2.6. Daudzas ieinteresētās personas Eiropā, tostarp EESK, aicināja steidzami izstrādāt iedarbīgu, visaptverošu, uz tirgu orientētu un ilgtspējīgu ES aviācijas stratēģiju. Jaunākajā atzinumā par integrētu ES aviācijas politiku⁽⁶⁾ Komiteja ir norādījusi sešus faktorus, kas nosaka Eiropas aviācijas nozares konkurētspēju: drošība, ekonomiskā, sociālā un vides ilgtspēja, konkurētspēja ar inovācijas palīdzību, sociālā dimensija, darbības izcilība, kā arī savienojamība⁽⁷⁾. EESK pilnībā apstiprina minētajā atzinumā izklāstītos ieteikumus attiecībā uz Stratēģiju.

2.7. Ir nepieciešama spēcīga politiskā griba, redzējums un uzdrīkstēšanās, lai suverenitātes prasības līdzsvaroti saskaņotu ar nepieciešamību pēc kompromisa ES līmenī. Tagad – pēc referenduma Apvienotajā Karalistē – tas ir svarīgāk nekā jebkad agrāk. No ekonomikas viedokļa Stratēģijas galvenajam virzienam un mērķim vajadzētu būt ieguldījumam, ekonomiskās labklājības un ilgtspējīgas izaugsmes veicināšanai visā Eiropā. No juridiskā viedokļa sistēmai jābūt stabilai makrolīmenī un jānodrošina plānošanas stabilitāte mikrolīmenī. Šī stabilitāte varētu mudināt Eiropas ieguldītājus vairāk līdzekļu novirzīt ieguldījumiem ES aviācijas nozarē. Turklāt, pamatojoties uz savstarpīguma principu, ES ieguldītāji varētu vieglāk piekļūt starptautiskiem izaugsmes tirgiem.

2.8. Eiropas Parlamenta Izpētes dienests 2014. gadā secināja, ka Eiropas integrācijas trūkuma radītās kopējās izmaksas aviācijas nozarē nākamajos 20 gados būs apmēram 3 400 miljoni euro gadā. Tā kā nav izstrādāta un netiek īstenota skaidra stratēģija, ES aviācijas nozare var palaist garām starptautiskas izaugsmes iespējas un zaudēt savu ietekmi konkurētspējas ziņā. Izaugsmei jābūt ilgtspējīgai, un to var panākt, nodrošinot taisnīgus konkurences nosacījumus. Taču, ja Stratēģija ir izstrādāta tāpēc, lai ar piemērotiem rīkiem panāktu iecerēto, tad tās sekmīga īstenošana būs atkarīga no visu ieinteresēto personu, jo īpaši dalībvalstu, plaša atbalsta.

2.9. Stratēģijas pamatā ir holistiska pieeja aviācijai, jo tādējādi tiek atzīta aviācijas būtiskā sociālā funkcija: aviācija nodrošina reģionu savienojamību, pasažieru un kravu mobilitāti, kā arī ieguvumus ekonomikai un inovāciju tehnoloģiju jomā nolūkā mazināt šīs nozares ietekmi uz klimata pārmaiņām. Tādējādi aviācija nodrošina ekonomisko, vides un sociālo ilgtspēju. EESK pilnībā atbalsta šādu pieeju.

3. Aviācija kā izaugsmes virzītājspēks

3.1. Laika gaitā aviācijas apakšnozares ir izveidojušās par uzņēmumiem, kuru vērtība ir mērāma vairākos miljardos euro; tie darbojas un konkurē dažādos tirgos un visi kopā veido savstarpēji atkarīgu vērtības radošu uzņēmumu tīklu. Stratēģija un tās īstenošana varētu palīdzēt noteikt, kādas ir katras vērtību tīkla daļas stiprās un vājās puses, kā arī spēja radīt darbvietas, un attiecīgi nostiprināt stiprās puses, lai nodrošinātu optimālu sistēmu, kurā minētās apakšnozares var katra atsevišķi un visas kopā sniegt ieguldījumu ekonomikas izaugsmē un labklājībā.

3.2. Plašāka holistiska pieeja aviācijai nozīmē to, ka ir jārisina problēmas, ar kurām saskaras visas vērtību tīkla daļas, ne tikai aviokompānijas un lidostas. Dalībvalstis gaida uzlabotu, drošu, uzticamu un rentablu savienojamību ar mazākiem perifēriem tirgiem tirdzniecības un tūrisma nozares vajadzībām; gaisa kuģu, dzinēju un to detaļu ražotāji gaida labvēlīgus apstākļus investīcijām ražotnēs un pētniecībā un izstrādē; aviokompānijas un aeronavigācijas pakalpojumu sniedzēji gaida

⁽⁵⁾ OV C 230, 14.7.2015., 17. lpp., OV C 451, 16.12.2014., 123. lpp., OV C 170, 5.6.2014., 116. lpp.

⁽⁶⁾ Skatīt 3. zemsvītras piezīmi.

⁽⁷⁾ Skatīt 3. zemsvītras piezīmi.

iespējas piesaistīt investorus un strādāt aizvien liberālākos tirgos un apstākļos, kas nodrošina ilgtspējīgu veselīgas konkurences līmeni. Jānodrošina darba apstākļu kvalitāte, ietverot apmācību, un jāievēro pasažieru tiesības.

3.3. Komisija ir pareizi norādījusi uz galvenajām jomām, kurām jāpievērš uzmanība regulējuma ziņā, proti, tām, kas saistītas ar vienoto gaisa telpu, ar prasību pēc visaptveroša mandāta starptautiskajām sarunām nolūkā nodrošināt izaugsmi un ar godīgu konkurenci gan ES, gan globālajos tirgos. Komisija ir arī pamatoti uzsvērusi nepieciešamību nodrošināt starptautiskos standartus un normas, kas garantēs augsta līmeņa drošību un drošumu un mazinās aviācijas ietekmi uz klimata pārmaiņām. Lai veicinātu vispasaules tirdzniecību ar ES aviācijas produktiem, ES divpusējos aviācijas drošības nolīgumos būtu jātiecas panākt arī drošības sertifikācijas standartu savstarpēju atzīšanu.

3.4. Visām aviācijas vērtību tīkla daļām ir svarīgi, lai politiskais klimats sekmētu investīcijas. Ņemot vērā aviokompāniju un lidostu augstās pastāvīgās izmaksas, tām vajadzīgs arī tāds tiesiskais regulējums, kas nodrošina plānošanas stabilitāti. Vairāki regulējuma jautājumi šobrīd tiek apspriesti ES iestādēs un valstu līmenī. Komisijai par tiem jāsniedz skaidras norādes, jo tie sava nozīmīguma dēļ ir iekļauti Stratēģijas īstenošanā⁽⁸⁾.

3.4.1. Būtiski svarīga ir arī īpašumtiesību un kontroles noteikumu uzlabošana, piemērošana un pastiprināšana (standarta formulējums divpusējos gaisa pārvadājumu pakalpojumu nolīgumos, kā arī Regulas (EK) Nr. 1008/2008 noteikumos, kas attiecas tieši uz ES). Šie noteikumi ir starptautisko gaisa transporta pakalpojumu nolīgumu pamatpīlārs, jo bez tiem līgumslēdzējas puses nevarētu īstenot savstarpējās tiesības. Ar Komisijas ierosinātajām skaidrojošajām pamatnostādņēm varētu būt par maz, lai atrisinātu sistēmiskas problēmas, mazinātu atšķirības piemērošanā, panāktu juridisko noteiktību un pievērstos noteikumu "efektivitātei". ES aviokompāniju sektoram, kurā tiek īstenota ievērojama konsolidācija, ir vajadzīgs skaidrs virziens. Tā kā ir vērojama aviokompāniju darbības makroekonomiskā nozīmīguma palielināšanās, kā arī atsevišķu aviokompāniju rentabilitātes atšķirības, tās kļūst arvien pievilcīgākas starptautiskiem investīciju fondiem un stratēģiskiem investoriem. Konsolidācija nedrīkst notikt uz savienojamības rēķina, jo īpaši reģionu līmenī.

3.4.2. Godīgas konkurences jautājums ietver arī darba ņēmēju tiesību ievērošanu. Nosacījumi, kas būtu līdzīgi 17. a pantam ES un ASV Gaisa transporta nolīgumā, ir jāapspriež sarunās ar trešām valstīm. Ir svarīgi nodrošināt godīgumu un savstarpīgumu, kā arī visaugstākos drošības, drošuma un sociālos standartus. Visos līgumos, kas ietilpst ES aviācijas ārpolitikas jomā, būtu jācenšas panākt, lai tiktu ņemti vērā SDO principi un meklēti līgumslēdzējiem pieņemami izpildes nodrošināšanas līdzekļi⁽⁹⁾.

3.4.3. EESK mudina Komisiju atvieglot sociālā dialoga nolīgumu slēgšanu, lai novērstu sociālo dempingu un šķēršļus iekšējā tirgū. Pat neliela kolektīva protesta akcija aviācijas nozarē var ietekmēt lielu skaitu lidojumu, pasažieru un uzņēmumu, kuri ir atkarīgi no tūrisma un tirdzniecības. Šis jautājums ir jārisina, ja Komisija vēlas panākt to, kas tiek gaidīts, izstrādājot "holistisku pieeju aviācijai".

3.4.4. Būtiski svarīgs jautājums, kas Stratēģijā padziļināti jāanalizē, ir dronu tehnoloģija. Ir apspriežama ne tikai pati aparatūra (t. i., dronu izmērs un darbības īpatnības), bet arī šīs tehnoloģijas programmatūra un potenciāls. EESK atzinīgi vērtē darbu, ko šai jomā jau veic EASA. Tomēr, ņemot vērā regulējuma iniciatīvas citos pasaules reģionos, ES ietekme šajā inovācijas jomā būs nepieciešama, lai Eiropa nezaudētu savu ietekmi šīs inovatīvās tehnoloģijas attīstīšanā un spētu ietekmēt starptautisko normu un standartu izstrādes procesu. Jautājums par dronu ekspluatācijas drošību un drošumu ir jārisina ļoti steidzami.

⁽⁸⁾ Tāpēc EESK vēlreiz norāda uz saviem atzinumiem OV C 241, 7.10.2002., 29. lpp., OV C 264, 20.7.2016., 11. lpp. un skatīt 1. zemsvītras piezīmi.

⁽⁹⁾ Skatīt 4. zemsvītras piezīmi.

3.4.5. Komisija ir pamatoti norādījusi, ka īpaši svarīga ir vienotās gaisa telpas (SES) izveide un ka ir jāpieņem un jāīsteno arī SES II. Vienots ES gaisa telpas pārvaldības režīms ir ES iedzīvotāju, patērētāju, vides un visas Eiropas aviācijas konkurētspējas interesēs. Ir nepieciešama plašāka un dziļāka analīze, lai izvērtētu, kāpēc progress ir bijis samērā lēns. Piemēram, nav izdevies piepildīt ar funkcionālajiem gaisa telpas blokiem (FAB) saistītās cerības. Ir vajadzīgs vispusīgs informatīvs plāns, lai nodrošinātu intensīvas, atklātas un godīgas diskusijas ar dalībvalstīm un aeronavigācijas pakalpojumu sniedzējiem (ANSP), kā arī dalībvalstīm individuāli pielāgotus priekšlikumus, lai tām palīdzētu pārvarēt galvenās problēmas un šķēršļus gaisa satiksmes pārvaldības organizācijas modernizācijas procesā. EESK ir pārliecināta, ka, integrējot darbiniekus turpmākajās diskusijās un pasākumu īstenošanā, var pienācīgi atrisināt problēmas, kas rada bažas sociālajiem partneriem. Turklāt SESAR kā SES tehnoloģiskais pilārs var efektīvi atbalstīt ES gaisa satiksmes pārvaldības integrāciju, izveidojot jaunus vienotus tehnoloģisko lietotņu veidus. Tīkla pārvaldnieks turpinās pilnveidot integrētu Eiropas maršrutu tīkla projektu, lai garantētu drošu un efektīvu gaisa satiksmes vadības darbību.

3.4.6. Ir svarīgi, lai lidostas tiktu visos aspektos ņemtas vērā un iesaistītas visaptveroša ES transporta tīkla izveidē un lai lidostām būtu labi savienojumi ar citiem transporta veidiem. Ir jāpanāk pārvaldījumu multimodalitāte. Arī IKT un digitālo iespēju izmantošana var ES aviācijas nozari padarīt efektīvāku un veicināt multimodalitāti un ilgtspēju.

3.5. Gaisa kuģu ražotāji savā starpā konkurē, lai savus ražojumus varētu pārdot globālajā tirgū. Ceturtā industriālā revolūcija rada ļoti labas iespējas ES aeroinženierijas nozares attīstībai. Šai jomā ir jāanalizē un pilnībā jāizmanto sinerģija starp dažādām ES politikas jomām. Šie ražotāji investē ražotnēs visā Eiropā un visā pasaulē. Lai novērtētu aviācijas nozares kopējo ietekmi uz izaugsmi, nedrīkst par zemu novērtēt EASA veiktās ražotāju sertifikācijas nozīmi, tāpat kā ekonomikas analīzi, ņemot vērā, ka tie ir lieli uzņēmumi un ka tie konkurē pasaules mērogā.

3.6. Stratēģijas pamatā ir Eiropas standarti, un sarunās ar trešām valstīm būtu saskaņoti un koordinēti jācenšas panākt, lai tās akceptētu šos standartus. ES jau ir izveidojusi struktūras, kas ļauj īstenot un tālāk attīstīt ES un ASV Gaisa transporta nolīgumu. Tā noteikumi dod iespēju abām pusēm pilnveidot kopīgo izpratni par to, kā nostiprināt šos standartus, kopīgi tos īstenot un pat attiecināt tos uz trešām valstīm. Tāpēc Stratēģijā būtu jācenšas izmantot tādas instrumentus kā ES un ASV apvienotā komiteja – ar to palīdzību ir iespējams panākt kopīgu izpratni ar citādu viedokli pārstāvošām valstīm visā pasaulē par to, ka ilgtspējīga aviācija ir atkarīga no pamatvērtību ievērošanas. ES un ASV varētu uzņemties vadību pasaules standartu izveidē (ietverot SESAR un NextGen). ES un ASV joprojām ir iespēja būt kopīgām pasaules aviācijas līderēm.

3.7. Eiropas aviācijas attīstības panākumi ir atkarīgi arī no nozarē strādājošo prasmēm un kvalifikācijas. Tāpēc būtu jāvienojas par pasākumiem, kas palielinātu interesi par šo nozari un novērstu prasmīgu darbinieku aiziešanu no tās vai neliktu viņiem meklēt darbu citās pasaules valstīs.

4. Aviācijas stratēģijas īstenošana – pārmaiņu pārvaldība

4.1. EESK atzīst, ka Eiropas Komisijai, cenšoties saviem priekšlikumiem panākt dalībvalstu un citu ieinteresēto personu atbalstu, ir jārikojas ļoti uzmanīgi. Taču Komisijai pilnīgi noteikti ir jāuzņemas politiskā vadība. Šāda skaidri pausta apņemšanās ir vajadzīga, lai spētu pilnībā izmantot Eiropas aviācijas nozares potenciālu, vienlaikus gan ņemot vērā dalībvalstu vajadzību nodrošināt uzticamu un drošu savienojamību, gan apliecinot sociālajiem partneriem, ka viņi arī turpmāk tiks iesaistīti attiecīgo likumdošanas pasākumu izstrādē un ieviešanā.

4.2. Komisija savā paziņojumā ir pievērsusies vairākiem jautājumiem, kas kļūs par regulējuma iniciatīvu tematiem, kā arī atkārtoti uzsverusi, ka centīsies panākt visu attiecīgo pušu iesaistīšanos. Taču līdztekus rīcības plānam, kurā būtu izklāstīts, kādas iniciatīvas tiks sagatavotas un kad tuvāko gadu laikā tas notiks, ir nepieciešams arī ceļvedis par to, kā Komisija sasnies ieinteresētās personas un sabiedrību kopumā, lai nodrošinātu šo ārkārtīgi nepieciešamo līdzdalību.

4.3. Komisija pamatoti ir uzsvērusi nepieciešamību nozarē pastiprināt sociālo dialogu. Spiediens uz aviācijas nozarē strādājošajiem ir ārkārtīgi liels. Šādos apstākļos sociālais dialogs ir būtiski svarīgs, lai procesā iesaistītu sociālos partnerus un nodrošinātu viņu līdzdalību. Vēl ir jānoskaidro, kā Komisija ir paredzējusi strukturēt sociālo dialogu par jautājumiem, kas izriet no tās izstrādātās holistiskās pieejas.

4.4. Ir jāprecizē arī darba tiesības un sociālā nodrošinājuma aspekti, kas attiecas uz civilajā aviācijā nodarbinātajiem ļoti mobilajiem darba ņēmējiem; tā kā tiesību aktos trūkst skaidrības, Eiropas gaisa kuģu apkāpes locekļu sociālās aizsardzības jomā ir vērojamas būtiskas nepilnības. Pašreizējais tiesiskais regulējums ir jāgroza un tehniskie tiesību akti jāaskaņo ar sociālā nodrošinājuma tiesību aktiem.

4.5. Īstenojot jebkādus leģislatīvus pasākumus, jāņem vērā klimata pārmaiņas. Aviācijas stratēģiju nevar izstrādāt, ignorējot nepieciešamību globālā līmenī steidzami pievērsties saistītajām izmaksām (ekonomiskajā, vides un sociālajā aspektā), ko rada klimata pārmaiņu daudzveidīgā ietekme. Uz problēmām, kas saistītas ar siltumnīcefekta gāzu emisijām, Eiropas aviācijas nozarei turpmāk būtu jāraugās kā uz pētniecības un inovācijas iespējām.

4.6. Pastāvīgi ir jāsniedz informācija par Stratēģiju un tās īstenošanu. Regulāri jāorganizē ieinteresētajām personām paredzēti mērķtiecīgi informatīvie pasākumi.

4.7. Turklāt Komisijas vispārējā pieeja aviācijai būtu prioritāri un konsekventi jāietver dialogā ar dalībvalstīm. Dažos gadījumos šķiet, ka galvenā problēma ir valsts līmeņa izpratnes trūkums par aviācijas nozares patiesajām vajadzībām. Komisijai būtu jāapsver iespēja diskusijās ar dalībvalstīm aktīvāk atbalstīt aviācijas nozari valsts līmenī.

4.8. EESK atkārtoti aicina visas aviācijas nozares ieinteresētās personas aktīvi iesaistīties turpmākajā Stratēģijas īstenošanas darbā. Spēcīga, ilgtspējīga aviācijas nozare ir visu interesēs, un mēs nedrīkstam palaist garām Stratēģijas radīto izdevību.

Briselē, 2016. gada 14. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas atzinums par tematu “Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par profesionālās kvalifikācijas atzīšanu kuģošanā iekšējos ūdeņos un Padomes Direktīvas 96/50/EK un Padomes Direktīvas 91/672/EEK atcelšanu”

(COM(2016) 82 final – 2016/0050 (COD))

(2016/C 389/13)

Ziņotājs: Jan SIMONS

Eiropas Savienības Padome 2016. gada 23. martā un Eiropas Parlaments 2016. gada 11. aprīlī saskaņā ar Līguma par Eiropas Savienības darbību 91. panta 1. punktu nolēma konsultēties ar Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteju par tematu

“Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes direktīvai par profesionālās kvalifikācijas atzīšanu kuģošanā iekšējos ūdeņos un Padomes Direktīvas 96/50/EK un Padomes Direktīvas 91/672/EEK atcelšanu”

(COM(2016) 82 final – 2016/0050 (COD)).

Par Komitejas dokumenta sagatavošanu atbildīgā Transporta, enerģētikas, infrastruktūras un informācijas sabiedrības specializētā nodaļa savu atzinumu pieņēma 2016. gada 21. jūnijā.

Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja 518. plenārajā sesijā, kas notika 2016. gada 13. un 14. jūlijā (2016. gada 13. jūlija sēdē), ar 118 balsīm par, 2 balsīm pret un 6 atturoties, pieņēma šo atzinumu.

1. Secinājumi un ieteikumi

1.1. EESK piekrīt viedoklim, ka ar kuģošanu iekšējos ūdeņos saistītās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas kopējās sistēmas pamatā ir jābūt vajadzīgajām prasmēm, nevis ierastajām ar pieredzi saistītajām prasībām. Komiteja arī pievienojas cerībai, ka profesionālās kvalifikācijas atzīšana visā Savienībā veicinās kuģošanu iekšējos ūdeņos.

1.2. Darbaspēka mobilitāte Eiropas Savienībā ir svarīgs jautājums, lai mazinātu kvalificētu klāja apkalpes locekļu strukturālo trūkumu. Visu klāja apkalpes locekļu profesionālo prasmju obligāta novērtēšana uzlabos šīs profesijas tēlu un palielinās interesi par to.

1.3. Pašreizējo galveno starptautisko ūdensceļu drošības standartu saglabāšana ir jāuzskata par vienu no obligātajiem nosacījumiem ierosinātās politikas atbilstīgai īstenošanai.

1.4. Ja kompetentās iestādes uzlabos regulējuma saistošo raksturu, tas, pirmkārt, atturēs no nelikumīgas sociālās prakses un, otrkārt, stiprinās konkurētspēju un godīgu konkurenci.

1.5. Lai nodrošinātu Eiropas ūdensceļu tīkla labu pārvaldību, ir svarīgi uzturēt un attīstīt ciešu sadarbību starp Eiropas Komisiju un Eiropas upju komisijām, īpaši ar Reinas kuģniecības centrālo komisiju (CCNR).

1.6. Ar nosacījumu, ka ir jāpievieno vairākas upju komisijas, EESK piekrīt, ka papildus kopējām kompetences prasībām, kuras nosaka Iekšzemes kuģošanas standartu izstrādes Eiropas komiteja (CESNI), ir nepieciešami objektīvi kritēriji, kas dod iespēju noteikt tos ūdensceļus vai ūdensceļu posmus, kuros ir īpaši riski un kuriem dalībvalstis papildus vispārīgajā sistēmā noteiktajai profesionālajai kvalifikācijai varētu izvirzīt arī īpašas prasības.

1.7. Nekavējoties ir sīkāk jāpaskaidro priekšlikuma pamatā esošās izvēlētās politikas principi un mērķi.

2. Ievads

2.1. Nozaru konkurētspēja ir atkarīga no to spējas pārvadāt lielus preču apjomus izmaksu ziņā efektīvā veidā. Iekšējo ūdensceļu kuģu kravnesība ir tikpat liela kā vairākiem simtiem kravas automašīnu kopā: četru baržu stumts konvojs (7 000 neto tonnas) atbilst 280 smagkravas automašīnām, kuru individuālā neto kravnesība ir 25 tonnas. Ar to palīdzību būtu iespējams samazināt transporta izdevumus un aizsargāt vidi.

2.2. 3 500 km garais kanāls Maina – Donava, Reina un Donava tieši savieno 13 dalībvalstis teritorijā starp Ziemeļjūru un Melno jūru. Katru gadu pa šiem ūdensceļiem pārvadā aptuveni 500 miljonus tonnu preču, savukārt pa Reinu vien pārvadā 67 % no kopējā pārvadāto kravu apjoma. Vairāk nekā 75 % iekšzemes ūdensceļu Eiropā ir pārrobežu ūdensceļi. Vācijā, Beļģijā un Nīderlandē transports pa iekšējiem ūdensceļiem uz citu transportlīdzekļu fona attiecīgi sasniedz 12,5 %, 25 % un 38,7 %, bet Reinas koridorā, kas ir aktīvākais Eiropas rūpniecības reģions, tā īpatsvars pārsniedz pat 50 %.

2.3. Pārvadājumu apjoms pa iekšējiem ūdensceļiem katru gadu sasniedz 150 miljardus tonnkilometru kravu, tāpēc tiem ir būtiska loma ES multimodālo loģistikas ķēžu darbībā. Saskaņā ar jaunākajiem pētījumiem iekšējo ūdensceļu nozares pievienotā vērtība ir 2,2 miljardi euro, kas atbilst tiešam un netiešam ekonomiskā kapitāla pieaugumam 13,2 miljardu euro apmērā, tātad multiplikatora efekts ir 6,0.

2.4. Daži būtiski dati, kas liecina par darba tirgu ES iekšējo ūdensceļu transporta jomā:

- nodarbināto skaits – 41 500, 14 650 no tiem ir kuģu vadītāji un 26 850 – darbinieki, kas veic operatīvos uzdevumus,
- 80 % no darbaspēka, kas nodarbināts iekšējo ūdensceļu nozarē ir no Nīderlandes, Vācijas, Francijas, Luksemburgas, Itālijas, Beļģijas, Rumānijas un Bulgārijas,
- Lielākā daļa strādājošo ir nodarbināti Reinas koridorā,
- Ārzemju darba ņēmēju skaits Nīderlandē ir 27 %, Vācijā – 23 % un Beļģijā – 14 %,
- Iekšējo ūdensceļu nozarē darbojas 9 482 uzņēmumi un 45 % no tiem ir Nīderlandes uzņēmumi.

2.5. Komiteja jau ir sagatavojusi atzinumus par šo nozari Parlamentam, Padomei un Eiropas Komisijai, tostarp apskatot tajos sociālo politiku saistībā ar Viseiropas iekšējo ūdensceļu transporta regulēšanas sistēmu (2005. gadā)⁽¹⁾, Integrētu Eiropas rīcības programmu iekšējo ūdensceļu transportam NAIADES⁽²⁾ (2006. gadā) un tiesību aktu kopumu NAIADES II (2014. gadā)⁽³⁾.

2.6. Iesākumā tā ieteica “izveidot Kopienas sociālo politiku kuģošanas iekšējos ūdeņos nozarē”, kurā tika “panākta virzība, un iekšzemes kuģošanas nozarē tagad ieviests īpašs darba laika regulējums”, un rezultātā 2014. gadā Komiteja aicināja “īstenot papildu iniciatīvas šajā jomā. Tāpēc īpaši svarīga nozīme ir plānotajai profesiju profilu saskaņošanai, pamatojoties uz sociālo dialogu, un profesionālās kvalifikācijas saskaņošanai Eiropas mērogā, ko Komisija konkrēti īstenoš cīšanās sadarbībā ar upju komisijām, tostarp Reinas kuģniecības centrālo komisiju.”

2.7. Kopš tā laika Komisija ir pastiprinājusi sadarbību ar CCNR un jau guvusi vairākus svarīgus rezultātus, piemēram, ir izveidots kopējo vajadzīgo prasmju uzskaitījums (kompetenču tabula PLATINA), turklāt, balstoties uz kopēju vēlmi uzlabot regulējumu, kurš attiecas uz kuģošanu iekšējos ūdeņos, 2015. gada jūnijā ir izveidota Iekšzemes kuģošanas standartu izstrādes Eiropas komiteja (CESNI). CESNI uzsāka aktīvu darbību un 2015. gadā izstrādāja tehnisko prasību standartus iekšējo ūdensceļu kuģiem. Tika arī pieņemts lēmums izveidot CESNI darba grupu saistībā ar profesionālajām kvalifikācijām. Ir iecerēts, ka, izstrādādama priekšlikumā minētos standartus, CESNI pildīs būtisku lomu profesionālo kvalifikāciju jomā.

⁽¹⁾ OV C 24, 31.1.2006., 73. lpp.

⁽²⁾ OV C 318, 23.12.2006., 218. lpp.

⁽³⁾ OV C 177, 11.6.2014., 58. lpp.

2.8. Komisijas priekšlikums, par kuru izstrādāts šis atzinums, sagatavots pēc plašām un ilgām konsultācijām ar daudzām ieinteresētajām organizācijām, kā arī sociālajiem partneriem, piemēram, starptautiskajām upju komisijām (Reinas kuģniecības centrālā komisija, Donavas komisija, Savas komisija, Apvienoto Nāciju Organizācijas Eiropas Ekonomikas komisija), valstu pārvaldes iestādēm, kas atbild par iekšējo ūdensceļu transporta nozares politikas veidošanu un par likumdošanas un administratīvajiem pasākumiem, profesionālajām organizācijām (Eiropas Iekšzemes ūdensceļu satiksmes savienība un Eiropas Kuģu kapteiņu organizācija), arodbiedrībām (Eiropas Transporta darbinieku federācijas Iekšējo ūdensceļu transporta nodaļa), NAIADES īstenošanas platformu *PLATINA*, Eiropas iekšējo ūdensceļu transporta nozares mācību un izglītības iestādēm (*EDINNA*), *AQUAPOL* un Eiropas Iekšzemes ostu federāciju. Eiropas iekšējo ūdensceļu transporta nozares sociālie partneri ietver Eiropas Iekšzemes ūdensceļu satiksmes savienību, Eiropas Kuģu kapteiņu organizāciju un Eiropas Transporta darbinieku federāciju.

3. Komisijas dokumenta kopsavilkums

3.1. Transports pa iekšējiem ūdensceļiem ir ekonomisks un energoefektīvs transporta veids, kuru varētu izmantot plašāk, lai veicinātu energoefektivitāti, izaugsmi un rūpniecības attīstības mērķu sasniegšanu Eiropas Savienībā. Tomēr tā potenciālu nevar izmantot pilnībā tādēļ, ka rodas problēmas saistībā ar darba ņēmēju mobilitāti, darbaspēka trūkumu un prasmju piedāvājuma neatbilstību pieprasījumam. Atšķirības dažādās dalībvalstīs starp minimālajām prasībām profesionālās kvalifikācijas iegūšanai iekšējo ūdensceļu jomā nesniedz valstīm pietiekamu pārliecību par citu dalībvalstu apkalpes locekļu profesionālās kvalifikācijas atzīšanu, jo īpaši tāpēc, ka šīs prasības ietekmē arī kuģošanas drošību.

3.2. Direktīvas mērķis ir veicināt darbaspēka mobilitāti iekšējo ūdensceļu transporta nozarē, panākot, ka darbinieku kvalifikācija tiek atzīta visā Savienībā. Šīs iniciatīvas pamatā ir vairāk nekā 19 gadu pieredze, kas saistīta ar Direktīvu 96/50/EK par valstu piešķirtām kuģu vadīšanas apliecībām un Direktīvu 91/672/EEK par savstarpēju atzīšanu attiecībā uz valstu izdotām kuģu vadīšanas apliecībām kuģu vadītājiem, kuri kuģo pa iekšējiem ūdensceļiem, izņemot Reinu.

3.3. Ar šo priekšlikumu profesionālās kvalifikācijas atzīšana tiek attiecināta arī uz visiem klāja apkalpes locekļiem, un tā ir balstīta uz vajadzīgajām prasmēm. Priekšlikumā noteikts, ka kvalifikācija tiek atzīta visā Eiropas ūdensceļu tīklā, balstoties uz:

- kopējiem kuģa vadītāju un citu klāja apkalpes locekļu apliecību standartiem,
- kopējām procedūrām un kritērijiem vajadzīgo prasmju noteikšanai,
- tādu kritēriju noteikšanu, kas nodrošinātu, ka prasības par īpašu posmu pārzināšanu būtu pamatotas, ņemot vērā iecerēto drošības līmeni.

Komisijas skatījumā darbaspēka mobilitātes uzlabošana un jaunu karjeras iespēju radīšana pozitīvi ietekmēs ne vien darba ņēmējus, bet arī stiprinās uzņēmumu un darba ņēmēju ieinteresētību par šo nozari kopumā.

4. Vispārīgas piezīmes

4.1. EESK piekrīt viedoklim, ka ar kuģošanu iekšējos ūdeņos saistītās profesionālās kvalifikācijas atzīšanas kopējās sistēmas pamatā ir jābūt vajadzīgajām prasmēm, nevis ierastajām ar pieredzi saistītajām prasībām. Komiteja arī pievienojas cerībai, ka profesionālās kvalifikācijas atzīšana visā Savienībā veicinās kuģošanu iekšējos ūdeņos.

4.2. Komiteja uzskata, ka ļoti svarīgi ir turpināt un paplašināt Eiropas Komisijas sadarbību ar Eiropas upju komisijām, īpaši ar Reinas kuģniecības centrālo komisiju (CCNR). Tieši CCNR un Komisijas kopīgais darbs ar mērķi saskaņot un modernizēt regulējumu dod iespēju veidot saskaņotu Eiropas ūdensceļu tīkla politiku. EESK uzsver, ka svarīgi ir veidot un uzturēt godīgas konkurences apstākļus iekšējo ūdensceļu transporta jomā, un norāda, ka vienlaikus ar regulējuma modernizāciju ir jāmodernizē arī izpildes pasākumi.

4.3. Šis priekšlikums ir saistīts ar tiesību aktu kopumu *NALADES II*, un ar to ir paredzēts ieviest uz kompetenci balstītu kopēju minimālo standartu sistēmu, kurai ir svarīga nozīme Eiropas Savienības ūdensceļu drošības līmeņa aspektā. Komitejas skatījumā ar šo sistēmu nevajadzētu apšaubīt labas prakses piemērus, kas saistīti ar dažādām ūdensceļu kategorijām.

4.3.1. Tāpēc priekšlikumā ir paredzēts, ka dalībvalstis var noteikt izņēmumus vai noteikt papildu prasības attiecībā uz dažiem ūdensceļiem vai dažiem ūdensceļu posmiem. Šiem nosacījumiem, protams, ir jābūt efektīviem un samērīgiem: to skaits ir jāierobežo, lai nepārsniegtu nepieciešamo minimumu. Principā nav paredzēts pazemināt spēkā esošos standartus. Drošības standarti dažādos ūdensceļos tomēr var atšķirties.

4.4. Runājot par starptautiskām upēm, jākonstatē, ka iekšzemes ūdensceļu transporta transnacionalizācijas rezultātā radās nepieciešamība izveidot upju komisijas, lai nodrošinātu vienotu regulējumu komerciālas izmantošanas jomā. Kā vienu no piemēriem var minēt Reinu, uz kuru jau vairāk nekā 200 attiecas īpašs režīms. Vēlāk komisijas tika izveidotas arī Donavai, Mozelei un Savai.

4.4.1. Reinai piemērotais režīms ir īpašs ne tikai ar savu seno vēsturi, bet arī ar paplašināto tiesisko regulējumu un starptautiskajām tiesībām.

4.4.2. Komiteja uzskata, ka ir nepieciešams plašs un stabils institucionālais konteksts, lai nodrošinātu to tiesību aktu saskaņotību un kohēziju, ar kuriem regulē kuģošanu Eiropas ūdensceļu tīklā. No institucionālā, ekonomiskā un sociālā viedokļa ir ļoti vēlams uzturēt un padziļināt ciešo sadarbību starp Eiropas Komisiju un CCNR.

4.5. Ar nosacījumu, ka ir jāpievieno vairākas upju komisijas, EESK piekrīt, ka papildus kopējām kompetences prasībām, kuras ir jānosaka iekšzemes kuģošanas standartu izstrādes Eiropas komitejai (*CESNI*), ir nepieciešami objektīvi kritēriji, kas dod iespēju noteikt tos ūdensceļus vai ūdensceļu posmus, kuros ir īpaši riski un kuriem dalībvalstis papildus vispārīgajai sistēmā noteiktajai profesionālajai kvalifikācijai varētu izvirzīt arī īpašas prasības.

4.6. No Eiropas perspektīvas pašreizējo galvenajiem starptautiskajiem ūdensceļiem piemērojamo drošības standartu saglabāšana ir jāuzskata par priekšnoteikumu ierosinātās politikas atbilstīgai īstenošanai. Uz upju baseiniem balstītā koordinētā pieeja sakņojas senā starptautiskā tradīcijā, un to parasti atbalsta visas iesaistītās puses.

4.6.1. Reinai no šāda viedokļa ir jāpievērš īpaša uzmanība. Pa šo starptautisko ūdensceļu, kas kopā ar Donavu ir viens no kuģošanas ziņā sarežģītākajiem ūdensceļiem, notiek vairāk nekā divas trešdaļas no Eiropas iekšējo ūdensceļu satiksmes. Balstoties uz pārskatīto Konvenciju par kuģošanu Reinā un CCNR pārraudzībā, tās piekrastes valstis jau ir noteikušas augstu drošības līmeni.

4.7. CCNR jau ir izveidojusi saistošu daudz nacionālu mehānismu to ūdensceļu posmu noteikšanai, kas ir saistīti ar īpašu risku. EESK skatījumā valstu līmenī pieņemto lēmumu un upju komisiju lēmumu koordinācija ES līmenī būtu solis uz priekšu kvalificētu darba ņēmēju mobilitātes jomā.

4.7.1. Tāpēc ir jāizstrādā kopēji kritēriji īpaša riska noteikšanai. EESK apzinās, ka vispārēju un objektīvu kritēriju izstrāde ar mērķi noteikt ar īpašu risku saistītus posmus garantētu pārredzamu lēmumu pieņemšanas procesu un plašāku piemērošanas jomu.

4.7.2. Donavas baseinam vēl nav izstrādāts saistošs starptautisks mehānisms, kas dotu iespēju noteikt ūdensceļu posmus, kuri saistīti ar īpašu risku. Tomēr EESK uzskata, ka ar ES finansiālu atbalstu īstenotie dalībvalstu pasākumi, kuru mērķis ir uzlabot un nodrošināt labus kuģošanas apstākļus Donavā, ir ļoti būtiski šā koridora attīstībai.

4.7.3. Metodoloģisks priekšlikums ar īpašu risku saistītu ūdensceļu vai ūdensceļu posmu noteikšanai varētu būt šāds:

1) vispārēji kritēriji, kas piemērojami vajadzīgajām profesionālajām prasmēm;

2) valstu upes: piekrastes valstu priekšlikums, CESNI atzinums, Eiropas Komisijas lēmums ar deleģētā akta procedūras palīdzību;

3) starptautiskās upes: upju komisijas, kurām piemēro starptautiskās tiesības, ievēro vispārējos kritērijus; piekrastes valstu priekšlikums, ja nepieciešams, pēc saskaņošanas ar upju komisijām, CESNI atzinums, Eiropas Komisijas lēmums ar deleģētā akta procedūras palīdzību.

4.8. Priekšlikuma mērķis ir stimulēt darbaspēka mobilitāti pēc iespējas plašākā iekšējā ūdensceļu transporta nozares darba tirgū, kas pieejams visu dalībvalstu darba ņēmējiem, lai tādējādi mazinātu kvalificētu klāja apkalpes locekļu strukturālu trūkumu. EESK apstiprina, ka šis ir viens no svarīgākajiem risināmajiem jautājumiem.

4.8.1. Visu apkalpes locekļu profesionālo prasmju obligāta novērtēšana jau darbības līmenī uzlabos šīs profesijas tēlu un palielinās gan studentu, ar kuriem ir noslēgts mācekļības līgums, gan jaunpieņacēju interesi par to.

4.8.2. EESK atbalsta Komisijas centienus nodrošināt, lai šī nozare arī turpmāk būtu pieejama darba ņēmējiem, kuri vairāk orientēti uz praktisku darbību. EESK atzinīgi vērtē arī jaunās pašātrinātās apmācības iespējas jūrniecības nozares darba ņēmējiem vai citu nozaru darba ņēmējiem, kuri vēlas pārkvalificēties.

4.9. EESK apzinās, ka priekšlikums ir balstīts uz pārdomātu politisko izvēli. Tomēr pašā priekšlikumā to ir grūti pamanīt. Tāpēc Komiteja iesaka tuvākajā laikā sīkāk paskaidrot izvēlētas politikas principus un mērķus.

5. Īpašas piezīmes

5.1. Nepieciešamo dokumentu daudzuma būtiska samazināšana, kā arī to pieejamība un atjaunināšana tiešsaistē nodrošinātu efektīvāku īstenošanu un samazinātu administratīvo slogu, savukārt kontroles dienesti varētu darboties efektīvāk. No vienas puses, tas atturētu no nelikumīgas sociālās prakses un, no otras puses, stiprinātu konkurētspēju un godīgu konkurenci.

5.1.1. EESK īpaši uzsver, ka sociālajiem partneriem, starptautiskajām upju komisijām un attiecīgajiem dienestiem arī turpmāk jābūt iesaistītiem un ieinteresētiem šajā jomā.

5.2. Praktiskie eksāmeni parasti notiek uz kuģa, taču jābūt iespējai tos rīkot arī uz trenāziera, vienlaikus pieprasot arī praktisku pieredzi. Tāpēc CESNI būtu jānosaka vienots raksturīgo īpašību un funkciju standarts kuģošanas trenāžieriem, kuri paredzēti, lai sagatavotu kuģošanai pa iekšējiem ūdensceļiem, kā arī standarti šādu iekārtu apstiprināšanai.

5.2.1. Ar direktīvas priekšlikumu tiek akceptētas arī apstiprinātas mācību programmas administratīvo pārbaužu vietā. No šāda viedokļa EESK norāda, ka ir jānodrošina, lai starp vērtējamā kandidāta eksaminētāju un skolotāju vai instruktoru nebūtu interešu konflikta.

5.2.2. EESK atzinīgi vērtē apstiprināto apmācības programmu atzīšanu, taču nopietni apšaubā tās pievienoto vērtību, ja nav paredzēta droša sistēma kvalitātes noteikšanai un garantēšanai.

5.2.3. Ar šo priekšlikumu dotā iespēja vajadzīgās prasmes iegūt formālās un neformālās mācīšanās ceļā, konkrēti – jau kuģojot, un rīkojot praktisku eksāmenu, atbilst Komitejas atzinumam ⁽⁴⁾.

5.3. Būtu jāparedz arī papildu prasības specifiskām darbībām, kurām jau tiek piemēroti starptautiski drošības standarti, piemēram, pasažieru pārvadājumu jomā. EESK norāda, ka tas būtu jāpiemēro arī sašķidrinātas dabasgāzes (LNG) speciālistiem, kuri iesaistīti iekšējo ūdensceļu kuģu bunkurēšanā. Tomēr ir skaidri jāapzinās, ka jūrniecības standarti nav piemēroti iekšējo ūdensceļu kuģiem.

⁽⁴⁾ OV C 13, 15.1.2016., 49. lpp.

5.4. Savā ietekmes novērtējumā Komisija lēš, ka pašnodarbināto īpatsvars Eiropā ir 27 %, bet darba ņēmēju – 73 %. Tomēr šo skaitļu lietderība ir neliela, ja tie nav sadalīti pa preču pārvadājumiem un pasažieru pārvadājumiem, jo 40 % darbvieta ir saistītas ar pasažieru pārvadājumiem, un mazie un vidējie uzņēmumi, kuriem ir tikai viens kuģis vai kuri izmanto tikai vienu kuģi, veido 80–90 % tirgus ES rietumu valstīs, respektīvi, Beļģijā, Nīderlandē, Francijā un Vācijā.

5.5. EESK atzinīgi vērtē to, ka direktīvas īstenošanu vērtēs gan Komisija, gan dalībvalstis, tomēr uzskata, ka šajā vērtēšanā ir jāiesaista arī upju komisijas. EESK uzskata, ka šāda vērtēšana valsts, Eiropas un starptautiskā līmenī veidos labu pamatu direktīvas iespējamai pārskatīšanai, kad tam būs pienācis laiks.

Briselē, 2016. gada 13. jūlijā

*Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komitejas
priekšsēdētājs
Georges DASSIS*

ISSN 1977-0952 (elektroniskais izdevums)
ISSN 1725-5201 (papīra izdevums)

Eiropas Savienības Publikāciju birojs
2985 Luksemburga
LUKSEMBURGA

LV